

**Διαδρομές στην
Ορθόδοξη Χριστιανική Πίστη
Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου**

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής / Αξιολογητής

Καρακόλης Χρήστος

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού
Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογητής

Μαρκαντώνης Ευάγγελος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογήτρια

Μπέτζελου Αικατερίνη

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνικός Εμπειρογνώμονας

Φιλιππίδου Φωτεινή

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρικός Εμπειρογνώμονας

Συρίγος Ευάγγελος

Πτυχιούχος γραφιστικής

**Υπεύθυνη του μαθήματος/γνωστικού
αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης**

Ειρήνη Παπαδάκη,

Σύμβουλος Β΄ ΙΕΠ
Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας
Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων
στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων»
με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα
«Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σπυρίδων Δουκάκης
Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

**Υπεύθυνη Πράξης
Πολυξένη Μπίλλα**
Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

**Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης
Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη**
Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Εβίτα Ρεντζή - Έφη Ψαρογιώργου

**Διαδρομές στην
Ορθόδοξη Χριστιανική Πίστη
Θρησκευτικά Β΄ Γυμνασίου**

Ανάδοχος συγγραφής: Εκδόσεις Έν πλω

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Εβίτα Ρεντζή, *Μ.Α. εκπαιδευτικός θεολόγος*

Έφη Ψαρογιώργου, *Μ.Α. εκπαιδευτικός θεολόγος*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ

Έφη Ψαρογιώργου, *Μ.Α. εκπαιδευτικός θεολόγος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ελένη Φιλοθέη Καλαθά, *Μ.Α. εκπαιδευτικός φιλόλογος*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Κων/νος Ξενόπουλος, *Αγιογράφος*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Καλλιόπη Βγόντζα, *Γραφικές Τέχνες* **ΛΥΧΝΙΑ Α.Ε.**

Εκδόσεις **Εν Πλω**

ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ:

Χρήστος Δράκος

Χαράλαμπος Θεοδώρου

Αγαπητοί μαθητές, αγαπητές μαθήτριες,

Το βιβλίο που έχετε στα χέρια σας θα σας συνοδεύσει τη φετινή χρονιά στο μάθημα των Θρησκευτικών.

Στα τρία θεματικά πεδία που ξετυλίγονται μέσα στις σελίδες του θα ανακαλύψετε θέματα που σχετίζονται με την ιστορία, τη λατρεία της Εκκλησίας και την Αγία Γραφή αναλύοντας συγχρόνως έννοιες, σύμβολα, πρόσωπα και γεγονότα. Θα έχετε την ευκαιρία να αναζητήσετε τις διδασκαλίες της Χριστιανικής πίστης για τον καινούργιο κόσμο του Θεού και τη Βασιλεία Του, καθώς και ενδιαφέροντα ζητήματα της Χριστιανικής ζωής στη σύγχρονη εποχή.

Στόχος του βιβλίου και των εκπαιδευτικών είναι να εμπλακείτε σε ομαδικές και δημιουργικές εργασίες, να εκφράσετε σκέψεις, προβληματισμούς και συναισθήματα, έτσι ώστε να δομήσετε και να διευρύνετε τις γνώσεις σας. Κατά αυτόν τον τρόπο θα μπορέσετε να αναδείξετε τις προσωπικές σας ικανότητες, να συνεργαστείτε με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας και να βελτιώσετε τις κοινωνικές σας δεξιότητες.

Παράλληλα με το περιεχόμενο των θεματικών ενοτήτων, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τα διαθέσιμα ψηφιακά εργαλεία που εμπλουτίζουν το εκπαιδευτικό υλικό του βιβλίου σας με ευχάριστες δραστηριότητες.

Μέσα από το ταξίδι σας στο μάθημα των Θρησκευτικών, σας καλούμε όχι μόνο να κατακτήσετε γνώσεις, αλλά να αναπτύξετε μια αυτόνομη και δημιουργική προσωπικότητα με κριτική σκέψη και με αισθήματα κατανόησης στη διαφορετικότητα του άλλου.

Τέλος, τα παρακάτω εικονίδια λειτουργούν βοηθητικά και σας κατευθύνουν για τον τρόπο με τον οποίο θα εργαστείτε σε κάθε προτεινόμενη δραστηριότητα:

Για τις συζητήσεις ή τις δραστηριότητες

στην ολομέλεια

στην ομάδα σας

σε δυάδα με τον/την διπλανό/ ή σας

σε θέση ρόλου ή δραματοποίησης

σε γραπτή εργασία

*Σας ευχόμαστε
όμορφες διαδρομές!*

Οι συγγραφείς

Λίγα λόγια
για τους/τις
εκπαιδευτικούς

Περιεχόμενα

ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΛΑΤΡΕΙΑ, ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ.....	9
Ενότητα 1: Η Εκκλησία του Χριστού στην ιστορία.....	10
1.1 Εκκλησία: Μια νέα κοινότητα γεννιέται.....	10
1.2 Εκκλησία: κοινότητα αγάπης με οδηγό τον Χριστό.....	15
1.3 Όταν οι πρώτοι Χριστιανοί οργανώνονται με πυξίδα την αγάπη.....	19
Ενότητα 2: Η Εκκλησία ανοίγεται στην οικουμένη.....	23
2.1 Ο Απόστολος Παύλος καινοτομεί!.....	23
2.2 Ο Απόστολος Παύλος ανοίγει νέους δρόμους!.....	27
Ενότητα 3: Διωγμοί, μαρτύρια και ανεξιθρησκία.....	31
3.1 Η ελευθερία της πίστης: βασικό δικαίωμα της ανθρώπινης ύπαρξης.....	31
3.2 Η θρησκευτική ελευθερία τότε και σήμερα!.....	35
Ενότητα 4: Η καταγραφή της εμπειρίας και της ζωής της Εκκλησίας: Αγία Γραφή	39
4.1 Γνωριμία με την Αγία Γραφή.....	39
4.2 Παλαιά και Καινή Διαθήκη: Μια αδιάσπαστη ιστορική συνέχεια.....	43
4.3 Ο λόγος του Θεού γίνεται πηγή έμπνευσης για την τέχνη και τον πολιτισμό	46
Ενότητα 5: Η συνάντηση του Χριστιανισμού με τον Ελληνικό κόσμο.....	50
5.1 Συνάντηση δύο κόσμων	50
5.2 ...και οι Τρεις ήταν υπέροχοι!	54
Ενότητα 6: Η Εκκλησία διαφυλάττει την ενότητα και την αλήθεια της	58
6.1 Η προσπάθεια της αλήθειας.....	58
6.2 Η διαφύλαξη της ενότητας της Εκκλησίας.....	62
Ενότητα 7: Μαρτυρία του Χριστού και της Εκκλησίας στον κόσμο.....	66
7.1 Η μαρτυρία της αγάπης!.....	66
Ενότητα 8: Η λατρευτική ζωή της Εκκλησίας. Γιορτές και εορταστικοί κύκλοι.....	71
8.1 Η Ορθόδοξη Χριστιανική Λατρεία, κέντρο στη ζωή των πιστών	71
8.2 Οι γιορτές στην εκκλησιαστική παράδοση και τη ζωή των πιστών.....	76
8.3 Οι Χριστιανικές Γιορτές στην Ελληνική Παράδοση και τον Πολιτισμό.....	79
Ενότητα 9: Εκκλησιαστική τέχνη και πολιτισμός	82
9.1 Η αξία της εικόνας στη λατρεία και την τέχνη.....	82
9.2 Όταν ο Χριστιανισμός επηρεάζει τον παγκόσμιο πολιτισμό.....	86
Ενότητα 10: Ορθόδοξη Εκκλησία και ταυτότητα	89
10.1 Πίστη και ταυτότητα στη Νεοελληνική Ιστορία.....	89
Ενότητα 11: Η Ορθοδοξία στον σύγχρονο κόσμο.....	93
11.1 Ορθόδοξες κοινότητες στον κόσμο	93
11.2 Ο πανανθρώπινος χαρακτήρας των Ορθόδοξων Χριστιανικών Κοινοτήτων	97

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ 101

Ενότητα 12: Βασιλεία του Θεού. Μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου	102
12.1 Η Μεταμόρφωση του Χριστού φανερώνει τη Βασιλεία Του.....	102
Ενότητα 13: Πρόγευση της Βασιλείας του Θεού: Θεία Ευχαριστία	107
13.1 Θεία Ευχαριστία: Ένωση Θεού και ανθρώπων	107
Ενότητα 14: Ένταξη και φώτισμα	112
14.1 Μυστήριο βαπτίσματος, χάραξη νέας πορείας	112
14.2 Οι συμβολισμοί στα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος.....	116
Ενότητα 15: Γάμος, το «Μυστήριο της αγάπης»	119
15.1 Η ένωση των συζύγων στο μυστήριο του γάμου	119
Ενότητα 16: Μετάνοια και συγχώρηση	123
16.1 Το Μυστήριο της εξομολόγησης.....	123
16.2 Όταν συγχωρώ, μπορώ να συνυπάρχω!	127
Ενότητα 17: Ιεροσύνη	130
17.1 Ο ιερέας, αφοσιωμένος στην Εκκλησία και στον κόσμο	130
Ενότητα 18: Πορεία προς το τέλος της ιστορίας	133
18.1 Η προσδοκία της αιώνιας ζωής	133

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΖΩΗ 137

Ενότητα 19: Η αξία της ζωής	138
19.1 Πού κρύβεται η χαρά και η ζωή;	138
19.2 Ο σεβασμός ως έκφραση αγάπης	141
19.3 Δώρα ζωής	144
Ενότητα 20: Η αγάπη ως πρόταση ζωής	147
20.1 Η αληθινή αγάπη ως επιλογή ζωής.....	147
Ενότητα 21: Η ζωή ως σχέση	150
21.1 Η συνάντηση ως στάση ζωής.....	150
Ενότητα 22: Η ζωή ως άθλημα	153
22.1 Η άσκηση ως τρόπος ζωής	153
Ενότητα 23: Η ζωή και η δοκιμασία της ασθένειας και της απώλειας	157
23.1 Η αντιμετώπιση της ασθένειας και του πόνου.....	157
Ενότητα 24: Ζωή και Ανάσταση	160
24.1 Η Ανάσταση του Χριστού, νίκη κατά του θανάτου	160
Γλωσσάρι	163
Εικονιστικό Υλικό	165
Ηχητικά Αρχεία και Βίντεο ψηφιακού υλικού	165
Βιβλιογραφία	166

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

1

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

Πεντηκοστή, Απ. Παύλος, Διωγμοί, Αγ. Γραφή, Τρεις Ιεράρχες, Δόγμα, Αίρεση, Μαρτυρία, Λατρεία, Τέχνη, Ταυτότητα, Ορθόδοξες κοινότητες.

Εκκλησία, Γ. Κόρδης, ψηφιακή ζωγραφική

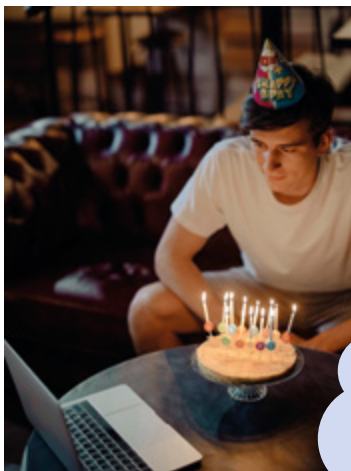

Η Εκκλησία του Χριστού στην ιστορία

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα συζητήσουμε για:

- ✎ την ίδρυση της Εκκλησίας κατά την ημέρα της Πεντηκοστής
- ✎ την Εκκλησία ως Σώμα Χριστού
- ✎ την έμπρακτη αγάπη και την αλληλεγγύη των πρώτων Χριστιανών

1.1 Εκκλησία: Μια νέα κοινότητα γεννιέται...

*Μμμ...Πώς θά
'θελα να γιορτάζω
τα γενέθλιά μου;*

**Εσύ πώς θα ήθελες να γιορτάζεις
τα γενέθλιά σου;**

Νομίζω θα ήθελα να είμαι πρωταγωνιστής/τρια στη φωτο-
γραφία _____ ,
γιατί _____

Κάθε χρόνο τα γενέθλια μάς θυμίζουν την ημέρα της γέννησής μας και χαιρόμαστε, όταν τα γιορτάζουμε με τους αγαπημένους μας. Σε αυτό το μάθημα θα συζητήσουμε για κάποια άλλα σημαντικά γενέθλια, τη γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας που γιορτάζεται κάθε χρόνο στην Ορθόδοξη Εκκλησία και λέγεται Πεντηκοστή. Την ημέρα αυτή ιδρύθηκε η πρώτη Χριστιανική Εκκλησία στα Ιεροσόλυμα.

Ας ανακαλύψουμε τι συνέβη την ημέρα εκείνη:

Ο Χριστός, πριν αναληφθεί στους ουραμούς, είχε διαβεβαιώσει τους μαθητές Του ότι δεν θα τους εγκαταλείψει, αλλά θα τους στείλει τον **Παράκλητο**, με σκοπό να τους φωτίζει και να τους ενδυναμώνει στο μετέπειτα δύσκολο έργο τους. Το έργο τους ήταν η διάδοση του Ευαγγελίου.

Ο **Παράκλητος** είναι το Άγιο Πνεύμα, το τρίτο δηλαδή πρόσωπο της Αγίας Τριάδας, που δίνει στους ανθρώπους παρηγοριά, δύναμη και χαρά. Η Χάρη του Αγίου Πνεύματος είναι η ενέργεια, η φωτίση, το έλεος.

Εγκαίνια του ναού του Αγίου Νικολάου Πευκακίων 1895, ψηφιακή ζωγραφική, Μπάμπης Πυλαρινός, 2024

Πεντηκοστή, τοιχογραφία σε ναό στο Σαιν Λούις των ΗΠΑ, Δημήτρης Τσιάντας, 2005

Πενήντα (50) μέρες μετά την Ανάσταση του Χριστού συνέβη κάτι θαυμαστό. Ήταν η ημέρα της γιορτής της εβραϊκής Πεντηκοστής στην Ιερουσαλήμ και οι μαθητές ήταν συγκεντρωμένοι στο ίδιο σπίτι.

Ξαφνικά, ένας ήχος ακούστηκε από τον ουρανό. Έμοιαζε με βοή ορμητικού ανέμου. Την ίδια στιγμή «γλώσσες» σαν φλόγες φωτιάς παρουσιάστηκαν και στάθηκαν πάνω στο κεφάλι κάθε μαθητή. Εκείνη τη συγκλονιστική ώρα η ύπαρξη όλων των μαθητών γέμισε από τα δώρα και τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος. Με θαυμαστό τρόπο όλοι τους άρχισαν τότε να μιλούν σε γλώσσες που δεν γνώριζαν. Οι μαθητές στη συνέχεια κατέβηκαν στο πλήθος και αναμείχθηκαν με αυτό. Οι συγκεντρωμένοι Ιουδαίοι, που βρίσκονταν εκεί με αφορμή την εβραϊκή γιορτή, προέρχονταν απ' όλα τα μέρη του κόσμου. Ήταν κάτοικοι της Μεσοποταμίας, του Πόντου, της Καππαδοκίας, της Ασίας, της Αιγύπτου, της Ρώμης, της Κρήτης και άλλων περιοχών. Όλοι αυτοί ακούγοντας τους μαθητές να

μιλούν για τα θαυμαστά έργα του Θεού έμειναν έκπληκτοι.

Το εκπληκτικό στοιχείο ήταν ότι κάθε ένας από τους Ιουδαίους κατανοούσε τους λόγους των Αποστόλων, αφού τους άκουγε να μιλούν στη μητρική του γλώσσα. Ο απόστολος Πέτρος μάλιστα ανέλαβε εκείνη τη στιγμή την πρωτοβουλία να μιλήσει στο απορημένο πλήθος για τον Χριστό καλώντας το να μετανοήσει και να βαπτιστεί.

Οι μαθητές φωτίστηκαν στο νου και την καρδιά, μεταμορφώθηκαν κι έγιναν ικανοί με τη Χάρη και τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος να κηρύττουν σημαντικές αλήθειες για τη ζωή και τον προορισμό του ανθρώπου, για τη διδασκαλία, το Πάθος και την Ανάσταση του Χριστού.

Την ημέρα εκείνη πίστεψαν και βαπτίστηκαν τρεις χιλιάδες (3.000) άνθρωποι, και γι' αυτό η συγκεκριμένη ημέρα αποτελεί τη γενέθλια ημέρα της Εκκλησίας. (Πράξεις 2,1-41)

Με την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος ιδρύεται η Εκκλησία και σκοπός της γίνεται η επανένωση του ανθρώπου με τον Θεό, η πραγματοποίηση δηλαδή της σωτηρίας του, αλλά και η πολυπόθητη ενότητα μεταξύ των ανθρώπων.

Ας μπούμε σε ρόλο!

- ✚ Ένας/μία από εσάς στέκεται στο κέντρο της τάξης και μπαίνει στον ρόλο ενός Ιουδαίου από την Καππαδοκία. Ο Ιουδαίος από την Καππαδοκία βρισκόταν την ημέρα της Πεντηκοστής ανάμεσα στο πλήθος. Έμαθε για το φωτισμό των Αποστόλων, άκουσε τον Απόστολο Πέτρο να μιλά στη μητρική του γλώσσα και θέλησε κι αυτός να βαπτιστεί.
- ✚ Οι υπόλοιποι μαθητές/τριες τού θέτουν ερωτήματα σχετικά με το θέμα, τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, καθώς και τη στάση του μετά από αυτό το γεγονός.
- ✚ Ο/Η μαθητής/τρια που υποδύεται τον Ιουδαίο απαντά, έχοντας ως κεντρικό άξονα τις πληροφορίες από το κείμενο που προηγήθηκε.

Την εποχή εκείνη η επικοινωνία μεταξύ των Ιουδαίων από τις γύρω περιοχές ήταν δύσκολη. Άνθρωποι με διαφορετική εθνικότητα, καταγωγή και γλώσσα δεν ήταν εύκολο να συνυπάρξουν, να επικοινωνήσουν ούτε και να κατανοήσουν ο ένας τη διαφορετικότητα του άλλου. Ανάμεσά τους βασίλευε διχόνοια και προκατάληψη. Ωστόσο η δύναμη του Αγίου Πνεύματος, την ημέρα της Πεντηκοστής, ένωσε αυτούς τους διαφορετικούς ανθρώπους και μετά τη βάπτισή τους αποτέλεσαν τα μέλη της πρώτης Εκκλησίας.

Ε! Καλά! Αυτά έγιναν πριν από πολλά πολλά χρόνια. Τώρα... δεν υπάρχουν αυτά...

Κι όμως... Ας δούμε τι λένε για έναν σύγχρονο άγιο:

Τον άγιο Πορφύριο, που έζησε τον εικοστό αιώνα, επισκεπτόντουσαν κατά καιρούς άνθρωποι από όλο τον κόσμο, Γάλλοι, Γερμανοί, Σέρβοι, Ρουμάνοι, Ιρλανδοί κ.ά., για να τον συμβουλευ-

τούν. Τους δεχόταν όλους με αγάπη και επικοινωνούσε μαζί τους παρότι δεν είχε διδαχθεί ποτέ ξένες γλώσσες. Ο βιογράφος του Γ. Κρουσταλάκης αναφέρει: «Κατά την ταπεινή μου γνώμη, στις περιπτώσεις αυτές η παρουσία του Αγίου Πνεύματος λειτουργούσε με έναν τρόπο “διερμηνευτικό”. Παρείχε δηλαδή τη δυνατότητα στους δύο συνομιλητές να κατανοούν ο καθένας χωριστά την άγνωστη σ’ αυτόν γλώσσα του συνομιλητή του. Πρόκειται για μια επανάληψη[...] του γεγονότος που πραγματοποιήθηκε κατά την ημέρα της Πεντηκοστής».

Κρουσταλάκης, 2014, σ. 105

Άγιος Πορφύριος, φορητή εικόνα, Δημ. Τσιάντας

Ευκαιρία για συζήτηση!

- ✚ Ποιες πληροφορίες θα χρησιμοποιούσατε από τα κείμενα που προηγήθηκαν, για να στηρίξετε την άποψη, ότι η ίδρυση της Εκκλησίας είναι ένα ιστορικό γεγονός που αφορά όλους τους ανθρώπους χωρίς διακρίσεις;
- ✚ Γιατί μπορεί να είναι σημαντικό το γεγονός αυτό για εκείνη την εποχή, αλλά και για την εποχή μας;

Το Άγιο Πνεύμα με τη μορφή πύρινων γλωσσών πρόσδεσε στους Αποστόλους δύναμη, φως, ζεστασιά. Αυτό σημαίνει πως οι Απόστολοι οπλίστηκαν με δυνατή θέληση, φωτισμένο νου και τη ζέση της αγάπης. Ταυτόχρονα τους αφαίρεσε κάθε αδυναμία, φόβο και ακαθαρσία ψυχής.

Αγ. Νικολάου Βελιμίροβιτς, 2008, σ. 104 (σε διασκευή)

Η πορεία της Εκκλησίας συνεχίζεται μέχρι σήμερα με οδηγό το Άγιο Πνεύμα, που **φωτίζει, καθοδηγεί, ενώνει, δυναμώνει και μεταμορφώνει** τους πιστούς, όπως ακριβώς έγινε με τους Αποστόλους την ημέρα της Πεντηκοστής.

«Η Πεντηκοστή», Ελ Γκρέκο, 17ος αι., Μουσείο Πράντο, Μαδρίτη

**Πώς κατανοώ τις έννοιες «φώτιση» και «καθοδήγηση» στην καθημερινή μου ζωή;
Ας συμπληρώσουμε τις φράσεις:**

Στη ζωή μου θα ήθελα να έχω φώτιση για/όταν _____

σε _____

Στη ζωή μου θα ήθελα να έχω καθοδήγηση για/όταν _____

σε _____

Ας συνεργαστούμε!

Σε χαρτόνι καταγράφουμε και αναρτούμε στον πίνακα της τάξης:

- ✎ **Τι χρειάζεται να επιδιώκω και τι να αποφεύγω, έτσι ώστε να έχω ουσιαστική επικοινωνία με τον συνάνθρωπό μου (οικείο ή ξένο) και να μένω ενωμένος/η με τους άλλους, κατά το πρότυπο της ημέρας της Πεντηκοστής;**

Το δέντρο της Εκκλησίας, Τοιχογραφία,
Ι.Ν. Αγ. Παντελεήμονα, π. Σταμάτης Σκλήρης

ΕΠΙΔΙΩΚΩ

ΑΠΟΦΕΥΓΩ

Το Απολυτίκιο είναι ένα σύντομο τροπάριο που περιγράφει περιληπτικά την ιστορία της γιορτής. Το Απολυτίκιο της Πεντηκοστής ψάλλεται στην εκκλησία την ημέρα της Πεντηκοστής, δηλαδή πενήντα ημέρες μετά το Πάσχα. Ακούστε το!

Με βάση το Απολυτίκιο και τη διήγηση του γεγονότος της Πεντηκοστής μπορείτε να συζητήσετε και να φτιάξετε ένα Σταυρόλεξο!

Γιατί, τελικά
είναι ωραίο να
γιορτάζεις με
παρέα!!!

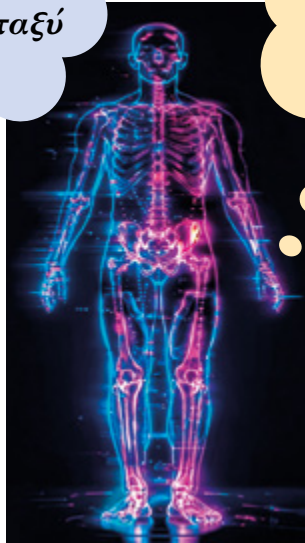

1.2 Εκκλησία: κοινότητα αγάπης με οδηγό τον Χριστό

Συνεργάζονται τα συστήματα του ανθρωπίνου οργανισμού μεταξύ τους;

Τι συμβαίνει στο σώμα, όταν ένα σύστημά του ασθενεί;

Ποια μέρη του σώματος είναι πιο σημαντικά και γιατί;

Γιατί άραγε να μιλάμε για το σώμα και στο μάθημα των Θρησκευτικών;

Ας ανακαλύψουμε πρώτα την έννοια της Εκκλησίας και θα βρούμε τη λύση!

- ☞ Ποια είναι η πρώτη σκέψη που σας έρχεται στο νου, όταν ακούτε τη λέξη «Εκκλησία»;
- ☞ Ας γράψουμε τη λέξη «Εκκλησία» στο κέντρο του πίνακα της τάξης και ας την περιτριγυρίσουμε με τις ιδέες μας!

π. Σταμάτιος Σκλήρης, τοιχογραφία, Άγιος Νεκτάριος

Η πορεία της Εκκλησίας μέσα στην Ιστορία ξεκινά εκείνη την αγία ημέρα της Πεντηκοστής, έχοντας ως σκοπό να συνεχιστεί το σχέδιο του Θεού για τη σωτηρία του ανθρώπου. Το σχέδιο, δηλαδή, για την επανένωση του ανθρώπου με τον Θεό.

Μήπως θυμάστε πότε η σχέση αυτή είχε διακοπεί;

Η σχέση αυτή είχε διαταραχθεί εξαιτίας της επιλογής του ανθρώπου να διακόψει την επικοινωνία του και τη σχέση του με τον Θεό. Πρόκειται για το προπατορικό αμάρτημα που είχε καταστροφικές συνέπειες στη ζωή του ανθρώπου και αναφέρεται στην Παλαιά Διαθήκη με την αφήγηση για τον Αδάμ και την Εύα.

Το έργο της Εκκλησίας, με καθοδηγητή το Άγιο Πνεύμα, είναι να φέρει τον άνθρωπο πιο κοντά στο Λόγο του Ευαγγελίου, να αποκαταστήσει τις τραυματισμένες σχέσεις του ανθρώπου με τον Θεό, με τον εαυτό του και με τους άλλους.

Ο Χριστός, που συγκροτεί την Εκκλησία, εκπληρώνει την υπόσχεση που είχε δώσει στους μαθητές Του πριν την Ανάληψή Του:

Η απομάκρυνση των πρωτοπλάστων από τον παράδεισο, τοιχογραφία, π. Σταμάτιος Σκλήρης, Kostolazo.

Ιησούς Χριστός, Ακρυλικά σε ξύλο, Μπάμπης Πυλαρινός, 2021

Και εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου.

Κατά Ματθαίον 28,20

Ας διαβάσουμε τι συνέβη στο περιστατικό της Ανάληψης του Χριστού.

Ταυτόχρονα, μέσω της Εκκλησίας, ο Χριστός καλεί όλους τους ανθρώπους, απ' όλα τα μήκη και πλάτη της γης, ν' αποδεχτούν την πρόσκλησή Του και να γίνουν όλοι ένα, να υπάρχει δηλαδή αγάπη και ενότητα μεταξύ τους. (Κατά Ιωάννην 17,11)

Από την πρώτη ημέρα της ίδρυσής της η Εκκλησία λειτούργησε σαν ένα σώμα το «Σώμα του Χριστού» με κεφαλή (οδηγό) τον ίδιο τον Χριστό. Μέλη του σώματος της Εκκλησίας είναι όλοι οι Χριστιανοί.

Οι πρώτοι Χριστιανοί ένιωθαν τόσο έντονα την χαρά της αγάπης και της ενότητας, που ζούσαν και λειτουργούσαν, όπως ακριβώς λειτουργεί ένα σώμα, όπου τα μέλη του εξαρτώνται το ένα από το άλλο. Όταν ένα μέλος της κοινότητας πονούσε, υπέφεραν όλοι και προσπαθούσαν να συντρέξουν στη δυσκολία του. Χαρακτηριστικό αυτής της ενότητας ήταν η διαρκής αλληλεγγύη που είχαν μεταξύ τους.

«Η Εκκλησία και ο Χριστός είναι ένα. Το σώμα δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς την κεφαλή του. Το σώμα της Εκκλησίας τρέφεται, αγιάζεται, ζει με τον Χριστό. Αυτός είναι ο Κύριος, ο παντοδύναμος, ο παντογνώστης, ο στηριγμός μας, ο φίλος μας, ο αδελφός μας».

Αγ. Πορφύριος Κουσ., 2003, σ. 199

Οι Χριστιανοί της πρώτης Εκκλησίας, θέλοντας να εκφράζουν αυτό που βίωναν στη σχέση τους με το Θεό, αλλά και μεταξύ τους, απεικόνιζαν την Εκκλησία με διάφορα σύμβολα.

Όπως εσείς χρησιμοποιείτε τα emoticons, για να συμβολίσετε τα συναισθήματά σας στην επικοινωνία σας, έτσι και οι πρώτοι Χριστιανοί είχαν τα δικά τους σύμβολα.

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Παρατηρούμε τις εικόνες, συζητάμε και καταγράφουμε. Μοιραζόμαστε τις σκέψεις μας στην ολομέλεια της τάξης.
- ☞ Ποια κοινά στοιχεία έχουν οι εικόνες που συμβολίζουν την Εκκλησία;
- ☞ Με βάση τις εικόνες, πώς θα εξηγούσατε ότι η Εκκλησία αποκαλείται «Σώμα Χριστού» με κεφαλή τον Χριστό;

Η Ναυς, αιοιογρράφια Κων/νου Ξενόπουλου

«Ο Καλός Ποιμένας», ψηφιδωτό από το μωσαϊκό της Γάλα Πλακίδια στη Ραβένα, 425.

Άμπελος, τοιογρράφια Κων/νου Ξενόπουλου

Σε τρία αυτοκόλλητα χαρτάκια συμπληρώνουμε η κάθε ομάδα τις τρεις φράσεις, αντικαθιστώντας κάθε φορά το υπογραμμισμένο ουσιαστικό. Η κάθε ομάδα τα κολλάει στον πίνακα της τάξης και στη συνέχεια διαβάζονται στην ολομέλεια.

Η Εκκλησία μου θυμίζει την <u>άμπελο</u> , γιατί	Η Εκκλησία μου θυμίζει την <u>κιβωτό</u> , γιατί	Η Εκκλησία μου θυμίζει τον <u>ποιμένα</u> με τα <u>πρόβατα</u> , γιατί
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Πώς θα ήταν άραγε αν το σχολείο μας μπορούσε να λειτουργήσει σαν την κοινότητα αγάπης των πρώτων Χριστιανών;
- ☞ Ας σκεφτούμε και ας καταγράψουμε πρωτότυπους τρόπους ή δράσεις όπου το σχολείο μας θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν Σώμα Χριστού κατά το πρότυπο της πρώτης χριστιανικής κοινότητας!

☞ _____

Μια ενδιαφέρουσα ιστορία που αναφέρεται στην επιστολή του απ. Παύλου προς τον Φιλήμονα και αφορά την ενότητα των πρώτων Χριστιανών βρίσκεται εδώ. Διαβάστε την και παίξτε με αυτήν!

Αν συμπληρώσετε τα κενά στο κείμενο, θα ανακαλύψετε τι λέει ο απ. Παύλος για το Σώμα στην Α΄ Προς Κορινθίους επιστολή στο κεφ. 12. Για να γίνει το κείμενο πιο κατανοητό, θα πρέπει στο σχέδιο που θα βρείτε να επινοήσετε ό,τι σας ζητείται!

«Πικ Νικ», Μικτή τεχνική, Σοφία Παπαθανάση, 2010

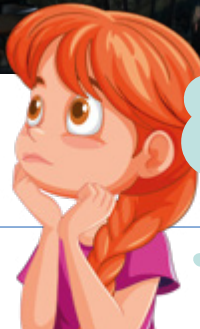
1.3 Όταν οι πρώτοι Χριστιανοί οργανώνονται με πυξίδα την αγάπη

**Την πόρτα ανοίγω το βράδυ
τη λάμπα κρατώ ψηλά
να δούνε της γης οι θλιμμένοι
να 'ρθούνε να βρουν συντροφιά.**

**Να βρουνε στρωμένο τραπέζι
σταμνί για να πιεί ο καημός
και ανάμεσά μας θα στέκει
ο πόνος του κόσμου, αδερφός.**

**Να βρουνε γωνιά να ακουμπήσουν
σκαμνί, για να κάτσει ο τυφλός
και εκεί καθώς θα μιλάμε,
θα 'ρθει συντροφιά και ο Χριστός.**

Από το Άλμπουμ «Τα Λυρικά»
Θεοδωράκης-Λειβαδίτης

Τι θέλει
να πει
ο ποιητής;

**Ας υπογραμμίσουμε λέξεις
ή φράσεις από το ποίημα
που να σχετίζονται
με την έμπρακτη αγάπη.**

Το συγκεκριμένο ποίημα του Τάσου Λειβαδίτη, το έχει μελοποιήσει ο γνωστός συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης. Εδώ έχετε την ευκαιρία να ακούσετε το τραγούδι.

Συζητάμε:

- ✚ Σε ποιους θλιμμένους και πονεμένους αναφέρεται ο ποιητής;
- ✚ Άραγε την εποχή των πρώτων χριστιανικών αιώνων υπήρχαν και τότε θλιμμένοι και πονεμένοι και πώς τους αντιμετώπιζαν οι Χριστιανοί;

Μετά το θαύμα της Πεντηκοστής, οι πρώτοι Χριστιανοί που βαπτίστηκαν, αποτέλεσαν την πρώτη Εκκλησία, την πρώτη Χριστιανική κοινότητα δηλαδή, αυτή που την ένωνε η κοινή πίστη στον Χριστό, η αγάπη του Θεού και των ανθρώπων και η ελπίδα της Ανάστασης.

Σύμφωνα με το βιβλίο των Πράξεων, οι Απόστολοι έγιναν οι διδάσκαλοί τους, και οι πιστοί παρακολουθούσαν με αφοσίωση τα λόγια τους και έβλεπαν με δέος τα θαύματά τους. Προσευχό-ντουσαν και δοξολογούσαν τον Θεό καθημερινά, ενώ τελούσαν με ευλάβεια τη Θεία Ευχαριστία.

Κάθε βράδυ έτρωγαν όλοι μαζί στο κοινό δείπνο γεμάτοι χαρά και με απλότητα στην καρδιά (Πράξεις 2,42-47. 4,32-37). Αυτά τα δείπνα ονομάστηκαν «Αγάπες» γιατί όλοι προσέφεραν τα απαραίτητα με αγάπη, έτσι ώστε κανείς να μην στερείται τα βασικά αγαθά.

Ας παρατηρήσουμε μια τοιχογραφία από την κατακόμβη των αγίων Μαρκελλίνου και Πέτρου στη Ρώμη που αναπαριστά τα κοινά δείπνα των πρώτων Χριστιανών, τις Αγάπες.

Ο Απ. Παύλος προέτρεπε:

«Ο καθένας ας δώσει ό,τι του λέει η καρδιά του χωρίς να στενοχωριέται ή να εξαναγκάζεται, γιατί ο Θεός αγαπάει αυτόν που δίνει με ευχαρίστηση».

Β' προς Κορινθίους 9,7

Ας συζητήσουμε στην τάξη κι ας καταγράψουμε τις σκέψεις μας!

- ☞ Σύμφωνα με το παραπάνω χωρίο, ο απ. Παύλος δεν συμβουλεύει απλώς τους Χριστιανούς της εποχής, αλλά τους προτείνει και μια στάση ζωής. Ποια είναι αυτή; _____
- ☞ Παίρνοντας αφορμή από τον Απ. Παύλο σκέφτομαι: Έχω/Δεν έχω συνειδητοποιήσει πως, όταν δίνω με χαρά, κερδίζω _____

Οι πιστοί, ως Σώμα Χριστού, ζούσαν μεταξύ τους με τέτοια ενότητα και ομοψυχία που όλα τα υπάρχοντά τους τα είχαν κοινά. Αυτοί που διέθεταν κτήματα και σπίτια ευχαρίστως τα πουλούσαν, έδιναν τα χρήματα στους Αποστόλους κι εκείνοι τα μοίραζαν σε αυτούς που τα χρειάζονταν ανάλογα με τις ανάγκες τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν ο Ιωσής, που ήταν λευίτης, από την Κύπρο. Η ιστορία συνεχίζεται...

Ιωσής: Αδέλφια μου, είχα ένα χωραφάκι και το πούλησα. Ορίστε τα λεφτά, πάρτε τα και δώστε τα σε αδελφούς που έχουν ανάγκες. Μοιράστε τα όπου εσείς νομίζετε.

Απόστολοι: Αγαπημένε μας Ιωσή, ευχαριστούμε! Από δω και πέρα θα σε ονομάζουμε Βαρνάβα!, γιατί πράγματι είσαι άνθρωπος της παρηγοριάς!

1 Οι Απόστολοι έδωσαν στον Ιωσή το όνομα Βαρνάβας, που σημαίνει «γιος της παρηγοριάς».

Οι Χριστιανοί της Εκκλησίας των πρώτων αιώνων θεωρούσαν πως τα αγαθά δεν τους ανήκαν, αλλά ήταν δώρα του Θεού για όλους τους ανθρώπους. Ως συνέπεια αυτού δεν βρισκόταν κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα απαραίτητα και φρόντιζαν όλοι γι' αυτό.

Ο Θεός ευλογούσε τα έργα τους και τη ζωή τους και ο λαός τους εκτιμούσε πολύ. Η αγάπη και η κοινοκτημοσύνη των πρώτων Χριστιανών προκάλεσε μεγάλη εντύπωση στους ανθρώπους της εποχής εκείνης και ενέπνευσε πολλούς να θελήσουν να βαπτιστούν και να ενταχθούν στην πρώτη Χριστιανική κοινότητα. Έτσι, η Εκκλησία του Χριστού άρχισε να αριθμεί όλο και περισσότερα μέλη.

Ας μπούμε σε ρόλο!

- Γίνετε δημοσιογράφοι και μεταφερθείτε στην εποχή της πρώτης Χριστιανικής Εκκλησίας. Εκεί συναντάτε τον **Βαρνάβα**, τους **Αποστόλους** και τους **οικονομικά ασθενέστερους Χριστιανούς** (κυρίως αυτούς που δεν έχουν κτήματα, αλλά δέχονται την ευεργεσία και την αγάπη των υπόλοιπων πιστών) και τους παίρνετε συνέντευξη.
- Κάθε ομάδα μπορεί να επιλέξει από ποιο από τα παραπάνω πρόσωπα θα πάρει συνέντευξη.
- Προετοιμάστε κάθε ομάδα τις ερωτήσεις σας και τέλος δύο μαθητές/τριες από κάθε ομάδα ας δραματοποιήσουν τη συνέντευξη στην τάξη. Π.χ. Μία ομάδα: Δημοσιογράφος και Βαρνάβας. Άλλη ομάδα: Δημοσιογράφος και Απόστολος Κ.Ο.Κ.
- Εμπνευστείτε από αυτά που συζητήθηκαν στην τάξη.

Η έμπρακτη αγάπη των πρώτων Χριστιανών μέσω της κοινοκτημοσύνης τους αποτελεί μέχρι σήμερα ζητούμενο και συγχρόνως πρότυπο κοινωνίας για τη σύγχρονη Εκκλησία και κοινωνία.

✚ **Διαβάζουμε στην ολομέλεια το παρακάτω κείμενο και αναγνωρίζουμε πρακτικές όπου φαίνεται ότι και σήμερα η Εκκλησία προσπαθεί να ακολουθήσει, κατά το δυνατό, το παράδειγμα αυτό:**

Το φιλανθρωπικό έργο, δηλαδή το έργο της αγάπης, παίζει σημαντικό ρόλο στη ζωή της σύγχρονης Εκκλησίας. Σε πολλές ενορίες προσφέρεται κάθε μέρα συσσίτιο σε άπορους, αστέγους, ανέργους ανθρώπους και τις οικογένειές τους. Το φαγητό αυτό φροντίζουν και μαγειρεύουν με αγάπη εθελοντές/ντριες της ίδιας της ενορίας. Επιπλέον, με την οργάνωση εράνων ή διαφόρων άλλων φιλανθρωπικών εκδηλώσεων, η Εκκλησία συντηρεί νοσοκομεία, γηροκομεία, και ορφανοτροφεία για την ανακούφιση του πόνου, της ορφάνιας και της μοναξιάς. Κατά καιρούς, οι ενορίες όλων των Μητροπόλεων της Ελλάδας και του εξωτερικού προσφέρουν τρόφιμα και είδη πρώτης ανάγκης σε αδελφούς (ομοεθνείς και αλλοεθνείς) που υποφέρουν είτε από φυσικές καταστροφές είτε από πολέμους.

Ας συνεργαστούμε ανά δύο!

- ☞ Πώς θα ήθελα να είναι η ενορία μου, έτσι ώστε να ακολουθεί το παράδειγμα της πρώτης χριστιανικής κοινότητας;

- ☞ Ενεργοποιήστε τη φαντασία σας και συντάξτε μία λίστα με ιδέες για δράσεις που θα μπορούσατε να προτείνετε στον ιερέα της ενορίας σας, έτσι ώστε η ενορία να αποτελεί μια ζωντανή αγαπητική κοινότητα, κατά το πρότυπο των πρώτων Χριστιανών. Προσπαθήστε η λίστα σας να ανταποκρίνεται σε βασικές ανάγκες των σύγχρονων ανθρώπων που δυσκολεύονται να αντεπεξέλθουν -εκτός των άλλων- και σε τομείς υγείας, παιδείας, πολιτισμού. Μοιραστείτε την στην ολομέλεια.

Χριστουγεννιάτικο
παζάρι καρδιάς

- ☞ Προτάσεις για την ενορία της γειτονιάς μου: _____

Αυτό που με εντυπωσίασε από τη θεματική ενότητα
«η Εκκλησία του Χριστού στην ιστορία» είναι:

Η Εκκλησία ανοίγεται στην οικουμένη

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα διερευνήσουμε:

- την πορεία της πρώτης Εκκλησίας και το άνοιγμά της στην οικουμένη
- τη συμβολή του Αποστόλου Παύλου στη διάδοση του χριστιανικού μηνύματος στον χώρο

2.1 Ο Απόστολος Παύλος καινοτομεί!

Η περίοδος της εφηβείας είναι γεμάτη αλλαγές και ανακαλύψεις στην προσωπικότητά μας. Στο ταξίδι αυτό της εξερεύνησης του εσωτερικού μας κόσμου εξελισσόμαστε γρήγορα και αναπάντεχα προκαλώντας μεγάλη έκπληξη στον ίδιο μας τον εαυτό, αλλά και στο οικογενειακό και ευρύτερο περιβάλλον μας.

Μοιραστείτε με τον διπλανό σας κάποια από τα στοιχεία του χαρακτήρα σας τα οποία άλλαξαν κατά το πέρασμα στην εφηβεία.

«Ανεβαίνοντας την πόλη»,
Σοφία Παπαθανάση, 2016

Η μεταστροφή του Παύλου, Luca Giordano, 1690,
Μουσείο Καλών Τεχνών, Νανσύ

Ο Απόστολος Παύλος, σε κάποια στιγμή της ζωής του, βρέθηκε σε μια παρόμοια διαδικασία. Μετά από ένα συγκλονιστικό γεγονός, «κοίταξε» βαθιά μέσα του, επαναπροσδιόρισε τις θέσεις του και τα πιστεύω του και αποφάσισε να αλλάξει την πορεία της ζωής του. Ο «Απόστολος των Εθνών» Παύλος, όπως ονομάζεται, ήταν Ιουδαίος στην καταγωγή και Ρωμαίος πολίτης. Ανατράφηκε σύμφωνα με την ιουδαϊκή θρησκευτική παράδοση και υπήρξε αρχικά φοβερός εχθρός των Χριστιανών, συμμετέχοντας ακόμα και σε διωγμούς εναντίον τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της εναντίωσής του προς τους Χριστιανούς αποτελεί το γεγονός ότι εκείνος ήταν το πρόσωπο που φύλαξε τα ρούχα των ανθρώπων που λιθοβόλησαν μέχρι θανάτου τον πρωτομάρτυρα Στέφανο.

Σε μια επιστολή του ο Απόστολος Παύλος αναφέρει:

«Ασφαλώς έχετε ακούσει για τη διαγωγή μου όσον καιρό ανήκα στην ιουδαϊκή θρησκεία, ότι καταδίωκα με πάθος την εκκλησία του Θεού και προσπαθούσα να την εξαφανίσω. Και

πρόκοβα στον Ιουδαϊσμό πιο πολύ από πολλούς συνομήλικους συμπατριώτες μου, γιατί είχα μεγαλύτερο ζήλο για τις προγονικές μου παραδόσεις».

Προς Γαλάτας 1,13-14

Αυτός λοιπόν ο Παύλος άλλαξε από τη στιγμή που ως άνθρωπος εμπιστεύτηκε την αγάπη του Χριστού.

Η μεγάλη αυτή μεταστροφή οφείλεται στο ακόλουθο περιστατικό που διαδραματίστηκε, ενώ ο Παύλος κατευθυνόταν από τα Ιεροσόλυμα προς τη Δαμασκό, με σκοπό να καταδιώξει και να συλλάβει Χριστιανούς.

«Καθώς πήγαινε [...] ξαφνικά τον φώτισε μια αστραπή από τον ουρανό. Αυτός έπεσε στη γη κι άκουσε μια φωνή να του λέει: “Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις;”. Αυτός ρώτησε: “Ποιος είσαι, Κύριε;”. Κι ο Κύριος απάντησε: “Εγώ είμαι ο Ιησούς, που εσύ τον καταδιώκεις. Σήκω όμως και μπες στην πόλη· εκεί θα σου πούν τι πρέπει να κάνεις”. [...] Στη Δαμασκό ζούσε ένας μαθητής που τον έλεγαν Ανανία. Σ’ αυτόν φανερώθηκε σε όραμα ο Κύριος και του είπε: [...] “Πήγαινε, γιατί αυτόν τον διάλεξα εγώ, για να τον χρησιμοποιήσω ως όργανο που θα με κάνει γνωστό στα έθνη και στους άρχοντές τους και στον ισραηλιτικό λαό. Κι εγώ θα του δείξω πόσα θα πρέπει να πάθει για χάρη του ονόματός μου”».

Ο Απ. Παύλος στην έρημο, π.Στ. Σκλήρης

Πράξεις των Αποστόλων 9,3-16

Ας εντοπίσουμε και ας υπογραμμίσουμε μέσα στο κείμενο των Πράξεων των Αποστόλων τα σημεία εκείνα που πιστεύετε ότι λειτούργησαν καθοριστικά στην αλλαγή της σκέψης του Αποστόλου Παύλου.

Ο Παύλος από την στιγμή που βαπτίστηκε ήταν τόσο αφοσιωμένος στον Χριστό, που αποφάσισε να ταξιδέψει και να κηρύξει το μήνυμα του Ευαγγελίου σε όλο τον κόσμο. Τα ταξίδια του αυτά ονομάστηκαν ιεραποστολικές περιοδείες.

Ταξιδέψτε στον χάρτη της πρώτης περιοδείας του Αποστόλου Παύλου. Ο Απόστολος των Εθνών πραγματοποίησε τρεις τέτοιες περιοδείες, καλύπτοντας αποστάσεις πολλών χιλιάδων χιλιομέτρων. Τόσο μεγάλη ήταν η αγάπη του για τον Χριστό!

Παύλος και Βαρνάβας στα Λύστρα, Jacob Pynas, Άμστερνταμ 1650, Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Με βάση τις πληροφορίες που προηγήθηκαν: Μπορείτε να φανταστείτε τι σκεφτόταν και πώς ένιωθε ο Απόστολος για τους Χριστιανούς, όταν ήταν πολέμιός τους, και πώς ένιωθε και τι σκεφτόταν, όταν έγινε Χριστιανός και έδρασε ως ιεραπόστολος;
- ☞ Γράψτε στην αριστερή στήλη το πριν και στη δεξιά το μετά της αλλαγής του.

ΠΡΙΝ

ΜΕΤΑ

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Ο Απόστολος Παύλος συγγράφει την προς Γαλάτας επιστολή, ψηφιακή ζωγραφική, Μπ. Πυλαρινός

Από εκείνη τη μακρινή εποχή και μέχρι σήμερα χιλιάδες Χριστιανοί έχουν ως πρότυπο και πηγή έμπνευσής τους τον Απόστολο Παύλο. Αυτή η λαμπερή προσωπικότητα λειτουργεί ως πραγματικός φάρος και οδοδείκτης στις ζωές των πιστών. Οι σύγχρονοι ιεραπόστολοι που έχουν ως στόχο τη διάδοση του Ευαγγελίου είναι ένα παράδειγμα συνέχισης του έργου του Παύλου και των Αποστόλων.

Ιεραποστολή στη Γουατεμάλα

Ιεραποστολή στο Καμερούν

Ιεραποστολή στην Αϊτή

Αφού παρατηρήσετε τις εικόνες της προηγούμενης σελίδας με στιγμιότυπα από την ιεραποστολή στη σημερινή εποχή, μοιραστείτε τις σκέψεις σας με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές σας και καταγράψτε τις στα συννεφάκια:

☞ Αν ήσασταν ιεραπόστολοι, τι λύσεις θα βρίσκατε, για να διαδοθεί το μήνυμα του Ευαγγελίου σε ανθρώπους κάθε γωνιάς της γης;

Six empty speech bubble shapes arranged in two rows of three. The top row has bubbles in light teal, light blue, and light yellow. The bottom row has bubbles in light yellow, light teal, and light blue.

Ο Απόστολος Παύλος μαζί με τους υπόλοιπους συνεργάτες του συμμετείχαν στην Αποστολική Σύνοδο, για να αντιμετωπίσουν με συνεργασία και σεβασμό τα προβλήματα που προέκυπταν μεταξύ των μελών της πρώτης Εκκλησίας. Εδώ μπορείτε να ανακαλύψετε περισσότερες πληροφορίες για το θέμα αυτό.

2.2 Ο Απόστολος Παύλος ανοίγει νέους δρόμους!

Στην εποχή μας η μετάδοση μιας είδησης ή ενός σημαντικού μηνύματος πραγματοποιείται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους.

Αφού συζητήσουμε ανά δύο, ας γράψουμε στο παραπάνω συννεφάκι ποιους τρόπους θεωρούμε πιο επιτυχημένους και ακριβείς, για να μεταδοθεί ένα μήνυμα προς τους ανθρώπους όλου του κόσμου, χωρίς να αλλοιωθεί η γνησιότητα του περιεχομένου του.

Ο Απόστολος Παύλος, στην εποχή του, δεν είχε την ποικιλία των σύγχρονων μέσων και της τεχνολογίας που έχουμε σήμερα. Το μόνο που είχε ήταν στην καρδιά του μια φλόγα αναμμένη για την αγάπη στον Χριστό και τους συνανθρώπους του.

Σε αυτόν το χάρτη μπορείτε να εξερευνήσετε τα μέρη της β' περιόδου του Απ. Παύλου με κύριους σταθμούς τη Συρία, πόλεις της σημερινής Τουρκίας και της Ελλάδας, καθώς και την Ιερουσαλήμ. Στις περιοδείες του ο Παύλος διήνυσε πολλές χιλιάδες χιλιόμετρα.

Ο Απόστολος Παύλος βαπτίζει τη Αγία Λυδία και την οικογένειά της. Λεπτομέρεια από το Βαπτιστήριο της αγ. Λυδίας στους Φιλίππους

Ας εξερευνήσουμε ποιες περιοχές επισκέφτηκαν ο Παύλος και οι συνεργάτες του κατά τη Β΄ περιοδεία.

Βαπτιστήριο στο ναό της Αγίας Λυδίας στους Φιλίππους

Ας παρατηρήσουμε την παρακάτω εικόνα και ας ανακαλύψουμε ποια περιοχή επισκέφτηκε στη δεύτερη περιοδεία του ο απόστολος Παύλος.

🔍 Με ποιους συζητά και τι πιστεύετε ότι τους λέει;

Ο Απόστολος Παύλος, όσες δυσκολίες κι αν αντιμετώπισε κατά τη διάρκεια της Β΄ περιοδείας του, αποφάσισε να κηρύξει το Ευαγγέλιο του Χριστού στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τις Πράξεις των Αποστόλων, ο Απόστολος Παύλος στη δεύτερη περιοδεία του απευθύνθηκε στους Αθηναίους ανεβαίνοντας στον Άρειο Πάγο που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από τον Παρθενώνα. Ο Παύλος ήταν γνώστης του ελληνικού πνεύματος, καθώς είχε μεγαλώσει σε μια ελληνιστική πόλη. Μίλησε στους Αθηναίους για τον Χριστό, ενώ τους προσέγγισε με σεβασμό. Αυτό γίνεται φανερό από το λόγο του στον Άρειο Πάγο.

Ο Άγιος Παύλος κηρύττει στην Αθήνα, S. Raffaello, 1515, Μουσείο Victoria and Albert Λονδίνo

Ας δούμε κάποιες από τις σκέψεις που απηύθυνε στους Αθηναίους:

«Αθηναίοι! Σας βλέπω ευλαβέστατους από κάθε άποψη. Πράγματι, ενώ περιδιάβαινα την πόλη σας και έβλεπα τους ιερούς σας τόπους, βρήκα ανάμεσα σ' αυτούς κι έναν βωμό, με την επιγραφή: "στον Άγνωστο Θεό". Αυτόν, λοιπόν, που εσείς λατρεύετε χωρίς να τον γνωρίζετε, αυτόν εγώ τώρα σας τον κάνω γνωστό. Είναι ο Θεός που δημιούργησε τον κόσμο κι όλα όσα υπάρχουν σ' αυτόν. [...] Μέσα σ' αυτόν τον κόσμο ζούμε και κινούμαστε και υπάρχουμε, όπως λένε και μερικοί απ' τους δικούς σας ποιητές: "Δίκη του είμαστε γενιά".

Αφού, λοιπόν, είμαστε γενιά του Θεού, δεν θα πρέπει να νομίζουμε ότι η θεότητα είναι κάτι όμοιο με χρυσάφι ή ασήμι ή πέτρα, δηλαδή με γλυπτό έργο της τέχνης ή της φαντασίας του ανθρώπου. Ο Θεός παρέβλεψε τα χρόνια της άγνοιας· τώρα όμως απαιτεί απ' όλους τους ανθρώπους σε κάθε τόπο να μετανοήσουν, γιατί έχει καθορίσει μια μέρα που θα κρίνει την οικουμένη με δικαιοσύνη, μέσω ενός ανδρός που τον έχει ορίσει γι' αυτό τον σκοπό. Κι έδωσε βέβαιη απόδειξη σε όλους, ότι αυτός θα είναι ο κριτής, ανασταίνοντάς τον από τους νεκρούς».

Πράξεις 17,22-24 και 28-31.

Ανάμεσα στους ανθρώπους που δέχτηκαν το μήνυμα του Χριστιανισμού ήταν ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, ο Ιερόθεος ο Αρεοπαγίτης και η Δάμαρις.

Ας συνεργαστούμε!

- Ποια ήταν η στάση του Αποστόλου Παύλου προς τους Αθηναίους, την παράδοσή τους και τη θρησκεία τους;
- Σε ποιο σημείο της ομιλίας του πιστεύετε ότι οι Αθηναίοι αντέδρασαν;
- Τι θα γινόταν αν ο απόστολος Παύλος δεν είχε επιλέξει να επισκεφθεί την Αθήνα;

Στη συνέχεια καταγράψτε τις λέξεις ή φράσεις «κλειδιά» που πιστεύετε ότι χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη ομιλία του Αποστόλου Παύλου.

Ο Απόστολος Παύλος δεν ξέχασε τους Χριστιανούς των κοινοτήτων που ίδρυσε. Μάλιστα, όταν παρουσιάστηκαν προβλήματα στις περιοχές αυτές, τους έστειλε κάποιες επιστολές. Σε αυτές απαντούσε στα ερωτήματα και τις απορίες τους, προσπαθώντας να τονώσει την πίστη τους, καθώς και την μεταξύ τους αγάπη, να τους συμβουλευσει και να τους καθοδηγήσει.

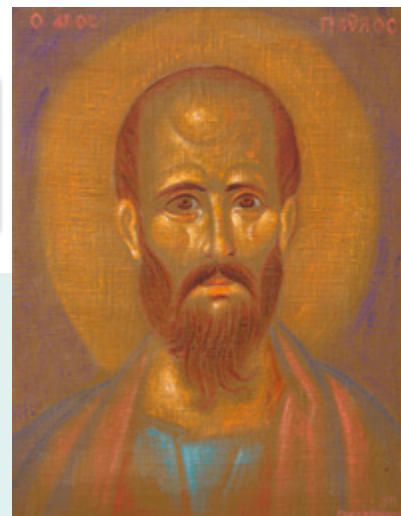
Διαβάστε εδώ πόσες επιστολές έγραψε ο Απόστολος Παύλος και σε ποιους απευθυνόταν.

«Για τους πάντες, έγινα τα πάντα, έτσι ώστε με κάθε τρόπο να σώσω μερικούς».

Α' προς Κορινθίους 9,22

«Ο Παύλος σε όλες του τις ιεραποστολικές περιόδους προσπαθούσε να ωφελήσει τον καθένα προσωπικά, ακούοντας τις αμφιβολίες τους, τις δυσκολίες τους, τις ανάγκες τους. Με την εξαιρετική του ικανότητα να κατανοεί έμπαινε στη θέση του άλλου, προσφέροντας την πειστική του δεινότητα, την καλοσύνη του που σε μάγευε, και την ειλικρινή του αφοσίωση. Όλους τους είχε ακατάπαυστα μέσα στην καρδιά του και στην σκέψη του, εκείνους που είχαν αμφιβολίες ή δισταγμούς, όπως και

Απόστολος Παύλος, εγκαυστική σε ξύλο, Μπ. Πυλαρινός

τους δύσκολους, τους ορμητικούς, όσους ήταν γεμάτοι αγωνίες, εκείνους που έκαναν κριτική, εκείνους που δεν έμεναν σταθεροί, εδείλιαζαν». Holzner, 1961, σ. 13

Ρόλος στον τοίχο: Ας σχεδιάσουμε στον πίνακα της τάξης μας το περίγραμμα ενός ανθρώπου και ας το ονομάσουμε «Απόστολος Παύλος».

- ☞ Μέσα στο περίγραμμα ας καταγράψουμε τις σκέψεις και τα συναισθήματα του Παύλου μετά τις περιόδους του.
- ☞ Έξω από το ανθρώπινο περίγραμμα ας γράψουμε τι σκέφτονταν οι άνθρωποι που συναντούσε ο Παύλος στις περιόδους του και τους μιλούσε για τον Χριστό.
- ☞ Ξαναδιαβάζουμε αυτά που γράψαμε και σχολιάζουμε αναλόγως.

Ευκαιρία για συζήτηση!

Ο Απόστολος Παύλος σεβάστηκε τον πολιτισμό και τη θρησκεία των ανθρώπων που συναναστράφηκε και κήρυξε για τον Χριστό, μετά τη μεταστροφή του.

- ✚ Σε περίπτωση επικοινωνίας μας με αλλόθρησκο ή Χριστιανό άλλου δόγματος για θέματα πίστης, ποιο πρότυπο συμπεριφοράς μας δίνει η προσωπικότητα του Παύλου;
- ✚ Ας καταγράψουμε τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της επικοινωνίας που είναι καλό να έχουμε, σύμφωνα με το παράδειγμα του Παύλου.

Η Βάπτιση της Αγίας Λυδίας,
Έργο Κων/νου Ξενόπουλου

Αυτό που θα θυμάμαι από τον Απόστολο Παύλο είναι:

Διωγμοί, μαρτύρια και ανεξιθρησκία

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα διερευνήσουμε:

- ☞ τις δυσκολίες και τα διλήμματα που αντιμετώπισαν οι Χριστιανοί κατά την περίοδο των διωγμών
- ☞ την έκδοση του Διατάγματος της Ανεξιθρησκίας
- ☞ τη σημασία της θρησκευτικής ελευθερίας ως βασικού δικαιώματος των ανθρώπων

3.1 Η ελευθερία της πίστης: βασικό δικαίωμα της ανθρωπίνης ύπαρξης

Ας συζητήσουμε!

- ✚ Έχετε βρεθεί κάποια στιγμή στη ζωή σας στη θέση να υπερασπιστείτε το δικαίωμα ενός φίλου σας ή ενός δικού σας ανθρώπου;
- ✚ Με ποια αφορμή έγινε αυτό και πώς αντιδράσατε;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι θεμελιώδεις ελευθερίες και η υπεράσπισή τους αποτελούν βασικό ζητούμενο στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ακόμα και σήμερα εκατομμύρια άνθρωποι σε ολόκληρο τον πλανήτη όχι μόνο υποφέρουν, αλλά και δεν απολαμβάνουν τα βασικά δικαιώματα, όπως η τροφή, το νερό, η ασφάλεια και η υγεία. Αυτή η καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων προφανώς δεν αποτελεί φαινόμενο μόνο του σύγχρονου κόσμου. Ιδιαίτερα επώδυνες ήταν οι καταστάσεις που αντιμετώπιζαν οι Χριστιανοί των πρώτων χριστιανικών χρόνων.

Ας παρατηρήσουμε τη διπλανή

εικόνα και ας αναρωτηθούμε:

- ✚ Ποια μπορεί να είναι αυτά τα πρόσωπα και τι κάνουν;

Αναπαράσταση του λιθοβολισμού του Πρωτομάρτυρα Στεφάνου, Gustave Doré

✚ Ποιο ανθρώπινο δικαίωμα κατά τη γνώμη σας παραβιάζεται;

Το κεντρικό πρόσωπο της εικόνας αυτής είναι ο Άγιος Στέφανος, ο αποκαλούμενος Πρωτομάρτυρας, αφού υπήρξε ο πρώτος Χριστιανός που μαρτύρησε για την πίστη του Χριστού σύμφωνα με την Καινή Διαθήκη.

Ο Στέφανος ήταν ένας από τους επτά Διακόνους, δηλαδή ένα από τα υπεύθυνα πρόσωπα που συντόνιζαν τη λειτουργία της Εκκλησίας και βοηθούσαν στην επίλυση των προβλημάτων της κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. Κατηγορήθηκε άδικα από τους Ιουδαίους ότι μίλησε με προσβλητικά λόγια για τον Θεό και τον Μωσή. Ο πρωτομάρτυρας Στέφανος οδηγήθηκε μπροστά στο ιουδαϊκό Συνέδριο και τόλμησε να ομολογήσει την πίστη του, ότι ο Χριστός είναι ο Μεσσίας και ο Υιός του Θεού. Οι Ιουδαίοι έχοντας διαφορετικά πιστεύω από εκείνον και μη σεβόμενοι την διαφορετική του πίστη τον οδήγησαν με τη βία έξω από την πόλη της Ιερουσαλήμ και τον θανάτωσαν με λιθοβολισμό. Ακόμη και την στιγμή του μαρτυρίου είχε τέτοια μεγαλοψυχία και συγχωρητικότητα για τους διώκτες του που φώναξε δυνατά:

«Κύριε,
μη λογαριάσεις
σε αυτούς αυτή
την αμαρτία»

Πράξεις των Αποστόλων 7,60

Πρωτομάρτυρας Στέφανος, Μπ. Πυλαρινός,
παρεκκλήσιο Δήμου Μεταμόρφωσης

Εδώ, μπορείτε να επεξεργαστείτε ένα απόσπασμα από την απολογία του Αγίου Στεφάνου μπροστά στο Ιουδαϊκό Συνέδριο.

Οι Χριστιανοί των τριών πρώτων αιώνων ζούσαν σε περιβάλλον ανελευθερίας αλλά και φόβου, αφού δεν μπορούσαν να εκφράσουν δημόσια την πίστη τους, αλλά ούτε και να τελέσουν τις ακολουθίες και την λατρεία τους κατά τις περιόδους που διώκονταν. Οι Χριστιανοί μέχρι και την υπογραφή του Διατάγματος των Μεδιολάνων (το οποίο θα επεξεργαστείτε στην επόμενη ενότητα) έθαβαν τους νεκρούς τους στις κατακόμβες, που ήταν υπόγεια κοιμητήρια. Οι πιστοί τελούσαν εκεί μνημόσυνα, νεκρόδειπνα και άλλα ταφικά έθιμα, καθώς και τη Θεία Ευχαριστία -είτε πάνω είτε δίπλα στους τάφους των μαρτύρων- μία φορά τον χρόνο, κατά την επέτειο του μαρτυρίου τους.

Μέσα στις κατακόμβες υπήρχαν τοιχογραφίες από τους ίδιους τους πιστούς με αλληγορικό περιεχόμενο και πλούσια νοήματα από τη διδασκαλία της Αγίας Γραφής.

Ας ανακαλύψουμε τους συμβολισμούς των παρακάτω παραστάσεων.

Αντιστοιχίστε τους αριθμούς 1-5 με τα γράμματα α-ε:

1. Η ακροστιχίδα: ΙΧΘΥΣ (ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΩΤΗΡ)
2. Το Α και το Ω: Ο Θεός είναι η αρχή και το τέλος, Ο δημιουργός των πάντων και ο οδοδείκτης για την ολοκλήρωση του ανθρώπου.
3. Ο Καλός Ποιμένας: συμβολίζει τον Χριστό ο οποίος θυσιάζεται για τη σωτηρία του ανθρώπου, όπως ο βοσκός που προστατεύει τα πρόβατά του από τους κινδύνους.
4. Η Άγκυρα: συμβολίζει την ελπίδα και τη σωτηρία των πιστών.
5. Το μονόγραμμα του Χριστού, σχηματισμένο από τα πρώτα δύο σύμφωνα του ονόματός Του.

1 ___ * 2 ___ * 3 ___ * 4 ___ * 5 ___

Ας συνεργαστούμε!

- ✎ **Επινοήστε ένα μικρό διάλογο λίγων προτάσεων μεταξύ δύο Χριστιανών που βρίσκονταν στις κατακόμβες, για να συμμετάσχουν στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, αξιοποιώντας τους συμβολισμούς που αναφέρθηκαν παραπάνω.**

Ας μπούμε σε ρόλο!

Ας ταξιδέψουμε νοερά στην εποχή των διωγμών και ας μπούμε στη θέση ενός Χριστιανού εκείνης της εποχής.

- ✎ **Ποιες σκέψεις και ποια συναισθήματα έχει;**
- ✎ **Ποιες δυσκολίες και διλήμματα αντιμετωπίζει;**

Δηλαδή... σε ποιο πρόσωπο αναφέρονταν όλοι οι παραπάνω συμβολισμοί;

Θεία Λειτουργία στις Κατακόμβες του Αγίου Καλλίστου, 50 μ.Χ., Ρώμη

Ορίζουμε έναν ή και περισσότερους μαθητές/τριες που αφού κάθονται στο κέντρο της τάξης υποδύονται τους πρώτους διωκόμενους Χριστιανούς. Αφού προετοιμάσουμε σχετικά ερωτήματα, τα θέτουμε στους συμμαθητές/τριες μας και εκείνοι καλούνται να απαντήσουν.

Ας συζητήσουμε στις ομάδες μας!

- ✚ Θα μπορούσαν οι πρώτοι Χριστιανοί και μάρτυρες να αποτελέσουν πρότυπα για τους ανθρώπους της σημερινής εποχής;
- ✚ Ποια μπορεί να είναι τα στοιχεία εκείνα που τους χαρακτήριζαν;
- ✚ Πώς μπορούν να αποτελέσουν παράδειγμα για τους σύγχρονους πιστούς και ιδιαίτερα για έναν Χριστιανό που υποφέρει από παραβίαση των δικαιωμάτων του;

Καταγράψτε στα παρακάτω κουτάκια.

«Σχέδια ελεγχόμενης πτήσης», Για τα παιδιά του πολέμου, Σ. Παπαθανάση

Οι κατακόμβες ήταν χώροι σκοτεινοί και υπόγειοι. Η ονομασία «κατακόμβη» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά για το υπόγειο κοιμητήριο του Αγίου Σεβαστιανού στη Ρώμη. Εδώ μπορείτε να παίξετε ένα παιχνίδι μνήμης, ανακαλύπτοντας τις κατακόμβες.

3.2 Η δρασκευτική ελευθερία τότε και σήμερα!

Ας συζητήσουμε!

- ✚ Έχετε νιώσει ποτέ στη ζωή σας να μην σέβονται την άποψή σας;
- ✚ Πότε συνέβη αυτό και πώς αντιδράσατε;
- ✚ Είχε κάποια συνέπεια η άρνησή σας;

Όπως είδαμε στις προηγούμενες διδακτικές ενότητες, το μήνυμα του Ευαγγελίου διαδόθηκε από τον Απόστολο Παύλο και τους άλλους Αποστόλους στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα διαφορετικοί άνθρωποι από διαφορετικούς πολιτισμούς να συναντηθούν. Άλλοτε συμφωνούσαν, άλλοτε διαφωνούσαν και άλλοτε συγκρούονταν. Κάποιες φορές οι συγκρούσεις γίνονταν αιτία θανάτου και μαρτυρίου για τους πιο αδύναμους.

Στις βιογραφίες που ακολουθούν μπορείτε να «συναντήσετε» δύο Αγίους της Εκκλησίας που έδρασαν την περίοδο που οι Χριστιανοί διώκονταν για την πίστη τους.

Αγ. Παντελεήμων, τοιχογραφία,
Δ. Χατζηαποστόλου,
Μετόχι Αναλήψεως Βύρωνος

Ο **Άγιος Παντελεήμων** (286- 305 μ.Χ.) γεννήθηκε από πατέρα ειδωλολάτρη και μητέρα Χριστιανή. Η μητέρα του ήταν εκείνη που γέμισε την καρδιά του με την αγάπη για τον Χριστό. Ο ίδιος ήταν ιδιαίτερα μορφωμένος και σπούδασε Ιατρική. Πρόσφερε την περιουσία του στους φτωχούς και τους παρείχε την ιατρική του φροντίδα δωρεάν. Για τον λόγο αυτό τον κατήγγειλαν κάποιοι γιατροί της εποχής του, οδηγώντας τον στον αυτοκράτορα Διοκλητιανό. Εκεί του ζητήθηκε να θυσιάσει στα είδωλα, ώστε να τον αφήσουν ελεύθερο. Ο Παντελεήμονας, όμως, αρνήθηκε.

Η δοκιμασία συνεχίστηκε φέρνοντας έναν άνθρωπο με αναπηρία μπροστά στον Παντελεήμονα και τους ειδωλολάτρες. Η ίαση του ασθενή προέκυψε θαυματουργικά από την παρέμβαση του αγίου Παντελεήμονα προκαλώντας τεράστια έκπληξη στους παρευρισκόμενους. Ο αυτοκράτορας ωστόσο συνέχισε την προσπάθειά του να τον μεταπείσει, αλλά μάταια. Το επόμενο βήμα ήταν να οδηγηθεί ο Παντελεήμων σε φριχτά βασανιστήρια. Τον έκαψαν με πυρσούς, τον μαστίγωσαν, του έριξαν καυτό λάδι και τέλος τον έριξαν να τον φάνε άγρια ζώα. Κατά θαυμαστό όμως τρόπο, κανένα από τα προηγούμενα βασανιστήρια δεν τον οδήγησε στον θάνατο. Στο τέλος δόθηκε η διαταγή να τον αποκεφαλίσουν.

Η **Αγία Μαρίνα** (3ος αι. μ.Χ.) έμεινε ορφανή από μητέρα ήδη από τη βρεφική της ηλικία. Ο πατέρας της, που ήταν ειδωλολάτρης, ανέθεσε την ανατροφή της σε μια Χριστιανή γυναίκα. Από τη γυναίκα αυτή η μικρή Μαρίνα άκουσε πρώτη φορά για τον Χριστό, τον οποίο αγάπησε πολύ και για αυτό βαπτίστηκε κρυφά Χριστιανή. Σε ηλικία δεκαπέντε χρονών ο πατέρας της

την αποκηρύσσει από παιδί του εξαιτίας της απόφασής της, ενώ ο έπαρχος της περιοχής Ολύμβριος διέταξε να την συλλάβουν και να την ανακρίνουν. Σε κάθε προσπάθεια του έπαρχου να την μεταπείσει να αρνηθεί τον Χριστό η Μαρίνα αντιτάσσει τη φράση: «Είμαι Χριστιανή». Από τότε ξεκινά το επώδυνο μαρτύριό της. Ο Ολύμβριος έδωσε διαταγή και οι δήμιοι πραγματοποίησαν φρικτά βασανιστήρια στη Μαρίνα. Στη συνέχεια φυλακίστηκε αλλά έμεινε αμετακίνητη στην πίστη της. Στη δεύτερη φάση του μαρτυρίου της την έκαψαν με αναμμένες λαμπάδες, εκείνη όμως υπέμεινε το μαρτύριο αγόγγυστα με ακλόνητη την πίστη της προς τον Θεό. Όσοι άνθρωποι παρευρίσκονταν εκεί πίστευσαν στο Χριστό και έγιναν Χριστιανοί. Η τελική απόφαση του επάρχου ήταν ο αποκεφαλισμός της αγίας.

Αγ. Μαρίνα τοιχογραφία, Δ. Χατζηγαποστόλου, Μετόχι Αναλήψεως Βύρωνα

Ας συνεργαστούμε!

Αφού επεξεργαστείτε στην ομάδα σας τα παραπάνω αποσπάσματα, εντοπίστε τα κοινά σημεία της ζωής των μαρτύρων. Τέλος μοιραστείτε τα αποτελέσματα στην ολομέλεια τάξης.

Για ποιο λόγο οι ειδωλολάτρες καταδίωκαν τους Χριστιανούς;

Οι εθνικοί (ειδωλολάτρες της εποχής) ένιωσαν να απειλούνται όχι μόνο για θρησκευτικούς, αλλά και για οικονομικούς λόγους.

Ο Χριστιανισμός έγινε θρησκεία «illicita», όπως την έλεγαν οι Ρωμαίοι, δηλαδή «απαγορευμένη» και οι Χριστιανοί κατηγορούνταν για αθεΐα. Από τους εθνικούς αντέδρασαν κυρίως οι ιερείς οι οποίοι έβλεπαν το κύρος τους και την αναγνώρισή τους να υποβαθμίζεται από τη ρωμαϊκή κοινωνία και οι επαγγελματίες που ασχολούνταν με τέχνες σχετικές με τη ρωμαϊκή θρησκεία, όπως οι αγαματοποιοί, οι οικοδόμοι, οι αργυροχόοι και διάφοροι άλλοι. Οι ομάδες αυτές που είχαν οικονομικά και κοινωνικά συμφέροντα από τη ρωμαϊκή θρησκεία συκοφαντούσαν τους Χριστιανούς, τους κατηγορούσαν ότι ήταν εγκληματίες και τους δίωκαν.

Συστηματικοί διωγμοί ξεκίνησαν, όταν Ρωμαίος αυτοκράτορας ήταν ο Δέκιος. Συγκεκριμένα, ο Δέκιος εξέδωσε το διάταγμα του 250 μ.Χ. με το οποίο υποχρέωνε όλους τους κατοίκους της αυτοκρατορίας να θυσιάσουν στα είδωλα. Ακόμη σκληρότερος ήταν ο διωγμός του Διοκλητιανού, ο οποίος με τη σειρά του, το 303 μ.Χ. με διατάγματα καταδίωκε τους Χριστιανούς.

Οι Χριστιανοί

- εξευτελίζονταν
- στερούνταν το δικαίωμα στην πίστη τους

Το Μαρτύριο της Αγίας Βαρβάρας, Lucas Cranach the Elder, 1510 Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη

- έχαναν τις περιουσίες τους
- υποχρεώνονταν να λατρεύουν ρωμαϊκές θεότητες
- καίγονταν τα προσωπικά τους αντικείμενα, όπως ήταν τα ιερά τους βιβλία
- καταστρέφονταν οι λατρευτικοί τους χώροι
- βασανίζονταν με φρικτό τρόπο, φυλακίζονταν, αν τολμούσαν να αντιδράσουν
- πετάγονταν σε άγρια θηρία προκειμένου να τους κατασπαράξουν

Έτσι έχουμε στην ιστορία της Εκκλησίας χιλιάδες μάρτυρες.

Τη δυσάρεστη αυτή κατάσταση προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν το 313 μ.Χ. ο Μέγας Κωνσταντίνος και ο Αύγουστος Λικίνιος με το Διάταγμα των Μεδιολάνων, θεσπίζοντας την ανεξιθρησκία στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Τότε, ο Χριστιανισμός έγινε θρησκεία «licita», δηλαδή «επιτρεπόμενη». Οι Χριστιανοί ήταν πια ελεύθεροι να διατηρούν την πίστη τους, χωρίς να ενοχλούνται προσωπικά, κοινωνικά και πολιτικά.

Άγιοι Κων/νος και Ελένη, εικόνα σε ξύλο, Μπ. Πυλαρινός, 2012

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ **Ας φανταστούμε τη ζωή των Χριστιανών πριν και μετά την υπογραφή του διατάγματος των Μεδιολάνων.**
- ☞ **Πώς ζούσαν, πώς δρούσαν, πώς ένιωθαν; Τι περιορισμούς είχαν πριν και μετά; Επεξεργαστείτε και καταγράψτε στις ομάδες σας συγκεκριμένα στοιχεία από την καθημερινή τους ζωή.**
- ☞ **Μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια της τάξης.**

Εδώ μπορείτε να διαβάσετε ένα απόσπασμα από το Διάταγμα των Μεδιολάνων.

Η ζωή των Χριστιανών

Πριν από το Διάταγμα

Μετά από το Διάταγμα

Διαπιστώνουμε ότι οι διωγμοί για ζητήματα θρησκείας δεν αφορούν μια περίοδο της ανθρωπότητας η οποία πέρασε στο παρελθόν. Στη σημερινή εποχή, σύμφωνα με την έρευνα του World Watch List (2024), 365 εκατομμύρια Χριστιανοί ζουν σε έθνη με υψηλά ποσοστά δίωξης ή διακρίσεων. Αυτό αντιστοιχεί σε 1 στους 7 Χριστιανούς σε όλο τον κόσμο, 1 στους 5 στην Αφρική, 2 στους 5 στην Ασία και 1 στους 16 στη Λατινική Αμερική. Σχεδόν 5.000 Χριστιανοί σκοτώθηκαν για την πίστη τους το 2023. Σχεδόν 15.000 εκκλησίες δέχθηκαν επίθεση ή έκλεισαν. Περισσότεροι από 295.000 Χριστιανοί εκτοπίστηκαν βίαια από τα σπίτια τους λόγω της πίστης τους. Στους χειρότερους διώκτες Χριστιανών στατιστικά στον κόσμο κατατάσσονται οι εξής χώρες: Βόρεια Κορέα, Σομαλία, Λιβύη, Ερυθραία, Υεμένη, Νιγηρία, Πακιστάν, Σουδάν, Ιράν και Αφγανιστάν.

Υπάρχουν άραγε στη σύγχρονη εποχή ομάδες ανθρώπων που αντιμετωπίζονται, όπως οι πρώτοι Χριστιανοί;

Ας μοιραστούμε τους προβληματισμούς μας!

- ☞ Για τους Χριστιανούς που σήμερα διώκονται:
- ☞ Σκέφτομαι _____
- ☞ Νιώθω _____

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Μια συμμαθήτριά σας θα συμμετάσχει με ομιλία στη Βουλή των εφήβων με θέμα «Θρησκευτική ελευθερία». Με αφορμή το μάθημα βοηθήστε την να εντοπίσει και να καταγράψει τα στοιχεία εκείνα τα οποία θα αναδεικνύουν τη σημασία του σεβασμού στη θρησκευτική ελευθερία στη σύγχρονη εποχή.
- ☞ Καταγράψτε κάποιες προτάσεις για να τις αποστείλετε στο ηλεκτρονικό της ταχυδρομείο, κάνοντας αναφορές σε ιστορικά στοιχεία που αναφέρθηκαν στο μάθημα.

Αυτό που με συγκίνησε στην ενότητα για τους Διωγμούς των Χριστιανών είναι:

Η καταγραφή της εμπειρίας και της ζωής της Εκκλησίας: Αγία Γραφή

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα διερευνήσουμε:

- το πού, πότε, πώς και γιατί καταγράφηκαν τα σημαντικά γεγονότα στην Αγ. Γραφή
- ποια είναι η σχέση της Παλαιάς με την Καινή Διαθήκη
- πώς η Αγία Γραφή επηρέασε καθοριστικά την τέχνη και τον πολιτισμό

4.1 Γνωριμία με την Αγία Γραφή

Έχετε ακούσει ποτέ τις ακόλουθες φράσεις που χρησιμοποιούνται καθημερινά;

Τι να σημαίνουν άραγε;

«Χαίρετε»

«Αγαπάτε αλλήλους»

«Άσωτος υιός»

«Ειρήνη ημίν»

Αν αντιστοιχίσουμε τους αριθμούς 1-4 με τα γράμματα α-δ, θα το βρούμε!

1. Χαίρετε.	α. Το χρησιμοποιούμε, για να χαρακτηρίσουμε αρνητικά κάποιον που έκανε κακές επιλογές (π.χ. σπατάλη χρημάτων) και πήρε λάθος δρόμο στη ζωή του.
2. Άσωτος υιός.	β. Το λέμε, κυρίως, όταν θέλουμε να υπενθυμίσουμε στους άλλους να μην κρατούν κακία.
3. Ειρήνη ημίν.	γ. Τον χρησιμοποιούμε και σήμερα ως χαιρετισμό.
4. Αγαπάτε αλλήλους.	δ. Το λέμε, για να επαναφέρουμε την τάξη και την ηρεμία μετά από καβγά.

- Οι παρακάτω φράσεις από περιστατικά της Καινής Διαθήκης αντιστοιχούν με εκείνες της πρώτης στήλης. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού κάντε την αντιστοίχιση και συμπληρώσετε τα κενά κουτιά της τρίτης στήλης.

Παραβολή του Ιησού.

Το είπε ο Χριστός στους μαθητές Του.

Εντολή του Χριστού που αναφέρεται στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη.

Το είπε ο Χριστός στις Μυροφόρες μετά την Ανάστασή Του.

Η Αγία Γραφή ή Βίβλος είναι το ιερό βιβλίο των Χριστιανών όλου του κόσμου. Στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για ένα μόνο βιβλίο, αλλά για δύο μεγάλες συλλογές βιβλίων, μια αρχαιότερη και μια νεότερη, την Παλαιά Διαθήκη (αποτελείται από 49 βιβλία) και την Καινή Διαθήκη (αποτελείται από 27 βιβλία).

Η Βίβλος του Gutenberg, Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης. Το πρώτο βιβλίο που τυπώθηκε όταν εφευρέθηκε η τυπογραφία τον 15ο αι.

Ας συνεργαστούμε !

- Ας θυμηθούμε κάποια σημαντικά γεγονότα που καταγράφονται στις δύο αυτές συλλογές με την βοήθεια της επόμενης δραστηριότητας:
- Στην παρακάτω χρονογραμμή τοποθετήστε δεξιά ή αριστερά από το μηδέν (0) τη συντομογραφία «Π.Δ.» για την περίοδο των γεγονότων της Παλαιάς Διαθήκης και τη συντομογραφία «Κ.Δ.» για την περίοδο των γεγονότων της Καινής Διαθήκης.
 - Εξηγήστε την επιλογή σας.
 - Στη συνέχεια, προσθέστε σε αυτήν τα παρακάτω γεγονότα (δεξιά ή αριστερά από το 0) σύμφωνα με τη χρονική περίοδο που πιστεύετε ότι συνέβησαν:
- α) Γέννηση Χριστού β) Δημιουργία του κόσμου γ) Σταύρωση του Χριστού δ) Πεντηκοστή ε) Η παράδοση των δέκα εντολών από το Θεό στο Μωυσή στ) Έξοδος των Ισραηλιτών από τη Αίγυπτο.

0

Πώς:.....
Συμφωνία μεταξύ
του Θεού
και του λαού;
Περί τίνος
πρόκειται;

Ο Θεός στη συμφωνία που κάνει με τον λαό του Ισραήλ του δίνει υποσχέσεις σωτηρίας και τον προετοιμάζει να δεχτεί τον Μεσσία. Μέσω αυτού του λαού ο Θεός προετοιμάζει όλο τον κόσμο για την έλευση του Χριστού.

Κύλινδρος της Εσθήρ από την Ιταλία, 1616, Εθνική Βιβλιοθήκη του Ισραήλ, Ιερουσαλήμ

Τα βιβλία της **Παλαιάς Διαθήκης** περιγράφουν τη σχέση του Θεού με τους ανθρώπους και αναφέρονται στη συμφωνία που έκανε ο Θεός με τον λαό του Ισραήλ, πριν ακόμα έρθει ο Χριστός στον κόσμο. Η σχέση του ισραηλιτικού λαού με τον Θεό

πέρασε από διάφορα στάδια και δεν ήταν πάντα σταθερή και ώριμη. Άλλοτε ο λαός ήταν κοντά Του και άλλοτε απομακρυνόταν από Εκείνον. Τα γεγονότα που περιγράφονται, εκτυλίσσονται στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και ξεκινούν από την περίοδο της Δημιουργίας του κόσμου, μέχρι και πριν την έλευση του Μεσσία. Όλα αυτά τα γεγονότα προτού γίνουν γραπτά κείμενα, ήταν προφορικές παραδόσεις. Αυτές περιλάμβαναν αφηγήσεις των Εβραίων που μεταδίδονταν με διάφορους τρόπους, από γενιά σε γενιά, όπως διηγήσεις, εικόνες, ποιήματα, αποφθέγματα. Πέρασαν αιώνες μέχρι την καταγραφή αυτών των αφηγήσεων από ανθρώπους φωτισμένους από το Θεό. Η καταγραφή οδήγησε σιγά-σιγά στη δημιουργία μιας συλλογής βιβλίων. Τα βιβλία συνέγραψαν διάφοροι συγγραφείς σε διάστημα εκατοντάδων ετών.

Τα βιβλία της **Καινής Διαθήκης** παρουσιάζουν τη ζωή και τη διδασκαλία του Χριστού στην περιοχή των Ιουδαίων και παράλληλα μας πληροφορούν για τη σχέση του Χριστού με τους ανθρώπους. Ο ίδιος ο Χριστός δεν παρέδωσε κανένα γραπτό κείμενο. Τα πρώτα γραπτά κείμενα -μικρές γραπτές συλλογές- που λίγο μεταγενέστερα έδωσαν υλικό στους συγγραφείς των βιβλίων της Κ.Δ., προήλθαν από την ανάγκη να καταγραφούν οι προφορικές παραδόσεις που κυκλοφορούσαν για τη ζωή και το έργο του Χριστού από ανθρώπους εκείνης της εποχής.

Μετά την ανάληψη του Χριστού, οι μαθητές Του αλλά και οι αυτόπτες και αυτήκοοι μάρτυρες της διδασκαλίας Του, θυμόντουσαν και συζητούσαν ό,τι έζησαν κοντά Του. Συχνά αντάλλασσαν πληροφορίες από τις εμπειρίες που ο καθένας είχε αποκομίσει από τον Ιησού, επαναλαμβάνοντας τα λόγια Του και τις διδαχές Του. Κυρίως όμως μιλούσαν για τα Πάθη και την Ανάστασή Του.

Ας συζητήσουμε!

- ✚ **Γιατί οι άνθρωποι εκείνης της εποχής είχαν την ανάγκη να καταγράψουν αυτά που άκουσαν και είδαν;**
- ✚ **Τι θα γινόταν άραγε αν όλα αυτά τα γεγονότα δεν είχαν καταγραφεί;**
- ✚ **Γιατί πιστεύετε ότι αυτό ήταν χρήσιμο και αναγκαίο για τους ανθρώπους των μεταγενέστερων εποχών;**

Από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες οι Χριστιανοί συνειδητοποίησαν τη διαχρονική αξία αυτών των κειμένων και θέλησαν να τα διαφυλάξουν. Έτσι, τον 3ο αι. μ.Χ. η Εκκλησία, έχοντας οδηγό το Άγιο Πνεύμα και μέσα από μακροχρόνιες συζητήσεις, συγκρότησε σταδιακά τον κατάλογο των βιβλίων της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, που αποτέλεσε τον λεγόμενο Κανόνα της Αγίας Γραφής.

Αρχική σελίδα από μικροσκοπικό χειρόγραφο του Ευαγγελίου του Ματθαίου, 11ος αι., Εθνική Βρετανική Βιβλιοθήκη

Στη διαδικασία των συζητήσεων αυτών απορρίφθηκαν από τον Κανόνα κείμενα που περιείχαν αιρετικές απόψεις, οι οποίες ξέφευγαν από την ορθή διδασκαλία της Εκκλησίας, ή ακόμη και φανταστικές ιστορίες για τον Χριστό και τους Αποστόλους, που επινόησαν άνθρωποι της εποχής.

Για τους Χριστιανούς όλων των αιώνων η Αγία Γραφή αποτελεί πολύτιμος οδηγός στη ζωή τους. Μέσα από τα ιερά κείμενα ο πιστός βρίσκει απαντήσεις σε ερωτήματα, κατανοεί βαθιά νοήματα που σχετίζονται με τη ζωή του, παίρνει δύναμη, παρηγοριά και στηρίζεται στην πίστη.

*(Κύριε) Πόσο αγαπώ το νόμο σου!
Όλη την ημέρα είν' αυτός ο στοχασμός.*

Ψαλμός, 118,97

*Πριν φύγει η νύχτα ανοίγουνε
τα μάτια μου τα λόγια σου να μελετήσω.*

Ψαλμός, 118,148

Αν θέλετε περισσότερες πληροφορίες για τα βιβλία της Αγίας Γραφής, μπορείτε εδώ να παρακολουθήσετε μια ενδιαφέρουσα παρουσίαση.

Σε αυτοκόλλητα χαρτάκια καταγράψτε με ποιους τρόπους (πώς) και πότε οι σύγχρονοι Χριστιανοί, αλλά και άνθρωποι που γενικότερα αναζητούν νόημα στη ζωή, θα μπορούσαν οι να αξιοποιήσουν την Αγία Γραφή στην καθημερινότητά τους και κολλήστε τα στον πίνακα κάτω από το «Πώς» και το «Πότε» αντίστοιχα.

Πότε

Πώς

Λοιπόν, ακόμα δεν έχω καταλάβει τι σημαίνει αυτή η συντομογραφία:

Λουκ. 7,6

Τα βιβλία της Καινής Διαθήκης είναι χωρισμένα σε κεφάλαια και κάθε κεφάλαιο είναι χωρισμένο σε στίχους (χωρία ή εδάφια). Για να αναζητήσουμε έναν στίχο από την Καινή Διαθήκη όταν μας δίνεται η παραπομπή, Λουκ. 7,6 σκεφτόμαστε:

Ευαγγέλιο κατά Λουκά, κεφάλαιο 7, στίχος 6 ή Α΄ Κορ. 14,12-14, σκεφτόμαστε: Επιστολή Α΄ Προς Κορινθίους, κεφάλαιο 14, στίχοι 12 με 14.

Η Αγία Γραφή είναι το πιο πολυδιαβασμένο βιβλίο στον κόσμο. Μέχρι τα τέλη του 2023, ομιλητές 3.685 διαφορετικών γλωσσών και διαλέκτων ανά τον κόσμο είχαν πρόσβαση τουλάχιστον σε ένα μέρος της Βίβλου μεταφρασμένο στη μητρική τους γλώσσα. Οι άνθρωποι που τη μελετούν στην εποχή μας, ανακαλύπτουν σε αυτήν πολύτιμους θησαυρούς. Σε αυτό το σημείο μπορείτε να εξερευνήσετε την Καινή Διαθήκη και να ανακαλύψετε κάποιους από τους θησαυρούς της.

4.2 Παλαιά και Καινή Διαθήκη: Μια αδιάσπαστη ιστορική συνέχεια...

- Έχετε διαβάσει ποτέ μια ιστορία που να αποτελείται από δύο βιβλία και ο δεύτερος τόμος να είναι η συνέχεια του πρώτου;
- Πιστεύετε πως θα μπορούσατε να κατανοήσετε καλύτερα την ιστορία, αν ξεκινούσατε απευθείας από τον δεύτερο τόμο ή αν διαβάζατε μόνο τον πρώτο τόμο; Μοιραστείτε τις σκέψεις σας με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς σας.

Όπως αναφέραμε και στην προηγούμενη διδακτική ενότητα, η Αγία Γραφή αποτελείται από δύο μεγάλες συλλογές βιβλίων, την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Το κοινό θέμα και των δύο αυτών βιβλίων είναι η αγάπη του Θεού για τους ανθρώπους και το πώς αυτή φανερώθηκε μέσα από τις ενέργειές Του.

Η **Παλαιά Διαθήκη** που προηγείται χρονικά, παρουσιάζει ανθρώπους και γεγονότα που προαναγγέλλουν τον ερχομό του Μεσσία, ενώ στην **Καινή Διαθήκη** εκπληρώθηκε αυτό ακριβώς που η Π. Δ. υποσχόταν, δηλαδή τον ερχομό του Χριστού στη γη, για τη σωτηρία του ανθρώπου. Στην Π. Δ. ο Θεός προετοίμασε τον κόσμο μέσω του λαού του Ισραήλ να υποδεχτεί τον Χριστό, ενώ στην Κ. Δ., φανερώνεται (αποκαλύπτεται) στους ανθρώπους ο ίδιος ο Θεός, στο πρόσωπο του Χριστού, του Υιού του Θεού. Με αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνονται αυτά που έγραψαν φωτισμένοι άνθρωποι της παλαιότερης εποχής (Π.Δ.).

Ι. Χριστός, λεπτομέρεια από τοιχογραφία.
Δ. Τσιάντας, Άγιο Όρος, 2011.

Είναι σημαντικό να επισημάνουμε, πως όταν ο Χριστός ήρθε στη γη ερμήνευσε γεγονότα που συνέβησαν και καταγράφηκαν στην Π. Δ. και «φώτισε» με τη διδασκαλία Του και τη ζωή Του τις παλιές διδασκαλίες (Νόμο) με τρόπο άγνωστο στους ανθρώπους της παλαιάς εποχής. Έτσι οι Χριστιανοί είδαν στην Π. Δ. αλήθειες και μηνύματα ζωής που δεν μπορούσαν να δουν οι άνθρωποι τα προηγούμενα χρόνια .

Όπως βλέπουμε αυτές οι δύο συλλογές βιβλίων συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, αφού η Παλαιά Διαθήκη αποτελεί προϋπόθεση για την Καινή, ενώ η Καινή συμπληρώνει, φωτίζει και ολοκληρώνει το περιεχόμενο της Παλαιάς. Το βέβαιο είναι πως δεν θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε και να ερμηνεύσουμε την Παλαιά Διαθήκη χωρίς την Καινή, ούτε και την Καινή χωρίς την Παλαιά.

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ **Αφού διαβάσετε τις παρακάτω προφητείες από την Παλαιά Διαθήκη, καταγράψτε ποια γεγονότα υπάρχουν ως προφητείες στην Π. Δ. που εκπληρώθηκαν στην Κ. Δ.:**

1) Προφητεία του Ησαΐα που έζησε τον 8ο αι. π.Χ. Βρίσκεται στο ομώνυμο βιβλίο της Π.Δ. στο κεφ. 7,13-14.

«Τότε ο Ησαΐας είπε: «Ακούστε, λοιπόν [...] οι απόγονοι του Δαβίδ [...] Γι' αυτό ο ίδιος ο Κύριος θα σας δώσει ένα σημείο: η παρθένος θα συλλάβει και θα γεννήσει γιο, ο οποίος θα ονομαστεί "Εμμανουήλ" (Ο Θεός μαζί μας)».

2) Προφητεία του Ησαΐα στο κεφ. 53,3-8:

«Τον αγνοήσαμε σαν να 'ταν ένα τίποτα, του δώσαμε την καταφρόνια μας, κι εκτίμηση ούτε μια στάλα. Αυτός, όμως, φορτώθηκε τις θλίψεις μας κι υπέφερε τους πόνους τους δικούς μας[...]Μα ήταν αιτία οι αμαρτίες μας που αυτός πληγώθηκε, οι ανομίες μας που αυτός εξουθενώθηκε. Για χάρη της δικής μας σωτηρίας εκείνος τιμωρήθηκε και στις πληγές του βρήκαμε εμείς τη γιατροειά.[...] Βασανιζόταν κι όμως ταπεινά υπέμενε, χωρίς παράπονο κανένα. Σαν πρόβατο που τ' οδηγούνε στη σφαγή, καθώς το αρνί που στέκεται άφωνο μπροστά σ' αυτόν που το κουρεύει, ποτέ του δεν παραπονέθηκε».

3) Προφητεία του Μιχαΐα που έζησε μεταξύ 8ου και 7ου αι. π.Χ. Τη συναντάμε στο ομώνυμο βιβλίο του στο κεφ.5,1

«Αλλά από εσένα Βηθλεέμ,[...]αν και είσαι μια από τις πιο μικρές πόλεις του Ιούδα, εγώ θα κάνω να προέλθει εκείνος που θα γίνει άρχοντας του Ισραήλ. Η καταγωγή του είναι πολύ παλιά· ανάγεται στις αρχαίες μέρες».

Ησαΐας, λεπτομέρεια από τοιχογραφία, Δ. Τσιάντας, Άγιο Όρος, 2010

Μιχαΐας, λεπτομέρεια από τοιχογραφία, Δ. Τσιάντας, Άγιο Όρος, 2010

Ας συνεργαστούμε!

Ας ανατρέξουμε προσεκτικά στις πληροφορίες που πήραμε για την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη από το προηγούμενο και το σημερινό μάθημα και ας συμπληρώσουμε τον παρακάτω πίνακα συγκρίνοντάς τες μεταξύ τους. Αναζητήστε το περιεχόμενο, τη χρονική περίοδο, το σκοπό, τα πρόσωπα για τα οποία μιλούν και εντοπίστε ομοιότητες και διαφορές:

Ομοιότητες	
Παλαιά Διαθήκη	Καινή Διαθήκη
Διαφορές	

Ατομική εργασία, συζήτηση στην τάξη:

- Βρίσκεστε παρόντες/παρούσες σε μια συζήτηση κατά την οποία οι άνθρωποι που συνομιλούν θεωρούν πως η Παλαιά Διαθήκη δεν έχει την ίδια αξία ως βιβλίο με αυτήν που έχει η Καινή για τους σημερινούς Χριστιανούς.
- ☞ Τι θα τους απαντούσατε;
- ☞ Γράψτε το επιχειρήμά σας σε ένα χαρτί. Βάλτε τα χαρτιά σας σε ένα κουτί και ανακατέψτε τα. Ας τραβήξει καθένας/μία ένα χαρτί και διαβάστε αυτό που του/της έτυχε. Διαβάστε στην ολομέλεια την σκέψη που σας έτυχε και δηλώστε αν συμφωνείτε ή όχι.

«Αφού ο Θεός, τα παλιά χρόνια, μίλησε στους προπάτορες πολλές φορές και με ποικίλους τρόπους διά των προφητών, σ' αυτούς εδώ τους έσχατους καιρούς μίλησε σ' εμάς μέσω του Υιού του».

Προς Εβραίους 1,1

Ο Χριστός διδάσκει στη Συναγωγή, τοιχογραφία, Κων/νου Ξενόπουλου

Στην εικόνα μπορείτε να παρατηρήσετε ένα έργο τέχνης που αναπαριστά μία ιστορία από την Παλαιά Διαθήκη. Τίτλος του είναι «Ο Ισαάκ ευλογεί τον Ιακώβ» ζωγραφισμένο από τον Ολλανδό καλλιτέχνη Gerbrand van den Eeckhout, το 1642. Το έργο βρίσκεται στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης.

Το συγκεκριμένο έργο τέχνης έχει δανειστεί το θέμα του από την Καινή Διαθήκη και αναπαριστά σκηνές από τον βίο του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου. Είναι του Ιταλού ζωγράφου Francesco Granacci και δημιουργήθηκε το 1506. Βρίσκεται κι αυτό στο MET της Νέας Υόρκης.

4.3 Ο λόγος του Θεού γίνεται πηγή έμπνευσης για την τέχνη και τον πολιτισμό

Αλήθεια, τι συνηθίζεις να κάνεις όταν κάποιος/α ή κάτι σε εντυπωσιάζει, σε συγκινεί ή σε εμπνέει;

Όταν κάποιος/α ή κάτι με συγκινεί ή με εμπνέει

Οι καλλιτέχνες, όταν εμπνέονται, δημιουργούν αξιοθαύμαστα έργα τέχνης!

Ας συνεργαστούμε!

Ας γίνουμε για λίγο ξεναγοί! Ανά δύο προετοιμάστε για λίγα λεπτά μία ξεναγήση για ένα από τα παρακάτω έργα τέχνης που βρίσκονται σε διάφορα μουσεία και μέρη του κόσμου. Αφού εντοπίσετε το θέμα και τον καλλιτέχνη, παρατηρήστε πολύ καλά τα κεντρικά πρόσωπα, τις κινήσεις των προσώπων, τη σχέση που μπορεί να έχουν μεταξύ τους, τα χρώματα ή τα υλικά που αξιοποίησε ο δημιουργός αλλά και τις σκέψεις και τα συναισθήματά σας γι' αυτά. Ας αναλάβουν κάποιοι/ες εκπρόσωποι των δυάδων να υλοποιήσουν την ξεναγήση στην τάξη.

☞ Τέλος, συμπληρώστε στις γραμμές το θέμα της Αγίας Γραφής από όπου εμπνεύστηκε το έργο του ο καλλιτέχνης.

Μιχαήλ Άγγελος (16ος αι.)

Θεοφάνης ο Κρης (16ος αι.)

Μιχαήλ Άγγελος (15ος αι.)

Λεονάρντο ντα Βίντσι (15ος αι.)

Πίο Ντι Τζανέιρο (20ος αι.)

Duccio di Buoninsegna (14ος αι.)

Παρατηρώντας τις φωτογραφίες που προηγήθηκαν συνειδητοποιούμε ότι κάθε έργο τέχνης δεν είναι απλώς μία ξεχωριστή δημιουργία, αλλά και ένας μοναδικός και ιδιαίτερος τρόπος έκφρασης του καλλιτέχνη. Μέσα στο έργο του ο καλλιτέχνης αποτυπώνει τις ιδέες του και τα συναισθήματά του εμπνεόμενος από όλα όσα έχει βιώσει και ζήσει στη διάρκεια της ζωής του. Ταυτόχρονα, με το έργο του μοιράζεται σε όσους το παρατηρούν το όραμά του για τη ζωή και τον κόσμο. Αυτό συνέβη και με τους δημιουργούς των παραπάνω έργων, οι οποίοι εμπνεύστηκαν τα θέματά τους από τα βιβλία της Αγίας Γραφής.

Οι γεμάτες ζωντάνια διδακτικές ιστορίες της Αγίας Γραφής αποτέλεσαν γρήγορα πηγή έμπνευσης για τους καλλιτέχνες όλου του κόσμου. Σπουδαίοι δημιουργοί ζωγράφισαν πίνακες, αγιογράφησαν εικόνες, δημιούργησαν ψηφιδωτά και γλυπτά, συνέθεσαν μελωδίες (σε ποικίλα είδη μουσικής), έγραψαν στίχους και λογοτεχνικά αριστουργήματα, σκηνοθέτησαν θεατρικά έργα και κινηματογραφικές ταινίες εμπνευσμένα από διηγήσεις, πρόσωπα ή σκηνές της Αγίας Γραφής. Τα βιβλία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης αποτέλεσαν και αποτελούν μέχρι και τις ημέρες μας αφορμή για τη δημιουργία αξιόλογων έργων τέχνης της παγκόσμιας κληρονομιάς, κοσμώντας μουσεία, πινακοθήκες, ναούς και κτίρια, διδάσκοντας ολόκληρη την ανθρωπότητα με την ομορφιά τους.

Αυθεντική χειρόγραφη παρτιτούρα του 1736 από τα «κατά Ματθαίον Πάθη» του Johann Sebastian Bach

Καταγράφουμε μονολεκτικά τις τέχνες που αναφέρθηκαν αφού τις εντοπίσουμε στο κείμενο.

Η Βίβλος εκτός από πηγή έμπνευσης καλλιτεχνών, έγινε σε όλους τους αιώνες οδηγός στις ζωές των Χριστιανών, επηρέασε την καθημερινή τους ζωή, τη συμπεριφορά τους, καθώς και τη σχέση

Ο προφήτης Δαυίδ παίζει τη λύρα του και η προσωποποίηση της Μελωδίας, μικρογραφία από Βυζαντινό Ψαλτήριο του 10ου αι.

τους με τον εαυτό τους και τους συνανθρώπους τους. Η καθημερινή ζωή των πιστών διανθίστηκε με γιορτές και έθιμα. Οι προσευχές και η λατρεία της Εκκλησίας βασίστηκαν σε μεγάλο βαθμό σε κείμενα της ίδιας της Αγ. Γραφής, ενώ πολλοί ύμνοι αποτέλεσαν αξιόλογα έργα τέχνης που συγκινούν και ταυτόχρονα διδάσκουν.

Η Αγία Γραφή εδώ και αιώνες, βρίσκεται στο κέντρο του πολιτισμού των λαών της Ευρώπης και όλων των χριστιανικών χωρών του κόσμου και αποτελεί κοινή πολιτισμική τους κληρονομιά. Ανακαλύπτοντας κανείς την αξία της Βίβλου μπορεί να κατανοήσει ευρύτερα και ουσιαστικότερα τις ιδέες και τις αξίες του σύγχρονου κόσμου, όπως την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, την ισοτιμία, την αλληλεγγύη, την αγάπη, που ο λόγος του Θεού ενέπνευσε σε αυτόν.

Ας συζητήσουμε!

- ✎ **Αφού διαβάσετε τα παρακάτω ποιήματα, υπογραμμίστε τους στίχους που καταδεικνύουν από ποιες ιδέες, γεγονότα ή πρόσωπα της Αγ. Γραφής εμπνεύστηκαν οι ποιητές για να γράψουν τα ποιήματά τους.**
- ✎ **Ποιες σκέψεις και συναισθήματα εκφράζουν οι ποιητές μέσα από αυτά;**
- ✎ **Ποιο κατά τη γνώμη σας ήταν το κίνητρο των καλλιτεχνών για να δημιουργήσουν έργα τέχνης με θέματα από την Αγία Γραφή; Προβληματιστείτε από τα ποιήματα και από τα έργα τέχνης που προηγήθηκαν.**

Ονειρεμένη προσευχή.

Χριστέ μου, κράτα με μακριά απ' τις κακίες του κόσμου.
Στη Φάτνη Βρέφος, όσο ζω να σε λατρεύω δώσ' μου!
Κι όταν θα 'ρθεί από Σε σταλτός ο χάρος να με πάρει,
κάμε σα βρέφος να σταθώ μπροστά στη θεία Σου χάρη.

Χριστέ μου, δώσ' μου στους σεισμούς,
στις τρικυμίες του κόσμου πάντα να στέκω ατράνταχτος,
και να είναι ο λογισμός μου.

Το φως από το μυστικό που χύνονταν αστέρι,
όταν για Σένα στη Βηθλεέμ τους Μάγους είχε φέρει.
Και κάμε λόγια κι έργα μου σαν των αγρών τα κρίνα,
προφητικά, φεγγόβολα κάμε τα σαν εκείνα
της νύχτας των απλών βοσκών.
Γεννιόσουν, και γρικούσαν τους ουρανούς
ολάνοιχτους που Σε δοξολογούσαν.

Κωστής Παλαμάς

Η Προσκύνηση των Μάγων, Fra Angelico,
Fra Filippo Lippi, 15ος αι.,
Εθνική Πινακοθήκη, Ουάσιγκτον

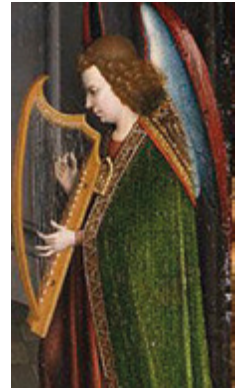
Ευκαιρία να ακούσουμε το ποίημα Ονειρεμένη προσευχή.

Πως να σου ψάλλω όπως το θέλω

Πώς να σου ψάλλω όπως το θέλω
 Πλάστη δικέ μου και του κόσμου;
 Μέσα μου ανέκφραστ' είναι πόθοι,
 κι έπρεπε νά 'χω άρπες αγγέλων,
 ήχο να κάνω και σκοπό μου
 ό,τι για Σε η ψυχή μου νιώθει.
 Το πιο καλό δοξαστικό μου
 θα μένει αυτό που δεν ειπώθη!

Γ. Βερίτης

Λεπτομέρεια από Παναγία και βρέφος σε αψίδα, Αντίγραφο μετά τον Robert Campin, 1480, Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη

Η Αγία Γραφή δεν παύει και σήμερα να αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους καλλιτέχνες. Ευκαιρία να το αποδείξουμε με την επόμενη δραστηριότητα!

Ακούστε το ποίημα, για να νιώσετε καλύτερα το συναίσθημα του ποιητή!

Ας συνεργαστούμε!

Οι παρακάτω στίχοι βρίσκονται στο βιβλίο της Καινής Διαθήκης «Α' προς Θεσσαλονικείς» και είναι επιστολή που έγραψε ο απόστολος Παύλος.

«Πάντοτε, χαίρετε, άδιαλείπτως προσεύχεσθε, έν παντί εύχαριστείτε».

Α' προς Θεσσ. 5,16-18

Να είστε πάντοτε χαρούμενοι. Να προσεύχεσθε αδιάκοπα. Να ευχαριστείτε το Θεό για το καθετί.

- ☞ **Γίνετε κι εσείς καλλιτέχνες! Εμπνευστείτε από τους στίχους και σε ομάδες δημιουργήστε ένα μικρό έργο τέχνης: μια ζωγραφιά, ένα ποίημα, ένα μικρό τραγούδι, ένα κολάζ, ένα κόμικ.**
- ☞ **Παρουσιάστε τις δημιουργίες σας στην τάξη.**

Ας ταξιδέψουμε για λίγο στην Εθνική Πινακοθήκη της Ουάσινγκτον (National Gallery of Art) και ας περιηγηθούμε και σε άλλα αξιόλογα έργα τέχνης που πηγή έμπνευσης των καλλιτεχνών ήταν η Αγία Γραφή. Προσπαθήστε να εντοπίσετε στους πίνακες γεγονότα και πρόσωπα από την Αγία Γραφή.

Η συνάντηση του Χριστιανισμού με τον Ελληνικό κόσμο

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα διερευνήσουμε:

- ✎ τα σημεία συνάντησης του Χριστιανισμού με τον Ελληνικό κόσμο
- ✎ τον ρόλο της ελληνικής παιδείας στη ζωή και το έργο των Τριών Ιεραρχών

5.1 Συνάντηση δύο κόσμων

Έχετε παρατηρήσει ότι κάποιες φορές οι συμμαθητές/τριές σας στο σχολείο μέσα από μια αντίθεση ή μια σύγκρουση, ανακαλύπτουν τελικά ότι έχουν κοινά στοιχεία ή ακόμα γίνονται και φίλοι/ες;

Περιγράψτε στην ολομέλεια της τάξης μια ιστορία που ζήσατε στην οποία συνέβη κάτι αντίστοιχο.

Η επαφή του Χριστιανισμού με τον Ελληνισμό πέρασε από διάφορες φάσεις, όπως περνούν και οι ανθρώπινες σχέσεις. Διαπιστώνουμε ότι, ενώ αρχικά συγκρούστηκαν οι δύο κόσμοι -ο αρχαιοελληνικός και ο χριστιανικός- στη συνέχεια φάνηκε η επίδραση του ενός στον άλλον φτάνοντας σε ένα κορυφαίο σημείο συνάντησης. Καταλυτικό ρόλο στη συνάντηση αυτή έπαιξε η ελληνική γλώσσα, η πιο διαδεδομένη γλώσσα της εποχής στη ρωμαϊκή και την πρώιμη βυζαντινή αυτοκρατορία. Η Εκκλησία των πρώτων αιώνων χρησιμοποίησε την «ελληνιστική κοινή», για να επικοινωνήσει το μήνυμα του Ευαγγελίου και να συναντήσει μεταξύ άλλων και τον ελληνικό πολιτισμό. Από αυτή τη συνάντηση και μέσα από δυσκολίες και αντιθέσεις προέκυψαν και σημαντικές συνθέσεις. Αυτές οι συνθέσεις εκφράστηκαν στην οργάνωση της κοινωνίας, στις ιδέες, στις τέχνες, στα γράμματα και στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων.

Μπορείτε να εντοπίσετε τα κοινά σημεία των παρακάτω απόψεων/θέσεων των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων με τα συγκεκριμένα χωρία της Καινής Διαθήκης;

☞ **Αντιστοιχίστε τους αριθμούς 1-5 με τα γράμματα α-ε και σχολιάστε τι παρατηρείτε για αυτούς τους δύο διαφορετικούς κόσμους, τον Ελληνισμό και το Χριστιανισμό**

1. Στην αρχαία Αθήνα, στην αρχαία Αγορά, υπήρχε βωμός αφιερωμένος στο «έλεος», δηλαδή στη συμπόνια και στην ευσπλαχνία.

α. Όποιος έχει δύο χιτώνες ας δώσει τον ένα σ' αυτόν που δεν έχει, κι όποιος έχει τρόφιμα ας κάνει το ίδιο.

Κατά Λουκάν 3,11

2. Ο Έλληνας φιλόσοφος **Ηράκλειτος**, που έζησε μεταξύ 6ου και 5ου αιώνα π.Χ., συμβούλευε τους ανθρώπους της εποχής του να μοιράζονται τα πράγματα τους με τους άλλους, γιατί έτσι ζουν αληθινά.

β. Αν κάποιος σας κάνει κακό, μην του το ανταποδίδετε. Φροντίζετε να κάνετε το καλό σε όλους τους ανθρώπους.

Προς Ρωμαίους 12,7

3. Στο διάλογο μεταξύ **Σωκράτη** και **Κρίτωνα** διαβάζουμε: «Δεν πρέπει ο άνθρωπος να ανταποδίδει την αδικία, ούτε να κάνει κακό σε κανένα, ακόμη κι αν του κάνουν οι άλλοι οτιδήποτε».

Πλάτωνος, Κρίτων, 10

γ. Εκείνος που αγαπάει έχει μακροθυμία, έχει και καλοσύνη[...] Ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει [...] Εκείνος που αγαπάει όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει.

Α' Προς Κορινθίους 13,4-7

4. Στην αρχαία τραγωδία «**Αντιγόνη**» του **Σοφοκλή**, η Αντιγόνη λέει στον Κρέοντα: «Δεν γεννήθηκα για να μισώ, αλλά για να αγαπώ».

Σοφοκλή, Αντιγόνη, στ. 523

δ. Μακάριοι όσοι δείχνουν έλεος στους άλλους, γιατί σ' αυτούς θα δείξει ο Θεός το έλεός του.

Κατά Ματθαίον 5,7

5. Ο **Αριστοτέλης** στο βιβλίο του «Ηθικά Νικομάχεια» αναφέρει: «Ο μεγαλόψυχος άνθρωπος δεν είναι μνησικάκος, γιατί δεν του ταιριάζει να κρατάει στη μνήμη του πράγματα και μάλιστα κακά. Πιο πολύ του ταιριάζει να παραβλέπει».

ε. Αγαπητοί μου, ας αγαπάμε ο ένας τον άλλον, γιατί η αγάπη προέρχεται από τον Θεό. Όποιος αγαπάει δείχνει ότι έχει αναγεννηθεί από τον Θεό και ότι γνωρίζει τον Θεό.

Α' Ιωάννου 4,7

1 - ____ * 2 - ____ * 3 - ____ * 4 - ____ * 5 - ____

Ας γνωρίσουμε δύο αγίους οι οποίοι έχουν ελληνικά ονόματα και εμφανίζονται με το προσωνύμιο «ο Φιλόσοφος».

Ο Άγιος Αριστείδης ήταν Αθηναίος απολογητής και φιλόσοφος. Έγινε Χριστιανός και έζησε τον 2ο αιώνα μ.Χ. επί του αυτοκράτορα Αδριανού. Σπούδασε Φιλοσοφία, έχοντας παράλληλα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον νεοπλατωνισμό. Μελετούσε έννοιες όπως ο νους, οι ιδέες, η ψυχή και η ενάρετη ζωή. Στη σκέψη του συνδύαζε τις χριστιανικές αλήθειες με τον τρόπο σκέψης των φιλοσόφων. Απολογήθηκε με θάρρος υπέρ των Χριστιανών που διώκονταν και τελικά μαρτύρησε στην αγορά των Αθηνών. Ένας από τους καθοδηγητές δασκάλους του ήταν και ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, ο οποίος είχε πιστέψει στο κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου στην Αθήνα.

Άγιος Αριστείδης, τοιχογραφία, Δημήτριος Τσιάντας

Άγιος Ιουστίνος, τοιχογραφία, Δημήτριος Τσιάντας

Ο **Άγιος Ιουστίνος** ήταν επίσης απολογητής και φιλόσοφος. Ήταν Χριστιανός από τη Σαμάρεια και έζησε τον 2ο αιώνα μ.Χ. Σπούδασε Φιλοσοφία έχοντας στραμμένο το ενδιαφέρον του στους στωικούς φιλοσόφους, στον Πυθαγόρα και τον Πλάτωνα. Θεωρούσε ότι οι αρχαίοι Έλληνες είχαν χριστιανικό «σπόρο φυτεμένο» και υπερασπιζόταν τον Χριστιανισμό χρησιμοποιώντας τη φιλοσοφική σκέψη. Θεωρούσε ότι φωτισμένα πνεύματα της αρχαιότητας, όπως φιλόσοφοι, τραγωδοί, ποιητές, είχαν αναπτύξει τμήματα αλήθειας με τα οποία, χωρίς καν να το γνωρίζουν, προετοίμαζαν τον ερχομό του Χριστού. Τον λόγο τους τον παρομοίωσε με σπόρο που προϋπήρχε στις καρδιές των φιλοσόφων, για να οδηγήσει στην πίστη προς τον Χριστό. Για τον πνευματικό του αυτό αγώνα μαρτύρησε με αποκεφαλισμό.

Ας γνωρίσουμε ποια ήταν η ελληνική παιδεία του απ. Παύλου.

Αφού μελετήσετε προσεκτικά σε δυάδες τα δύο τελευταία αποσπάσματα και έχοντας υπόψη τον πίνακα αντιστοίχισης στη σελ. 51, συζητήστε τις ερωτήσεις που ακολουθούν και κρατήστε σημειώσεις.

- ✚ Σε ποια σημεία φαίνεται η συνάντηση του χριστιανικού και του ελληνικού κόσμου στα πρόσωπα των αγίων Ιουστίνου και Αριστείδη;
- ✚ Ποια είναι τα κοινά τους στοιχεία;
- ✚ Με βάση το κείμενο του Αγ. Ιουστίνου και τον πίνακα αντιστοίχισης της σελίδας 51, πώς θα ερμηνεύατε τις ομοιότητες που εντοπίσατε στις απόψεις του ελληνικού κόσμου με αυτές του Χριστιανισμού;

Στη συνέχεια, σηκωθείτε από τα θρανία σας και περιφερόμενοι/ες στην τάξη με το σύνθημα του καθηγητή/ της καθηγήτριας, συναντήστε άλλη μια δυάδα σχηματίζοντας ομάδα. Ανταλλάξτε τις σκέψεις σας, τις ιδέες σας και θέστε ερωτήματα σχετικά με τα θέματα που επεξεργαστήκατε και στις υπόλοιπες δυάδες. Επαναλάβετε τη διαδικασία δύο ή τρεις φορές.

Μυστική συμβουλή! Συναντώντας την άλλη δυάδα συζητήστε επίσης: Τι σας εντυπωσίασε από τις πληροφορίες των κειμένων; Τι δεν κατανοήσατε για το οποίο θα θέλατε διευκρινίσεις; Τι ήδη γνωρίζατε; Ποιες νέες πληροφορίες πήρατε;

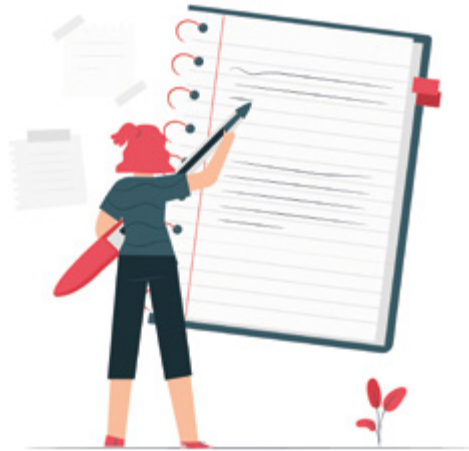
Οι ομοιότητες που μπορούμε να βρούμε μεταξύ της ελληνικής και της χριστιανικής σκέψης είναι πολυάριθμες. Αυτό, όμως, που έλειπε στην πρώτη φάση της συνάντησής τους ήταν ο τρόπος που θα κατόρθωνε να ερμηνεύσει και να μεταφράσει ο ένας κόσμος τον άλλον. Κάποιοι, λοιπόν, έπρεπε να αναλάβουν το δύσκολο αυτό έργο της «μετάφρασης». Αυτοί ήταν οι Πατέρες της Εκκλησίας που είχαν μόρφωση και αξιόλογο συγγραφικό έργο. Ανάμεσά στους Πατέρες της Εκκλησίας είναι και οι τρεις Ιεράρχες.

Η Αγία Σοφία Κων/πολης αποτελεί ζωντανό μάρτυρα της συνέχειας και της αλληλεπίδρασης των πολιτισμών αφού στο αρχιτεκτονικό αυτό θαύμα συναντήθηκαν η κλασική ελληνική παράδοση με τη βυζαντινή χριστιανική κληρονομιά. Η συνέχεια στο κείμενο...

Ας συνεργαστούμε!

- Ας υποθέσουμε ότι επιθυμείτε να πραγματοποιήσετε τις σπουδές σας στην ελληνική φιλοσοφία. Το οικογενειακό σας περιβάλλον αντιδρά και υποστηρίζει ότι δεν συμβαδίζει η πίστη σας στον Χριστό με την ελληνική Φιλοσοφία. Εσείς, όμως, δεν συμφωνείτε σε αυτό.
- Καταγράψτε με μορφή σημειώσεων τα βασικά επιχειρήματα σχετικά με το θέμα και μοιραστείτε τα στην ολομέλεια της τάξης.

Η Σχολή των Αθηνών, Ραφαήλ, 1509, Βατικανό.

Εκκλησία δια χειρός Κων/νου Ξενοπούλου

5.2 ...και οι Τρεις ήταν υπέροχοι!

Ας συζητήσουμε!

Έχετε ποτέ συμμετάσχει σε διαδικτυακή κοινότητα (για παράδειγμα instagram, tik tok, viber κ.ά.) με ανθρώπους διαφορετικών πολιτισμών και γενικότερα διαφορετικούς από εσάς; Στο πλαίσιο της συνάντησης αναπτύσσεται διάλογος, αλληλεπίδραση και κάποιες φορές γεννιούνται συναισθηματικοί δεσμοί.

🗨️ Περιγράψτε μια παρόμοια εμπειρία σας στους συμμαθητές/στις συμμαθήτριάς σας.

Ο τρόπος συνάντησης του Ελληνισμού με τον Χριστιανισμό θα μπορούσαμε να πούμε ότι είχε κάποιες ομοιότητες με τις παραπάνω ομάδες ανθρώπων. Ενώ αρχικά είχαν τις διαφορές τους, κατάφεραν σταδιακά να αναπτύξουν μια διαλογική σχέση μέσα από την οποία γεννήθηκε ένας νέος κόσμος, ένας θησαυρός πολιτισμού, ο βυζαντινός. Ιδιαίτερα η τέχνη αποτελεί έναν από τους βασικούς τρόπους με τον οποίο εκδηλώνεται η συνάντηση αυτών των δύο κόσμων, του ελληνικού και του χριστιανικού.

Ιερά Μονή Μεγάλου Μετεώρου-Μεταμορφώσεως του Σωτήρος

Ας συνεργαστούμε!

Παρατηρήστε την παραπάνω τοιχογραφία.

- 👉 Πώς γίνεται να συναντηθούν μέσα σ' έναν χριστιανικό ναό ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης, ο Όμηρος, ο Θουκυδίδης, ο Σωκράτης, ο Σοφοκλής, ο Αισχύλος, η Σίβυλλα και άλλοι πολλοί με τους Αγίους και τις Αγίες της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας;
- 👉 Τι ήθελε να εκφράσει ο αγιογράφος μέσα από αυτή τη συνάντηση;

Ο αρχαίοι Έλληνες είχαν πολλούς θρησκευτικούς προβληματισμούς. Θα λέγαμε ότι οι καλλιτέχνες, οι αρχιτέκτονες, οι γλύπτες, οι τραγικοί ποιητές της εποχής εκείνης ήταν οι πρώτοι δυνάμει θεολόγοι, διότι, ενώ δεν είχαν γνωρίσει τον Χριστό, εκφράστηκαν θεολογικά είτε με τα γραπτά τους είτε με την τέχνη τους. Η ψυχή τους διψούσε για απαντήσεις και αναζητούσαν διαρκώς την αλήθεια. Αυτά τα «διαμάντια» της αρχαίας ελληνικής Φιλοσοφίας δεν άφησαν ασυγκίνητους τρεις λαμπρούς ιεράρχες του Χριστιανισμού, τον Μέγα Βασίλειο, τον Άγιο Γρηγόριο τον Ναζιανζηνό και τον Άγιο Ιωάννη τον Χρυσόστομο.

Δηλαδή ο Όμηρος ήταν εκτός από ποιητής, και θεολόγος προ Χριστού;

Οι Τρεις Ιεράρχες έδρασαν τον 4ο αιώνα μ.Χ. και θεωρούνται μέχρι και την εποχή μας πρότυπα διδασκάλων και προστάτες της ελληνικής παιδείας.

Ο **Μέγας Βασίλειος** σπούδασε στην Καισάρεια, στην Κωνσταντινούπολη και στην Αθήνα Ρητορική, Φιλοσοφία, Νομική, Αστρονομία, Ιατρική και Γεωμετρία. Γνώριζε σε βάθος την αρχαία ελληνική φιλοσοφία. Χαρακτήριζε την ποίηση του Ομήρου ως έπαινο αρετής και προέτρεπε τους νέους της εποχής να διαβάζουν με κριτική σκέψη τα κείμενα των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων. Θεωρούσε ότι η ελληνική παιδεία είναι ευεργετική και απαραίτητη για τους νέους, οι οποίοι θα ήταν καλό να την μελετούν προσεκτικά και να επλέγουν τα ωφέλιμα, όπως οι μέλισσες παίρνουν τα χρήσιμα συστατικά από τα άνθη. Ονόμαζε μάλιστα την ελληνική φιλοσοφία προθάλαμο της χριστιανικής αγωγής. Ακόμα και για την κατανόηση των κειμένων της Αγίας Γραφής θεωρούσε πολύ σημαντική τη μελέτη των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων.

Άγιος Βασίλειος, ψηφιακό έργο, Μπ. Πυλαρινός

Ακόμη, έθετε ως πρότυπα ζωής σημαντικά πρόσωπα της αρχαιότητας. Για παράδειγμα όταν ήθελε να ενδυναμώσει κάποιον να αντέξει μια δυσάρεστη κατάσταση, παρουσίαζε τον Σωκράτη ως υπόδειγμα υπομονής. Όταν ήθελε να ενισχύσει κάποιον να συγκρατεί το θυμό του μπροστά στους εχθρούς, υποδείκνυε τον Περικλή και τον Ευκλείδη ως πρότυπα ηρεμίας.

Άγ. Γρηγόριος Θεολόγος, Δημ. Τσιάντας, τοιχογραφία Ι.Μ. Παναγίας Έβρου Αλεξανδρούπολη, 2023

Ποιες συμβουλές έδινε ο μέγας Βασίλειος στους νέους της εποχής του; Μπορούν άραγε αυτές να ισχύσουν και για τους νέους της εποχής μας; Ευκαιρία να τις ακούσουμε!

Ο **Άγιος Γρηγόριος** σπούδασε στην Καισάρεια, στην Αλεξάνδρεια και στην Αθήνα και ήταν συμφοιτητής με τον Μέγα Βασίλειο. Μελέτησε τη Φιλοσοφία, τη Ρητορική, τη Μουσική, την Αστρονομία και τη Γεωμετρία. Έγραψε πολλά ποιήματα. Αγωνιζόταν να βοηθήσει τους Χριστιανούς να απαλλαχθούν από τις δεισιδαιμονίες, τις προκαταλήψεις, τις φοβίες και τις υπερβολές.

Ο **Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος** σπούδασε στην Αντιόχεια Φιλοσοφία και Ρητορική και διακρινόταν για την ικανότητά του να μιλάει όμορφα και να πείθει. Τα κηρύγματά του ως Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως συγκινούσαν τους ακροατές του, Χριστιανούς και μη. Δεν είναι τυχαίο το προσωνύμιό του «Χρυσόστομος».

Ασχολήθηκε κυρίως με την πνευματική καθοδήγηση του λαού, αλλά και με την ειρήνη των εκκλησιών. Παράλληλα ανέπτυξε μεγάλη κοινωνική και φιλανθρωπική δράση. Ο ίδιος ζούσε πολύ ασκητικά. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι πουλούσε πολύτιμα σκεύη της εκκλησίας, για να μοιραζει το αντίτιμό τους στους φτωχούς και στα ιδρύματα της πόλης. Ήταν αυστηρός και επικριτικός με τους πλουσίους και τους άρχοντες του τόπου. Γι αυτό απέκτησε εχθρούς και πέθανε τελικά στην εξορία.

Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος,
Δημ. Τσιάντας, τοιχογραφία
Ι.Μ. Παναγίας Έβρου
Αλεξανδρούπολη, 2023

Οι Τρεις Ιεράρχες συμφιλίωσαν τον Χριστιανισμό με το ελληνικό πνεύμα. Υποστήριζαν ότι από τη μία πλευρά η αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία εκπαιδεύει και μορφώνει, ενώ από την άλλη ο Χριστιανισμός οδηγεί τον άνθρωπο στη σωτηρία.

Το 1841 με πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου Αθηνών καθιερώνεται ο εορτασμός της Παιδείας παράλληλα με την ημέρα εορτής των Τριών Ιεραρχών στις 30 Ιανουαρίου.

Ας συνεργαστούμε και ας καταγράψουμε!

- ☞ Συνεχίστε την επιστολή μιας μαθήτριας της εποχής των Τριών Ιεραρχών, η οποία νιώθει την ανάγκη να τους εκφράσει τις σκέψεις της για τα πρόσωπά τους.
- ☞ Βοηθηθείτε από τις παραπάνω πληροφορίες που σχετίζονται με την επιρροή της ελληνικής παιδείας στη ζωή των Τριών Ιεραρχών.

Σεβαστοί Πατέρες,

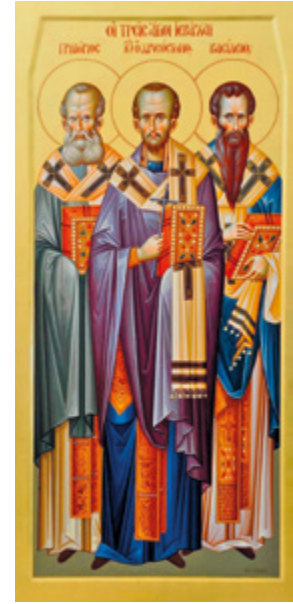
Βασίλειε, Γρηγόριε, Ιωάννη,

Σας γράφω αυτή την επιστολή, για να σας εκφράσω τον θαυμασμό και την ευγνωμοσύνη μου στα πρόσωπά σας.

Μέγας Βασίλειος: Δεν πρέπει να τα αφομοιώνουμε όλα χωρίς διάκριση, αλλά μονάχα όσα ωφελούν. (*Μ. Βασίλειος, Προς τους νέους, PG 31, 1316B-C*)

Άγιος Γρηγόριος: Από αυτά που μας προσφέρει η εξωχριστιανική παιδεία αποδεχτήκαμε ό,τι είναι χρήσιμο στην έρευνα και στις θεωρητικές αναζητήσεις, ενώ αποκρούσαμε καθετί που οδηγεί στην ειδωλολατρία, στην πλάνη και στην καταστροφή. (*Γρηγ. Θεολόγος, Έπιτάφιος εις τὸν Μ. Βασίλειον, Λόγος ΜΓ΄, PG 36, 508A-509B*)

Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος: Τη γνώση της αρετής την φύτεψε ο Θεός μέσα στη φύση μας, την εφαρμογή της όμως και τη διόρθωσή μας την άφησε στην ελεύθερη θέλησή μας. (*Ιωάν. Χρυσόστομος, Εις τὸς ἀνδριάντας Λόγος ΙΓ΄, PG 49, 140A-140B*)

Τρεις Ιεράρχες, φορητή εικόνα, Δημ. Τσιάντας

Ας φτιάξουμε ομάδες!

- ☞ **Ας φανταστούμε ότι οι Τρεις Ιεράρχες ζουν στην εποχή μας και έχετε τη δυνατότητα να τους καλέσετε στο σχολείο σας, για να μιλήσουν στους συμμαθητές και τις συμμαθήτριάς σας:**
- ☞ **Ποιες συμβουλές, πιστεύετε, ότι θα σας έδιναν για τις σπουδές σας και τη ζωή σας γενικότερα;**
- ☞ **Καταγράψτε επιγραμματικά τις συμβουλές των τριών Ιεραρχών σε αυτοκόλλητα χαρτάκια. Κολλήστε τα στον πίνακα της τάξης και μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια.**

Αποφθέγματα των Τριών Ιεραρχών:
Τι έχουν να μας πουν;

Από το σημερινό μάθημα με προβλημάτισε

και θα αξιοποιήσω στη ζωή μου

Η Εκκλησία διαφυλάττει την ενότητα και την αλήθεια της

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα συζητήσουμε για:

- ✎ τον ρόλο των «κανόνων» και των «ορίων» στην Εκκλησία
- ✎ τους όρους «δόγμα» και «αίρεση»
- ✎ τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και τον Συνοδικό Θεσμό στην Ορθόδοξη Εκκλησία
- ✎ τις θεμελιώδεις αλήθειες της Εκκλησίας με βάση το Σύμβολο της Πίστεως

6.1 Η προάσπιση της αλήθειας

Η σχολική σας τάξη αποτελεί μια κοινωνική ομάδα, η οποία αποτελείται από μαθητές και μαθήτριες της ίδιας ηλικίας. Η ομαλή συνύπαρξη των μελών αυτής της ομάδας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση τόσο για την ομαλή μαθησιακή διαδικασία όσο και για την ανάπτυξη υγιών σχέσεων μεταξύ σας.

Ευκαιρία για συζήτηση!

- ✎ Ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσουν την ισορροπία της τάξης και να διασπάσουν την ενότητα μεταξύ σας;
- ✎ Καταγράψτε τους παράγοντες στον πίνακα με μορφή ιδεοθύελλας.

Σου είπα, διαφωνώ μαζί σου. Γιατί δεν το καταλαβαίνεις;

Είναι σημαντικό να ορίσουμε κανόνες λειτουργίας στην ομάδα μας!

Απόλυτη συμφωνία μεταξύ των ανθρώπων είναι σχεδόν αδύνατο να υπάρξει, γιατί κάθε άνθρωπος είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα με ιδιαίτερες απόψεις και προτιμήσεις. Αυτό όμως που μπορεί πραγματικά να υπάρξει, είναι η ανάπτυξη ενός υγιούς και διαρκούς διαλόγου μέσα από τον οποίο θα αποφασιστούν όρια, όροι και κανόνες που θα ισχύσουν για όλους όσοι τους συναποφάσισαν.

Κάπως έτσι, το 49 μ.Χ. στα Ιεροσόλυμα οι Απόστολοι συγκάλεσαν την πρώτη Σύνοδο της Εκκλησίας, για να θέσουν τους πρώτους κανόνες. Οι κανόνες αφορούσαν θέματα πίστης και λατρείας και απέβλεπαν στην επίλυση προβλημάτων που δημιουργούνταν μεταξύ των πιστών. Με αυτό τον τρόπο αντιμετώπισαν τις πρώτες διαφωνίες που υπήρξαν ανάμεσα στα μέλη της Εκκλησίας.

Συγκεκριμένα, ο Απόστολος Παύλος είχε μεγάλη αγωνία για τη διατήρηση της ενότητας μεταξύ των Χριστιανών. Στα παρακάτω αποσπάσματα από τις επιστολές του προς τον Τιμόθεο και τον Τίτο, είναι εμφανής αυτή η έντονη ανησυχία του.

«Όπως σε παρακάλεσα, όταν έφευγα για την Μακεδονία, το ίδιο σε παρακαλώ και τώρα [...] να παραγγείλεις σε μερικούς να μη διαδίδουν αιρετικές διδασκαλίες ούτε να ασχολούνται με μύθους και με απέραντες γενεαλογίες. Αυτά φέρνουν περισσότερο εριστικές (με μαλώματα) συζητήσεις, παρά την εκπλήρωση του σχεδίου του Θεού, σύμφωνα με την πίστη μας. Κι ο σκοπός αυτής της παραγγελίας είναι η αγάπη, που προέρχεται από καθαρή καρδιά, από αγαθή συνείδηση κι από ειλικρινή πίστη. Μερικοί απέτυχαν σ' αυτά και ξεστράτισαν σε κούφια λόγια».

**Εσύ
δυσκολεύεσαι
να θέσεις όρια;**

Α' προς Τιμόθεον 1,3-6

«Ο Επίσκοπος [...] να είναι προσηλωμένος στο κήρυγμα που συμφωνεί με τη διδαχή που μας παραδόθηκε, και συνεπώς είναι αξιόπιστο. Έτσι ο επίσκοπος θα μπορεί να καθοδηγεί σύμφωνα με τη σωστή διδασκαλία και να ελέγχει όσους είναι αντίθετοι σ' αυτήν».

Προς Τίτον 1,9

Αφού διαβάσετε τα παραπάνω αποσπάσματα από την Καινή Διαθήκη,

εντοπίστε και υπογραμμίστε τις προτροπές που δίνει ο απ. Παύλος

στον Τιμόθεο και στον Τίτο στις επιστολές του. Στη συνέχεια σημειώστε:

- ☞ **Ποιες συμβουλές δίνει ο Απόστολος Παύλος στον Τιμόθεο για τη διαχείριση των κρίσεων μεταξύ των μελών της Εκκλησίας της εποχής;** _____
- ☞ **Ποια οδηγία/κανόνα βάζει ο Απόστολος Παύλος στην επιστολή του προ τον Τίτο;** _____
- ☞ **Μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια της τάξης.**

Όταν, λοιπόν, κάποιος απομακρυνόταν από τη γνήσια διδασκαλία του Χριστού στην ουσία προσέθετε ή αφαιρούσε στοιχεία από τον λόγο του Ευαγγελίου οδηγώντας στη γέννηση μιας αίρεσης. Οποιαδήποτε παραποίηση ή νόθευση της αυθεντικής χριστιανικής πίστης πλήγωνε σοβαρά την ενότητα της Εκκλησίας. Οι Χριστιανοί ένιωθαν μπερδεμένοι και σε αρκετές περιπτώσεις δυσκολεύονταν να αντιληφθούν ποια είναι η αλήθεια και ποιες διδασκαλίες έπρεπε τελικά να ακολουθήσουν.

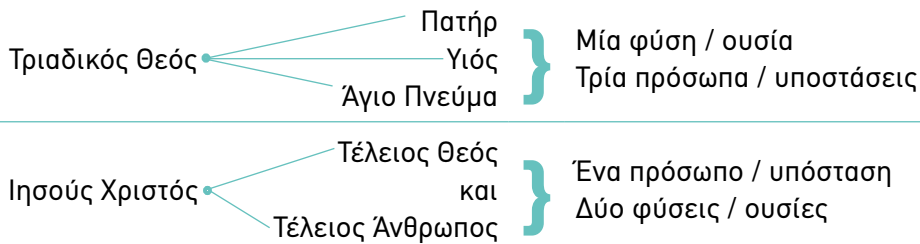
Για αυτούς τους λόγους η Εκκλησία αποφάσισε να συγκαλέσει τις Οικουμενικές Συνόδους, ώστε να διαχωρίσει την αλήθεια από την εσφαλμένη αντίληψη (αίρεση). Σε αυτές τις Συνόδους

οι Επίσκοποι, που ήταν εκλεγμένοι στις διάφορες επαρχίες, αποφάσιζαν με τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος για τα δόγματα και τους όρους που εξέφραζαν την Ορθόδοξη Διδασκαλία και καθόριζαν έτσι για πάντα τα βασικά σημεία της πίστης.

Οι αποφάσεις των Οικουμενικών Συνόδων σε βασικά θέματα πίστης ονομάζονται Δόγματα ή Όροι. Μέσα σε αυτά εμπερικλείεται όλη η διδασκαλία της Εκκλησίας και για το λόγο αυτό δεν μπορούν να τροποποιηθούν από κανέναν άνθρωπο. Τα δόγματα ξεπερνούν την ανθρώπινη λογική και κατανόηση, ενώ σχετίζονται με τη σωτηρία του ανθρώπου.

Τα δόγματα αφορούν στον Τριαδικό Θεό και στην Ενανθρώπηση του Υιού (Ιησούς Χριστός).

Ιησούς Χριστός, λεπτομέρεια από τοιχογραφία, Δημ. Τσιάντας

Ο χριστιανικός Θεός δεν είναι απλώς μια μονάδα αλλά μία ένωση, όχι απλώς ενότητα αλλά κοινότητα.

Ware, 2018, σ. 59

Ο τρόπος ύπαρξης του Τριαδικού Θεού φανερώνει μια αλήθεια και για τον τρόπο ζωής των ανθρώπων κάθε εποχής. Ποια πιστεύετε ότι μπορεί να είναι αυτή;

Η Πρώτη Σύνοδος της Νίκαιας, τοιχογραφία στην εκκλησία της Σταυροπόλεως, Βουκουρέστι, Ρουμανία

Οι Σύνοδοι καθόρισαν μια για πάντα τη διδασκαλία της Εκκλησίας πάνω στα βασικά δόγματα της χριστιανικής πίστης. [...] Όλοι οι Χριστιανοί θεωρούν αυτά τα πράγματα ως «μυστήρια» που βρίσκονται πέρα από την ανθρώπινη κατανόηση και γλώσσα. Οι επίσκοποι, όταν εξέθεταν τους όρους των Συνόδων, δεν θεωρούσαν πως είχαν ερμηνεύσει πλήρως το μυστήριο, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούσαν ν' αποκλείσουν ορισμένους ψεύτικους τρόπους αναφοράς σ' αυτό.

Ware, 2007, σ. 40

Οι αιρέσεις προκάλεσαν τις μεγαλύτερες πληγές στην Εκκλησία, αφού τραυμάτισαν την ενότητα της.

Οι αιτίες που παρουσιάστηκαν οι αιρέσεις είναι σύνθετες:

- **Επιλογή μέρους της αλήθειας και όχι της αλήθειας στο σύνολό της**
- **Εγωισμός και φανατισμός**
- **Εισαγωγή αντιλήψεων και απόψεων από άλλες θρησκείες**

Εδώ μπορείτε να ανοίξετε το κουίζ σχετικά με το χριστιανικό δόγμα και να συμπληρώσετε τα κενά στο κείμενο.

Με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες από τη σημερινή μας διδακτική ενότητα και αφού συζητήσετε τις ερωτήσεις που ακολουθούν στην ομάδα σας, κάντε έναν αγώνα επιχειρηματολογίας. Οι εκπρόσωποι των ομάδων σας ας συντονίσουν τη διαδικασία του διαλόγου.

- ✚ **Για ποιο λόγο ήταν σημαντική η διατύπωση των δογμάτων και των κανόνων από την Εκκλησία για τότε και για τώρα;**
- ✚ **Ποιο σκοπό εξυπηρετούν οι κανόνες και τα δόγματα;**
- ✚ **Ποια είναι τα πλεονεκτήματα αυτής της γνώσης για έναν Χριστιανό;**

Ας συνεργαστούμε!

Ο κίνδυνος των αιρέσεων ενυπάρχει στην Εκκλησία από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής της. Ακόμα και σήμερα ωστόσο, υπάρχουν άνθρωποι με διαφορετική προέλευση και ιδεολογίες που μπορούν να εκφράζουν τα δικά τους πιστεύω, αλλά και να ερμηνεύουν το χριστιανικό δόγμα με τον δικό τους τρόπο, γεγονός που δημιουργεί πρόβλημα στην ενότητα της Εκκλησίας.

- ✚ **Ας υποθέσουμε πως η επίσημη ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Ελλάδος εγκαθιστά μια διαδικτυακή πλατφόρμα για τους εφήβους Χριστιανούς, με σκοπό να καταθέτουν τις προτάσεις τους για τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να διαφυλαχτεί το αυθεντικό χριστιανικό δόγμα και η ενότητα της Εκκλησίας.**
- ✚ **Τι θα προτείνατε εσείς για ένα τέτοιο ζήτημα; Καταγράψτε τις προτάσεις σας.**

Παιδιά, μικτή τεχνική,
Σοφία Παπαθανάση, 2009

6.2 Η διαφύλαξη της ενότητας της Εκκλησίας

Ο θεσμός του δεκαπενταμελούς μαθητικού συμβουλίου στο Γυμνάσιό σας αποδεικνύει ότι το σχολείο είναι μια ζωντανή κοινότητα ανθρώπων η οποία σας προετοιμάζει για την ομαλή σας ένταξη στη δημοκρατική κοινωνία.

Ποιες προϋποθέσεις, κατά τη γνώμη σας, είναι σημαντικό να υπάρχουν, για να λειτουργήσει σωστά το συγκεκριμένο συμβούλιο;

Πώς παίρνονται οι αποφάσεις που αφορούν τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας;

Όπως αναφέραμε στην προηγούμενη διδακτική ενότητα, οι αιρέσεις γεννήθηκαν, όταν κάποιοι άνθρωποι προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τον Θεό μ' έναν τρόπο διαφορετικό από τη γνήσια διδασκαλία των μαθητών του Χριστού. Αυτή τους η στάση δημιούργησε μεγάλη αναστάτωση στις σχέσεις μεταξύ των Χριστιανών.

Ο Μέγας Κωνσταντίνος τον 4ο αι. μ.Χ. πήρε την πρωτοβουλία να ξεκινήσει συνεργασία με την Εκκλησία. Τότε ήταν που άρχισαν να συγκαλούνται οι Οικουμενικές Σύνοδοι, στις οποίες συμμετείχαν μέλη της Εκκλησίας από ολόκληρο τον χριστιανικό κόσμο της εποχής. Οι συμμετέχοντες στις συνόδους ήταν υπεύθυνοι να προστατεύσουν την πίστη και την ενότητα της εκκλησιαστικής κοινότητας.

Παρατηρήστε τη διπλανή εικόνα.

Ποιοι μπορεί να είναι αυτοί οι άνθρωποι; Πού πιστεύετε ότι μπορεί να βρίσκονται και με ποιον σκοπό;

Θα έχετε παρατηρήσει πως στα μαθητικά συμβούλια ξεχωρίζουν δυναμικές προσωπικότητες με ενδιαφέρουσες ιδέες που πολλές φορές μεσολαβούν για την επίλυση προβλημάτων της μαθητικής κοινότητας. Με έναν παρόμοιο τρόπο και στις Οικουμενικές Συνόδους διακρίθηκαν άνθρωποι με φωτεινή σκέψη και πνεύμα ενότητας.

Στον πίνακα που ακολουθεί μπορείτε να ανακαλύψετε τις τέσσερις πρώτες Οικουμενικές Συνόδους που οργάνωσαν οι Πατέρες της Εκκλησίας, για να επιλύσουν τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η εκκλησιαστική κοινότητα σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους.

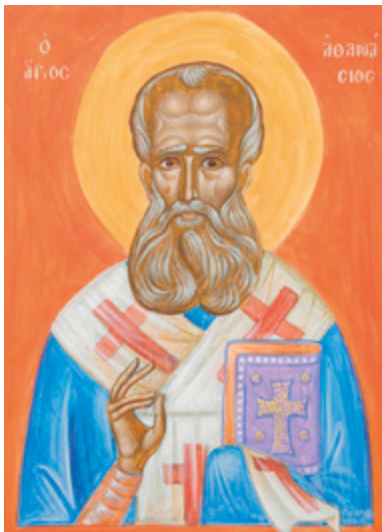
Ζ' Οικουμενική Σύνοδος, τοιχογραφία, Ι.Μ. Μεγίστης Λαύρας, Άγιον Όρος

Πατέρες - Οικουμενική Σύνοδος	Αίρεση	Ζητήματα
Μέγας Αθανάσιος- Α΄ Οικουμενική Σύνοδος στη Νίκαια (325 μ.Χ.)	Αρειανισμός: Άρειος	Πραγματοποιήθηκε λόγω των απόψεων που είχε διατυπώσει ο Άρειος. Ο Μέγας Αθανάσιος υποστήριξε δυναμικά ότι ο Χριστός είναι πραγματικός Θεός, το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας και όχι κτίσμα του Θεού.
Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος- Β΄ Οικουμενική Σύνοδος στην Κωνσταντινούπολη (381 μ.Χ.)	Πνευματομάχοι- Μακεδόνιος	Αντιμετωπίστηκε η αίρεση του Μακεδόνιου που υποστήριζε ότι το Άγιο Πνεύμα δεν είναι Θεός.
Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας- Γ΄ Οικουμενική Σύνοδος στην Έφεσο (431 μ.Χ.)	Νεστοριανισμός- Νεστόριος	Αντιμετωπίστηκε η αίρεση του Νεστορίου που αμφισβητούσε την ενότητα της θείας και της ανθρώπινης φύσης του Χριστού και ισχυριζόταν ότι η Παναγία δεν πρέπει να ονομάζεται Θεοτόκος, διότι γέννησε έναν άνθρωπο και όχι τον Υιό του Θεού.
Δ΄ Οικουμενική Σύνοδος στην Χαλκηδόνα (451 μ.Χ.)	Πνευματομάχοι- Μονοφυσιτισμός- Ευτυχής	Αντιμετωπίστηκε η αίρεση του Ευτυχούς, ο οποίος υποστήριζε ότι η θεϊκή φύση του Χριστού απορρόφησε την ανθρώπινη.

Οι Οικουμενικές Σύνοδοι ήταν επτά. Οι αποφάσεις στις οποίες κατέληγαν οι Πατέρες της Εκκλησίας, που συμμετείχαν, ονομάζονται όροι, τόμοι, δόγματα ή σύμβολα.

**Ομοφωνία,
οικουμενικότητα,
ισότητα και
ενότητα.**

Οι Πατέρες της Εκκλησίας, για να συγκεντρώσουν περιληπτικά, με σαφή τρόπο αλλά και αυθεντικά τα βασικά δόγματα του Χριστιανισμού, θέσπισαν το Σύμβολο της Πίστεως, το οποίο αποτελείται από 12 άρθρα συνολικά. Με αυτό τον τρόπο ήθελαν να διαφυλάξουν τη γνησιότητα της Χριστιανικής διδασκαλίας και να διατηρήσουν την ομόνοια και την ειρήνη μεταξύ των μελών της Εκκλησίας.

Ποιος όμως ήταν ο μέγας Αθανάσιος;
Ευκαιρία να τον γνωρίσουμε!

Άγιος Αθανάσιος ο Μέγας, ακρυλικό σε ξύλο, Μπάμπης Πυλαρινός

Ας διαβάσουμε όλοι με τη σειρά το Πιστεύω.

- ☞ Κάθε μαθητής/τρια ας διαβάσει ένα άρθρο του Συμβόλου της Πίστεως ξεκινώντας από το πρώτο και ο/η διπλανός/ή τη μετάφρασή του. Συνεχίζουμε με το επόμενο κ.ο.κ.

Το Σύμβολο της Πίστεως

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν. 2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο. 3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα. 4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα καὶ ταφέντα. 5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς. 6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς. 7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος. 8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν. 9. Εἰς μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν. 10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. 11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν. 12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.	<i>1. Πιστεύω σε ἓνα Θεό-Πατέρα, παντοκράτορα, ποιητὴ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς καθὼς καὶ ὁλῶν τῶν ορατῶν καὶ τῶν ἀορατῶν.</i> <i>2. Πιστεύω σε ἓναν Κύριο, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν μονογενῆ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ποῦ γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Θεό-Πατέρα πρὶν ἀπ' ὅλα. Ὁ ὁποῖος εἶναι φῶς ἐκ φωτός, ἀληθινὸς Θεὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ. Ὁ ὁποῖος δὲν δημιουργήθηκε, ἀλλὰ γεννήθηκε ὁμοούσιος με τὸν Πατέρα, καὶ ὁ ὁποῖος δημιούργησε τὰ πάντα.</i> <i>3. Πιστεύω ὅτι ὁ Υἱός, γιὰ μας τοὺς ἀνθρώπους καὶ γιὰ τὴν σωτηρία μας, ἦλθε στὸν κόσμο, ἔλαβε σάρκα με τὴν συνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας καὶ ἐγένε ἀνθρώπος.</i> <i>4. Καὶ σταυρώθηκε γιὰ μας, ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ ἔπαθε καὶ ἐτάφη.</i> <i>5. Καὶ ἀναστήθηκε τὴν τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὅπως μαρτυροῦν τὰ Εὐαγγέλια.</i> <i>6. Καὶ ἀνελήφθη «στους οὐρανοὺς» καὶ εὐρίσκεται μαζί με τὸν Πατέρα.</i> <i>7. Καὶ ὁ ὁποῖος θα ἔλθει ἐνδόξως στὸν κόσμο πάλι, γιὰ νὰ κρίνει ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ νὰ ἀρχίσει ἡ αἰώνια Βασιλεία Του.</i> <i>8. Πιστεύω καὶ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποῦ εἶναι αὐθύπαρκτο καὶ ζωοποιό, τὸ ὁποῖο «ἐκπορεύεται» ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ προσκυνεῖται καὶ δοξάζεται ἀπὸ μας, μαζί με τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱό καὶ τὸ ὁποῖο μίλησε διὰ τῶν προφητῶν.</i> <i>9. Πιστεύω στὸ Μυστήριό τῆς μίας, ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.</i> <i>10. Ὁμολογῶ ἓν Βάπτισμα, στὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, γιὰ ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν.</i> <i>11. Προσδοκῶ τὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν.</i> <i>12. Καὶ τὴν αἰώνια ζωὴ μαζί με τὸν Χριστό.</i>

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Σε ποια θέματα ορθόδοξης πίστης αναφέρεται το Σύμβολο της Πίστεως; Αφού χωριστείτε σε ομάδες, συμπληρώστε στα κενά τον κατάλληλο αριθμό του άρθρου/ ή άρθρων που ταιριάζει στις παρακάτω επιλογές.

A. Άγιο Πνεύμα _____

B. Πατέρας _____

Γ. Εκκλησία _____

Δ. Βάπτισμα _____

E. Υιός _____

Στ. Δευτέρα Παρουσία _____

Z. Ανάσταση νεκρών _____

Η Άκρα Ταπείνωση,
Τοιχογραφία, Δημ. Τσιάντα

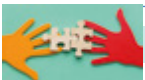

Κατηγοριοποίηση: Μπορείτε τώρα να ξεχωρίσετε τα δόγματα της Εκκλησίας από τις αιρέσεις; Κάντε εδώ μια προσπάθεια!

Ας δοκιμάσουμε τις γνώσεις μας! Μήπως θυμάστε ποια αίρεση δημιούργησε προβλήματα στους κόλπους της Εκκλησίας για τα Πρόσωπα της Αγίας Τριάδας;

- ☞ Ο Αρειανισμός έθεσε ζήτημα για το Πρόσωπο _____
- ☞ Ο Μονοφυσιτισμός για το Πρόσωπο _____
- ☞ Ο Νεστοριανισμός για το Πρόσωπο _____
- ☞ Οι Πνευματομάχοι για το Πρόσωπο _____

Ας συνεργαστούμε!

- ✚ Ας υποθέσουμε ότι μια συμμαθητριά σας αποφασίζει να βαπτιστεί Χριστιανή Ορθόδοξη και εσείς καλείστε να της περιγράψετε με τρόπο απλό και κατανοητό τα άρθρα του Συμβόλου της Πίστεως.
- ✚ Ποια είναι τα τρία βασικά σημεία τα οποία θα επιλέγατε να της τονίσετε και γιατί;
- ✚ Κοινοποιήστε τα στην ολομέλεια.
- ☞ Στη συνέχεια, όλοι/ες μαζί καταγράφετε στον πίνακα της τάξης τα άρθρα του Συμβόλου της Πίστεως που αναφέρθηκαν περισσότερο στις ομάδες. Μετρήστε ποιο άρθρο ήταν το επικρατέστερο. Γιατί πιστεύετε ότι δώσατε τόση έμφαση σε αυτό;

Εδώ μπορείτε να ανοίξετε το κουίζ και να δοκιμάσετε τις γνώσεις σας σχετικά με τις αιρέσεις, συμπληρώνοντας τα κενά στο κείμενο.

Μαρτυρία του Χριστού και της Εκκλησίας στον κόσμο

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα ανακαλύψουμε:

- τη μαρτυρία του Ευαγγελίου ως αποστολή της Εκκλησίας μέσα στην ιστορία
- τα ζητήματα που προκύπτουν από τη συνάντηση της Ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης με διαφορετικούς πολιτισμούς

7.1 Η μαρτυρία της αγάπης!

Ας συζητήσουμε!

Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς που διανύετε ως μαθητές και μαθήτριες της Β΄ Γυμνασίου- εκτός από το να συμμετέχετε στη μαθησιακή διαδικασία του καθημερινού ωρολογίου προγράμματος- έχετε και άλλες αποστολές στις οποίες έχετε το δικαίωμα να πάρετε μέρος.

- Ποιες είναι αυτές;
- Ποιο σκοπό εξυπηρετεί η καθεμία; (επιγραμματική αναφορά)

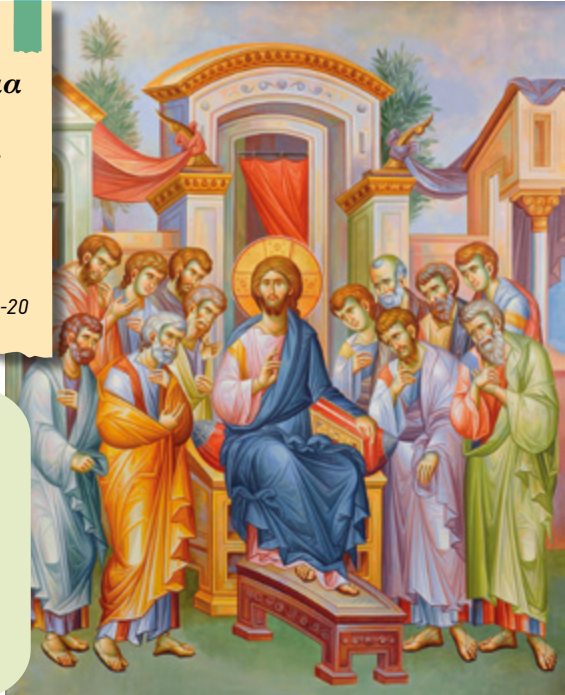
Πράγματι, η συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις ή σ' ένα μαθητικό συνέδριο κ.ά. είναι τρόποι συμπληρωματικοί μέσω των οποίων οι μαθητές/τριες πετυχαίνουν τους εκπαιδευτικούς τους στόχους.

Ο Χριστός ως ένας άλλος Δάσκαλος των δικών Του μαθητών, που έζησε κοντά τους τρία χρόνια, πριν αναληφθεί στους ουρανούς, τους ανέθεσε την εξής αποστολή:

«Πηγαίnete και κάνετε μαθητές μου όλα τα έθνη, βαφτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος και διδάξτε τους να τηρούν όλες τις εντολές που σας έδωσα. Κι εγώ θα είμαι μαζί σας πάντα, ως τη συντέλεια του κόσμου».

Κατά Ματθαίον 28,19-20

«Μυσταγωγών Σου Κύριε», τοιχογραφία, Δημ. Τσιάντας

Οι δώδεκα Μαθητές του Χριστού ήταν ο Πέτρος, ο Ανδρέας, ο Ιάκωβος του Ζεβεδαίου, ο Ιωάννης, ο Φίλιππος, ο Ναθαναήλ, ο Θωμάς, ο Ματθαίος, ο Ιάκωβος του Αλφαιού, ο Ιούδας ή Θαδδαίος, ο Ιούδας ο Ισκαριώτης, ο Σίμων.

Ας αποκαλύψουμε σκέψεις και συναισθήματα!

- ✚ Τι ζήτησε δηλαδή ο Χριστός από τους μαθητές Του;
- ✚ Ποιους αφορούσε άραγε αυτή η αποστολή;
- ✚ Ποιος ήταν ο σκοπός της;
- ✚ Πώς μπορεί να ένιωσαν οι μαθητές με τη νέα τους αποστολή;

✚ Γίνετε για λίγο οι μαθητές του Χριστού! Έχοντας υπόψη τα ερωτήματα που προηγήθηκαν, συμπληρώστε καθένας/μία από εσάς τα παρακάτω ρήματα φτιάχνοντας προτάσεις που κατά τη γνώμη σας αντιπροσωπεύουν τους μαθητές, τη στιγμή που ο Χριστός τους ανέθεσε την αποστολή. Π.χ. Είμαι ο Πέτρος...

- ✚ Είμαι _____
- ✚ Αναρωτιέμαι _____
- ✚ Επιθυμώ _____
- ✚ Αισθάνομαι _____
- ✚ Ανησυχώ _____
- ✚ Προσπαθώ _____
- ✚ Ελπίζω _____
- ✚ Είμαι _____

Οι ιεραποστολικές προσπάθειες δεν περιορίστηκαν χρονικά και τοπικά, ούτε μόνο στα πρώτα πρόσωπα που γνώρισαν και έζησαν από κοντά τον Χριστό. Τις πρώτες ιεραποστολικές προσπάθειες των Αποστόλων για τη διάδοση του Ευαγγελίου ακολούθησαν πλήθος άλλων Χριστιανών οι οποίοι από τότε μέχρι και σήμερα κάνουν πράξη την Ιεραποστολή και διαδίδουν το μήνυμα της Αγάπης του Ευαγγελίου.

Ταξιδεύοντας μέσα στον χρόνο και συγκεκριμένα στα τέλη του 5ου αιώνα μ.Χ., στα βόρεια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, συναντάμε έναν ειδωλολατρικό λαό, τους Σλάβους. Οι αυτοκράτορες του Βυζαντίου επιθυμούσαν να κάνουν τους Σλάβους, Χριστιανούς, ώστε να διατηρήσουν την επικράτειά τους σε συνθήκες ειρήνης και ενότητας. Πίστευαν ότι η κοινή θρησκεία θα βοηθούσε προς αυτή την κατεύθυνση.

Το 862 μ.Χ. μια αποστολή Μοραβών, που ανήκαν στον σλαβικό λαό, και ήταν εγκατεστημένοι εκεί που σήμερα βρίσκεται η Σλοβακία, ζήτησαν από τον αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ΄ να τους στείλει τους κατάλληλους ανθρώπους, για να τους διδάξουν τη χριστιανική πίστη. Με εντολή του Μιχαήλ Γ΄ ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, Φώτιος, έστειλε από τη Θεσσαλονίκη στη Μοραβία τους λόγιους αδελφούς Κύριλλο και Μεθόδιο, που γνώριζαν τη σλαβική γλώσσα.

Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος, εγκαυστική σε ξύλο, Μπ. Πυλαρινός

Εδώ, μπορείτε να δείτε νόμισμα του 9ου αιώνα μ.Χ., που στη μία όψη του έχει την Παναγία και στην άλλη την αναγραφή: ΦΩΤΙΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΩ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΝΕΑΚ ΡΩΜΗΣ.

Οι Σλάβοι, όμως, δεν είχαν γραφή και χρησιμοποιούσαν την γλώσσα τους μόνο στον προφορικό λόγο. Ο Κύριλλος επινόησε το σλαβικό αλφάβητο και στη συνέχεια με την βοήθεια των Σλάβων μετέφρασε την Αγία Γραφή και τη Θεία Λειτουργία στη δική τους γλώσσα. Ταυτόχρονα, τους δίδαξαν τις πανανθρώπινες αξίες του Χριστιανισμού, όπως την αγάπη, τη δικαιοσύνη, την ισότητα, την ειρήνη, την αλληλεγγύη, τη φιλανθρωπία και τόσες άλλες. Τα δύο αδέρφια έχτισαν εκκλησίες και ίδρυσαν μοναστήρια, ενώ συνέβαλαν καθοριστικά στην ανάπτυξη της σλαβικής φιλολογίας και της εκκλησιαστικής τέχνης. Το ιεραποστολικό τους έργο είχε ως αποτέλεσμα να εξαπλωθεί μεταγενέστερα η διδασκαλία του Χριστού μέχρι τη Ρωσία.

Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος διδάσκουν τον Χριστιανισμό στους σλαβόφωνους πληθυσμούς

Βασική αρχή των Κυρίλλου και Μεθοδίου κατά την ιεραποστολική τους δράση ήταν το δικαίωμα κάθε λαού να εκφράζει την πίστη του στον Θεό στη δική του γλώσσα. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα απέφευγαν την επιβολή και τον καταναγκασμό, αφού όλοι οι πιστοί θα είχαν τη δυνατότητα πρόσβασης και

συμμετοχής στη λατρεία μέσω της γλώσσας τους.

Δείτε τον χάρτη με τη διασπορά του κυριλλικού αλφάβητου στη σύγχρονη εποχή.

✎ **Τι φανέρωνε αυτός ο τρόπος αντιμετώπισης των Σλάβων από τους Κύριλλο και Μεθόδιο;**

Αν θα επιλέγατε τέσσερις λέξεις ή φράσεις που χαρακτηρίζουν το έργο των Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου, ποιες θα ήταν αυτές; Καταγράψτε τις και στη συνέχεια μοιραστείτε τις με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές σας.

Συνεχίζοντας το ταξίδι μας δυτικά, στο πρώτο μισό του 5ου αιώνα μ.Χ., συναντάμε τον Άγιο Πατρίκιο ο οποίος γεννήθηκε στη ρωμαϊκή Βρετανία και ανέπτυξε σπουδαία ιεραποστολική δράση στην Ιρλανδία. Μιλούσε με σεβασμό, αγάπη και πνεύμα ελευθερίας στους συνανθρώπους του για τη φιλανθρωπία του Θεού και τους ζητούσε να μετανοήσουν για τις αμαρτίες τους. Σε επιστολή του φαίνεται πως ως γνήσιος Χριστιανός καταδίκασε τη δουλεία. Βάπτισε πολλούς Χριστιανούς, χειροτόνησε ιερείς και συνέβαλε στο να χτιστούν πολλοί ναοί. Μάλιστα, για να διδάξει το δόγμα της Αγίας Τριάδας χρησιμοποιούσε στο κήρυγμά του το παράδειγμα του τριφυλλιού. Έλεγε λοιπόν, πως, όπως το τριφύλλι έχει τρία τμήματα αλλά είναι ένα, έτσι και η Αγία Τριάδα έχει τρία Πρόσωπα, αλλά είναι Ένας Θεός.

Άγιος Πατρίκιος, φορητή εικόνα, Κων/νος Ξενόπουλος

Τι ωραία εξήγηση που έδωσε ο Άγιος Πατρίκιος για την Αγία Τριάδα!

Σ' έναν ύμνο του είχε γράψει: «Ο Χριστός είναι εκεί που κοιμάμαι, ο Χριστός εκεί που κάθομαι, ο Χριστός εκεί που ξυπνάω, ο Χριστός στην καρδιά του κάθε ανθρώπου που με σκέφτεται, ο Χριστός στο στόμα κάθε ανθρώπου που μιλάει για μένα, ο Χριστός σε κάθε μάτι που με βλέπει, ο Χριστός σε κάθε αυτί που με ακούει».

Μετάφραση από Chandler McEntyre, M. (2008)

Ας συζητήσουμε!

- ✚ Σύμφωνα με τον παραπάνω ύμνο τι πιστεύετε πως ένιωθε ο Άγιος Πατρίκιος για τον Χριστό και πώς περιγράφει αυτό που νιώθει;
- ✚ Αφού μελετήσετε το παραπάνω απόσπασμα σχετικά με τον βίο και τη δράση του Αγίου Πατρίκιου, ποιο στοιχείο θα αξιολογούσατε ως σημαντικό και γιατί;
- ✚ Συζητήστε τις ερωτήσεις στις ομάδες σας και ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα ας καταγράψει στον πίνακα μια λέξη ή φράση η οποία εκπροσωπεί κατά τη γνώμη σας την προσωπικότητα του Αγίου.

Ας γίνουμε δημοσιογράφοι!

- ✚ Υποθέστε ότι παίρνετε συνέντευξη από έναν σύγχρονο Χριστιανό ιεραπόστολο στην Τανζανία και οι ερωτήσεις σας αφορούν το ιεραποστολικό του έργο, τις δυσκολίες που συναντά, τα συναισθήματά του για τη συνύπαρξή του με ανθρώπους από διαφορετική φυλή και πολιτισμό, την στάση του απέναντί τους και τα βιώματά του κατά τον εκχριστιανισμό τους.
- ✚ Γράψτε ένα άρθρο το οποίο θα δημοσιευθεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας καταγράφοντας τις απαντήσεις του ιεραποστόλου σε πρώτο πρόσωπο.

Μην διστάσετε να τον/την ρωτήσετε αν έχει ως πρότυπο τους Αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο ή τον Άγιο Πατρίκιο.

Αυτό που μου έκανε εντύπωση για τους Αγίους Κύριλλο και Μεθόδιο είναι

Για τον Άγιο Πατρίκιο ένιωσα _____ γιατί _____

Η λατρευτική ζωή της Εκκλησίας Γιορτές και εορταστικοί κύκλοι

Σε αυτήν την ενότητα θα ερευνήσουμε:

- την κεντρική θέση που έχει η λατρεία στην Εκκλησία
- τη σημασία των χριστιανικών εορτών
- την επίδραση των εορτών στην παράδοση του τόπου μας

8.1 Η Ορθόδοξη Χριστιανική Λατρεία, κέντρο στη ζωή των πιστών

Νομίζω πως, αν ήμουν κεντρικό πρόσωπο σε μια από τις παραπάνω φωτογραφίες, θα ήθελα να φωτογραφηθώ

με _____

ή στην/στο _____

γιατί _____

Ας βάλουμε έναν κοινό τίτλο για όλες τις εικόνες

και ας τον καταγράψουμε στον πίνακα.

Στην καθημερινή μας ζωή χρησιμοποιούμε τη λέξη «λατρεία», για να χαρακτηρίσουμε την έκφραση της μεγάλης αγάπης για κάποιο πρόσωπο ή για ένα ζώο, ένα συγκρότημα, μια ομάδα κ.ά. Στη θρησκευτική, όμως, γλώσσα η χρήση της είναι διαφορετική. Ας την ανακαλύψουμε!

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Α. Υπογραμμίζουμε τις λέξεις ή τις φράσεις που δηλώνουν λατρεία στα παρακάτω κείμενα.
- ☞ Σε ποια γιορτή ή σε ποια ακολουθία της Εκκλησίας διαβάζονται ή ψάλλονται οι παρακάτω ύμνοι; Επιλέγουμε μία από τις λέξεις στην παρένθεση, την σημειώνουμε κάτω από τον αντίστοιχο ύμνο και την ανακοινώνουμε στην τάξη.

(Χριστούγεννα, Εγκώμιο Μεγάλης Παρασκευής, Θεία Λειτουργία, Παράκληση προς την Παναγία)

1. Θερμή προσευχή και τείχος ακαταμάχητο, πηγή ελέους και καταφύγιο του κόσμου, σου φωνάζουμε εκτενώς· Θεοτόκε Δέσποινα, πρόφθασε και σώσε μας από κινδύνους, εσύ που είσαι η μόνη ταχινή (γρήγορη) προστασία μας.

2. Μυστήριο παράδοξο κι αλλόκοτο θωρώ! Από την μια, την (σκοτεινή) σπηλιά να γίνεται ουρανός, κι από την άλλη, την Παναγία Παρθένον, θρόνος να γίνεται από άγια Χερουβίμ. Την φάτνην, τέλος, έναν τόπο φτωχικό όπου εξάπλωσε ο αχώρητος Χριστός μας και Θεός, προς τον οποίον ψάλλοντας τους ύμνους, δοξολογία προσφέρουμε μεγάλη.

3. Όλες οι γενιές (των ανθρώπων) προσφέρουν, Χριστέ μου, ύμνο στην ταφή Σου.

4. Για τα τίμια δώρα, που φέραμε στην αγία Τράπεζα, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο. Γι' αυτόν εδώ τον άγιο ναό και για εκείνους που μπαίνουν εδώ μέσα με πίστη, με ευλάβεια και με φόβο Θεού, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Επί δεκαπέντε μέρες μέχρι τον Δεκαπενταύγουστο, η Εκκλησία έχει καθιερώσει να τελούνται οι ακολουθίες του Μικρού και του Μεγάλου Παρακλητικού κανόνα προς τιμήν της Παναγίας. Ας ακούσουμε ένα απόσπασμα από τον Παρακλητικό κανόνα που ψάλλεται αυτήν την περίοδο στους ναούς.

Β. Στη συνέχεια, αφού παρατηρήσουμε τις φωτογραφίες που ακολουθούν, απαντάμε στην ερώτηση:

- ☞ Ποιες σημαντικές στιγμές της ζωής των πιστών διακρίνετε στις φωτογραφίες και ποιες άλλες θα μπορούσατε να θυμηθείτε που δεν έχουν συμπεριληφθεί;
- ☞ Καταγράψτε τες κάτω από τις φωτογραφίες.

Όλα τα τελούμενα που διαδραματίζονται στις φωτογραφίες, αλλά και οι γιορτές, οι ευχές, οι προσευχές και οι ύμνοι ανήκουν στην Λατρεία της Εκκλησίας. Οι Χριστιανοί που συμμετέχουν στις λατρευτικές ευκαιρίες στην Εκκλησία εκφράζουν την πίστη τους, αλλά και πράγματα που σκέφτονται και νιώθουν στην προσωπική τους σχέση με τον Θεό.

Ας δούμε τι μπορεί να εκφράσει καθένας και καθεμιά, όταν προσεύχεται με τις παρακάτω προσευχές. Κυκλώστε την κατάλληλη λέξη από τις επιλογές που σας δίνονται και μοιραστείτε τα αποτελέσματα στην ολομέλεια της τάξης.

Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα
Πιστεύω σε ἕνα Θεό Πατέρα Παντοκράτορα
Άρθρο του Συμβόλου της πίστεως

ικεσία • πίστη • ελπίδα • αλήθεια

Δόξα Σοι τῷ δείξαντι τὸ φῶς.
Δόξα σε Σένα που μας έδειξες το φως.
Στίχος από ὕμνο του Ὁρθρου

ευχαριστία • παράκληση • δοξολογία

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
Πάτέρα μας που βρίσκεσαι στους ουρανούς, κάνε να
Σε δοξάσουν ὅλοι ως Θεό.
Στίχος από την Κυριακή προσευχή

αγάπη • ικεσία • χαρά • πίστη

Ἄξιον καὶ δίκαιον σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ αἰνεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν, σὲ προσκυνεῖν ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας σου.

Ἄξιο και δίκαιο είναι να σε υμνούμε, να σε ευλογούμε, να σε δοξολογούμε, να σε ευχαριστούμε και να σε προσκυνούμε σε κάθε τόπο που κυβερνά η πρόνοιά σου.

Απόσπασμα ευχής Θ. Λειτουργίας

πίστη • ικεσία • ευχαριστία • χαρά

Ἐπεὶ τοῦ ρουσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Για να σωθούμε από κάθε θλίψη, οργή, κίνδυνο και ανάγκη, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο.

Απόσπασμα ευχής Θ. Λειτουργίας

δοξολογία • ελπίδα • παράκληση

Η Βάπτισμα, η Θεία Ευχαριστία, ο Γάμος και τα υπόλοιπα μυστήρια αποτελούν και αυτά μέρος της ορθόδοξης χριστιανικής λατρείας. Τα μυστήρια της Εκκλησίας παρέχουν στον πιστό τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος, τον ενώνουν με τον ίδιο τον Χριστό και ταυτόχρονα του δίνουν τη φώτιση και τη δύναμη να γίνεται διαρκώς καλύτερος.

Σε κάθε μεγάλη γιορτή (Χριστούγεννα, Θεοφάνεια, Πάσχα, Δεκαπενταύγουστο) ή σε κάθε ημέρα μνήμης ενός Αγίου ή μιας Αγίας τελούνται ακολουθίες (Εσπερινός, Όρθρος, Θ. Λειτουργία).

Οι λόγοι που τελούνται οι ακολουθίες είναι:

- η απόδοση τιμής στα πρόσωπα του Χριστού, της Παναγίας και των Αγίων
- η ενθύμηση των θαυμαστών γεγονότων της ζωής τους, με σκοπό να τους μιμηθούν οι πιστοί
- η κοινή προσευχή των πιστών

Στη λατρεία, οι πιστοί συμμετέχουν όλοι μαζί, ως κοινότητα, σαν ένα Σώμα, σύμφωνα με την παράδοση της Εκκλησίας, ακολουθώντας την προτροπή του Χριστού που έλεγε:

«Όπου είναι συναγμένοι δύο ή τρεις στο όνομά μου, εκεί είμαι κι εγώ ανάμεσά τους».

Κατά Ματθαίον 18,20.

Ο ίδιος ο Χριστός, που στην επίγεια ζωή Του σεβόταν την ιουδαϊκή παράδοση και λατρεία και τιμούσε τις μεγάλες γιορτές, ανέφερε:

«Τον Θεό που είναι πνεύμα, πρέπει αυτοί που Τον λατρεύουν να το κάνουν με την δύναμη του Πνεύματος που φανερώνει την αλήθεια».

Κατά Ιωάννην 4,24.

Τη δύναμη του Πνεύματος, δηλαδή του Αγίου Πνεύματος, οι πιστοί την αποζητούν και την ανακαλύπτουν μέσα στην Εκκλησία, όπως ο ίδιος ο Χριστός όρισε, μέσα από τα Μυστήρια, τις γιορτές και τις ακολουθίες κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου.

- ☞ **Συνοψίζοντας ό,τι συζητήθηκε στην τάξη: Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα τις προτάσεις. Στη συνέχεια ας γράψει καθένας/μία σε τρία μικρά χαρτάκια τις προτάσεις της Β΄ στήλης. Ανακατέψτε τα χαρτιά μεταξύ σας και διαβάστε στην τάξη ένα από τα χαρτιά που σας έτυχε. Προσπαθήστε να μαντέψετε η πρόταση που σας έτυχε ποιας πρότασης από την πρώτη στήλη είναι η συνέχεια. Τέλος, διαβάστε ολόκληρη την πρόταση.**

A	B
Στη λατρεία της Εκκλησίας συμμετέχουν...	
Η λατρεία στην Εκκλησία περιλαμβάνει...	
Μέσω της λατρείας οι πιστοί εκφράζουν...	

Ας μπούμε σε ρόλο!

- ☞ Στην τάξη σας φέτος ήρθε ένας μαθητής από το εξωτερικό. Τα προηγούμενα χρόνια ζούσε σε μια χώρα που δεν είχε στην πόλη του Ορθόδοξη Εκκλησία. Μια μέρα αποφασίζετε να πάτε μαζί στην εκκλησία της γειτονιάς σας όπου τελείται η Θεία Λειτουργία. Μόλις επιστρέψετε, συζητάτε πώς του φάνηκε η εμπειρία.
- ☞ Ένας μαθητής ή μια μαθήτρια κάθεται στο κέντρο της τάξης παίρνοντας το ρόλο του συμμαθητή από το εξωτερικό. Ο συμμαθητής σας εκφράζει σκέψεις και θέτει ερωτήματα στην υπόλοιπη τάξη σχετικά με όσα είδε και άκουσε στην ακολουθία. (Βοηθητικές λέξεις για τα ερωτήματα: ποιος/ν, πώς, τι πότε, γιατί)
- ☞ Η τάξη απαντά στις ερωτήσεις του συμμαθητή σας.

Διά χειρός Κων/νου Ξενόπουλου

Ας παίξουμε και ας ανακαλύψουμε μέσα από το Κρυπτόλεξο λέξεις και έννοιες τις οποίες επεξεργαστήκαμε στη διδακτική Ενότητα.

8.2 Οι γιορτές στην εκκλησιαστική παράδοση και τη ζωή των πιστών

Ας συμπληρώσουμε τη φράση για να δηλώσουμε τι είναι για μας η γιορτή!

✎ Γιορτή, για μένα, σημαίνει _____

Για καθέναν και καθεμιά από εσάς η γιορτή μπορεί να σημαίνει κάτι διαφορετικό. Το σίγουρο είναι πως για όλους τους ανθρώπους, από τα παλαιότερα χρόνια μέχρι σήμερα, η γιορτή αποτελεί μια ευκαιρία ανάπαυλας, ένα ευχάριστο διάλειμμα από την καθημερινότητα και μέσα από αυτήν φανερώνονται σημαντικά στοιχεία του πολιτισμού κάθε τόπου.

*«Μια ζωή χωρίς γιορτές
είναι σαν ένας μακρύς δρόμος
χωρίς πανδοχείο».*

Δημόκριτος, Liddell and Scott, 1907.

Χορός στο Le Moulin de la Galette, Renoir, 1876, Μουσείο d'Orsay, Παρίσι

Ας συζητήσουμε!

✎ Έχετε ποτέ σκεφτεί γιατί υπάρχουν και γιατί είναι σημαντικές οι γιορτές στην Ορθόδοξη Εκκλησία;

✎ Μοιραστείτε τις ιδέες σας στην τάξη, αφού συμβουλευτείτε το παρακάτω κείμενο.

Οι γιορτές στην Ορθόδοξη Εκκλησία είναι διάσπαρτες σε όλο το έτος και θυμίζουν στους Χριστιανούς γεγονότα από τη ζωή του Χριστού, της Παναγίας και των Αγίων. Οι πιστοί, εκτός από το να θυμούνται, ξαναζούν τα σημαντικά αυτά γεγονότα ως παρόντα. Βιώνουν δηλαδή τα γεγονότα σαν να λαμβάνουν χώρα τη στιγμή εκείνη, κατά τη διάρκεια των ακολουθιών της Εκκλησίας.

Η ύπαρξη των εορτών αυτών ενδυναμώνει την πίστη των Χριστιανών και τους ενισχύει στον πνευματικό τους αγώνα.

Συμπληρώστε τις προτάσεις:

Οι πιστοί που συμμετέχουν με την προσευχή στα γεγονότα της γιορτής μέσα στην εκκλησία

✎ Ακούει _____

✎ Ψάλλουν _____

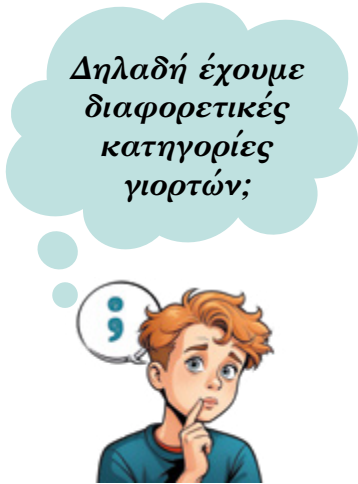
- 📌 **Βλέπουν** _____
- 📌 **Θυμούνται** _____
- 📌 **Εμπνέονται** _____
- 📌 **Παραδειγματίζονται από** _____

Έτσι, ενώ η γιορτή για κάθε άνθρωπο είναι ευκαιρία ξεκούρασης και χαράς, οι γιορτές στην Εκκλησία, εκτός από χαρά, αποτελούν και ευκαιρία πνευματικής καλλιέργειας για τον πιστό.

Στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας το εκκλησιαστικό έτος ξεκινά την 1η Σεπτεμβρίου. Οι γιορτές, που αφορούν τη ζωή του Χριστού και ακολουθούν μια ιστορική συνέχεια, αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες ημέρες του έτους (π.χ. Γέννηση, Βάπτιση). Κάθε ημέρα είναι αφιερωμένη στη μνήμη κάποιων Αγίων. Συνήθως η ημέρα γιορτής είναι η ημέρα της κοίμησής τους, δηλαδή του θανάτου τους.

Οι γιορτές ανάλογα με το πρόσωπο ή το γεγονός χωρίζονται σε κατηγορίες.

Δεσποτικές Χριστούγεννα, Πάσχα.	Αυτές που σχετίζονται με τον Δεσπότη Χριστό
Θεομητορικές, Δεκαπενταύγουστος, Ευαγγελισμός	Αυτές που σχετίζονται με την μητέρα του Θεού, την Παυγία
Γιορτές των Αγίων Άγ. Αντώνιος, Αγ. Αικατερίνη	Διάσπαρτες μέσα στο έτος
Από αυτές:	
Σταθερές ή ακίνητες Χριστούγεννα, 25 Δεκεμβρίου	Γιορτάζονται την ίδια ημερομηνία κάθε χρόνο
Κινητές Το Πάσχα και όσες γιορτές σχετίζονται με αυτό. Ανάληψη, Πεντηκοστή.	Γιορτάζονται διαφορετική ημερομηνία κάθε χρόνο

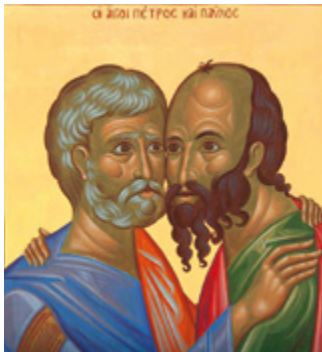

Ο άγιος Παΐσιος έζησε στα τέλη του εικοστού αιώνα και αγαπούσε πολύ τον Χριστό και τους Αγίους Του. Στο κείμενο, που θα βρείτε εδώ, προτρέπει τους πιστούς να γιορτάζουν τις εορτές έτσι, ώστε να ελκύουν την αγάπη του Χριστού και τη φιλία των Αγίων.

Σε κάθε γιορτή ενός Αγίου ή μιας Αγίας ψάλλεται το αντίστοιχο Απολυτίκιο προς τιμήν του/ της. Εδώ μπορούμε να ακούσουμε το Απολυτίκιο του αγίου Νεκταρίου.

Οι Απ. Πέτρος και Παύλος
διά χειρός Μπ. Πυλαρινού

Εκτυπώστε τις εικόνες που βρίσκονται εδώ και υλοποιήστε την παρακάτω δραστηριότητα.

Ας συνεργαστούμε!

- ❖ Υλικά: Ψαλίδι, κόλλα, μεγάλο χαρτόνι για κάθε ομάδα
- ❖ Ας κατασκευάσουμε μία αφίσα με τις γιορτές του έτους. Χωρίζομαστε σε ομάδες και κάθε ομάδα φτιάχνει σε χαρτόνι τρεις στήλες, μία για κάθε ομάδα εορτών (Δεσποτικές, Θεομητορικές, Αγίων).
- ❖ Κόβουμε τις εικόνες και τις κολλάμε στην αντίστοιχη στήλη με χρονολογική σειρά, γράφοντας από κάτω τον μήνα της κάθε γιορτής.

Αγ. Νεκτάριος, δια χειρός
Δ. Χατζηποστόλου

Μόλις ολοκληρώσετε τη δραστηριότητα, συμπληρώστε μία από τις παρακάτω φράσεις σε αυτοκόλλητο χαρτί και κολλήστε το στην αφίσα σας.

- ❖ Για μένα οι γιορτές στην Εκκλησία είναι _____
- ❖ Στις μεγάλες γιορτές στην Εκκλησία νιώθω _____

Ας παίξουμε ένα παιχνίδι μνήμης! Γυρίστε ανάποδα τις κάρτες και ψάξτε να βρείτε το ταίρι τους. Θυμηθείτε ποιον Άγιο/ποια Αγία ή ποια γιορτή συναντάτε κάθε φορά!

Το τραγούδι που θα ακούσετε έχει τον τίτλο «Άγιοι» και ανήκει στην κατηγορία του Χριστιανικού Τραγουδιού. Μοιάζει με την προσευχή ενός πιστού που ζητά τις πρεσβείες των Αγίων. Ακούστε το!

8.3 Οι Χριστιανικές Γιορτές στην Ελληνική Παράδοση και τον Πολιτισμό

Ο Δήμαρχος των Μεγάρων σε πανηγύρι στα Μέγαρα, Θεόφιλος, 1933, Μουσείο Θεόφιλου, Μυτιλήνη

Ας συζητήσουμε ανά δύο!

- ✚ Συζητήστε με τον διπλανό/την διπλανή σας τα αγαπημένα σας έθιμα μιας γιορτής του χρόνου.
- ✚ Τι αναμνήσεις έχετε από αυτά και γιατί τα επιλέγετε ως αγαπημένα;
- ✚ Μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια και καταγράψτε στον πίνακα ποιο έθιμο είναι το πιο δημοφιλές στην τάξη σας!

Αλήθεια...
τι σχέση έχουν
τα έθιμα με τις
χριστιανικές
γιορτές;

Οι χριστιανικές γιορτές εορτάζονται στο πλαίσιο της οικογένειας, μιας ευρύτερης κοινότητας, της γειτονιάς, του χωριού, της πόλης. Συγγενείς και φίλοι ανταμώνουν, επικοινωνούν, εκδηλώνουν συναισθήματα χαράς και αγάπης, ενθουμούμενοι τη χαρά και την αγάπη που ο Χριστός έφερε στον κόσμο. Από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες, αλλά και μεταγενέστερα στο πέρασμα των χρόνων, οι πιστοί άρχισαν να εκφράζουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους για τα μεγάλα γεγονότα με διάφορους τρόπους. Αυτοί οι τρόποι έγιναν συνήθεια και μεταφέρονται από γενιά σε γενιά ως ήθη και έθιμα.

Έχετε σκεφτεί ποτέ ποιες μπορεί να είναι οι αιτίες που οι άνθρωποι γιορτάζουν και πανηγυρίζουν όλοι μαζί;

✚ Αιτίες _____

Ας συνεργαστούμε και στη συνέχεια ας συζητήσουμε στην τάξη!

- ☞ Διαβάζουμε τα παρακάτω κείμενα (Α, Β, Γ) και παρατηρούμε τις φωτογραφίες (Δ). Ποια στοιχεία της παράδοσης μπορούμε να εντοπίσουμε που σχετίζονται με τις χριστιανικές γιορτές και τη λατρεία της Εκκλησίας;
- ☞ Τι νόημα δίνουν οι γιορτές και τα έθιμα στη ζωή των πιστών;
- ☞ Πώς επηρεάζεται η καθημερινότητά τους;
- ☞ Πώς θα ήταν η ζωή μας χωρίς γιορτές;

Α.

«Αυτή είναι η ημέρα, όπου ήρθ' ο Λυτρωτής,
από Μαριάμ μητέρα, εκ Παρθένου γεννηθείς.
Άναρχος, αρχήν λαμβάνει
και σαρκούται ο Θεός,
ο Αγέννητος γεννάται
εις την φάτνην ταπεινός.
[...] Όσοι έχετε στα ξένα, να δεχθείτε με καλό
ευτυχία να σας δίνει το Θεό παρακαλώ».

Παραδοσιακά κάλαντα Κω-Δωδεκανήσου

Β.

«...Ω Παναγία Δέσποινα, με το Μονογενή Σου
στ' αντρόγυνο που γίνεται
να δώσεις την ευχή σου.
Απόστολε Αντρέα μου, πού 'σαι στο περιγιάλι
βοήθα και τους νιόνυφους
να βάλουν το στεφάνι».

Παραδοσιακό τραγούδι του γάμου (Κύπρου)

Γ. «...Η πένθιμη καμπάνα της Μεγάλης Παρασκευής απαγόρευσε κάθε δουλειά από 'δω κι ύστερα, μέχρι τη Λαμπρή, θυμίζοντας σ' όλους πως είναι ολόημερο πένθος, καιρός για νηστεία και προσευχή. Στις εκκλησιές οι μανάδες με τα παιδιά τους προσκυνούσαν τα πόδια του Εσταυρωμένου και απόθεταν στη βάση του σταυρού πολύχρωμα μπουκέτα όψιμων ανοιξιάτικων λουλουδιών, με λογιώ-λογιώ αρώματα από πασχαλιές, βιολέτες, μενεξέδες και ξερό βασιλικό να περιπλανώνται από ψυχή σε ψυχή. Αυτά τα λουλούδια θα μοιραστούν το βράδυ μετά την Αποκαθήλωση στους πιστούς, όταν θα έρθουν να προσκυνήσουν τον Επιτάφιο. {...} Πως είναι δυνατόν λοιπόν η Μυρτώ να ξεχάσει να πάει στο σπίτι λίγα από τα λουλούδια του Επιταφίου;».

Καραβασίλης, 2017, σ. 327

Δ.

Τα κάλαντα. Λύτρας, Ν., 1872. Εθν. Πινακοθήκη Αθηνών

Στο αγαπημένο Χριστουγεννιάτικο έθιμο των καλάντων οι καλαντιστές προαναγγέλλουν το μεγάλο γεγονός των Χριστουγέννων και δίνουν ευχές και κολακευτικούς χαιρετισμούς στους οικοδεσπότες. Ας ακούσουμε εδώ τα παραδοσιακά κάλαντα από την περιοχή των Δωδεκανήσων.

Παραδοσιακά τραγούδια για τον γάμο συναντάμε σε πολλές περιοχές της Ελλάδας, όπως και στην Κύπρο. Στα τραγούδια του γάμου ακούγονται παινήματα για τη νύφη και τον γαμπρό, ενώ ταυτόχρονα δίνονται ευχές στο ζευγάρι, να έχουν την ευλογία του Θεού και των Αγίων. Το συγκεκριμένο τραγούδι του γάμου είναι παραδοσιακό της Κύπρου.

Ας μπούμε σε ρόλο και ας γίνουμε

δημοσιογράφοι!

- ☞ Βρισκόμαστε στο πανηγύρι που γίνεται στην ενορία της περιοχής μας, με αφορμή τη γιορτή του/της Αγίου/Αγίας του οποίου/στης οποίας το όνομα τιμάται ο ναός.
- ☞ Θέλουμε να πάρουμε συνέντευξη για το τοπικό κανάλι από τους παρευρισκόμενους (τον ιερέα, τους πιστούς, τους εθελοντές που βοήθησαν για την οργάνωση της εκδήλωσης, τους μουσικούς κ.λ.π.), για να καλύψουμε ένα ρεπορτάζ.
- ☞ Καταγράφουμε τα ερωτήματα που θα θέσουμε στη συνέντευξή μας σχετικά με τα δρώμενα, τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τους λόγους της συμμετοχής των ανθρώπων.
- ☞ Δραματοποιούμε τη συνέντευξη με τους/τις συμμαθητές/τριες μας!

Γιατί βρίσκεστε σήμερα εδώ; Μήπως αυτή είναι η ενορία σας που πανηγυρίζει;

Όχι, έρχομαι από άλλη περιοχή, αλλά ήρδα να προσκυνήσω την Αγία Μαρίνα που γιορτάζει, γιατί είναι προστάτιδα της οικογένειάς μου.

Αυτό που έμαθα στη θεματική ενότητα για τις Γιορτές και τη Λατρεία στην Εκκλησία είναι

Αγία Μαρίνα, Σπέτσες

Εκκλησιαστική τέχνη και πολιτισμός

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα αναδείξουμε:

- το ρόλο των εικόνων στη λατρεία και την τέχνη
- την επίδραση του Χριστιανισμού στον παγκόσμιο πολιτισμό

9.1 Η αξία της εικόνας στη λατρεία και την τέχνη

Έχετε ακούσει ποτέ τη φράση: «Μια εικόνα χίλιες λέξεις»;

Ευκαιρία για συζήτηση!

- Τι πιστεύετε ότι σημαίνει αυτή η φράση;
- Καθένας/μία από εσάς, ας διαλέξει μία εικόνα από τις παραπάνω και ας δηλώσει στην ολομέλεια ποιες «χίλιες λέξεις» μπορεί να περιλαμβάνει η εικόνα γι' αυτόν/ήν.

Η δύναμη της εικόνας έχει αναγνωριστεί στην Εκκλησία από τους πρώτους αιώνες της ίδρυσής της. Από την πρώτη στιγμή που θα μπει κάποιος σε μια εκκλησία, το βλέμμα του θα αντικρίσει πολλές εικόνες. Στο τέμπλο, στους τοίχους, στον τρούλο της εκκλησίας, παντού κυριαρχούν εικόνες.

Ας θυμηθούμε εικόνες-πρόσωπα και αναπαραστάσεις γεγονότων που ζωντανεύουν στα μάτια μας, μόλις μπορούμε σε μια εκκλησία. Ας τα καταγράψουμε:

- ☞ **Γνωρίζετε από πού αντλεί τα θέματά του ο αγιογράφος, για να αγιογραφήσει μια εικόνα ή μια εκκλησία;**

Από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια ήδη οι εικόνες έχουν κυρίαρχη θέση στην ορθόδοξη παράδοση και λατρεία. Ο κόσμος της κραταιάς Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ήταν εξοικειωμένος με τις αναπαραστάσεις προσώπων, τα λεγόμενα πορτραίτα, και γενικότερα με τη ζωγραφική. Η λέξη «εικόνα» προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα «είκω» που σημαίνει «μοιάζω» και οι αρχαίοι Έλληνες εξέφραζαν με αυτό τόσο τη ζωγραφική, όσο και τη γλυπτική. Άρα, η λέξη «εικόνα» έχει την έννοια της ομοίωσης με κάποιο πρωτότυπο.

Η Εκκλησία, αναγνωρίζοντας την ανάγκη του πιστού να βλέπει και να θυμάται τα ιερά πρόσωπα και τα γεγονότα που πρωταγωνιστούν στη Βίβλο, αλλά και στα συναξάρια των Αγίων, χρησιμοποίησε την τέχνη της ζωγραφικής των εικόνων.

Ευκαιρία για συζήτηση και δράση!

- ✚ **Παρατηρήστε την παρακάτω εικόνα και συζητήστε στις ομάδες σας τις παρακάτω ερωτήσεις.**

- ✚ **Τι βλέπω;**
- ✚ **Τι πληροφορίες παίρνω;**
- ✚ **Τι σκέφτομαι για τη συγκεκριμένη εικόνα;**
- ✚ **Ποια, κατά τη γνώμη σας, είναι τα οφέλη της εικόνας στη χριστιανική λατρεία;**
- ✚ **Κάθε ομάδα καταγράφει σε χαρτόνι που μπορεί να διακοσμήσει τα οφέλη της εικόνας στη λατρεία. Τοποθετούμε τα χαρτόνια των ομάδων διάσπαρτα στους τοίχους της τάξης. Στη συνέχεια, όλες οι ομάδες περνούν μπροστά από τα αναρτημένα χαρτόνια και διαβάζουν τα αποτελέσματα των υπόλοιπων ομάδων. Επιστρέφοντας στα θρανία γίνεται ανταλλαγή απόψεων στην ολομέλεια. Συμβουλευτείτε και τα παρακάτω κείμενα.**

Η Γέννηση του Χριστού, τοιχογραφία στην τράπεζα της Ι.Μ. Σιμωνόπετρας, Δημ. Χατζηηποστόλου, 2002.

Ιησούς Χριστός, φορητή εικόνα,
Δημ. Τσιάντας

Ο πιστός μέσα από την εικόνα παίρνει πληροφορίες για το εικονιζόμενο πρόσωπο ή το γεγονός, διδάσκεται και παιδαγωγείται σαν να διαβάζει ένα βιβλίο. Σύμφωνα με τον άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό οι εικόνες είναι «τα βιβλία των αγραμμάτων»¹, αφού εκεί απεικονίζονται με μοναδικό τρόπο η διδασκαλία του Ευαγγελίου και οι βίοι των αγίων. Με αυτόν τον τρόπο οι άνθρωποι μαθαίνουν με τρόπο παραστατικό και βιωματικό.

Σύμφωνα με την Ορθόδοξη, Χριστιανική διδασκαλία, οι εικόνες εκτός από γνώσεις, έχουν να διδάξουν και σημαντικές αλήθειες της πίστης. Η σημαντικότερη από αυτές είναι η αλήθεια για το πρόσωπο του Χριστού. Η ορθόδοξη εικόνα διδάσκει πως στο πρόσωπο του Χριστού ενώθηκαν η θεϊκή και η ανθρώπινη φύση. Με την προσκύνηση της εικόνας, ο πιστός ασπάζεται το θαύμα της Ενανθρώπισης του Υιού του Θεού.

Ενανθρώπιση σημαίνει πως το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, ο Υιός, έγινε Άνθρωπος για τη σωτηρία του ανθρώπου.

Οι πιστοί μέσω των εικόνων όχι μόνο θυμούνται ή μαθαίνουν, αλλά εμπνέονται και παραδειγματίζονται από τα πρόσωπα των αγίων. Επιπλέον, η εικόνα αποτελεί μέσο που βοηθά τον πιστό να προσευχηθεί, τον παρακινεί να πλησιάσει τον Θεό και να αγιάσει το σώμα και την ψυχή του.

Η απόδοση τιμής των εικόνων ήταν πάντα γεγονός στην εκκλησιαστική ιστορία;

Η Εκκλησία τους πρώτους αιώνες έδωσε μεγάλο αγώνα, για να αποδοθεί ηρέπουσα τιμή στις εικόνες. Αυτό έγινε γιατί τον 8ο αιώνα ξέσπασε πόλεμος κατά των εικόνων, η λεγόμενη «Εικονομαχία», η οποία απασχόλησε τα μέλη της για περισσότερο από έναν αιώνα. Η τελική άποψη της Εκκλησίας διατυπώθηκε στην Ζ' Οικουμενική Σύνοδο. Στη Σύνοδο εκφράστηκε με σαφήνεια πως οι Χριστιανοί:

- λατρεύουν μόνο τον Θεό
- τις εικόνες τις προσκυνούν
- η τιμή αποδίδεται στο εικονιζόμενο πρόσωπο (Χριστό, Θεοτόκο, αγίους) και όχι στο υλικό.

🔍 Τι γνωρίζουμε άραγε για την τέχνη της εικόνας;

Στην εκκλησιαστική τέχνη, η αγιογραφία της εικόνας αναπτύχθηκε σταδιακά κι έγινε ένα σημαντικό μέσο έκφρασης της Ορθόδοξης Χριστιανικής πίστης και του πολιτισμού. Διαφέρει από την απλή ζωγραφική, αφού στόχος της είναι να μεταφέρει τον θεατή στον πνευματικό κόσμο του εικονιζόμενου προσώπου. Κατά καιρούς υπήρξαν διάφορες τεχνοτροπίες που ανέπτυξαν αξιόλογοι αγιογράφοι, ανάλογα με τον τόπο και

Παντοκράτορας, Αγιογράφηση
ιερού ναού αγ. Νικολάου,
Δημ. Τσιάντας, Μπουραζέρι, 2009

¹ Ιωάν. Δαμασκηνός, Λόγος άπολογητικός πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας,

την εποχή που έζησαν. Στην εποχή μας, ειδικοί της τέχνης μελετούν και θαυμάζουν την τέχνη της βυζαντινής εικόνας, ενώ ταυτόχρονα πολλές εικόνες ανήκουν σε σπάνιες συλλογές και κοσμούν μουσεία σε όλο τον κόσμο. Μαζί με την τέχνη της Αγιογραφίας στην εικόνα, αξιόλογη θέση κατέχει και η τέχνη του ψηφιδωτού.

Η Θεοτόκος ένθρονη, βαστά τον Χριστό, ψηφιδωτό από τον θόλο του ιερού της Αγ. Σοφίας, 10ος αι., Κωνσταντινούπολη

Έχετε παρατηρήσει ποτέ πώς αιογραφεί ένας αιογράφος; Ευκαιρία να παρακολουθήσετε για λίγα λεπτά το πώς αιογραφεί ένας σύγχρονος αιογράφος, ο Δημήτρης Τσιάντας, ένα πρόσωπο με τη βυζαντινή τεχνοτροπία!

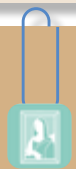

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Στις διακοπές του περασμένου καλοκαιριού, γίνατε φίλοι με έναν συνομήλικό σας από ξένη χώρα και διαφορετική θρησκεία από την Ορθόδοξη Χριστιανική πίστη. Σε συζητήσεις που κάνατε σας έθεσε το ερώτημα γιατί οι εκκλησίες στην Ελλάδα έχουν εικόνες, αλλά δεν ήσασταν σε θέση τότε να του απαντήσετε.
- ☞ Μετά από το σημερινό μάθημα αποφασίζετε να του γράψετε ένα μήνυμα στο ηλεκτρονικό του ταχυδρομείο και να του εξηγήσετε αυτό που σας ρώτησε τότε.
- ☞ Συνεργαστείτε με τον/την διπλανό/ή σας και γράψτε την επιστολή.
- ☞ Στο τέλος διαβάστε την στην τάξη.

Θα θέλατε να δοκιμάσετε το ταλέντο σας στην Αιογραφία; Ευκαιρία να δοκιμάσετε! Εκτυπώστε το σχέδιο με τη μορφή του Χριστού και επιχειρήστε, είτε να σχεδιάσετε κι εσείς το ίδιο ή να γεμίσετε το σχέδιο με χρώματα της αρεσκείας σας.

Μπορείτε κι εδώ να κάνετε την ίδια διαδικασία και να επιλέξετε τη μορφή της Παναγίας.

Από το σημερινό μάθημα συνειδητοποίησα

Όταν βλέπω μια βυζαντινή εικόνα σκέφτομαι

9.2 Όταν ο Χριστιανισμός επηρεάζει τον παγκόσμιο πολιτισμό

Ε!!! αυτή η ιδέα
δεν είναι δική σου...
Την πήρες
από μένα...

Ναι, αλλά κι εσύ
αυτό που έγραψες
το άκουσες
από μένα!

Μπορείτε να θυμηθείτε κάποια στοιχεία της προσωπικότητάς σας ή του τρόπου ζωής σας που να καταδεικνύουν ότι έχετε δεχτεί επιρροές από άλλους ανθρώπους;

☞ **Μοιραστείτε τις απαντήσεις σας στην ολομέλεια.**

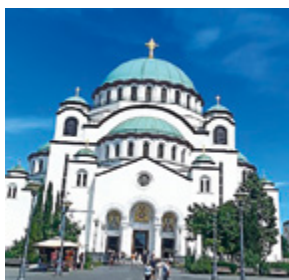
Ο άνθρωπος από τη φύση του είναι όν μιμητικό. Υιοθετεί στοιχεία συμπεριφορές, ακόμα και κουλτούρες, από ανθρώπους του κοντινού ή του ευρύτερου περιβάλλοντός του. Αυτό δεν ισχύει μόνο σε ατομικό επίπεδο, αλλά ισχύει σε ολόκληρες κοινωνίες και λαούς, σε επίπεδο εθνικό ή και παγκόσμιο. Αυτό ακριβώς συνέβη και με τη χριστιανική θρησκεία μέσα στο ρου της Ιστορίας. Ο Χριστιανισμός επηρέασε τόσο τον ευρωπαϊκό όσο και τον παγκόσμιο πολιτισμό και συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό και σε πολλά επίπεδα στην τελική του διαμόρφωση.

Ας συζητήσουμε!

☞ **Πού και πώς επηρέασε ο Χριστιανισμός τον παγκόσμιο πολιτισμό;**

Για να απαντήσουμε στην ερώτηση, ας παρατηρήσουμε τις παρακάτω φωτογραφίες:

1. Ναός Αγίου Σάββα, Βελιγράδι

Άποψη του Καθεδρικού Ναού του Αγίου Βασιλείου από την Κόκκινη Πλατεία της Μόσχας.

Έκδοση 1555 της Divina Commedia, (Θεία Κωμωδία) του Δάντη

Χειρόγραφο παρτιτούρα του 1741 από τον Μεσσία του George Frideric Handel (1685–1759).

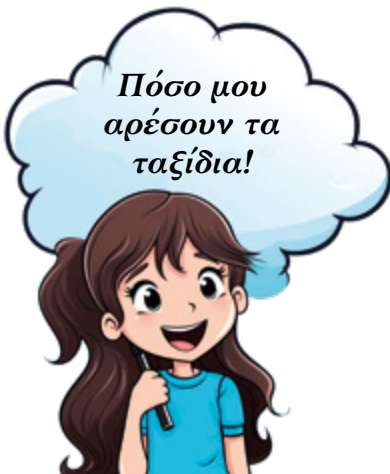

Η Παναγία της Άλμπα, Ραφαήλ, 1510, Εθνική Πνακοθήκη, Ουάσινγκτον

Άποψη οροφής Καπέλα Σιξτίνα, Μιχαήλ Άγγελος, 1512, Βατικανό, Ρώμη

Σε όλες τις μορφές τέχνης παρατηρούμε και θαυμάζουμε την έντονη παρουσία του Χριστιανισμού. Οι διασημότερες πινακοθήκες του κόσμου είναι γεμάτες από περίφημα έργα ζωγράφων, όπως του Μιχαήλ Άγγελου (15ος αι.), του Λεονάρντο Ντα Βίντσι (15ος αι.), του Ραφαήλ (15ος αι.), του Ρέμπραντ (17ος αι.), οι οποίοι εμπνεύστηκαν τη θεματολογία τους από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Αντίστοιχη επίδραση φαίνεται στη μουσική, αν αναλογιστούμε τα μεγάλα αριστουργηματικά έργα της παγκόσμιας κληρονομιάς, όπως τα «κατά Ματθαίον πάθη» του Γ. Σ. Μπαχ (18ος αι.), ο «Μεσσίας» του Χέντελ (18ος αι.), ο «Ναμπούκο» του Βέρντι (19ος), τα οποία επίσης είναι εμπνευσμένα από τα γεγονότα της Αγίας Γραφής.

Πόσο μου αρέσουν τα ταξίδια!

Σε όποιο μέρος του κόσμου και να ταξιδέψει κανείς, στο οποίο ζουν Χριστιανοί, θα παρατηρήσει στο κέντρο των πόλεων να δεσπόζουν χριστιανικοί ναοί, χτισμένοι με εμπνευση διατηρώντας τη χαρακτηριστική κατά τόπους αρχιτεκτονική. Οι ναοί ως κέντρο λατρείας για τους πιστούς, μετουσιώνονται σε έργα τέχνης που αγγίζουν τις ψυχές των ανθρώπων και τους κάνουν να στρέφουν τα μάτια τους και την ψυχή τους προς τον Θεό. Επιβλητικοί καθεδρικοί ναοί της Ευρώπης, όπως ο ανυπέβλητος ναός της του Θεού Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη, ο άγιος Σάββας στο Βελιγράδι, ο άγιος Βασίλειος στη Μόσχα και άλλοι πολλοί, γίνονται πόλοι έλξης για τους πιστούς, ενώ ταυτόχρονα προσφέρουν θέαμα απaráμιλλης ομορφιάς στους επισκέπτες, αλλά και στους κατοίκους της πόλης.

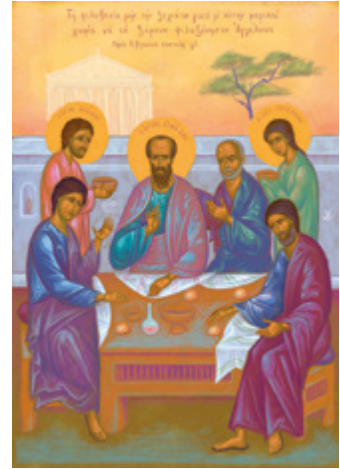
Σπουδαία έργα στη Λογοτεχνία όπως η «Θεία Κωμωδία» του Δάντη (14ος αι.) και ο «Χαμένος Παράδεισος» του Μίλτον (17ος αι.) αναφέρονται σε θρησκευτικά θέματα, όπως η πτώση των πρωτοπλάστων, ο παράδεισος και η κόλαση, ενώ σε αρκετά από τα μυθιστορήματα του Ρώσου λογοτέχνη Ντοστογιέφσκου εξετάζονται ηθικά διλήμματα, η αναζήτηση του νοήματος της ζωής με έντονες χριστιανικές επιρροές.

Στην ιστορία του θεάτρου και πιο συγκεκριμένα στα μεσαιωνικά χρόνια εμφανίζεται το λεγόμενο χριστιανικό θέατρο, έργο κυρίως των Ισπανών καλλιτεχνών. Αν έρθουμε τώρα στη σημερινή εποχή, στην τέχνη του κινηματογράφου, διαπιστώνουμε ότι στα έργα σκηνοθετών του επιπέδου των Μπέργκμαν, Ταρκόφσκι, Λουνγκίν υπάρχουν σαφείς χριστιανικές αναφορές.

Πέρα όμως και πάνω από την τέχνη, η προσφορά του Χριστιανισμού βρίσκεται στις θεμελιώ-

δεις ηθικές αξίες που χάρισε γενναιόδωρα στον κόσμο. Η αξία του κάθε ανθρώπου για τον οποίο ο Χριστός θυσιάστηκε, δεν αφήνει πια περιθώριο για διακρίσεις απέναντι στη γυναίκα, στον δούλο, στον ξένο, στον διαφορετικό. Αξίες όπως **η ελευθερία, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η θυσιαστική αγάπη**, που συχνά ακούμε και διαβάζουμε στη σύγχρονη εποχή, δεν είναι τίποτα άλλο από διδασκαλίες του Χριστού, που βρίσκουμε διάχυτες και μάλιστα με παραστατικό τρόπο, μέσα στα Ευαγγέλια. Αξίες που καθορίζουν τις σχέσεις των ανθρώπων μεταξύ τους και τη σχέση τους με τον Θεό.

Οι αξίες αυτές αναμφισβήτητα έχουν επηρεάσει την ηθική και τις αντιλήψεις των κοινωνιών, τη νομοθεσία και τα συντάγματα πολλών κρατών, την εκπαίδευση και την πρόνοια για τους φτωχούς και αδύναμους ανθρώπους.

Μην ξεχνάτε τη φιλοξενία, ψηφιακή ζωγραφική, Μπ. Πυλαρινός

Ας συνεργαστούμε και ας συζητήσουμε!

- ☞ **Με βάση τις πληροφορίες που αναφέρθηκαν παραπάνω απαριθμήστε μονολεκτικά τους τομείς στους οποίους επηρέασε ο Χριστιανισμός τον παγκόσμιο πολιτισμό.**
 - α) _____ β) _____ γ) _____ δ) _____
 - ε) _____ στ) _____ ζ) _____ η) _____
- ☞ **Σε ποιον από τους τομείς που επηρέασε ο Χριστιανισμός τον παγκόσμιο πολιτισμό θα δίνετε προτεραιότητα ως τον πιο σημαντικό; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.**
- ☞ **Γιατί τελικά πιστεύετε πως ο Χριστιανισμός επηρέασε τον παγκόσμιο πολιτισμό;**
- ☞ **Μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια.**

Ας συνεργαστούμε και ας γίνουμε για λίγο καλλιτέχνες!

- ☞ **Αν ήσασταν καλλιτέχνες που είχατε σαφείς επιρροές από τη διδασκαλία του Χριστιανισμού, ποιο είδος τέχνης θα επιλέγατε;**
- ☞ **Τι τίτλο θα δίνατε σε πιθανό έργο σας;**
- ☞ **Αιτιολόγησε την επιλογή σας, αφού αναφέρετε την πηγή της έμπνευσής σας (π.χ. κάποιο βίωμα, ιδέα, αξία, ιστορία, γεγονός κ.ά.).**

Ο σύγχρονος μουσικός και συνθέτης Σταμάτης Σπανουδάκης, εμπνευσμένος από τον Ακάθιστο Ύμνο προς την Παναγία συνέθεσε το τραγούδι «Χαίρε, Θάλασσά μου!». Ακούστε το!

Ορθόδοξη Εκκλησία και ταυτότητα

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα:

- ☛ θα αναγνωρίσουμε τη συνεισφορά ιερών μορφών της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη διατήρηση της πίστης και της ταυτότητας των Νεοελλήνων

10.1 Πίστη και ταυτότητα στη Νεοελληνική Ιστορία

*Ποιος είμαι;
Ποια είμαι;*

Η ανθρώπινη προσωπικότητα δεν είναι μονοδιάστατη, αντίθετα είναι το αποτέλεσμα πολλών διαφορετικών στοιχείων που συνθέτουν και διαμορφώνουν τον κάθε άνθρωπο κάνοντάς τον μοναδικό σε ολόκληρο τον κόσμο!

Ας περιγράψουμε στην τάξη κάποια από αυτά τα στοιχεία που συνθέτουν την ταυτότητά μας. Για παράδειγμα, «είμαι μαθητής/τρια», «είμαι εγγονή/ός...», «είμαι αθλητής/τρια», «μ' αρέσει να ζωγραφίζω» κ.ά.

Η ταυτότητά μου αλλιώς:

Το όνομά μου είναι

Είμαι

Μου αρέσει να

Είμαι καλός σε

Ας συζητήσουμε!

- ✦ **Ας παρατηρήσουμε την εικόνα. Όπως βλέπετε, απεικονίζει την ελληνική σημαία η οποία έχει και αυτή τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.**
- ✦ **Ποιο σύμβολο έχει πάνω αριστερά;**
- ✦ **Γιατί πιστεύετε ότι υπάρχει το σύμβολο αυτό σχηματισμένο στην εθνική σημαία της Ελλάδας;**

Το μήνυμα του Χριστιανισμού έχει αναμφισβήτητα οικουμενικό χαρακτήρα, δηλαδή απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους που ζουν στη γη, ανεξάρτητα από την καταγωγή τους, τη γλώσσα τους, τη φυλή τους, το χρώμα τους κ.τ.λ. Παρ' όλα αυτά η χριστιανική πίστη εκφράζεται σε κάθε τόπο σύμφωνα με τα ιδιαίτερα βιώματα των ανθρώπων του. Στον ελλαδικό χώρο συγκεκριμένα το θρησκευτικό συναίσθημα εκδηλώνεται με δυναμισμό και ιδιαίτερη θέρμη. Αν εξερευνήσουμε τις ζωές Νεοελλήνων Αγίων, θα ανακαλύψουμε τον ιδιαίτερο αυτό χαρακτήρα που κρύβει η Ορθόδοξη Χριστιανική Παράδοση.

Μια φωτεινή προσωπικότητα της Ελληνικής Ιστορίας είναι ο **Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός**. Καταγόταν από το χωριό, Μέγα Δένδρο της Αιτωλίας και γεννήθηκε γύρω στο 1714. Σπούδασε Θεολογία και Φιλοσοφία στην Αθωνιάδα Σχολή του Αγίου Όρους. Έγινε μοναχός το 1759 και στη συνέχεια, με οδηγία του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Σωφρονίου του Β', πήγε στη Δυτική και Βόρεια Ελλάδα και στην Ήπειρο. Στις περιοχές αυτές παρατηρήθηκε μεγάλος αριθμός εξισλαμισμένων Χριστιανών, γεγονός που οδήγησε τον Άγιο στην απόφασή του να βοηθήσει τους εκεί κατοίκους να κρατήσουν και να διαφυλάξουν τη χριστιανική τους πίστη.

Κύριο μέλημά του ήταν να παρακινεί τους Έλληνες να χτίζουν παντού σχολεία, για να μορφωθούν, να διευρύνουν το πνεύμα τους, να αγαπήσουν την ελευθερία που τόσα χρόνια στερήθηκαν και να διδαχθούν για την πίστη τους. Τόνιζε συνεχώς την αξία της ελληνικής γλώσσας την οποία μάλιστα ονόμαζε γλώσσα της Εκκλησίας. Κήρυττε το μήνυμα του Ευαγγελίου με τρόπο απλό και προσπαθούσε να τονώσει το ηθικό των συμπατριωτών του εκείνα τα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Θεωρούσε ότι τα σχολεία και οι εκκλησίες θα συντελούσαν καθοριστικά στην αναγέννηση της ψυχής των Ελλήνων.

Καλύτερα να έχεις ελληνικό σχολείο στη χώρα σου, παρά να έχεις ποτάμια και βρύσες.

Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, Μπ. Πυλαρινός

Η φράση στην παραπάνω εικόνα αποδίδεται στον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό; Τι πιστεύετε ότι ήθελε να πει;

- ✦ **Ποια φαίνεται να ήταν η προτεραιότητά του εκείνη τη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο;**
- ✦ **Γράψτε με συνοπτικό τρόπο τη σκέψη σας και μοιραστείτε την με τον συμμαθητή/τη**

συμμαθήτριά σας. Στη συνέχεια συζητήστε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια.

*Το ήξερες ότι το 2016
ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός
ανακηρύχθηκε προστάτης
της Δασικής Υπηρεσίας
της Ελλάδας;
Γιατί άραγε;*

Ας εξερευνήσουμε
εικόνες από τον τόπο
του αγίου Κοσμά του
Αιτωλού.

Άλλη μια λαμπρή φυσιογνωμία που έδρασε την περίοδο της Τουρκοκρατίας ήταν εκείνη της Αγίας Φιλοθέης της Αθηναίας. Η Αγία Φιλοθέη πριν γίνει μοναχή και αλλάξει όνομα, ονομαζόταν Παρασκευή-Ρεβούλα. Το σπίτι της βρισκόταν εκεί που βρίσκεται σήμερα η Αρχιεπισκοπή Αθηνών, στην οδό Αγίας Φιλοθέης. Αργότερα το μετέτρεψε σε μοναστήρι στο οποίο ζούσαν περίπου 150 μοναχές. Κάποιες από αυτές ήταν μουσουλμάνες τις οποίες είχε εκχριστιανίσει, αφού πρώτα τις είχε διασώσει, αγοράζοντάς τες από τουρκικά χαρέμια.

Το φιλανθρωπικό της έργο ήταν αξιοθαύμαστο. Όλη την περιουσία της την διέθεσε σε ανθρώπους που είχαν ανάγκη, εντός και εκτός Αττικής. Μέσα στον χώρο του μοναστηριού δημιουργήθηκε ένα κτιριακό συγκρότημα με το όνομα «Παρθενώνας» το οποίο περιελάμβανε σχολείο, νοσοκομείο, γηροκομείο, ορφανοτροφείο, ξενώνα και εργαστήρια εκμάθησης τεχνών. Ίδρυσε και άλλα σχολεία για παιδιά, κορίτσια και αγόρια. Με τα χρήματά της απελευθέρωσε Έλληνες που βρίσκονταν αιχμάλωτοι στους Τούρκους και Ελληνίδες που βρίσκονταν παρά τη θέλησή τους σε χαρέμια και τις οποίες φυγάδευσε σε ελληνικά νησιά.

Αγία Φιλοθέη, ψηφιακή ζωγραφική, Μπ. Πυλαρινός

Μέσα στις επιστολές που έστειλε σε ευκατάστατους Έλληνες και ξένους (όπως Βενετούς), ώστε να τους ενεργοποιήσει, για να συνδράμουν στο φιλανθρωπικό και εθνικό της έργο, φανέρωνε την αυθεντική χριστιανική της πίστη, την αγάπη της για τον συνάνθρωπο και την αγωνία της για την σκλαβωμένη πατρίδα. Η προσφορά της ήταν πραγματικά μοναδική για την τόνωση της ελληνικής συνείδησης και τη διατήρηση του μηνύματος του Ευαγγελίου. Ο θάνατός της υπήρξε μαρτυρικός.

Εδώ μπορείτε να παρατηρήσετε εικόνες σχετικές με την Αγία Φιλοθέη.

Το απολυτίκιο της Αγίας Φιλοθέης αναφέρει πως η ένδοξη πόλη των Αθηνών τιμά την Φιλοθέη που ήταν οσιομάρτυρας. Ας ακούσουμε και τη συνέχεια του τροπαρίου.

Ας ανιχνεύσουμε σκέψεις και συναισθήματα!

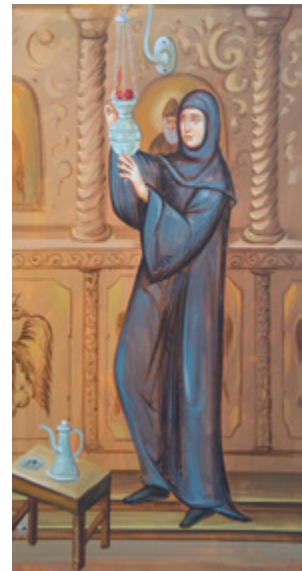
- ✚ Συζητήστε, επιλέξτε και αποφασίστε στην ομάδα σας, με βάση τις πληροφορίες των παραπάνω κειμένων, μία σκηνή από τη ζωή και τη δράση είτε του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού είτε της Αγίας Φιλοθέης της Αθηναίας.
- ✚ Δραματοποιήστε μια σκηνή από τη ζωή τους. Κατά τη διάρκεια της δραματοποίησης και με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτικού η δράση σταματά, οι πρωταγωνιστές μένουν ακίνητοι σε μία θέση και «παγώνει» η σκηνή. Οι μαθητές/τριες που λαμβάνουν μέρος σε αυτό καλούνται να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις:
- ✚ Ποιες σκέψεις κάνει εκείνη την στιγμή ο Άγιος/η Αγία;
- ✚ Ποιες ήταν οι βαθύτερες επιθυμίες, φοβίες και κίνητρά του/της;
- ✚ Τι έκανε, για να κρατήσει ζωντανή τη χριστιανική πίστη και την ελληνική συνείδηση στους ανθρώπους της εποχής του/της;

Ας συζητήσουμε όλοι μαζί! Συμφωνείτε ή διαφωνείτε;

- ✚ Ας χωρίσουμε το πάτωμα της σχολικής μας αίθουσας νοητά, με καθορισμό των ορίων (ή με κολλητική ταινία) σε Σ (Συμφωνώ) και σε Δ (Διαφωνώ).
- ✚ Στη συνέχεια διαβάζονται από τον/την εκπαιδευτικό οι παρακάτω προτάσεις. Μετά από κάθε πρόταση που θα ακούτε και θα συμφωνείτε, θα μετακινείστε προς την πλευρά της αίθουσας που είναι το «Σ». Αν διαφωνείτε, μετακινείστε προς το «Δ». Αν δεν μπορείτε να αποφασίσετε, παραμένετε στο κέντρο. Είναι σημαντικό να μπορείτε να αιτιολογήσετε τη θέση σας αυτή. Μπορείτε να αλλάξετε και γνώμη και να μετακινηθείτε, αν θέλετε.

1. Ένας άνθρωπος μπορεί να νιώθει παράλληλα Έλληνας και Χριστιανός.
2. Σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους της ελληνικής ιστορίας το θρησκευτικό συναίσθημα τόνωσε την εθνική συνείδηση του ελληνικού λαού.
3. Σε κρίσιμες στιγμές της ελληνικής ιστορίας οι Έλληνες/νίδες βρήκαν παρηγοριά και προστασία στη χριστιανική πίστη.
4. Ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός και η αγία Φιλοθέη δεν συνέβαλαν ουσιαστικά στη διατήρηση της χριστιανικής πίστης και της ταυτότητας των σκλαβωμένων Ελλήνων.
5. Ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός έδωσε μεγαλύτερη σημασία στη γνώση παρά στην πίστη.
6. Η Αγία Φιλοθέη είχε μια γενναϊόδωρη καρδιά.

Η Αγία Φιλοθέη, Κων/νου Ξενόπουλου

Η Ορθοδοξία στον σύγχρονο κόσμο

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα ερευνήσουμε:

- τις Ορθόδοξες κοινότητες στον κόσμο και τον ρόλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως πάνω σε σύγχρονα ζητήματα
- την καθολικότητα και την οικουμενικότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας μέσα από κείμενα-αποσπάσματα της Παανορθόδοξης Συνόδου της Κρήτης (2016)

11.1 Ορθόδοξες κοινότητες στον κόσμο

Όταν ακούω τη λέξη «ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ» σκέφτομαι

Οι άνθρωποι από τη φύση μας ζούμε και δρούμε σε κοινότητες, έτσι ώστε να αντιμετωπίζουμε αποτελεσματικότερα τα ζητήματα που μας απασχολούν και να ζούμε αρμονικά. Από την ημέρα της Πεντηκοστής, που ιδρύθηκε η Εκκλησία, οι Χριστιανοί ως Σώμα Χριστού, αποτέλεσαν την πρώτη Χριστιανική Κοινότητα. Με την εξάπλωση του Ευαγγελίου οι κοινότητες αυτές αυξήθηκαν και οργανώθηκαν σε διάφορα επίπεδα. Σήμερα, η Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία είναι οργανωμένη σε κοινότητες οι οποίες βρίσκονται διασκορπισμένες σε όλο τον κόσμο.

Ας συνεργαστούμε!

- Η παραπάνω εικόνα δείχνει την οργάνωση των Ορθοδόξων Κοινοτήτων.
- Συμπληρώστε τις παρακάτω φράσεις:

Παρατηρώντας τα μέρη του κόσμου που υπάρχουν Ορθόδοξες Εκκλησίες:

Σκέφτομαι πως _____

Δεν είχα συνειδητοποιήσει ότι _____

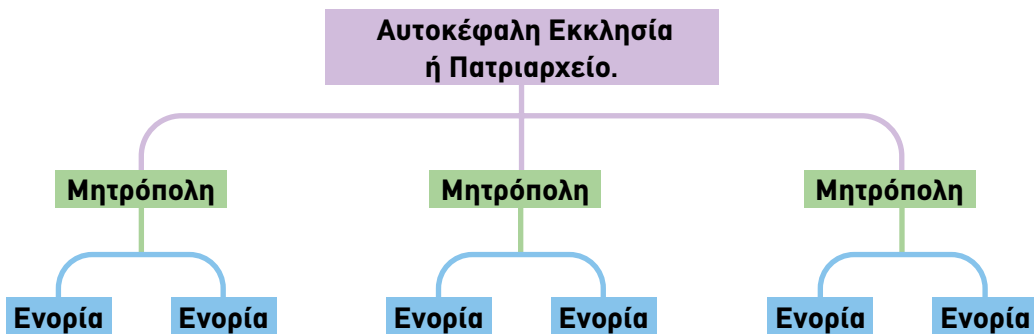
Νομίζω πως ήταν ανάγκη να οργανωθεί η Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία σε επιμέρους κοινότητες, γιατί _____

Ας δούμε τον τρόπο οργάνωσης της Εκκλησίας ξεκινώντας φυσικά από την εκκλησία της γειτονιάς μας, δηλαδή, την ενορία μας:

Κάθε ενορία ανήκει στη Μητρόπολη της περιοχής που βρίσκεται. Άρα κάθε Μητρόπολη αποτελείται από πολλές ενορίες. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα σε κάθε νομό υπάρχουν μία ή περισσότερες Μητροπόλεις με επικεφαλής επισκόπους, οι οποίοι αποτελούν τον πνευματικό πατέρα και οδηγό τους. (π.χ. Μητρόπολη Κορίνθου). Στις μεγαλουπόλεις, όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, έχουν την έδρα τους περισσότερες Μητροπόλεις (π.χ. Μητρόπολη Περιστερίου, Μητρόπολη Ν. Σμύρνης). Όλες οι Μητροπόλεις μιας χώρας συγκροτούν μια Αυτοκέφαλη Εκκλησία (π.χ. η Εκκλησία της Ελλάδας, η Εκκλησία της

Ρουμανίας). Σε κάποιες περιπτώσεις εκκλησίες από περισσότερες χώρες ανήκουν στην ίδια Αυτοκέφαλη Εκκλησία (π.χ. όλες οι χώρες της Αφρικής ανήκουν στο Πατριαρχείο Αλεξάνδρειας). Σε όλο τον κόσμο υπάρχουν 15 Αυτοκέφαλες Εκκλησίες που ονομάζονται είτε Πατριαρχεία είτε απλώς Αυτοκέφαλες Εκκλησίες. Όλες μαζί οι 15 Αυτοκέφαλες Εκκλησίες συγκροτούν την Ορθόδοξη Εκκλησία της Οικουμένης.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι ακόμα και σήμερα υπάρχουν χώρες στις οποίες δεν έχει φτάσει ακόμα η Ορθοδοξία και δεν έχουν χτιστεί Ορθόδοξοι ναοί. Ωστόσο είναι ελπιδοφόρο το γεγονός ότι στις μέρες μας πραγματοποιούνται αξιόλογες ιεραποστολικές δράσεις που επιδιώκουν τη διάδοση του Ευαγγελίου σε πολιτισμούς και μέρη που δεν έχει γίνει ακόμα γνωστός ο Λόγος του Θεού.

Αφού διαβάσουμε τα κείμενα που ακολουθούν:

- ☞ Ανακαλύπτουμε και υπογραμμίζουμε τις περιοχές στις οποίες περιγράφονται οι ιεραποστολικές δράσεις.
- ☞ Τι συμπεράσματα βγάζουμε για τη δημιουργία νέων Ορθόδοξων Κοινοτήτων σε σχέση με α. τους ιεραποστόλους β. τους αποδέκτες του Ευαγγελίου;
- ☞ Για τα συμπεράσματά μας μπορούμε να βοηθηθούμε με την εξής δραστηριότητα: Σε χαρτί του μέτρου που θα αναρτήσουμε στον πίνακα, σχεδιάζουμε το περίγραμμα ενός ανθρώπου. Στο εσωτερικό του περιγράμματος γράφουμε σκέψεις και συναισθήματα των ανθρώπων που δέχονται το Ευαγγέλιο και τη φροντίδα των ιεραποστόλων, ενώ έξω από το περίγραμμα, σκέψεις και συναισθήματα των ιεραποστόλων.

☞ Συζητάμε τα αποτελέσματα στην ολομέλεια της τάξης.

1. Ο Μητροπολίτης Κεντρώας Αφρικής Νικηφόρος γράφει:

«...Είχαμε αφήσει πλέον τον ποταμό Kasai και πλέαμε τον ποταμό Sankuru». Έπρεπε ο επίσκοπος με τη συνοδεία του, τέσσερις φοιτητές της Θεολογικής Σχολής του Ορθοδόξου Πανεπιστημίου του Κονγκό, να φθάσουν στα απομακρυσμένα χωριά του δάσους. Δεύτερη μέρα ταξιδεύουν μέσα στα ποτάμια, στην άγρια φύση, στα παρθένα δάση, στην καρδιά της Αφρικής. [...]. Πρώτη φορά ο επίσκοπος θα συναντούσε τους ιθαγενείς Ορθοδόξους πιστούς του. [...] Ο Κυβερνήτης της περιοχής, [...] τους απέτρεψε να συνεχίσουν το ταξίδι τους για το Sankuru.

-Επικίνδυνο και δύσκολο το εγχείρημά σας να διαπλεύσετε τα ποτάμια, να περάσετε μέσα από τα άγρια δάση. Επικοινωνία δεν υπάρχει, ούτε τηλέφωνα. [...] Ο επίσκοπος όμως και οι συνοδοί του φοιτητές ήταν αποφασισμένοι. Απάντησαν: -Θα μας προστατεύσει, ο Θεός. Πρέπει να συναντήσουμε τους Ορθοδόξους, να λειτουργήσουμε, να τους κοινωνήσουμε [...].

Ο Θεός μάς βοήθησε, φθάσαμε επιτέλους στο χωριό Shamana, στο μοναδικό χωριό που έχει κτισμένη εκκλησία, και τιμάται στον Άγιο Ευθύμιο τον νέο. Ο μοναδικός ιερέυς της απέραντης αυτής περιοχής π. Αυγουστίνος μαζί με το ευλογημένο ποιμνιό του μας υποδέχονται με τραγούδια, με χορούς».

Μητρ. Κεντρώας Αφρικής Νικηφόρος, 2011, τ. 215, σσ. 12-15

Επισκοπή Κισανγκάνι

Μητρόπολη Σιγκαπούρης

2. Επιστολή της αδελφής Νεκταρίας Παραδείση για την Ινδία

«Παρά την οικονομική πρόοδο που παρουσιάζει η Ινδία, η φτώχεια, η αμάθεια, η περιθωριοποίηση μέσω του συστήματος των καστών έχουν οδηγήσει στην εξαθλίωση εκατομμυρίων Ινδών, που ζουν κυριολεκτικά στους δρόμους [...].

Όμως στο Ορφανοτροφείο Θηλέων «Η Θεοτόκος», από το 1999, εκατοντάδες κοριτσάκια σώθηκαν και ευλογήθηκαν από την παρουσία της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας στην Ινδία».

Αδ. Νεκταρία, 2012, τ. 218, σσ. 3-8

3. Μια ιστορία από ιεραποστολικό κλιμάκιο της Κολομβίας Μητρόπολη Μεξικού

«Σήμερα βιώνουμε μια καινούργια Πεντηκοστή στη Λατινική Αμερική, γιατί εκείνο το παλιό μήνυμα του Ευαγγελίου του Χριστού που εξαγγέλει η Ορθοδοξία για μας είναι κάτι καινούργιο.

Σήμερα στην Κολομβία η Ορθοδοξία αυξάνεται όσο δεν μπορεί να φανταστεί κανείς [...] Ως

επίσκοπος με την ευλογία και τη φροντίδα του Σεβασμιωτάτου δεχόμαστε αιτήσεις πολλών ομάδων ανθρώπων που θέλουν να γνωρίσουν και να ασπαστούν την Ορθοδοξία».

Μητρ. Ασσου Τιμόθεος, 2021, τ. 255, σσ. 4-7

4. Επιστολή Μητροπολίτη Άκκρας Πέτρου για τη Μητρόπολη Δυτικής Αφρικής

«Η Ιερά Μητρόπολη Άκκρας και Δυτικής Αφρικής ιδρύθηκε το 1959. Συμπεριλαμβάνει εκτός από την Γκάνα και τα κράτη Ακτής Ελεφαντοστού, Μπουρκίνα Φάσο και Μάλι. [...] Έτσι βρισκόμαστε σήμερα με 35 ναούς, 20 ιερείς (17 στην Γκάνα και 3 στην Ακτή) [...] Οι πιστοί της Ακτής Ελεφαντοστού, βλέποντας ότι δεν περισσεύαν χρήματα για την ανέγερση του Ναού αποφάσισαν ότι θα τον χτίσουν οι ίδιοι, όπως και με ό,τι μέσα διέθεταν. Η ανέγερση του νέου Ναού, αφιερωμένου στον αγαπημένο μας Άγιο Νεκτάριο, άρχισε με τις δωρεές και τις στερήσεις των πιστών της περιοχής και με την επίβλεψη και τους κόπους των ιερέων μας».

Μητρ. Άκκρας Πέτρος, 2021, τ. 255, σσ. 32-34.

Ας συνεργαστούμε!

- Το σχολείο λειτουργεί σαν μια κοινότητα!
- Η Διεύθυνση του σχολείου σας ανακοινώνει ότι σε λίγες μέρες θα επισκεφθεί το σχολείο σας ένας επίσκοπος από την Κολομβία, για να σας παρουσιάσει την Ορθόδοξη Κοινότητα και την ιεραποστολική προσπάθεια που πραγματοποιείται εκεί. Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες εργασίας και προετοιμάζει το σχολείο για την επίσκεψη.
- Α΄ ομάδα: Προετοιμάζει τα ερωτήματα που θα τεθούν στον επίσκοπο σχετικά με τη ζωή τις συνθήκες, το έργο, τις δυσκολίες, την ανταπόκριση των ανθρώπων να ενταχθούν στην κοινότητα κ.ά. Καταγράφονται τα ερωτήματα με προοπτική οι απαντήσεις να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου.
- Β΄ ομάδα: Αναλαμβάνει να οργανώσει το σχολείο, για να συνδράμει με απλά μέσα στο έργο του για την κοινότητα (π.χ. συγκέντρωση διαφόρων ειδών πρώτης ανάγκης).
- Γ΄ και Δ΄ ομάδες: Κατασκευάζουν αφίσες με υλικό από Ορθόδοξες Κοινότητες στον κόσμο, για να στολιστεί η αίθουσα εκδηλώσεων.

Μητρόπολη Μεξικού

Επεξεργαστείτε περισσότερες πληροφορίες για την Ορθόδοξη Εξωτερική Ιεραποστολή στον κόσμο.

11.2 Ο πανανθρώπινος χαρακτήρας των Ορθόδοξων Χριστιανικών Κοινοτήτων

Τον Σεπτέμβριο του 2015 ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών στην 70ή Συνέλευσή του υιοθέτησε τους 17 στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης σε θέματα που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, στην παγκόσμια ειρήνη και στην καταπολέμηση της φτώχειας. Στόχος του Ο.Η.Ε. είναι να ενωθούν όλες οι χώρες του πλανήτη μας ώστε να αντιμετωπίσουν από κοινού σοβαρά προβλήματα της κοινωνίας μας. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ομαλή συνεργασία όλων των κοινοτήτων και η ανταλλαγή καινοτόμων ιδεών. Μέσα στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται και τα σχολεία όλου του κόσμου προσδοκώντας την επίτευξη των στόχων αυτών.

Αφού παρατηρήσετε την διπλανή εικόνα, εντοπίστε τους τομείς της Βιώσιμης Ανάπτυξης στους οποίους δραστηριοποιείται ο Ο.Η.Ε.:

🚩 **Ας συζητήσουμε!**

🚩 **Τι βλέπετε στις εικόνες που ακολουθούν; Γιατί άραγε είναι αναγκαίο να οργανωθεί η Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία με αυτόν τον τρόπο, στην Ελλάδα και σε ολόκληρο τον κόσμο;**

Ηνωμένα Έθνη- Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ

• Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών	• Δρυϊνουπόλεως	• Καισαριανής	• Λευκάδος	• Νέας Κρήνης	• Σιδηροκάστρου
• Αιτωλίας	• Εδέσσης	• Καλαβρύτων	• Λήμνου	• Νέας Σμύρνης	• Σισανίου
• Αλεξανδρουπόλεως	• Ελασσόνας	• Καρπενησίου	• Μάνης	• Νικαίας	• Σταγών
• Αργολίδος	• Ελευθρουπόλεως	• Καρυστίας	• Μαντινείας	• Νικοπόλεως	• Σύρου
• Άρτης	• Ζακύνθου	• Κασσανδρείας	• Μαρωνείας	• Ξάνθης	• Τρίκκης
• Βεροίας	• Ζιχνών	• Καστορίας	• Μεγάρων	• Παραμυθίας	• Τριφυλίας
• Γλυφάδας	• Ηλείας	• Κερκύρας	• Μεσογαίας	• Παροναζίας	• Ύδρας
• Γόρτυνος	• Θεσσαλιώτιδος	• Κεφαλληνίας	• Μεσσηνίας	• Πατρών	• Φθιώτιδος
• Γουμένισσης	• Θεσσαλονίκης	• Κηφισίας	• Μηθύμνης	• Πειραιώς	• Φιλίππων
• Γρεβενών	• Θηβών	• Κίτρους	• Μονεμβασίας	• Περιστερίου	• Φλωρίνης
• Δημητριάδος	• Θήρας	• Κορίνθου	• Μυτιλήνης	• Πολυανής	• Φωκίδος
• Διδυμοτείχου	• Ιερισσού	• Κυθήρων	• Ναυπάκτου	• Σάμου	• Χαλκίδος
• Δράμας	• Ιλίου	• Λαγκαδά	• Νεαπόλεως	• Σερβίων	• Χίου
	• Ιωαννίνων	• Λαρίσης	• Νέας Ιωνίας	• Σερρών	

Μητροπόλεις της Εκκλησίας της Ελλάδας, ecclesia.gr

Οι κοινότητες της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας φροντίζουν για σημαντικά θέματα που απασχολούν το σύγχρονο κόσμο, όπως είναι το οικολογικό πρόβλημα, οι πρόσφυγες, ο διάλογος και η ενότητα μεταξύ διαφορετικών προσώπων, ενώ ταυτόχρονα κρατούν στις καρδιές των Χριστιανών ζωντανή την πίστη τους στον Θεό. Υπάρχουν σ' όλη την οικουμένη: στην Ευρώπη, την Αμερική, την Ασία, την Αυστραλία, την Αφρική, τη Συρία, το Λίβανο, την ανατολική Τουρκία, την Παλαιστίνη και την Ιορδανία. Όπου και να βρίσκονται οι Χριστιανικές Κοινότητες σέβονται τον πολιτισμό, τη φυλή και τη θρησκεία του κάθε λαού.

Συζητήστε με τους συμμαθητές/ τις συμμαθήτριές σας ποιες ανάγκες υπαγορεύουν την ύπαρξη Ορθόδοξων Χριστιανικών Κοινοτήτων σε όλο τον κόσμο.

Μία από τις σημαντικότερες Ορθόδοξες Χριστιανικές Κοινότητες είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Οι θέσεις και η φροντίδα του Πατριαρχείου εκφράζονται με ιδιαίτερη ευαισθησία για ζητήματα που αφορούν την ανθρωπότητα.

Ας συνεργαστούμε!

Αφού διαβάσετε τα παρακάτω αποσπάσματα από το μήνυμα του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου και το απόσπασμα από το κοινό μήνυμά του με τον Πάπα Φραγκίσκο, ανακαλύψτε τις φράσεις που αποκαλύπτουν τη δυναμική θέση του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως πάνω σε σύγχρονα ζητήματα.

«Ο αγώνας για τα δικαιώματα του ανθρώπου δεν είναι δυνατόν να αγνοήσει το γεγονός ότι αυτά απειλούνται από την κλιματική αλλαγή, από την έλλειψη πόσιμου νερού, εύφορου

εδάφους και καθαρής ατμόσφαιρας, και γενικότερα από την “περιβαλλοντική υποβάθμιση”».

«Ενώπιον όλων αυτών των προκλήσεων, η Αγία του Χριστού Μεγάλη Εκκλησία συνεχίζει τον αγώνα της υπέρ της ακεραιότητας της δημιουργίας, με την επίγνωση ότι η μέριμνά της για το φυσικό περιβάλλον δεν είναι μια πρόσθετη δράση για τη ζωή της, αλλά ουσιαστική έκφραση και πραγμάτωση αυτής, ως προέκταση της Θείας Ευχαριστίας σε όλες τις μορφές και διαστάσεις της καλής μαρτυρίας της στον κόσμο».

Μήνυμα της Α. Θ. Παναγιώτητος του Οικουμενικού Πατριάρχου για την ημέρα προσευχής υπέρ της Προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος, 1 Σεπτεμβρίου 2023 (σε διασκευή)

«Η τάση να διαταράσσουμε τα ευαίσθητα και ισορροπημένα οικοσυστήματα της γης, η απληστία να χειραγωγούμε και να ελέγχουμε τους περιορισμένους πόρους του πλανήτη και η αρπακτική διάθεση για απεριόριστο κέρδος στις αγορές, - όλα αυτά μας έχουν απομακρύνει από τον αρχικό σκοπό της δημιουργίας. Δεν σεβόμαστε πλέον τη φύση ως κοινό δώρο· αντί αυτού την θεωρούμε ιδιοκτησία μας. Δεν συνδεόμαστε πλέον με τη φύση με σκοπό να την συντηρήσουμε, αλλά την εξουσιάζουμε, για να στηρίξουμε τα έργα των χεριών μας.

[...] Η επείγουσα έκκληση και πρόκληση να μεριμνούμε για την κτίση, αποτελεί πρόσκληση προς ολόκληρη την ανθρωπότητα να εργάζεται προς την κατεύθυνση μιας βιώσιμης και ολικής ανάπτυξης».

Απόσπασμα από το κοινό μήνυμα Πάπα Φραγκίσκου και Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου για την Παγκόσμια Ημέρα προσευκών για την προστασία της Δημιουργίας, 1 Σεπτεμβρίου 2017 (σε διασκευή)

Απόσπασμα από το δελτίο Τύπου του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την ειρήνη.

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος

Διατηρώντας τις ομάδες σας και αφού συμβουλευτείτε το παρακάτω απόσπασμα:

- ✚ **Ανακαλύψτε από ποιες λέξεις ή φράσεις φαίνεται ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει χαρακτήρα πανανθρώπινο.**
- ✚ **Αφού τις εντοπίσετε, καταγράψτε τις στον πίνακα της τάξης με τη βοήθεια των εκπροσώπων της ομάδας σας.**
- ✚ **Γιατί πιστεύετε ότι είναι σημαντικά τα ζητήματα αυτά, για να ασχοληθεί η Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία;**

Η Σύνοδός μας καλεί όλους τους εμπλεκομένους να καταβάλουν χωρίς καθυστέρηση συστηματικές προσπάθειες τόσο για την κατάπαυση των πολεμικών συρράξεων στη Μέση Ανατολή και όπου αλλού εξακολουθούν οι πολεμικές συγκρούσεις όσο και για τον επαναπατρισμό των εκδιωχθέντων.

Απευθύνουμε έκκληση στους ισχυρούς της γης για την επικράτηση της ειρήνης και της

δικαιοσύνης στις χώρες προέλευσης των προσφύγων. Προτρέπουμε τις πολιτικές αρχές, τους πολίτες και τους Ορθοδόξους Χριστιανούς στις χώρες που καταφεύγουν οι εξουθενωμένοι πρόσφυγες, να συνεχίσουν να προσφέρουν από το περίσσειμα και από το υστέρημα των δυνατοτήτων τους.

Απόσπασμα από το μήνυμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Κρήτης, 2016 (σε διασκευή)

Γνωρίζετε σε ποια Μητρόπολη ανήκει η περιοχή που βρίσκεται το σχολείο σας;

- ✎ **Εντοπίστε την με την βοήθεια του/της εκπαιδευτικού σας και στη συνέχεια συντάξτε μια επιστολή προς τον αρμόδιο Μητροπολίτη. Στην επιστολή να καταγράψετε τις προτάσεις που έχετε για την αντιμετώπιση ενός οικολογικού ή κοινωνικού προβλήματος, για την επίλυση του οποίου θα συνεργαστεί η μαθητική σας κοινότητα με την τοπική Εκκλησία.**

Από το σημερινό μάθημα συμπεραίνω για τις Ορθόδοξες Χριστιανικές Κοινότητες ότι

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

2

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Μεταμόρφωση, Θεία Ευχαριστία, Βάπτισμα, Γάμος, Μετάνοια,
Ιεροσύνη, Όραμα Βασιλείας.

Παντοκράτορας, τοιχογραφία, π. Στ. Σκλήρης, Ι.Ν. Αγ. Μαξίμου Κόστολας

Βασιλεία του Θεού. Μεταμόρφωση της ζωής και του κόσμου

Σε αυτήν την ενότητα θα επιδιώξουμε:

- ☞ να αναγνωρίσουμε στο γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού τα σημάδια της Βασιλείας Του
- ☞ να συσχετίσουμε την ελπίδα για αλλαγή του κόσμου με τον καινούργιο κόσμο της Βασιλείας του Θεού

12.1 Η Μεταμόρφωση του Χριστού φανερώνει τη Βασιλεία Του

Ας συζητήσουμε!

Περνά περνά... Σοφία Παπαθανάση, 2008

Πάμε μαζί κι ας μας λιθοβολούν
Κι ας μας φωνάζουν αεροβάτες
Φίλε μου όσοι δεν ένιωσαν ποτέ
με τι σίδερο με τι πέτρες
τι αίμα τι φωτιά
χτίζουμε ονειρευόμαστε
και τραγουδούμε!

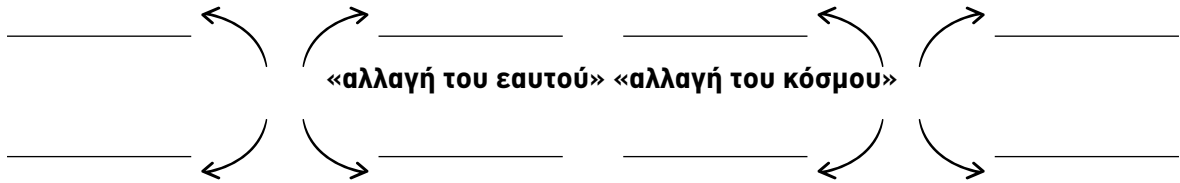
Ο. Ελύτης, από τη συλλογή «Ήλιος ο πρώτος»

Λίγο ακόμα θα ιδούμε
τις αμυγδαλιές ν' ανθίζουν
τα μάρμαρα να λάμπουν στον ήλιο
τη θάλασσα να κυματίζει
λίγο ακόμα,
να σηκωθούμε λίγο ψηλότερα.

Γ. Σεφέρης, Ποιήματα, «Μυθιστόρημα. ΚΓ'»

Συμπληρώνουμε στα βελάκια λέξεις ή φράσεις που δείχνουν τις σκέψεις μας για τις παραπάνω φράσεις:

Η ελπίδα της ανθρωπότητας για έναν καλύτερο κόσμο σχετίζεται με το όραμα της Εκκλησίας από την πρώτη ημέρα της ίδρυσής της. Είναι αυτό το όραμα που ονομάζεται στις Γραφές «Βασιλεία του Θεού».

Ποια είναι άραγε η Βασιλεία του Θεού; Έχει σχέση με τη βασιλεία των ανθρώπων;

«Εύλογημένη ή βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».

Από τη Θεία Λειτουργία Ἰωάννη του Χρυσοστόμου

Η Βασιλεία του Θεού δεν έχει σχέση με τη βασιλεία και την εξουσία των ανθρώπων, έτσι όπως τη γνωρίζουμε από την ιστορία. Με αυτή την έννοια ονομάζουμε τον καινούργιο κόσμο που ξεκίνησε με τον ερχομό του Χριστού στη γη και η ολοκλήρωσή της θα φανερωθεί στο τέλος του κόσμου, μετά τη Δευτέρα παρουσία Του. Χαρακτηριστικά της Βασιλείας του Θεού, είναι ένας νέος τρόπος ζωής όπου θα κυριαρχεί η πίστη και η αγάπη στον Θεό, αλλά και η αγάπη προς τον συνάνθρωπο. Η αδελφοσύνη, η δικαιοσύνη και πάνω απ’

όλα η αγάπη θα κυριαρχούν στις σχέσεις όλων των ανθρώπων.

Τα σημάδια αυτού του καινούργιου κόσμου έγιναν φανερά στο έργο και στη διδασκαλία του Χριστού.

Οι ευαγγελιστές Ματθαίος, Μάρκος και Λουκάς μας περιγράφουν παραστατικά το γεγονός της Μεταμόρφωσης του Χριστού που συνέβη λίγο πριν τη Σταύρωση και την Ανάστασή Του.

Η Μεταμόρφωση του Σωτήρος, τοιχογραφία, Ιερά Μονή Παντοκράτορος, Κέρκυρα

Σημάδια της φανέρωσης της Βασιλείας του Θεού! Δηλαδή σημάδια που να καταδεικνύουν αυτόν τον καινούργιο κόσμο! Θα μπορούσαμε να τα διακρίνουμε σε αυτή τη διήγηση;

Ο Ιησούς, λίγες μέρες πριν τη Σταύρωσή Του, πήρε μαζί Του τρεις μόνο από τους μαθητές Του, τον Πέτρο, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη, και ανέβηκαν μαζί σ' ένα ψηλό βουνό. Την ώρα που προσευχόταν, έλαμψε το πρόσωπό Του και τα ρούχα Του έγιναν κατάλευκα και άστραψαν σαν το φως μπροστά στα έκπληκτα μάτια των μαθητών. Ξαφνικά, δύο άντρες εμφανίστηκαν μπροστά στον Ιησού κι άρχισαν να συνομιλούν μαζί Του. Ήταν ο Μωυσής και ο Ηλίας, προφήτες που έζησαν πολλά χρόνια πριν τον Χριστό. Ενθουσιασμένος ο Πέτρος από το γεγονός, λέει στον Ιησού: «Διδάσκαλε, είναι ωραία, να μείνουμε εδώ! Να φτιάξουμε τρεις σκηνές, μία για σένα, μία για τον Μωυσή και μία για τον Ηλία». Πριν τελειώσει τη φράση του, ένα φωτεινό σύννεφο σκέπασε τους μαθητές και μέσα απ' αυτό ακούστηκε μια φωνή που έλεγε: «Αυτός είναι ο Υιός μου ο αγαπητός. Αυτόν να ακούτε». Οι μαθητές φοβήθηκαν κι έπεσαν με το πρόσωπο στη γη. Ο Ιησούς τότε πήγε κοντά τους και τους είπε: «Σηκωθείτε και μη φοβάστε». Όταν αυτοί σήκωσαν τα μάτια τους δεν είδαν άλλον, παρά μόνο τον Δάσκαλό τους. Καθώς κατέβαιναν από το βουνό, τους πρόσταξε να μην πουν τίποτα σε κανέναν, παρά μόνο όταν ο Υιός του Ανθρώπου αναστηθεί από τους νεκρούς.

Κατά Ματθαίον 17,1-8, Κατά Μάρκον 9,2-8, Κατά Λουκάν 9,28-36

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ **Με τη βοήθεια της εικόνας στην προηγούμενη σελίδα και της παραπάνω διήγησης εντοπίστε ποια ιδιαίτερη εμπειρία βίωσαν οι τρεις Μαθητές στο όρος της Μεταμόρφωσης;**
- ☞ **Τι φαντάζεστε πως ήθελε ο Χριστός να τους φανερώσει;**
- ☞ **Πώς δικαιολογείτε την επιθυμία του Πέτρου να μείνουν εκεί;**
- ☞ **Ποια κατά τη γνώμη σας είναι τα σημάδια φανέρωσης της Βασιλείας του Θεού σε αυτό το γεγονός; Καταγράψτε τα με συντομία και μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια.**

Μετά την Πεντηκοστή ο Πέτρος και οι μαθητές του Χριστού, ταξίδεψαν στην οικουμένη, για να μαρτυρήσουν στον κόσμο όσα άκουσαν και όσα είδαν. Με τη Χάρη του Αγίου Πνεύματος μεταμορφώθηκαν, αγωνίστηκαν για την αγάπη του Θεού και των ανθρώπων, διαδίδοντας το Ευαγγέλιο, κι έγιναν κι αυτοί πολίτες της Βασιλείας του Θεού. Πίστεψαν πως το μήνυμα του Ευαγγελίου είναι αυτό που μπορεί ν' αλλάξει τον κόσμο και να τον μεταμορφώσει. Οι Απόστολοι, μετά την προσωπική τους αλλαγή, ταπεινά και θυσιαστικά ανέλαβαν την ευθύνη της μεταμόρφωσης του κόσμου.

Υπήρξαν άραγε άνθρωποι στη σύγχρονη εποχή που να κατάφεραν κάτι τέτοιο;

Ναι, υπήρξαν πολλοί σύγχρονοι άγιοι που μετά την προσωπική τους αλλαγή κατάφεραν ν' αλλάξουν τον κόσμο γύρω τους. Ένας από αυτούς ήταν ο άγιος Ευμένιος.

Άγιος Ευμένιος

Από μικρός αγαπούσε πολύ τον Θεό, την Εκκλησία και την προσευχή. Σε νεαρή ηλικία δέχθηκε τη Χάρη του Θεού. Ανέφερε κάποτε ο ίδιος: «Εκείνη τη στιγμή με φώτισε ο Θεός. Την είδα με τα μάτια μου εκείνη τη λάμψη που μπήκε μέσα μου». Αργότερα, όντας ιερέας, είχε νοσηλευτεί στο νοσοκομείο ως λεπρός και, όταν θεραπεύτηκε δεν θέλησε να φύγει, αλλά συγκλονισμένος από τον ψυχικό και σωματικό πόνο που αντίκρισε, αποφάσισε να αφιερώσει την υπόλοιπη ζωή του στην υπηρεσία των ανθρώπων που ζούσαν εκεί. Στο εκκλησάκι του νοσοκομείου λειτουργούσε και συμπαραστεκόταν στους λεπρούς και τους άλλους ασθενείς, στους επισκέπτες και τους συγγενείς των ασθενών. Λένε γι' αυτόν: «Ο παππούλης μας γελούσε, γελούσε πολύ. Γελούσε και μας μετέδιδε τη χαρά του [...] γι' αυτό, όταν πηγαίναμε εκεί, μπορεί να ήμαστε στενοχωρημένοι και κουρασμένοι ψυχικά ή σωματικά, αλλά φεύγαμε... πετώντας».

Άγιος Ευμένιος, φορητή εικόνα. Κων/νος Ξενοπούλος

Σίμωνος μοναχού, 2023, σσ. 31-32, 47, 144 (σε δισκευή)

Ας συνεργαστούμε!

- ❖ Ποια κοινά στοιχεία μπορείτε να εντοπίσετε ανάμεσα στα κείμενα που προηγήθηκαν; Διαβάστε τα προσεκτικά και μοιραστείτε τις σκέψεις της ομάδας σας στην τάξη.

Διήγηση Μεταμόρφωσης	Κείμενο για Αποστόλους	Βίος Αγ. Ευμενίου

- ❖ Με ποιους τρόπους επιδίωξαν και κατάφεραν οι Άγιοι (π.χ. Απόστολοι, άγ. Ευμένιος) να επηρεάσουν και να αλλάξουν τον κόσμο γύρω τους;

Ας συνεργαστούμε ανά δύο!

- ❖ Μπορούν άραγε οι σύγχρονοι Χριστιανοί να συμβάλουν στη μεταμόρφωση του κόσμου, με στόχο τη Βασιλεία του Θεού;

✎ Πώς θα μπορούσε αυτό να γίνει στον μικρόκοσμο καθενός/μιάς από εμάς;

Στην οικογένεια

Στο σχολείο

Στην παρέα

Κάντε ένα κύκλο

στη μέση της τάξης.

✎ Με το σύνθημα του/της εκπαιδευτικού, καθένας/μία από εσάς θα μπαίνει στη μέση του κύκλου, θα λέει την ιδέα του/της που κατέγραψε με τον/την διπλανό/ή και θα ορίζει τον/την επόμενο/η παίρνοντας τη θέση του/της στον κύκλο.

Μεταμόρφωση, Αλεξάντερ Ιβάνωφ, 1824, Μόσχα

Το γεγονός της Μεταμόρφωσης γιορτάζεται στην Εκκλησία στις 6 Αυγούστου. Εκείνη την ημέρα ψάλλεται στην εκκλησία αυτό το Απολυτίκιο.

Για να κατανοήσετε καλύτερα τα νοήματα από το Απολυτίκιο και το Κοντάκιο της γιορτής, μπορείτε να τα διαβάσετε και να τα επεξεργαστείτε στην εκκλησιαστική γλώσσα, αλλά και μεταφρασμένα στα Νέα Ελληνικά.

Πρόγευση της Βασιλείας του Θεού: Θεία Ευχαριστία

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα προσεγγίσουμε:

- τη σχέση της Θείας Λειτουργίας με τη ζωή του Χριστού
- τη σύνδεση των πιστών με τον Θεό, αλλά και μεταξύ τους, μέσω της Θείας Λειτουργίας

13.1 Θεία Ευχαριστία: Ένωση Θεού και ανθρώπων

Ας συζητήσουμε!

- Τι κοινό τίτλο θα βάζατε στις φωτογραφίες;
- Γιατί είναι σημαντικό οι άνθρωποι να λειτουργούν με αυτόν τον τρόπο;

Θυμάστε αυτήν
την ιστορία που
αποτυπώνει η
εικόνα;
Αν ναι, διηγηθείτε
την στην τάξη.

Μυστικός Δείπνος, τοιχογραφία,
Δημ. Τσιάντας, Μπουραζέρι, Αγ. Όρος

Ας μεταφερθούμε για λίγο στην εποχή του Χριστού...

Η ιστορία από το Ευαγγέλιο διηγείται:

Δύο μέρες πριν από το ιουδαϊκό Πάσχα ο Ιησούς εξέφρασε την επιθυμία να φάει το πασχαλίο δείπνο μαζί με τους μαθητές Του, πριν από τον θάνατό Του. (Κατά Λουκάν 22,15) [...] Την ώρα που έτρωγαν, πήρε ο Ιησούς το ψωμί και, αφού είπε ευχαριστήρια προσευχή, το έκοψε κομμάτια και το έδωσε στους μαθητές λέγοντας:

«Λάβετε και φάγετε! Αυτό είναι το Σώμα μου (Κατά Ματθαίον 26,26) [...] που παραδίνεται για χάρη σας. Αυτό που κάνω τώρα να το κάνετε σε ανάμνησή μου» (Κατά Λουκάν 22,19). Ύστερα πήρε το ποτήρι (με το κρασί) και [...] τους το έδωσε λέγοντας: «Πιείτε από αυτό όλοι, γιατί αυτό είναι το Αίμα μου [...] και χύνεται για χάρη όλων, για να τους συγχωρηθούν οι αμαρτίες». (Κατά Ματθαίον 26,27-28)

**Αν συμπληρώσετε τα κενά στο κείμενο με τις λέξεις στην παρένθεση,
θα βρείτε απαντήσεις για την επόμενη δραστηριότητα:**

(Σταυρική, όλους, Σώμα, κρασί, ενώθηκαν, τρώγοντας, μεταξύ,
Θείας Ευχαριστίας, ψωμί, Αίμα, Μυστικού, Χριστός)

Στο τελευταίο αυτό Δείπνο ο Χριστός κάνει έναν συσχετισμό. Συσχετίζει το _____ και το _____ με την _____ Του θυσία και τους δηλώνει πως αυτά είναι το _____ Του και το _____ Του. Κατά τη διάρκεια του _____ Δείπνου οι μαθητές _____ και πίνοντας, _____ μαζί Του και _____ τους.

Από τότε οι Χριστιανοί όταν επαναλαμβάνουν με το Μυστήριο της _____ αυτό που έγινε εκείνο το βράδυ, ομολογούν ότι ο _____ σταυρώθηκε για _____ και ενώνονται με τον Ίδιο και μεταξύ τους.

Ας συνεργαστούμε!

- ❖ Διαβάζουμε ξανά το κείμενο ολοκληρωμένο και συζητάμε τις ερωτήσεις στην ομάδα.
- ❖ Ποια είναι τελικά η πιο σημαντική ωφέλεια για τον πιστό, όταν στο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας λαμβάνει το Σώμα και το Αίμα του Χριστού;
- ❖ Τι σημαίνει «ένωση με το Χριστό και τους άλλους»;
- ❖ Ποιες είναι άραγε οι προϋποθέσεις γι' αυτήν;

Η Θεία Μετάληψις, τοιχογραφία.
Δημ. Τσιάντας, Μπουραζέρι, Άγιον Όρος.

Μυστική συμβουλή: Στα επόμενα κειμενάκια θα βρείτε πολύτιμες πληροφορίες για τη συζήτησή σας.

«Όλους εμάς που κοινωνούμε από έναν άγιο άρτο και ένα ποτήριο, σε παρακαλούμε, Κύριε, να μας ενώσεις μεταξύ μας μεταδίδοντας τη χάρη και τη δωρεά του ενός Αγίου Πνεύματος».

Από την ευχή του καθαγιασμού, Λειτουργία Μεγάλου Βασιλείου

«Αξιώσέ με χωρίς κατάκριση να μεταλάβω τα άχραντα [...] Μυστήριά Σου, για να συγχωρεθούν οι αμαρτίες μου και να αποκτήσω την αιώνια ζωή· για να φωτιστώ και να λάβω δύναμη και θεραπεία και υγεία ψυχική και σωματική».

Ευχή από την ακολουθία της Θείας Μετάληψης, Ιω. Χρυσοστόμου

«Δέσποτα Κύριε Ιησού Χριστέ, [...] αξιώσέ με [...] να μεταλάβω τα [...] ζωοποιά Σου Μυστήρια, [...] για να καθαριστώ και να αγιαστώ και να λάβω έτσι τον αρραβώνα (την πρόγευση) της μελλοντικής ζωής και βασιλείας Σου».

Ευχή από την ακολουθία της Θείας Μετάληψης, Ιω. Δαμασκηνού

«Γι' αυτό πρέπει να εξετάζει κανείς προσεκτικά τον εαυτό του, και τότε να τρώει από τον άρτο και να πίνει από το ποτήριο».

Α' προς Κορινθίους 11,28. Απ. Παύλος

Το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας πραγματοποιείται μέσα στη Θεία Λειτουργία, κάθε Κυριακή, αλλά και μέσα στην εβδομάδα, όταν υπάρχουν γιορτές μεγάλων Αγίων. Πρόκειται για αναβίωση της θυσίας που έκανε ο Ιησούς Χριστός προσφέροντας τον εαυτό Του για την σωτηρία του κόσμου. Κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας ακούγονται αναγνώσματα, ψάλλονται τροπάρια και πραγματοποιούνται τελετουργικές πράξεις με σπουδαία νοήματα και συμβολισμούς.

Ας δούμε κάποιες από αυτές:

Μικρή Είσοδος: Ο ιερέας διασχίζει τον ναό, κρατώντας το Ευαγγέλιο στα χέρια του. Με αυτή την κίνηση μας θυμίζει την είσοδο του Χριστού στον κόσμο, για να κηρύξει τη Βασιλεία του Θεού.

Μεγάλη Είσοδος: Ο ιερέας μεταφέρει τα Δώρα (άρτο και οίνο) από την πρόθεση στο θυσιαστήριο (Αγία Τράπεζα), για να αγιαστούν και να γίνουν Σώμα και Αίμα Χριστού. Μας θυμίζει την πορεία του Χριστού προς το Πάθος.

Τοποθέτηση Τιμίων Δώρων στην Αγία Τράπεζα: Θυμίζουν τα Πάθη και την ταφή του Κυρίου.

Ο Αέρας: Το μεγάλο κάλυμμα με το οποίο ο ιερέας καλύπτει τα τίμια Δώρα. Συμβολίζει το σεντόνι με το οποίο ο Ιωσήφ κάλυψε το Σώμα του Χριστού.

Προσκομιδή

Γράφουμε:

✎ Αυτό που παρατηρώ και κατανοώ στα τελούμενα της Θείας Λειτουργίας είναι πως σχετίζονται με

Ας θυμηθούμε! Το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας που τελείται στη Θεία Λειτουργία είναι μυστήριο που αγιάζει και ενώνει τον άνθρωπο με τον Θεό και τους συνανθρώπους του.

Κάντε έναν μεγάλο κύκλο στο κέντρο της τάξης. Βάλτε στη μέση του κύκλου πάνω σε μια καρέκλα μια εικόνα του Χριστού. Κάντε όλοι μικρά βηματάκια προς το κέντρο πλησιάζοντας την εικόνα.

- ✎ Τι παρατηρείτε; Συζητήστε τις παρατηρήσεις σας από την δραστηριότητα και συσχετίστε την με ό,τι ειπώθηκε στην τάξη.
- ✎ Πώς αυτό που βιώσατε στον κύκλο μπορεί να γίνει πράξη στην καθημερινότητα ενός Χριστιανού; Γράψτε τις σκέψεις σας σε χαρτάκια και ανταλλάξτε τα μεταξύ σας.
- ✎ Έρχομαι πιο κοντά στον Χριστό, όταν _____

✎ Έρχομαι πιο κοντά στους ανθρώπους, όταν _____

✎ Διαβάστε δυνατά τις σκέψεις των συμμαθητών/τριών σας στην τάξη.

Κάντε ένα τεστ στις γνώσεις σας! Συμπληρώστε το Σταυρόλεξο, για να δείτε τι θυμάστε από αυτά που επεξεργαστήκατε στο μάθημα.

Γυρίστε τις κάρτες που σχετίζονται με τη Θεία Λειτουργία και τη Θεία Ευχαριστία, βρείτε το ταίρι τους και εξηγήστε τι βλέπετε σε κάθε εικόνα.

Κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας ανάμεσα σε αναγνώσματα, ύμνους και ψαλμούς, ψάλλεται και ο 102ος ψαλμός του Δαβίδ ο οποίος έχει τον τίτλο «Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον». Ακούστε τον!

Από το σημερινό μάθημα θα θυμάμαι

Ένταξη και φώτισμα

Σε αυτήν την ενότητα θα γνωρίσουμε:

- ☛ το μυστήριο του βαπτίσματος, που εντάσσει τον πιστό στην Εκκλησία
- ☛ το μυστήριο του Χρίσματος και τις δωρεές του Αγίου Πνεύματος
- ☛ τους συμβολισμούς των δύο μυστηρίων

14.1 Μυστήριο βαπτίσματος, χάραξη νέας πορείας

Ας αναρωτηθούμε. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις:

α) για να πάει (ενταχθεί) ένας ποδοσφαιριστής σε μια καινούργια ομάδα:

β) για να προσληφθεί ένας/μία υπάλληλος σε μια εταιρεία:

γ) για να ενταχθεί ένας/μία υποψήφιος/α βουλευτής στη Βουλή:

*Μήπως
γνωρίζετε ποιο
είναι αυτό;*

Όπως σε κάθε ομάδα, οργανισμό, υπηρεσία, για να ενταχθεί ένα νέο μέλος απαιτείται μια διαδικασία (συμβόλαιο, συμφωνία, εκλογή), αντίστοιχα στην Εκκλησία η ένταξη ενός νέου μέλους έχει οριστεί από τον ίδιο τον Χριστό να γίνεται μέσα από ένα μυστήριο.

«Πηγαίνετε λοιπόν και κάνετε μαθητές μου όλα τα έθνη, βαπτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος».

Κατά Ματθαίον 28,19

... είπε ο Χριστός στους μαθητές Του συστήνοντας το μυστήριο του Βαπτίσματος.

Ας συνεργαστούμε!

- ✦ Έχετε παρευρεθεί ποτέ σε βάπτιση; Συζητήστε με τον/την διπλανό/ή σας την εμπειρία σας και τι γνωρίζετε γι' αυτό το μυστήριο (π.χ. τι είναι, γιατί γίνεται, πότε γίνεται συνήθως, πώς γίνεται κ.λ.π.)
- ✦ Μοιραστείτε τις γνώσεις σας στην τάξη.

Το μυστήριο του Βαπτίσματος είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ένταξη του πιστού στο Σώμα του Χριστού, την Εκκλησία. Ταυτόχρονα αποτελεί μια γιορτή για τους πιστούς. Με το Βάπτισμα -που είναι το πρώτο μυστήριο- ο πιστός ανήκει στον Χριστό και την Εκκλησία και μπορεί πια να συμμετέχει και στα υπόλοιπα μυστήρια.

Κατά τη διάρκεια του Βαπτίσματος διαβάζονται ευχές για το νέο μέλος της Εκκλησίας και τελούνται πράξεις με νοήματα και συμβολισμούς.

✦ Ας διαβάσουμε μία από αυτές!

«Δέσποτα, Κύριε ο Θεός μας, προσκάλεσε τον δούλο σου..., στο άγιο Φώτισμα· αξίωσέ τον να λάβει την μεγάλη αυτή χάρη του αγίου Βαπτίσματος. Πάρε από πάνω του κάθε τι του παρελθόντος· κάμε τον καινούργιο άνθρωπο, άξιο για την αιώνια ζωή· και γέμισέ τον με την δύναμη του Αγίου Πνεύματος· για να μπορέσει να ενωθεί με τον Χριστό· ώστε να μην είναι πια ένα παιδί, που το γέννησε ένα ανθρώπινο σώμα, αλλά τέκνο της Βασιλείας Σου».

Από την ακολουθία του Αγίου Βαπτίσματος

Ας συζητήσουμε!

- ☞ Πώς θα ερμηνεύατε την υπογραμμισμένη φράση του παραπάνω κειμένου;
- ☞ Σε ποιο παρελθόν αναφέρεται η ευχή; (Θυμηθείτε το περιστατικό με την απομάκρυνση των Πρωτοπλάστων από τον παράδεισο).

Η Εκκλησία έχει ορίσει κατά τη διάρκεια του μυστηρίου του Βαπτίσματος να τελείται μαζί και το μυστήριο του Χρίσματος. Σε αυτό ο ιερέας χρίει το νεοφώτιστο με άγιο Μύρο στο μέτωπο και σε διάφορα σημεία του σώματος, σχηματίζοντας το σημείο του Σταυρού. Κάθε φορά που ο ιερέας χρίει το νέο μέλος επαναλαμβάνει τη φράση:

«Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου».

Το νέο μέλος της Εκκλησίας λαμβάνει τις δωρεές και τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος.

«Ο καρπός του Αγίου Πνεύματος είναι η αγάπη, η χαρά, η ειρήνη, η μακροθυμία, η καλοσύνη, η αγαθότητα, η πίστη, η πραότητα, η εγκράτεια».

Προς Γαλάτας 5,22-23

Σε άλλες ευχές, ο ιερέας και όλοι οι πιστοί που συγκεντρώθηκαν, για να προσευχηθούν για το νεοβαπτιζόμενο, παρακαλούν τον Θεό να φυλάξει μέσα στο νέο μέλος τα δικά Του χαρακτηριστικά. Πιο συγκεκριμένα να το στερεώσει στην ορθόδοξη πίστη, να το γλιτώσει από τον πειρασμό, να διατηρήσει την ψυχή του σε καθαρότητα και αρετή, να το εξαγιάσει, έτσι ώστε να κερδίσει την ουράνια Βασιλεία.

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Μπορείτε να επισημάνετε ποια εφόδια δίνει η Εκκλησία στο νέο μέλος της, για να ξεκινήσει τη νέα του πορεία σε αυτήν;
- ☞ Ποια επιχειρήματα θα δίνατε, για να εξηγήσετε το γεγονός πως ο νεοβαπτιζόμενος έχει ανάγκη αυτά τα εφόδια;
- ☞ Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα και θα έχετε απαντήσει στις ερωτήσεις!

Το νέο μέλος της εκκλησίας εξοπλίζεται:

Με	Γιατί

Είναι απλό! Το ότι κάποιος παίρνει ένα δώρο δεν σημαίνει ότι το αξιοποιεί κιόλας. Π.χ. αν σου κάνουν δώρο ένα ποδήλατο και δεν μαθαίνεις να το χρησιμοποιείς, τότε χάνεις τα οφέλη του ποδηλάτου για τη σωματική και ψυχική σου υγεία. Το ίδιο ισχύει κατά κάποιον τρόπο και στην περίπτωση των δώρων που λαμβάνουν οι Χριστιανοί κατά τη διάρκεια του βαπτίσματος. Αν πρώτα δεν γνωρίσουν, δεν αγωνιστούν και δεν καλλιεργήσουν τα πνευματικά χαρίσματα που δέχτηκαν στη βάπτιση, τότε τα χαρίσματα μένουν ανενεργά και δεν είναι εμφανείς οι πνευματικοί καρποί στη ζωή τους.

Αφού όλοι όσοι έχουν βαπτιστεί Χριστιανοί έχουν πάρει τα πνευματικά δώρα της αγάπης και της μακροθυμίας, γιατί τότε υπάρχουν και Χριστιανοί που δεν έχουν αυτές τις αρετές;

Φανταστείτε ότι είστε καλεσμένοι σε μια βάπτιση ενός φίλου σας που βρίσκεται στην ηλικία σας. Το δώρο που σκέφτεστε να του κάνετε θα το συνοδέψει μια κάρτα.

- ✎ **Εμπνεόμενοι από το σημερινό μάθημα γράψτε στην κάρτα τις ευχές ή και τις συμβουλές σας και αναρτήστε τις σε χαρτόνι στην τάξη.**
- ✎ **Θυμηθείτε τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος που καλείται ο νεοφώτιστος, ως Χριστιανός, να αξιοποιήσει στη ζωή του.**

Αυτή η τοιχογραφία, ζωγραφισμένη στο εσωτερικό της εκκλησίας του Ιωάννη του Βαπτιστή στον ποταμό Ιορδάνη, απεικονίζει τη βάπτιση του Ιησού με το χέρι του Ιωάννη. Παρατηρήστε την εικόνα και περιγράψτε τα γεγονότα μέσα από αυτήν.

Ο Χριστός πριν ξεκινήσει το έργο της διδασκαλίας Του, βαπτίζεται στον Ιορδάνη ποταμό από τον άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Το γεγονός της Βάπτισης ονομάζεται και Θεοφάνεια, γιατί τότε φανερώθηκε η Αγία Τριάδα. Ο Χριστός με τη Βάπτισή Του αγιάζει τον κόσμο και δίνει τη δυνατότητα στον άνθρωπο με την ένταξή του στην Εκκλησία να κερδίσει ξανά τον παράδεισο.

Εδώ μπορείτε να ακούσετε αποσπάσματα από αυτή τη διδακτική ενότητα.

14.2 Οι συμβολισμοί στα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος

Γνωρίζετε τι συμβολίζουν τα παρακάτω σχήματα;

Στην καθημερινή ζωή περιβαλλόμαστε από σύμβολα που μας παραπέμπουν σε μια ιδέα, μια έννοια ή ένα γεγονός και με αυτό τον τρόπο μας βοηθούν να αποκρυπτογραφήσουμε τα νοήματά τους.

Το μυστήριο του Βαπτίσματος καθιερώθηκε και ολοκληρώθηκε ως τελετή κατά τη διάρκεια των πρώτων χριστιανικών αιώνων. Κατά την τέλεση του μυστηρίου συναντούμε συμβολισμούς, ενώ παράλληλα διαδραματίζονται τελούμενα που θυμίζουν γεγονότα από τη ζωή του Χριστού και τη ζωή των πρώτων Χριστιανών.

Ας συνεργαστούμε!

👉 Επεξεργαστείτε τις δύο στήλες, αντιστοιχίστε τις προτάσεις 1-7 με τις φωτογραφίες α-ζ και θυμηθείτε τα τελούμενα στην ακολουθία του Βαπτίσματος.

1. Διαβάζονται οι προβαπτισματικές ευχές στην είσοδο του ναού.

Πρόκειται για ευχές που διαβάζονται από τον ιερέα στο βαπτιζόμενο, πριν ξεκινήσει η κυρίως ακολουθία του βαπτίσματος. Σε αυτή τη φάση γίνεται η απόταξη του διαβόλου, η σύνταξη με τον Χριστό και η ομολογία πίστης με το «Πιστεύω».

α.

2. Μπροστά από το ιερό αγιάζεται το νερό στην κολυμβήθρα και ευλογείται το λάδι με ευχές.

Το νερό και το λάδι αποτελούν τα δύο βασικά συστατικά του Βαπτίσματος. Το νερό έχοντας τις ιδιότητες του καθαρισμού και της ζωτικότητας συμβολίζει τον καθαρισμό του πιστού από την αμαρτία και την αναγέννησή του στη νέα ζωή.

β.

<p>3. Λαδώνεται το παιδί από τον ιερέα και βυθίζεται τρεις φορές στην κολυμβήθρα.</p>	<p><i>Το λάδι θυμίζει τους αθλητές της πάλης που το αξιοποιούσαν ως μέσο, για να ξεγλιστρήσουν από τον αντίπαλο. Έτσι και ο βαπτιζόμενος καλείται να παλέψει και να ξεφύγει από το κακό και την αμαρτία. Η τριπλή κατάδυση και ανάδυση στην κολυμβήθρα σημαίνει τη συμμετοχή του νέου μέλους της Εκκλησίας στην τριήμερη ταφή και Ανάσταση του Χριστού.</i></p>	 <p>γ.</p>
<p>4. Βάζει ο ιερέας το βαπτιζόμενο στην αγκαλιά του/της αναδόχου. Στη συνέχεια το χρίζει με το άγιο Μύρο στο πρόσωπο και σε άλλα σημεία του σώματος σχηματίζοντας το σημείο του Σταυρού.</p>	<p><i>Μετά το άγιο Βάπτισμα ακολουθεί το μυστήριο του Χρίσματος. Ο πιστός με το Χρίσμα λαμβάνει τις δωρεές του Αγίου Πνεύματος (φώτιση, σοφία, δύναμη) που με τη θέλησή του και τον προσωπικό του αγώνα αξιοποιεί στο νέο του ξεκίνημα στην Εκκλησία.</i></p>	 <p>δ.</p>
<p>5. Ο ιερέας κόβει λίγες τρίχες από τέσσερα σημεία σε σχήμα Σταυρού από το κεφαλάκι του μωρού.</p>	<p><i>Η ενέργεια αυτή συμβολίζει πως το νέο μέλος ανήκει πια στον Χριστό, όπως τα παλιά χρόνια με την ίδια πράξη οι δούλοι ανήκαν στον κύριό τους. Ταυτόχρονα συμβολίζει και μια μικρή θυσία του βαπτιζόμενου προς το Θεό.</i></p>	 <p>ε.</p>
<p>6. Ντύνεται το παιδί με ολόλευκα ρούχα και ο ιερέας φορά στο παιδί τον Σταυρό.</p>	<p><i>Τα ολόλευκα ρούχα δηλώνουν την πνευματική καθαρότητα και τη δικαιοσύνη για τα οποία θ' αγωνιστεί το νέο μέλος της εκκλησίας. Ο Σταυρός, το σύμβολο του Χριστού, είναι το όπλο του πιστού στη νέα του ζωή.</i></p>	 <p>στ.</p>
<p>7. Τέλος, γίνεται η περιφορά του ιερέα και του νεοφωτίστου μαζί με τον/την ανάδοχο γύρω από την κολυμβήθρα.</p>	<p><i>Το νέο μέλος της εκκλησίας μετά το Βάπτισμα και το Χρίσμα ξεκινά την πορεία του από αυτόν τον κόσμο προς την Βασιλεία του Θεού.</i></p>	 <p>ζ.</p>

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται πως το Βάπτισμα από μόνο του δεν αρκεί, για να παραμείνει ο πιστός ενωμένος με τον Χριστό και την Εκκλησία και να προοδεύει πνευματικά.

Ας συζητήσουμε!

- Θα μπορούσατε να εντοπίσετε σε ποιο στάδιο από τα παραπάνω φαίνεται πως είναι απαραίτητο ο πιστός να αγωνίζεται, για να αξιοποιεί και να καλλιεργεί τις πνευματικές δωρεές του Βαπτίσματος, σε όλη τη διάρκεια της ζωής του;

Ένας συμμαθητής σας από άλλη χώρα και θρήσκευμα, αφού παρακολούθησε τα μαθήματα που προηγήθηκαν, εξέφρασε την επιθυμία αλλά και την απόφαση να βαπτιστεί. Τι ερωτήσεις θα του θέτατε για αυτήν την απόφαση;

(π.χ. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα άραγε τον οδήγησαν σε αυτήν;)

- Επεξεργαστείτε για λίγα λεπτά τις ερωτήσεις σε ομάδες και ζωντανέψτε ένα διάλογο.
- Αφού καθίσει ένας/μια μαθητής/τρια σε μια καρέκλα ενώπιον όλων, η τάξη θέτει ερωτήματα και ο/η μαθητής/τρια απαντάει.

«Όσοι εις Χριστόν έβαπτίσθητε, Χριστόν ένεδύσασθε» (Προς Γαλάτας 3,27) Δηλαδή όσοι βαφτιστήκατε στο όνομα του Χριστού έχετε ντυθεί τον Χριστό. Αυτός είναι ένας χαρακτηριστικός ύμνος που ψάλλεται κατά τη διάρκεια του μυστηρίου του Βαπτίσματος. Εσείς, πώς θα ερμηνεύατε αυτόν τον στίχο; Ας ακούσουμε τον ύμνο!

Αν θέλετε, μπορείτε εδώ να ακούσετε αυτή τη διδακτική ενότητα.

Βρείτε το Σωστό και το Λάθος στις προτάσεις και ελέγξτε τις γνώσεις σας από την ενότητα για το Βάπτισμα.

Από αυτή την ενότητα, η νέα γνώση που πήρα είναι

Γάμος, το «Μυστήριο της αγάπης»

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα διερευνήσουμε:

- ☛ την ένωση και την αγάπη των συζύγων μέσα από την ακολουθία του γάμου
- ☛ την αξία του γάμου στη σύγχρονη εποχή

15.1 Η ένωση των συζύγων στο μυστήριο του γάμου

Ζωγραφική σε ακουαρέλα,
Δήμητρα Ψυχογιού, 2022

Γάμος, σχέδιο σε ακουαρέλα,
Κων/νος Ξενοπούλου

Ας συνεργαστούμε!

- ☛ **Ας υποθέσουμε πως αυτές οι εικόνες είναι διαφορετικές στιγμές μιας ιστορίας.**
- ☛ **Αν φτιάχνατε εσείς την ιστορία από την αρχή, ποια εικόνα θα βάζατε πρώτη και ποια δεύτερη;**
- ☛ **Αιτιολογήστε την απάντησή σας.**

Η Εκκλησία ήδη από τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες έχει θεσπίσει την ευλογία της ένωσης του άνδρα και της γυναίκας που πραγματοποιείται στο μυστήριο του γάμου. Ο γάμος αποτελεί τη νέα αρχή σε μια κοινή πορεία ζωής των νεονύμφων, την οποία ελεύθερα και με αγάπη επέλεξαν να ακολουθήσουν.

Τα παρακάτω κείμενα αποτελούν αποσπάσματα ευχών από την ακολουθία του γάμου και αναφέρονται σε γεγονότα της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης αντίστοιχα.

«Σύ Κύριε που έπλασες τον άνθρωπο και τον έκαμες βασιλέα της κτίσεως, είπες «ότι δεν είναι καλό να είναι μόνος του ο άνθρωπος επί της γης, ας του φτιάξουμε ένα βοηθό όμοιο μ' αυτόν».

Η δημιουργία της Εύας, μωσαϊκό που βρίσκεται στο παρεκκλήσι Palatine, 12ος αι., Παλέρμο

«Σύ πού από απερίγραπτη αγάπη και από μεγάλη καλοσύνη ήρθες στην Κανά της Γαλιλαίας και ευλόγησες το γάμο που έγινε εκεί, για να κάνεις φανερό στους ανθρώπους ότι δικό σου θέλημα είναι η νόμιμη σύζευξη του άνδρα και της γυναίκας και η συνακόλουθη τεκνοποιία».

Γάμος στην Κανά, φορητή εικόνα, Δημ. Τσιάντας

Ας συζητήσουμε! Με βάση τα παραπάνω αποσπάσματα:

- ☞ Σε ποια γεγονότα της Βίβλου αναφέρονται οι ευχές;
- ☞ Μπορείτε να απαριθμήσετε δύο λόγους σύμφωνα με τους οποίους καθιερώθηκε το μυστήριο του γάμου στην Εκκλησία;

- ☞ Τι ερμηνείες θα δίνετε στη φράση «βοηθό όμοιο με αυτόν»;

Στις επιστολές του ο Απόστολος Παύλος δίνει ουσιαστικές συμβουλές για τη σχέση και την αρμονική συνύπαρξη των δύο συζύγων μέσα στο γάμο. Η βασική του προτροπή είναι πως η αγάπη και ο σεβασμός αποτελούν τους δύο πυλώνες που πρέπει να χαρακτηρίζουν την κοινή τους πορεία. Ως πρότυπο αγάπης οι πιστοί έχουν την αγάπη του Χριστού, από αυτήν εμπνέονται

και αυτή τους δυναμώνει. Η αρετή της αγάπης, άλλωστε, είναι εκείνη που θα φέρει την ενότητα στο γάμο, αλλά αυτή δεν είναι ούτε δεδομένη ούτε αυτονόητη. Χρειάζεται αγώνας και κόπος και από τις δύο πλευρές, έτσι ώστε η αγάπη τους συνεχώς να καλλιεργείται και ν' αυξάνεται στην πορεία των χρόνων. Γι' αυτό, κατά τη διάρκεια του μυστηρίου ο ιερέας ενώνει τα χέρια των νεόνυμφων (άρμοση των χειρών) δηλώνοντας έτσι την αδιάσπαστη ένωσή τους σε όλη την κοινή τους ζωή.

Ζωγραφική σε Ακουαρέλα,
Δήμητρα Ψυχογιού, 2022

Το παρακάτω απόσπασμα αποτελεί επιστολή του απ. Παύλου προς τους Εφεσίους και διαβάζεται στο μυστήριο του γάμου.

«Οι άντρες να αγαπάτε τις γυναίκες σας, όπως ο Χριστός αγάπησε την εκκλησία και πρόσφερε τη ζωή του γι' αυτήν. {...} Το ίδιο και οι άντρες οφείλουν να αγαπούν τις γυναίκες τους, όπως αγαπούν το δικό τους το σώμα. Όποιος αγαπάει τη γυναίκα του αγαπάει τον εαυτό του. Κανείς ποτέ δεν μίσησε το ίδιο του το σώμα, αλλά αντίθετα το τρέφει και το φροντίζει· έτσι κάνει κι ο Κύριος για την εκκλησία, γιατί όλοι είμαστε μέλη του σώματός του από τη σάρκα του και τα οστά του. Γι' αυτό –λέει η Γραφή– θα εγκαταλείψει ο άντρας τον πατέρα και τη μητέρα του, για να ζήσει μαζί με τη γυναίκα του· θα γίνουν οι δυο τους ένας άνθρωπος. Σ' αυτά τα λόγια κρύβεται ένα μεγάλο μυστήριο, που εγώ σας λέω ότι αναφέρεται στη σχέση Χριστού και εκκλησίας. Αλλά κι εσείς, ο καθένας ν' αγαπάει τη γυναίκα του όπως αγαπάει τον εαυτό του, και η γυναίκα να σέβεται τον άντρα της».

Ζωγραφική σε Ακουαρέλα, Δήμητρα Ψυχογιού, 2022

Προς Εφεσίους 5,25-33

Ας συζητήσουμε!

- ✚ Με ποια σχέση παραλληλίζει ο απ. Παύλος τη σχέση του ζευγαριού και ποια εικόνα χρησιμοποιεί, για να επιχειρηματολογήσει;
- ✚ Μπορείτε να εξηγήσετε με δικά σας λόγια ποιο είναι το κύριο χαρακτηριστικό που καλείται να έχει αυτή η σχέση;
- ✚ Με βάση αυτό το χαρακτηριστικό, ποιο κατά τη γνώμη σας θα είναι το μακροχρόνιο όφελος για το ζευγάρι και την οικογένεια;

Μυστική συμβουλή: Μπορείτε να δανειστείτε στοιχεία και από την αμέσως επόμενη ευχή.

«Συ ο ίδιος, Πανάγιε Δέσποτα {...} ευλόγησε αυτό το γάμο και χάρισε σ' αυτούς εδώ τους δούλους σου (τον τάδε) και (την τάδε) ειρηνική ζωή, μακροημέρευση, φρονιμάδα, να έχουν αγάπη μεταξύ τους και να είναι μονοιασμένοι, μακροχρόνια γονιμότητα, τη χαρά της τεκνογονίας, το αμάραντο στεφάνι της δόξας. Αξιώσέ τους να ιδούν τέκνα των τέκνων τους· διατήρησε τη νυφική τους κλίνη αμόλυνη από κάθε επιβουλή (συζυγική απάτη)· και χάρισέ τους αγαθά ουράνια, που χορηγεί άφθονα η δική σου χάρη και ευλογία, καθώς και αγαθά που παράγει άφθονα η γη· γέμισε την οικία των νεονύμφων με επίγεια αγαθά, με σιτάρι, κρασί και λάδι και με όλα τα καλά, για να δίνουν απ' αυτά και σ' όσους έχουν ανάγκη, ικανοποιώντας ταυτόχρονα όλα τα αιτήματα, που έχουν σχέση με τη σωτηρία, και των παρόντων σ' αυτό εδώ το γάμο».

Ευχή από την Ακολουθία του γάμου

Ας συνεργαστούμε!

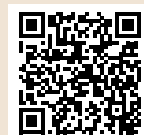
- ☞ Φανταστείτε πως ο Απόστολος Παύλος ζει στην εποχή μας, επισκέπτεται την ενορία σας και κάνει μια ομιλία για την αξία του γάμου στη σύγχρονη εποχή.
- ☞ Τι συμβουλές πιστεύετε πως θα έδινε στα ζευγάρια που ζουν στη σημερινή εποχή τονίζοντας την αξία του γάμου;
- ☞ Καταγράψτε σε μικρές προτάσεις τις συμβουλές του Απ. Παύλου, φέρνοντας και παραδείγματα από την καθημερινή σύγχρονη ζωή. (π.χ. Τι μπορεί να κάνει ένα σύγχρονο ζευγάρι στην καθημερινή ζωή για να καλλιεργήσει την αγάπη; Ποια είναι η αξία του γάμου σήμερα;)
- ☞ Δημιουργήστε μια αφίσα στην τάξη με τις προτάσεις της κάθε ομάδας και εμπλουτίστε την με φωτογραφικό υλικό ή ζωγραφική.

Ας διαβάσουμε τι μας λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος για τις σχέσεις των συζύγων.

Ο Χριστός πραγματοποίησε το πρώτο θαύμα Του σε έναν γάμο στην Κανά, όπου ήταν προσκεκλημένος. Το έργο τέχνης που μπορείτε να παρατηρήσετε έχει τίτλο «Γάμος στην Κανά» και είναι δημιούργημα του Ιταλού ζωγράφου Πάολο Βερονέζε. Είναι έργο του 16ου αι. και βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου.

Μετάνοια και συγχώρηση

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα συζητήσουμε για:

- ☞ το μυστήριο της εξομολόγησης ως αφορμή αλλαγής τρόπου ζωής
- ☞ το παράδειγμα συγχώρησης του Χριστού και των Αγίων
- ☞ την αξία της συγχωρητικότητας στις ανθρώπινες σχέσεις

16.1 Το Μυστήριο της εξομολόγησης

Ας συνεργαστούμε!

- ☞ Μπορείτε να θυμηθείτε κάποια συγκεκριμένη στιγμή της ζωής σας που μπορεί να στενοχωρήσατε ή να αδικήσατε κάποιον (με λόγια ή με πράξεις) και μετά να μετανιώσατε γι' αυτό;
- ☞ Συζητήστε με τον διπλανό σας, χωρίς απαραίτητα να αναφέρετε το περιστατικό:
- ☞ Τι σας βοήθησε να κατανοήσετε το λάθος σας;
- ☞ Πώς νιώσατε γι' αυτό;
- ☞ Δείξατε έμπρακτα τη μετάνοιά σας; Αν ναι ή αν όχι, τι σκέψεις και συναισθήματα είχατε σε κάθε περίπτωση;

Μοιραστείτε τις σκέψεις σας από τις απαντήσεις στην ολομέλεια της τάξης.

Πολλές φορές οι άνθρωποι κάνουμε λάθη. Λέμε λόγια που πληγώνουν, θυμώνουμε, κατηγορούμε και γενικά αδικούμε τους άλλους, χωρίς να καταλαβαίνουμε το κακό που μπορεί να προκαλούμε στους συνανθρώπους μας, στη σχέση μας με αυτούς, αλλά και στον ίδιο μας τον εαυτό.

Τα λάθη στις σχέσεις με τον Θεό, τους άλλους και τον εαυτό μας, που προέρχονται από τις αδυναμίες και τα πάθη, στην εκκλησιαστική γλώσσα ονομάζονται αμαρτίες. Αυτές μας απομακρύνουν από τους συνανθρώπους μας, αλλά και από τον ίδιο τον Θεό και προκαλούν ταραχή και τραύματα στην ψυχή.

Στην Κ.Δ., στην Α' επιστολή του ευαγγελιστή Ιωάννη διαβάζουμε:

«Αν κάποιος πει “αγαπώ το Θεό”, μισεί όμως τον αδερφό του, είναι ψεύτης [...] Αυτή την εντολή μάς έδωσε ο Χριστός: Όποιος αγαπάει το Θεό πρέπει ν' αγαπάει και τον αδερφό του».

Συμφιλίωση του Ιακώβ και του Ησαύ, 1907, βιβλική κάρτα από την Providence Lithograph Company

Ο Θεός, ως παντογνώστης και φιλόνητος, γνωρίζοντας την αδυναμία της ανθρώπινης φύσης, έδωσε στον άνθρωπο τη δυνατότητα της μετάνοιας και της συγχώρησης, έτσι ώστε ο άνθρωπος να μπορεί να αποκαθιστά τις σχέσεις του κάθε στιγμή, αν ο ίδιος το θέλει και το επιδιώκει. Η μετάνοια και το μυστήριο της εξομολόγησης λειτουργούν ως φάρμακα και θεραπεία στην ψυχή του ανθρώπου, αφού η αμαρτία από την εποχή των πρωτοπλάστων προκάλεσε πληγές και πόνο.

Ο ίδιος ο Χριστός στην επίγεια ζωή Του πολλές φορές συνάντησε ανθρώπους αμαρτωλούς που είχαν ανάγκη και ζήτησαν τη συγχώρηση. Κάποιοι από αυτούς ήταν άνθρωποι περιθωριοποιημένοι και θεωρούνταν από το κοινωνικό περίγυρο κατώτεροι εξαιτίας της αμαρτωλής ζωής τους. Ο Χριστός όμως τους συγχώρησε, τους έδειξε την αγάπη Του και ταυτόχρονα τους υπέδειξε έναν άλλο τρόπο ζωής.

Ο Χριστός και η μοιχαλίδα, Τιντορέτο, 1550.
Άμστερνταμ, Rijksmuseum.

Στην παρακάτω ευχή αναφέρονται περιστατικά ανθρώπων από την Καινή Διαθήκη οι οποίοι, αφού μετανόησαν, δέχτηκαν τη συγχώρηση από τον Χριστό και άλλαξαν τη ζωή τους.

Μπορείτε να εντοπίσετε -αν γνωρίζετε- κάποια από αυτά; Ευκαιρία να διηγηθείτε τα περιστατικά στην τάξη!

«Δέξου, λοιπόν, κι εμένα, φιλόνητε Χριστέ, όπως την πόρνη, όπως τον ληστή, όπως τον Τελώνη και τον Άσωτο γιο. Και σήκωσε από πάνω μου το βαρὺ φορτίο των αμαρτιών μου που με πλακώνει· Εσύ που βάσταξες και βαστάξεις τις αμαρτίες του κόσμου (πάνω στον Σταυρό) και θεραπεύεις τις αδυναμίες των ανθρώπων· που προσκαλείς κοντά Σου και ξεκουράζεις όλους τους κουρασμένους και αποκαμωμένους (απ' το ζυγὸ της αμαρτίας)· που δεν ήλθες στον κόσμο, για να καλέσεις τους δικαίους σε μετάνοια αλλά τους αμαρτωλούς (όπως εγώ)· καθάρισέ με από κάθε μολυσμὸ του σώματος και της ψυχής μου· δίδαξέ με να ζω αγία ζωή που θα εμπνέεται από το σεβασμὸ στις εντολές Σου».

Ευχὴ ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τῆς Θείας Μετάληψης

Θυμάστε την ιστορία του άσωτου γιου; Πρόκειται για παραβολή που είπε ο Χριστός. Εδώ μπορείτε να την ακούσετε και να συζητήσετε στην τάξη τη στάση του Πατέρα απέναντι στον άσωτο γιο του.

Η μετάνοια στην Ορθόδοξη Εκκλησία δεν σημαίνει απλώς ότι μετανιώνω για συγκεκριμένα αμαρτήματα και λάθη, αλλά αλλάζω νου (μετά + νους), αλλάζω δηλαδή τρόπο σκέψης, συμπεριφοράς, ζωής. Αυτό προϋποθέτει ταπείνωση και συνεχή προσπάθεια αυτογνωσίας.

Τι σημαίνει άραγε η φράση: «αλλαγή τρόπου σκέψης, συμπεριφοράς και ζωής»;

Μπορείτε να δώσετε παραδείγματα από την καθημερινή ζωή;

Αλλάζω, όταν σκέφτομαι...	Δεν αλλάζω, όταν σκέφτομαι...
Αλλάζω, όταν συμπεριφέρομαι...	Δεν αλλάζω, όταν συμπεριφέρομαι...
Αλλάζω, όταν ζω...	Δεν αλλάζω, όταν ζω...

Αυτή η αλλαγή πραγματοποιείται κάθε φορά, όλο και περισσότερο, όταν ο πιστός συμμετέχει στο μυστήριο της μετάνοιας ή εξομολόγησης. Ο πιστός, αφού συνειδητοποιεί και αναγνωρίζει τα λάθη του, εξομολογείται -ομολογεί δηλαδή- με ταπείνωση τα αμαρτήματά του μπροστά στον ιερέα-εξομολόγο. Η εξομολόγηση ολοκληρώνεται με τη συγχωρητική ευχή. Ο εξομολογούμενος -μέσω του ιερέα- λαμβάνει τη συχώρηση από τον Θεό, αλλά και τη Χάρη Του κάνοντας μια νέα αρχή απαλλαγμένος από την λύπη που του προκαλεί η αμαρτία.

Γιατί άραγε καθιερώθηκε να εξομολογούμαστε στον ιερέα και όχι μπροστά σε μια εικόνα; Θα ήταν καλύτερο και πιο εύκολο...

Το μυστήριο της εξομολόγησης το σύστησε ο ίδιος ο Χριστός, αφού έδωσε στους Αποστόλους Του την εξουσία να συγχωρούν τις αμαρτίες των πιστών. Οι ιερείς ως διάδοχοι των Αποστόλων έχουν κι αυτοί την ίδια εξουσία. Ο πιστός ταπεινώνεται μπροστά στον ιερέα έχοντας τη δυνατότητα να δεχθεί πατρικές συμβουλές από αυτόν.

Η επιστροφή του Άσπουτου Υιού, J. Tissot, 1996-1894, Μουσείο του Μπρούκλιν

«Αν όμως ομολογούμε τις αμαρτίες μας, ο Θεός, που είναι αξιόπιστος και δίκαιος, θα συγχωρήσει τις αμαρτίες μας και θα μας καθαρίσει από κάθε άδικη πράξη».

Α΄ Ιωάννου 1,9

Συμφωνείς ή διαφωνείς; Δημιουργήστε δύο αντικριστές

γραμμές μέσα στην αίθουσα. Καθώς ο/η εκπαιδευτικός διαβάζει τις παρακάτω προτάσεις θα πρέπει να κινηθείτε ως εξής:

- Αν συμφωνείτε με την πρόταση, θα κάνετε ένα βήμα μπροστά.
- Αν διαφωνείτε, θα παραμείνετε στη θέση σας.
- Για κάθε πρόταση που συμφωνείτε ή διαφωνείτε θα πρέπει να είστε έτοιμοι να αιτιολογήσετε τη θέση σας.

Η κακία, ο θυμός, ο εγωισμός, το ψέμα, η ζήλεια ονομάζονται στην εκκλησιαστική γλώσσα αμαρτίες.

Η αμαρτία δεν έχει αρνητικές συνέπειες στον άνθρωπο.

Το μυστήριο της εξομολόγησης το σύστησαν οι Πατέρες της Εκκλησίας.

Η εξομολόγηση στην Εκκλησία λειτουργεί θεραπευτικά στην ψυχή του ανθρώπου.

Ο Χριστός αρνήθηκε να συγχωρήσει περιθωριοποιημένους ανθρώπους.

Ο άνθρωπος που αρνείται να ζητήσει συγχώρεση συνήθως νιώθει ταραχή και λύπη.

Η ειλικρινής μετάνοια προϋποθέτει την προσπάθεια του ανθρώπου να γνωρίζει τον εαυτό του.

Συνέπειες της αμαρτίας είναι η απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό και τους συνανθρώπους του.

Η μετάνοια και η εξομολόγηση αποκαθιστούν μόνο τη σχέση του πιστού με τον Θεό.

Η επιστροφή του Ασώτου, Friedrich Olivier 1830-35, Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Ν. Υόρκη

Άσωτος Υιός, Κων/νου Ξενόπουλου

16.2 Όταν συγχωρώ, μπορώ να συνυπάρχω!

Ας συνεργαστούμε!

- ✚ Μπορείς να θυμηθείς μια ζημιά που έκανες, όταν ήσουν μικρός και οι ενήλικες που ήταν κοντά σου δεν σε τιμώρησαν;
- ✚ Πώς ένιωσες και τι σκέφτηκες;
- ✚ Με τι συναισθήματα θυμάσαι αυτό το περιστατικό;

Είναι γεγονός πως η συγχωρητική διάθεση έχει θετικό αντίκτυπο στα συναισθήματα, στις εμπειρίες και στη ζωή των ανθρώπων. Άλλωστε όλοι κάνουμε λάθη και όλοι έχουμε ανάγκη τη συγχώρηση του Θεού και των άλλων.

Έχετε σκεφτεί ποτέ πως όσο πιο γρήγορα συνειδητοποιεί κανείς τα λάθη του τόσο πιο εύκολα μπορεί να συγχωρεί και τους άλλους; Έτσι η αυτογνωσία και η μετάνοια αποτελούν μια σπουδαία «κληρονομιά» και γίνονται οι προϋποθέσεις εκείνες που οδηγούν την ψυχή του ανθρώπου στην επίτευξη της συχώρησης.

Ο ρόλος της συχώρησης στη ζωή και στη συνύπαρξη των ανθρώπων είναι πολύ σημαντικός. Η λέξη συχώρηση (συν+χωρώ) σημαίνει χωράω στον ίδιο χώρο με κάποιον άλλο ή αλλιώς κάνω χώρο στην καρδιά μου, για να τους χωρέσω όλους, ακόμα κι αυτούς που με πλήγωσαν.

*Μια αγροτική οικογένεια στο γεύμα της με ένα αγόρι που κλαίει.
August Heyn, 1920*

Αυτός που ελεύθερα θα αποφασίσει πως αξίζει να συγχωρεί, προσπαθεί να μειώσει και να ξεπεράσει τον θυμό και τον πόνο που του προκάλεσε η αδικία. Κατ' αυτόν τον τρόπο απελευθερώνεται από την μνησικακία και την τάση εκδίκησης και γίνεται πιο ειρηνικός και χαρούμενος. Με τη συγχώρηση καλλιεργούνται υγιείς σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων που βασίζονται στον σεβασμό και την καλοσύνη, ενώ ταυτόχρονα καλλιεργείται και αυξάνει η ανιδιοτελής αγάπη.

Ας συζητήσουμε:

Ξαναδιαβάστε τις δύο τελευταίες παραγράφους και αναρωτηθείτε:

❖ Ποια ή ποιες προτάσεις από τις παραπάνω θα επιλέγατε να ζωγραφίσετε και πώς θα φανταζόσασταν το σκίτσο σας; Εξηγήστε την επιλογή σας.

Στην παράδοση της Εκκλησίας υπάρχουν παραδείγματα ανθρώπων που έφτασαν σε υψηλά επίπεδα αγιότητας και δίδαξαν με τη συγχωρητικότητα που έδειξαν ακόμα και στους εχθρούς τους. Ένα από αυτά είναι το παράδειγμα του αγίου Διονυσίου:

Ο Άγιος Διονύσιος καταγόταν από τη Ζάκυνθο από την οικογένεια των Σιγούρων. Η χριστιανική αγάπη και η συγχωρητικότητά του ήταν μεγάλες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι προστάτευσε τον φονιά του αδερφού του από αυτούς που τον καταζητούσαν. Το περιστατικό συνέβη, όταν εξαιτίας μιας παλιάς διαμάχης μεταξύ της οικογένειάς του και της οικογένειας του φονιά, ο τελευταίος σκότωσε τον αδερφό του Αγίου και κυνηγημένος ζήτησε καταφύγιο σε έρημους τόπους. Κατέληξε στο μοναστήρι όπου ζούσε ο Άγιος Διονύσιος και ζήτησε άσυλο από τον Ηγούμενο -δηλαδή τον Άγιο- χωρίς να γνωρίζει ποιος είναι.

Άγιος Διονύσιος Ζακύνθου.
Μπ. Πυλαρινός

Panel 1 (Yellow background): A man in a white robe is bowing and begging. A speech bubble says: "Σε παρακαλώ, άνθρωπέ μου, κρύψε με, με κυνηγάνε...". The man in the white robe, with a halo, says: "Τι σου συνέβη, αδερφέ μου; Γιατί είσαι τόσο φοβισμένος και ποιος σε κυνηγάει;".

Panel 2 (Green background): The man in the white robe is speaking. A speech bubble says: "Με κυνηγάνε οι συγγενείς του Σιγούρου. Υπάρχει μεγάλο μίσος μεταξύ των οικογενειών μας και ομολογώ πως τον σκότωσα!". The man in the white robe replies: "Τι λες, παιδί μου... Έλα τρέχα γρήγορα προς τα εδώ. Κάτσε να ξαποστάσεις, να φας και να πιεις λίγο νερό."

Panel 3 (Blue background): The man in the white robe is speaking. A speech bubble says: "Θα κάτσεις στο μοναστήρι κάποιες μέρες, θα πάρεις τα απαραίτητα εφόδια και θα φύγεις από εδώ. Για να μην σε πιάσουν, να πας στην Πελοπόννησο. Να ξέρεις όμως πως αυτό που έκανες είναι μεγάλη αμαρτία. Από 'δω και μπρος βάλε αρχή μετανοίας στη ζωή σου και να προσεύχεσαι στο Θεό να σε συγχωρήσει.". The man in the white robe replies: "Ευχαριστώ πολύ... Μ' έσωσες, παπούλη!!".

Ας συζητήσουμε!

- ✚ Τι είναι αυτό που σας εντυπωσιάζει στην ιστορία του Αγίου Διονυσίου και γιατί;
- ✚ Τι θα γινόταν άραγε αν ο Άγιος δεν φυγάδευε τον φονιά και τον μαρτυρούσε στους συγγενείς του θύματος;
- ✚ Ο Χριστός δίδαξε στην Κυριακή προσευχή, το γνωστό «Πάτερ ἡμῶν»:

«Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Δηλαδή: Συγχώρησε τις αμαρτίες μας, ὅπως κι εμεῖς συγχωρούμε αυτούς που μας ἔφταιξαν.

- ✚ Με βάση την ιστορία του αγίου Διονυσίου και το «Πάτερ ἡμῶν» να εξηγήσετε γιατί είναι σημαντική η συγχώρηση.

Ας συνεργαστούμε!

Υλικά: Χαρτόνια, μαρκαδόροι, εικόνες, ψαλίδι, κόλλα, φωτογραφίες σχετικές με συγχώρηση.

- ✚ «Συγχώρηση είναι...» Υλοποιήστε τη ζωγραφιά που φανταστήκατε στις προηγούμενες παραγράφους δίνοντας μέσα από το σκίτσο σας ορισμούς ή συνθήματα για τη συγχώρηση.
- ✚ Εναλλακτικά μπορείτε να φτιάξετε ένα κολάζ με φωτογραφίες και εικόνες για τη συγχώρηση και να το εμπλουτίσετε με συνθήματα σχετικά με το θέμα.

Σε αυτή τη δραστηριότητα θυμηθείτε τις ενότητες για το Βάπτισμα και τη Μετάνοια, οι οποίες αποτελούν τις δύο βασικές κατηγορίες στο παιχνίδι. Βάλτε στη σωστή κατηγορία ευχές και φράσεις που αντιστοιχούν αναλόγως στην καθεμία από αυτές.

Αυτό που με προβλημάτισε στο μάθημα για τη συγχώρηση και τη μετάνοια είναι

Θα ήθελα να εφαρμόσω στη ζωή μου

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα ανακαλύψουμε:

- ❖ τα χαρακτηριστικά του κλήρου
- ❖ την ιεροσύνη ως διακονία

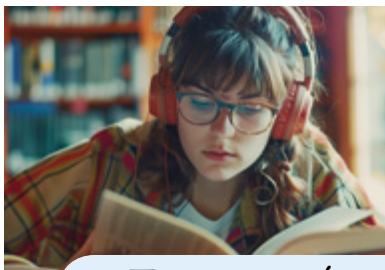
17.1 Ο ιερέας, αφοσιωμένος στην Εκκλησία και στον κόσμο

Ας κάνουμε διάλογο!

Στην καθημερινότητά σας είστε αφοσιωμένοι σε δραστηριότητες που σας κάνουν να νιώθετε χαρούμενοι ή δείχνετε το ενδιαφέρον και τη φροντίδα σας σε ανθρώπους για τους οποίους νοιάζεστε.

- ⚡ Έχετε αφοσιωθεί σε κάτι ή σε κάποιον αυτή την περίοδο της ζωής σας; Αν ναι, για ποιο λόγο;
- ⚡ Συζητήστε το μ' έναν συμμαθητή/μια συμμαθήτριά σας και στη συνέχεια μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια της τάξης.

Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο ιερός σκοπός;

Υπάρχουν άνθρωποι που επέλεξαν να αφοσιωθούν στη ζωή τους σ' έναν συγκεκριμένο σκοπό, που για εκείνους είναι ιερός.

Ας μοιραστούμε τις σκέψεις μας!

- ⚡ Παρατηρήστε την εικόνα.
- ⚡ Τι κάνει, τι μπορεί να σκέφτεται και τι να νιώθει ο εικονιζόμενος; Σε τι είναι αφοσιωμένος;

Η ιεροσύνη είναι ένα από τα επτά μυστήρια της Εκκλησίας και ταυτόχρονα αποστολική κλήση και χάρισμα. Ο Χριστός ήταν Εκείνος που ως Μέγας Αρχιερέας μεταβίβασε την ιεροσύνη Του στους μαθητές

Του και στη συνέχεια εκείνοι στους επόμενους ιερείς και αρχιερείς που χειροτονούσαν. Αυτή η αλυσίδα είναι η λεγόμενη «Αποστολική Διαδοχή» που φθάνει μέχρι και τις μέρες μας. Η επιλογή της ιεροσύνης από έναν πιστό είναι λειτούργημα και όχι απλώς ένα βιοποριστικό επάγγελμα. Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της επιλογής είναι η αφοσίωση στον Θεό και κατ' επέκταση στους ανθρώπους.

Βασικό έργο και αποστολή των ιερέων, σύμφωνα με τον ιερό Χρυσόστομο, είναι η φροντίδα για την πνευματική προκοπή των πιστών των οποίων έχουν την ευθύνη στην ενορία τους ή τη μητρόπολή τους. Αυτό κυρίως πραγματοποιείται με την προσευχή και την τέλεση των ιερών μυστηρίων, που μόνο οι κληρικοί έχουν τη δυνατότητα να τελούν. Μέσω των μυστηρίων χορηγείται στους πιστούς η χάρη του Αγίου Πνεύματος και αυτό αποτελεί την σπουδαιότερη μορφή διακονίας.

Οι ιερείς, στην Ορθόδοξη Χριστιανική Εκκλησία, μπορούν να είναι είτε άγαμοι είτε έγγαμοι.

Ας γνωρίσουμε τις τρεις βαθμίδες της ιεροσύνης.

Σκέψου, συζήτησε, μοιράσου!

- ❖ **Εξερευνήστε τα κείμενα που ακολουθούν: α) την επιστολή του Παύλου προς τον μαθητή του Τίτο, β) τη διήγηση του Ιερού Νηπιήρα από το κατά Ιωάννη Ευαγγέλιο.**
- ❖ **Εντοπίστε τα χαρακτηριστικά που θα ήταν καλό να έχει ένας ιερέας.**
- ❖ **Στη συνέχεια καταγράψτε τα σε χαρτάκια σημειώσεων και ανταλλάξτε τα με τις υπόλοιπες ομάδες. Τέλος, ας διαβάσει η κάθε ομάδα στην ολομέλεια της τάξης αυτό που της έτυχε.**

«Γιατί ο επίσκοπος, ως διαχειριστής του Θεού, πρέπει να είναι αδιάβλητος· να μην είναι υπεροπτικός, ευέξαπτος, μέθυσος, φιλόνικος, και να μην επιδιώκει αθέμιτα κέρδη. Αντίθετα, πρέπει να είναι φιλόξενος, ν' αγαπάει το καλό, να είναι συνετός, δίκαιος, ευσεβής, να κυριαρχεί στον εαυτό του· να είναι προσηλωμένος στο κήρυγμα που συμφωνεί με τη διδαχή που μας παραδόθηκε, και είναι αξιόπιστο. Έτσι ο επίσκοπος θα μπορεί και να καθοδηγείται σύμφωνα με τη σωστή διδασκαλία και να ελέγχει όσους είναι αντίθετοι σ' αυτήν».

Προς Τίτον 1,7-9

«(Ο Χριστός) σηκώνεται [...] από το τραπέζι που δειπνούσαν, βγάζει το ιμάτιό Του, παίρνει μια πετσέτα και τη ζώνεται. Έπειτα βάζει νερό στη λεκάνη και αρχίζει να πλένει τα πόδια των μαθητών και να τα σκουπίζει με την πετσέτα που είχε ζωστεί. Φτάνει, λοιπόν, και στο Σίμωνα Πέτρο. Αυτός του λέει: «Εσύ, Κύριε, θα μου πλύνεις τα πόδια;». «Αυτό που κάνω εγώ», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «εσύ δεν το καταλαβαίνεις τώρα. Θα το καταλάβεις όμως αργότερα». Του λέει ο Πέτρος: «Ποτέ δεν θα σ' αφήσω να μου πλύνεις τα πόδια». «Αν δεν σε πλύνω», του αποκρίθηκε ο Ιησούς, «δεν έχεις θέση κοντά μου». [...] Όταν τους έπλυσε τα πόδια, φόρεσε το ιμάτιό του, πήρε πάλι τη θέση του στο τραπέζι και τους είπε: «Καταλαβαίνετε τι έκανα σ' εσάς; Εσείς με φωνάζετε «Διδάσκαλε» και «Κύριε», και σωστά το λέτε, γιατί είμαι. Αν, λοιπόν, εγώ ο Κύριος και ο Διδάσκαλος σας έπλυσα τα πόδια, έχετε και εσείς υποχρέωση να πλένετε ο ένας τα πόδια του άλλου. Σας έδωσα το παράδειγμα, για να κάνετε κι εσείς όπως έκανα εγώ».

Κατά Ιωάννην 13,1-15

Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος

Στη φωτοπαρουσίαση μπορούμε να βρούμε διαθέσιμα έργα τέχνης που αναπαριστούν τον Ιερό Νιπητέρα. Μπορείτε να εντοπίσετε διαφορές και ομοιότητες ως προς την τεχνοτροπία τους, τις εκφράσεις των προσώπων, τα χρώματα κ.ά.:

Ο ιερέας, που λαμβάνει το χάρισμα της ιεροσύνης κατά τη χειροτονία του, συμμετέχει στην αποστολή του Χριστού και διακονεί τον Θεό και τους ανθρώπους. Όπως αναφέρει ο ευαγγελιστής Μάρκος, ο Χριστός δεν ήρθε στον κόσμο, για να τον υπηρετήσουν, αλλά για να υπηρετήσει και να προσφέρει τη ζωή του λύτρο για όλους (Κατά Μάρκον 10,45). Έτσι και το έργο του κληρικού χαρακτηρίζεται από πνεύμα ευθύνης και θυσιαστικής αγάπης. Ο ιερέας βλέπει τον συνάνθρωπό του ως εικόνα του Θεού και έχει ως προτεραιότητά του να αφουγκράζεται τις ανάγκες όλων των ανθρώπων και να προσεύχεται γι' αυτούς. Ταυτόχρονα, ως πνευματικός οδηγός, καλείται να κατανοεί τις διαφορετικές προσωπικότητες των πιστών σε βάθος. Η ιεροσύνη είναι ένα χάρισμα και καρπός μακράς μάθησης, αλλά και επάγγελμα με την έννοια της επαγγελίας, της υπόσχεσης για προσφορά.

Ας εντοπίσουμε μέσα από κείμενα και άλλα χαρακτηριστικά που καλό είναι να έχει ένας καλός ποιμένας.

Γνωρίζετε παραδείγματα σύγχρονων ιερέων που υπηρετούν τον Θεό και τους ανθρώπους, όπως δίδαξε ο Χριστός;

Στον σύγχρονο κόσμο υπάρχουν ζωντανά παραδείγματα κληρικών που ταυτόχρονα με τα ιερατικά τους καθήκοντα και την ιεραποστολική τους δράση αναπτύσσουν και κοινωνική δράση. Έρχονται κοντά στον ανθρώπινο πόνο, φροντίζουν και ανακουφίζουν τις ταλαιπωρημένες ψυχές, διακονούν ανθρώπους που βρίσκονται σε ιδρύματα, νοσοκομεία, γηροκομεία, ορφανοτροφεία κ.ά. Συγκινητικό παράδειγμα αυτοθυσίας και προσφοράς αποτέλεσε το γεγονός της ενεργής συμμετοχής ιερέων στην αντιμετώπιση των μεγάλων καταστροφών που προκλήθηκαν τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας είτε από ακραίες καιρικές συνθήκες είτε από εμπρησμούς. Άξιοι κληρικοί προσέφεραν τη βοήθειά τους με κάθε τρόπο, ενώ δεν έλειψαν και αυτοί που σε μεγάλες πυρκαγιές φόρεσαν πάνω από τα ράσα τους την ενδυμασία του εθελοντή πυροσβέστη, για να διακονήσουν τους συνανθρώπους τους, αψηφώντας κάθε κίνδυνο.

Ρόλος στον τοίχο:

- ✎ Στον πίνακα της τάξης σας ή σ' ένα μεγάλο χαρτί σχεδιάστε το περίγραμμα ενός ανθρώπου. Ένας μαθητής ή μια μαθήτρια καταγράφει με τη βοήθεια των συμμαθητών/τριών μέσα στο περίγραμμα τα χαρακτηριστικά που θα ήθελε ένας σύγχρονος νέος να έχει ένας ιερέας.
- ✎ Στη συνέχεια, εκτός του περιγράμματος καταγράφει με ποιους τρόπους θα μπορούσε να διακονεί ένας ιερέας του 21ου αιώνα τους συνανθρώπους του, κατά το πρότυπο του Χριστού.

Πορεία προς το τέλος της ιστορίας

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα συζητήσουμε για:

- ☛ την ελπίδα και την προσμονή του καινούργιου κόσμου για την πρόνοια και την αγάπη του Θεού
- ☛ τον «παράδεισο», την «κόλαση» και τη «Δευτέρα Παρουσία»

18.1 Η προσδοκία της αιώνιας ζωής

Σύγχρονες επιστημονικές έρευνες, με τη βοήθεια της τεχνολογίας, αναφέρουν ότι όταν οι άνθρωποι πεθαίνουν, ο εγκέφαλός τους συνεχίζει να λειτουργεί ακόμη και όταν η καρδιά έχει σταματήσει να έχει παλμούς. Οι ερευνητές, επίσης, έχουν εντοπίσει ότι η νευροχημική ουσία της σεροτονίνης, που ηρεμεί το σώμα, αυξάνεται κατά την πορεία προς τον θάνατο. Έτσι, γεννιούνται πολλά ερωτήματα για τους λόγους που συμβαίνει αυτό και οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι έχουν βρει μόνο την «κορυφή του παγόβουνου». (Ανδριανόπουλος, Β. 2024, 4 Απριλίου, εφημερίδα «Η Καθημερινή»)

Ας αναρωτηθούμε!

- ☛ Τι μπορεί να συμβαίνει μετά τον βιολογικό θάνατο του ανθρώπου;
- ☛ Έχουν δώσει απαντήσεις οι επιστήμονες για το θέμα αυτό;
- ☛ Ταυτίζονται άραγε οι απόψεις των ανθρώπων;

Η Χριστιανική διδασκαλία δίνει την απάντησή της σε αυτό το μεγάλο ερώτημα του ανθρώπου στα τελευταία δύο άρθρα του Σύμβολου της Πίστεως

«Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος».

Ας συζητήσουμε!

- ☛ Ποια είναι η πίστη της ορθόδοξης διδασκαλίας για τη ζωή μετά τον θάνατο, σύμφωνα με το Σύμβολο της Πίστεως;
- ☛ Πού βασίζεται αυτή η ελπίδα; Μοιραστείτε τις σκέψεις σας με τους συμμαθητές/τις συμμαθήτριές σας.

Όπως γνωρίζουμε από τα Ευαγγέλια, όταν ο

Η Άνω ιερουσαλήμ, τοιχογραφία, Κωνσταντίνος Ξενοπούλος

Χριστός ήταν πάνω στο Σταυρό, βρισκόταν ανάμεσα σε δύο ληστές. Λίγο πριν το τέλος της ζωής τους είχαν μια συνομιλία μαζί Του: «Ένας από τους κακούργους που ήταν κρεμασμένος στο σταυρό τον βλασφημούσε και του έλεγε: “Εάν εσύ είσαι ο Μεσσίας, σώσε τον εαυτό σου κι εμάς”. Ο άλλος στράφηκε σ’ αυτόν, τον επιτίμησε και του είπε: “Όύτε τον Θεό δεν φοβάσαι εσύ; Δεν είσαι όπως κι εκείνος καταδικασμένος; Εμείς βέβαια δίκαια, γιατί τιμωρούμαστε γι’ αυτά που κάναμε· αυτός όμως δεν έκανε κανένα κακό”. Και στον Ιησού έλεγε:

“- Θυμήσου με, Κύριε, όταν έρθεις στη βασιλεία Σου.

- Σε βεβαιώνω πως σήμερα κιόλας θα είσαι μαζί μου στον παράδεισο”». (Κατά Λουκάν 23,39-43).

Ο Χριστός και ο καλός ληστής, λάδι σε καμβά, Titian, Εθνική Πινακοθήκη Μπολόνια

Γιατί άραγε ο Χριστός έδωσε αυτή την απάντηση στον ληστή;

Ο Θεός αγαπά τόσο πολύ τους ανθρώπους που περιμένει μέχρι και την τελευταία στιγμή, να μετανοήσουν, να έρθουν κοντά Του και να κερδίσουν τη Βασιλεία των ουρανών.

Ας διαβάσουμε τι έλεγε ο άγιος Πορφύριος:

«Ο Χριστός είναι ο Παράδεισος, παιδιά μου. Τι είναι ο παράδεισος; Ο Χριστός είναι. Από ‘δω αρχίζει ο Παράδεισος. Είναι ακριβώς το ίδιο. Όσοι ζουν εδώ στη γη τον Χριστό, ζουν τον παράδεισο. [...] Έργο μας είναι να προσπαθούμε να βρούμε έναν τρόπο να μπούμε μέσα στο φως του Χριστού. Δεν είναι να κάνει κανείς τα τυπικά. Η ουσία είναι να είμαστε μαζί με τον Χριστό. Να ξυπνήσει η ψυχή και ν’ αγαπήσει τον Χριστό, να γίνει αγία. [...] Αυτό θέλει πιο πολύ ο Χριστός, να μας γεμίσει από χαρά, διότι είναι η “πηγή της χαράς”. [...] Αν ένας πιστός δοθεί στην αγάπη του Χριστού, τότε όλα αλλάζουν. Ο θυμός, η ζήλεια, ο φθόνος, η αγανάκτηση, η κατάκριση, η αχαριστία κ.ά. όλα θα γίνουν αγάπη, χαρά, λαχτάρα, θεϊός έρωτας, δηλαδή παράδεισος» Πορφυρίου Καυσοκαλυβίτου, 2003, σ. 218

Τι είναι ο «παράδεισος» και τι σημαίνει «οι καλοί άνθρωποι πάνε στον παράδεισο»;

Όπως γνωρίζουμε από την Παλαιά Διαθήκη ο Θεός έχει δημιουργήσει τον άνθρωπο με αγάπη και τον έχει προικίσει με την ελεύθερη βούληση. Ο άνθρωπος μπορεί να επιλέξει είτε να είναι κοντά Του είτε μακριά Του. Αν λοιπόν ο παράδεισος είναι η παρουσία του Χριστού και η σχέση μαζί Του, όπως μας ανέφερε ο άγιος Πορφύριος, τότε η κόλαση είναι ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή η απουσία του Θεού από τη ζωή του ανθρώπου, άρα η απουσία της αγάπης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Η απομάκρυνση από τον Θεό εκδηλώνεται με την άρνηση μετανοίας και την έλλειψη αγάπης προς τον Θεό και κατ’έπекταση τους ανθρώπους. Από την άλλη πλευρά, κόλαση είναι μια κατάσταση κατά την οποία ένας άνθρωπος αρνείται να γίνει αυτό για το οποίο τον δημιούργησε ο Θεός.

Σύμφωνα με τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή ο Θεός αγκαλιάζει όλους τους ανθρώπους αγαθούς και πονηρούς. Οι πονηροί δεν μπορούν να Τον δουν ως Θεό αγάπης και τον αισθάνονται ως τιμωρό και εκθρό, αφού δεν αντέχουν την αγάπη. Άρα η κόλαση δεν είναι η τιμωρία του Θεού προς τους ανθρώπους, αλλά η αδυναμία των ανθρώπων να βιώσουν την παρουσία και την αγάπη του Θεού.

Η Δευτέρα Παρουσία- η Τελική Κρίση. Στην Καινή Διαθήκη διαβάζουμε πως, όταν έρθει το τέλος του κόσμου θα πραγματοποιηθεί η Δεύτερη Παρουσία, η επιστροφή δηλαδή του Χριστού μπροστά σε όλα τα έθνη της γης. Τότε οι άνθρωποι θα χωριστούν σε δίκαιους και άδικους. Θα έχουν προηγηθεί πολλά δυσάρεστα γεγονότα στην ανθρωπότητα, όπως πόλεμοι, δυστυχία, παραπληγήσεις, αρρώστιες, πείνα, φυσικές καταστροφές. Τον χρόνο που θα γίνει αυτό «κανένας δεν τον ξέρει· ούτε οι άγγελοι των ουρανών, παρά μόνον ο Πατέρας μου», είπε ο ίδιος ο Χριστός στους μαθητές Του (*Κατά Ματθαίον 24,36*).

Όπως βιώνουν οι άνθρωποι τον «παράδεισο» και την «κόλαση» στη ζωή τους, αντίστοιχα αυτό θα συμβεί στη μετά θάνατον αιώνια ζωή.

Η Δεύτερη Παρουσία και ο ζυγός της δικαιοσύνης, τοιχογραφία Ι. Μ. Παναγίας Οδηγήτριας, Πορταριάς Πηλίου

Πώς μίλησε ο Χριστός στους ανθρώπους της εποχής Του για τη Δευτέρα Παρουσία; Με την παραβολή της Τελικής Κρίσης. Ας τη διαβάσουμε!

«Οι άνθρωποι μετά τη Δευτέρα Παρουσία του Χριστού, στη Βασιλεία Του, θα εκτεθούν στην ίδια ενέργεια που είναι η άπειρη αγάπη του Θεού. Άλλοι αυτό θα το βιώνουν ως παράδεισο και άλλοι ως κόλαση. Γιατί; Διότι αυτός που αφιέρωσε τη ζωή του στο να αγαπά, θα νιώθει ότι βρίσκεται στον Παράδεισο, καθώς θα λαμβάνει την αγάπη του Θεού και θα νιώθει ενωμένος με το Θεό. Αυτός που δεν θέλησε να αγαπήσει, την αγάπη του Θεού θα την νιώθει ως κόλαση, θα υποφέρει. Αυτό είναι όλο. Δεν κάνει διακρίσεις ο Θεός, είναι πώς εμείς ετοιμάσαμε τον εαυτό μας για να συναντηθούμε με τον Θεό».

Θερμός, π. Β., 2021, σσ. 144-145

Ας συνεργαστούμε, ας σκεφτούμε και ας ζωγραφίσουμε!

Αφού αντλήσετε πληροφορίες από τα κείμενα που προηγήθηκαν:

- ✎ Σχεδιάστε στην ομάδα σας ένα ανθισμένο δέντρο και γράψτε γύρω από τα κλαδιά του ποια χαρακτηριστικά έχει ο «παράδεισος».
- ✎ Στη συνέχεια ζωγραφίστε το με τα χρώματα που ταιριάζουν.
- ✎ Σχεδιάστε ένα «γυμνό» δέντρο και καταγράψτε στην άκρη των κλαδιών του ποια είναι τα χαρακτηριστικά της «κόλασης», σύμφωνα με τα παραπάνω κείμενα.
- ✎ Στη συνέχεια γράψτε μέσα στο ξύλωμά του, ποια συναισθήματα σας προκαλεί η λέξη «κόλαση».

Ας γίνουμε συγγραφείς/ ποιητές!

Στην Κυριακή προσευχή «Πάτερ ἡμῶν» εμπεριέχεται μία φράση που μιλάει για την ελπίδα και την προσμονή του καινούργιου κόσμου, για την πρόνοια και την αγάπη του Θεού: «Ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου». Δηλαδή: Ας έρθει η βασιλεία Σου. Στη χριστιανική πίστη, η Βασιλεία του Θεού -που το πλήρωμά της θα φανερωθεί μετά τη Δευτέρα Παρουσία- βασίζεται στην αγάπη Του. Όσο ο άνθρωπος έχει τη Βασιλεία του Θεού στην καρδιά, στα λόγια και στα έργα του, τόσο πιο πολύ ελπίζει και προσδοκά την αιώνια ζωή κοντά στο Χριστό.

Με αφορμή τις παραπάνω σκέψεις:

- ✎ Παίρνετε μέρος σε διαγωνισμό Λογοτεχνίας και καλείστε να γράψετε ένα κείμενο ή ένα ποίημα με θέμα την ελπίδα του καινούργιου κόσμου.
- ✎ Θυμηθείτε πότε, πού, πώς και γιατί ο Χριστιανός έχει ανάγκη στη ζωή του την ελπίδα (π.χ. μέσα από σκέψεις, πράξεις, συναισθήματα κ.ά.).

Ο παράδεισος και η κόλαση στην τέχνη.

Αυτό που με προβλημάτισε στο μάθημα είναι

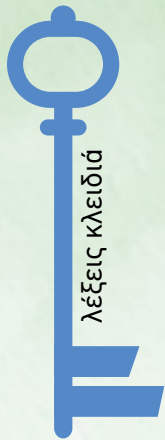
Θα ήθελα να εφαρμόσω στη ζωή μου

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

3

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΖΩΗ

Ζωή, Χαρά, Σεβασμός, Αγάπη, Άσκηση, Δικαιοσύνη, Ισοτιμία,
Απώλεια, Ανάσταση.

Το νησί, Μπ. Πυλαρινός, από τη συλλογή «Η γιορτή», 2008

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα ερευνήσουμε:

- ☞ το πρόσωπο του Θεού ως πηγή ζωής και χαράς
- ☞ τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, την εξάλειψη της βίας και της μισαλλοδοξίας σύμφωνα με την χριστιανική πίστη
- ☞ την αξία της ζωής σε σχέση με ζητήματα βιοηθικής
- ☞ τη σύνδεση των χαρισμάτων του Αγίου Πνεύματος με όψεις της καθημερινής ζωής

19.1 Πού κρύβεται η χαρά και η ζωή;

Ας συζητήσουμε!

- ✚ **Θυμάστε πότε ήταν η τελευταία φορά που νιώσατε τη χαρά να σας πλημμυρίζει; Μοιραστείτε την ιστορία σας στην ολομέλεια της τάξης.**
- ✚ **Στη συνέχεια καταγράψτε στον πίνακα τους λόγους για τους οποίους ένας άνθρωπος μπορεί να νιώσει χαρά.**

Γνωρίζετε πως σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες, ευτυχισμένοι άνθρωποι είναι αυτοί που στη ζωή τους έχουν οικοδομήσει αγαπητικές σχέσεις με τους άλλους (οικογένεια, φίλους κ.λ.π):

Ο Χριστός με τη σταυρική θυσία και την Ανάστασή Του έδειξε την άπειρη αγάπη Του προς τους ανθρώπους και γέμισε τις καρδιές τους με χαρά. Ο ίδιος έκανε πολλές φορές λόγο για την αληθινή χαρά. Ήταν το πρώτο μήνυμα που έφερε στις Μυροφόρες γυναίκες μετά την Ανάστασή Του, καθώς όταν τις συνάντησε τους είπε: «Χαίρετε» (Κατά Ματθαίον 28,1-10).

Παιδική συναυλία, Γ. Ιακωβίδης, 1900.
Εθνική Πινακοθήκη Αθηνών

Για ποιο λόγο ο Χριστός

είπε στις Μυροφόρες, «Χαίρετε»;

- ✚ **Πώς πιστεύετε ότι συνδέεται το συναίσθημα της χαράς με το πρόσωπό Του;**

Η έννοια της χαράς είναι διάχυτη μέσα στα ιερά κείμενα. Η ίδια η λέξη «Ευαγγέλιο» σημαίνει χαρμόσυνη είδηση! Ο Απόστολος Παύλος, στις επιστολές του, έχει πολλές φορές αναφερθεί στη χαρά μέσα στη Χριστιανική ζωή:

Το «Χαίρε των Μυροφόρων», τοιχογραφία
Ι.Μ. Παναγίας, Αλεξανδρούπολης, Δημ. Τσιάντας

- «Είμαι απόλυτα βέβαιος πως όλοι σας πιστεύετε ότι η δική μου χαρά είναι και χαρά όλων σας». *Β΄ προς Κορινθίους 2,3*
- Στον ύμνο της αγάπης αναφέρει ότι ο Χριστιανός δεν χαίρεται για το κακό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. *Α΄ προς Κορινθίους 13,6*
- Στην επικοινωνία του με τους Χριστιανούς από την Έφεσο θυμίζει πως ο Χριστός έφερε το χαρμόσυνο μήνυμα της ειρήνης. *Προς Εφεσίους 2,17*
- Καταγράφει ανάμεσα στους καρπούς του Αγίου Πνεύματος και τη χαρά. *Προς Γαλάτας 5,22-23*
- Προτρέπει τους Θεσσαλονικείς να είναι πάντοτε χαρούμενοι, σε κάθε περίπτωση. *Α΄ προς Θεσσαλονικείς 5,16*

Πώς όμως μπορούμε να αποκτήσουμε την αληθινή χαρά;

Ας δούμε τι έχουν να μας πουν οι Άγιοι της Εκκλησίας.

Άγιος Πορφύριος: Όταν έχουμε με τον Χριστό σχέση απολύτου εμπιστοσύνης, είμαστε ευτυχισμένοι, έχουμε χαρά. Έχουμε τη χαρά του παραδείσου. Αυτό είναι το μυστικό. *Πορφύριος Κασσ., 2003, σ. 258*

Αγία Γαβριηλία: Δίνοντας χαρά στους άλλους, εσύ την νιώθεις πρώτα. *Μοναχή Γαβριηλία, 1996, σ. 359*

Ο άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ υποδεχόταν τους επισκέπτες στο κελί του με τον αναστάσιμο χαιρετισμό: «Χριστός Ανέστη!» Ταυτόχρονα τους αποκαλούσε «χαρά μου». Για τον άγιο, κάθε άνθρωπος ήταν χαρά του. *Πόποβιτς, 1986, σσ. 44-82*

Ο Χριστιανός αποζητά τη χαρά στη σχέση του με το Θεό, στη σχέση με τους άλλους ανθρώπους, αλλά και με τη φύση, ως δημιουργήμα του Θεού. Άλλωστε, η αληθινή χαρά δεν είναι ένα πρόσκαιρο συναίσθημα, ούτε κάτι δεδομένο, αλλά μια εσωτερική κατάσταση που χρειάζεται προσπάθεια να κατακτηθεί, ιδίως όταν παρουσιάζονται δυσκολίες και εμπόδια στην καθημερινή ζωή. Όσο πιο πολύ ο άνθρωπος βρίσκεται κοντά στον Θεό και τους συνανθρώπους του, τόσο πιο πολύ νιώθει αυτή τη χαρά. Ακόμη και άγιοι που έζησαν σε δύσκολες συνθήκες (διωγμούς, μαρτύρια, ταπεινώσεις κ.ά.), επειδή η καρδιά τους φλεγόταν από αγάπη για τον Θεό, κατόρθωναν να έχουν αυθεντική και βαθιά χαρά. Με τον πνευματικό τους αγώνα προσέλκυαν τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος στον νου και στην καρδιά, κι είχαν ως δώρο από το Θεό την πληρότητα και την πνευματική χαρά!

Ο Χριστός, απευθυνόμενος στους μαθητές Του, δίδαξε τους λεγόμενους Μακαρισμούς (*Κατά Ματθαίον 5,3-12*). Διαβάστε και συζητήστε κάποιους από αυτούς!

Ας ανταλλάξουμε σκέψεις! Αφού διαβάσετε τα παραπάνω αποσπάσματα, απαντήστε στα εξής ερωτήματα:

- 🔍 **Εντοπίστε τα στοιχεία των κειμένων που παρακινούν τον πιστό να βιώνει τον Θεό ως πηγή χαράς.**
- 🔍 **Πώς θα εξηγούσατε το γεγονός πως ο Θεός μπορεί να είναι για τον Χριστιανό πηγή χαράς;**
- 🔍 **Επιλέξτε μια σκέψη ή μια φράση που σας έκανε εντύπωση και θα θέλατε να την κρατήσετε ως οδηγό στη ζωή σας. Καταγράψτε την**

Δια χειρός Δημ. Τσιάντα

σε αυτοκόλλητο χαρτί το οποίο μπορείτε να κολλήσετε στον πίνακα της τάξης ή σ' ένα ταμπλό. Μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην ολομέλεια.

Συνάντηση του Χριστού με τη Σαμαρείτιδα, τοιχογραφία, Ι.Ν. Αγίου Σάββα, Βελιγράδι.

να του δώσει νερό. Αυτό ήταν πολύ παράξενο για την εποχή εκείνη, καθώς οι Ιουδαίοι απέφευγαν να συναναστρέφονται με τους Σαμαρείτες. Η επικοινωνία, όμως, του Χριστού με τη Σαμαρείτιδα δεν ήταν τυχαία, γιατί Εκείνος της αποκάλυψε ποιος ήταν, με τα εξής λόγια:

Επίσης, σε κήρυγμά Του στην Καπερναούμ, ο Ιησούς ανέφερε τα εξής: «Όποιος πιστεύει σε μένα αυτός έχει την αιώνια ζωή. Εγώ είμαι ο άρτος που δίνει τη ζωή.

[...] Εγώ είμαι ο άρτος που κατέβηκε από τον ουρανό και χαρίζει τη ζωή. Όποιος φάει απ' αυτόν τον άρτο θα ζήσει αιώνια. Και ο άρτος τον οποίο θα δώσω εγώ είναι το σώμα μου, που θα το προσφέρω, για να ζήσει ο κόσμος» (Κατά Ιωάννην 6,47- 51). (Ανατρέξτε στην ενότητα «Πρόγευση της Βασιλείας του Θεού: Θεία Ευχαριστία» και θυμηθείτε την αξία του μυστηρίου για τον πιστό).

«Όποιος πίνει απ' αυτό το νερό θα διψάσει πάλι. Όποιος όμως πει από το νερό που θα του δώσω εγώ δεν θα διψάσει ποτέ, αλλά το νερό που θα του δώσω θα γίνει μέσα του μια πηγή που θ' αναβλύζει νερό ζωής αιώνιας».

Κατά Ιωάννην 4,14

Ας μπούμε σε ρόλο! Αφού αξιοποιήσετε στοιχεία από τα παραπάνω αποσπάσματα που σχετίζονται με τον Θεό ως πηγή της ζωής:

- ✚ Ένας μαθητής/μία μαθήτρια υποδύεται την Σαμαρείτιδα. Ποιες ερωτήσεις θα της κάνετε, αν την είχατε μπροστά σας; Τι νομίζετε ότι θα απαντούσε;
- ✚ Βοηθητικά: Γιατί πιστεύεις ότι ο Θεός είναι η πηγή της ζωής; Τι εννοούσε ο Χριστός, όταν είπε ότι «όποιος όμως πει από το νερό που θα του δώσω εγώ δεν θα διψάσει ποτέ» κ.ά.

Ας συνεργαστούμε! Ένας σύγχρονος μαθητής της Β' Γυμνασίου που είναι Χριστιανός γράφει στο ημερολόγιό του σκέψεις για τη χαρά.

- ✚ Ποια θα ήταν τα στοιχεία εκείνα που θα τον έκαναν να νιώθει χαρούμενος λόγω της πίστης του; Πώς θα μπορούσε ένας σύγχρονος νέος να νιώθει την παρουσία του Θεού ως πηγή ζωής; (Βοηθητικές λέξεις: Πού; Πότε; Γιατί;)

19.2 Ο σεβασμός ως έκφραση αγάπης

Ευκαιρία για συζήτηση!

- ✚ Τι παρατηρείτε στις εικόνες ως προς τη συμπεριφορά των ανθρώπων;
- ✚ Υπάρχουν κοινά σημεία ή διαφορές;
- ✚ Με ποιες συμπεριφορές συμφωνείτε και με ποιες διαφωνείτε;

Ο σεβασμός στο συνάνθρωπο αποτελεί διαχρονική αξία της κοινωνίας μας. Σεβασμός σημαίνει να αναγνωρίζω την αξία της προσωπικότητας του κάθε ανθρώπου.

Αφού διαβάσετε το παρακάτω απόσπασμα για τον επίσκοπο Ακάκιο, εντοπίστε τα σημεία που φαίνεται ο σεβασμός στη διαφορετικότητα και σχολιάστε το γεγονός στην ολομέλεια.

«Σε μια μάχη του πολέμου (421-22) μεταξύ Βυζαντινών και Περσών οι Βυζαντινοί συνέλαβαν 7.000 αιχμαλώτους, οι οποίοι κινδύνευαν να πεθάνουν από αστία. Οι φρουροί είχαν εντολή μόνο για τη φύλαξή τους και αδιαφορούσαν να τους παρέχουν την απαραίτητη τροφή. Ο Ακάκιος Αμίδης, ο επίσκοπος της περιοχής, μόλις το πληροφορήθηκε κάλεσε τους κληρικούς της περιοχής του και τους είπε: «Ο Θεός μας δεν χρειάζεται ούτε δίσκους, ούτε ποτήρια. Γιατί ούτε τρώει, ούτε πίνει, γιατί δεν έχει ανάγκη. Επειδή λοιπόν η εκκλησία έχει πολλά χρυσά και ασημένια κειμήλια, που τα προσέφεραν σε αυτήν από ευγνωμοσύνη οι άνθρωποι, πρέπει να σώσουμε με αυτά τους αιχμάλωτους στρατιώτες και να τους ταΐσουμε».

Ο επίσκοπος Ακάκιος, πήρε τελικά την απόφαση και έλιωσε κειμήλια της εκκλησίας και με τα χρήματα που εξοικονόμησε εξαγόρασε τους αιχμαλώτους από τους φρουρούς. Αφού τους έθρεψε και τους έδωσε τα αναγκαία τους βοήθησε να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Και η διήγηση συνεχίζει: «Αυτή η πράξη του θαυμαστού Ακακίου έκανε εντύπωση στον βασιλιά των Περσών, διότι οι Βυζαντινοί τα έχουν μελετήσει όλα, να νικούν και με τον πόλεμο και με την ευεργεσία».

Το περιστατικό αφηγείται ο ιστορικός της Εκκλησίας Σωκράτης (PG 67, 781 B-784 A)

Στην Καινή Διαθήκη αναδεικνύεται η σημασία του σεβασμού στον συνάνθρωπο. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η παραβολή του Χριστού για τον Καλό Σαμαρείτη (που διδαχθήκατε στο βιβλίο Θρησκευτικών της Α' Γυμνασίου).

Η παραβολή του καλού Σαμαρείτη, ψηφιακό έργο, Μπάμπης Πυλαρινός

Θεό στον συνάνθρωπό του. (Θυμηθείτε την παραβολή της Τελικής Κρίσης στην ενότητα «Πορεία προς το τέλος της ιστορίας»).

Χαρακτηριστικό είναι το περιστατικό στο όρος των Ελαιών όπου ο Χριστός είχε καταφύγει, για να προσευχηθεί πριν την Σταύρωσή Του. Ο μαθητής Του ο Ιούδας Τον είχε ήδη προδώσει και στη συνέχεια Τον κατέδωσε στους Ρωμαίους στρατιώτες και τους φρουρούς του ναού. Ο Χριστός δεν αντιστάθηκε στη σύλληψη αυτή. Μάλιστα όταν τους ρώτησε «ποιον γυρεύετε;» και εκείνοι απάντησαν «τον Ιησού από την Ναζαρέτ», απάντησε αμέσως «Εγώ είμαι». Ο μαθητής του Πέτρος κατά τη διάρκεια της σύλληψης έβγαλε ένα μαχαίρι και έκοψε το δεξί αυτί ενός δούλου του αρχιερέα. Ο Χριστός, τότε, είπε στον Πέτρο:

«Βάλε το μαχαίρι σου ξανά στη θήκη, γιατί όλοι όσοι τραβούν μαχαίρι, από μαχαίρι θα πεθάνουν» (Κατά Ιωάννην 18,1-11, Κατά Ματθαίον 26,47-56).

Ο Χριστός μετά τη σύλληψή Του, σύρθηκε σε δίκες με ψευδομάρτυρες, και τελικά καταδικάστηκε με θανατική ποινή πάνω στο Σταυρό, την πιο ατιμωτική και οδυνηρή ποινή εκείνης της εποχής.

Ακόμη και την κορυφαία ώρα της ατίμωσης πάνω στο Σταυρό ο Χριστός είπε: **«Πατέρα, συγχώρεσέ τους, δεν ξέρουν τι κάνουν»** (Κατά Λουκάν 23,34).

Ήδη από την εποχή της Παλαιάς Διαθήκης υπήρχε ο νόμος της ανταπόδοσης «οφθαλμόν αντί οφθαλμού», σύμφωνα με τον οποίο υποστήριζαν: Όποιος άνθρωπος σκοτώσει, πρέπει να πληρώσει ο ίδιος με τη ζωή του (Λευιτικό 24,21). Ο Χριστός έδωσε τη δική Του απάντηση ως εξής: **«Σας λέω να μην αντιστέκεστε στον κακό άνθρωπο. Αλλά αν κάποιος σε χτυπήσει στο δεξί μάγουλο, γύρισέ του και το άλλο»** (Κατά Ματθαίον 5,39).

Με αφορμή την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη, επεξεργαστείτε τη φωτοπαρουσίαση για το σεβασμό στη διαφορετικότητα. Μπορείτε να βάλετε έναν τίτλο σε κάθε φωτογραφία.

Ο Χριστός προέτρεπε τους μαθητές Του και όσους τον ακολουθούσαν να σέβονται και να έχουν ειρηνική συμπεριφορά, όχι μόνο προς τους οικείους και φίλους, αλλά και προς τους εχθρούς. Γιατί άραγε; Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι, γιατί είναι παιδιά και εικόνες του Θεού. Ο Χριστιανός βλέπει τον ίδιο το Θεό σε κάθε άνθρωπο, κοντινό ή μακρινό, ξένο ή οικείο. Καθρεφτίζει την αγάπη που νιώθει προς τον

Η σύλληψη του Χριστού και το επεισόδιο με τον Μάλκο, Gérard Douffet, Μουσείο Καλών Τεχνών, Βοστώνη

Ο Χριστός γίνεται ακόμη πιο ριζοσπαστικός, λέγοντας στους ανθρώπους όχι απλώς να αγαπούν τον συνάνθρωπό τους, αλλά **να αγαπούν τους εχθρούς τους, να δίνουν ευχές σε αυτούς που τους δίνουν κατάρεις, να ευεργετούν αυτούς που τους μισούν και να προσεύχονται γι' αυτούς που τους κακομεταχειρίζονται και τους καταδιώκουν** (Κατά Ματθαίον 5,43-44).

Ας συζητήσουμε! Θέση- Αντίθεση

Με αφορμή τις παραπάνω σκέψεις

και στάσεις ζωής:

- ✚ Σκεφτείτε και προβληματιστείτε: Πώς αντιμετώπισε ο Χριστός τη βία των ανθρώπων σε αυτά τα περιστατικά;
- ✚ Στη συνέχεια, δημιουργήστε στη σχολική σας τάξη ομάδες τεσσάρων ατόμων. Οι μισές ομάδες υποστηρίζουν τις απόψεις/θέσεις που είναι σε έντονο μαύρο χρώμα στο παραπάνω κείμενο και οι άλλες μισές ομάδες υποστηρίζουν την αντίθετη άποψη.
- ✚ Αφού καταγράψετε τα επιχειρήματά σας στις ομάδες, πραγματοποιήστε αγώνα επιχειρηματολογίας.
- ✚ Τέλος, γράψτε τα συμπεράσματά σας στον πίνακα της τάξης. (Για να στηρίξετε τα επιχειρήματά σας, μπορείτε να ανατρέξετε και στην ενότητα «Όταν συγχωρώ μπορώ και συνυπάρχω»).

Παρακολουθήστε την ταινία μικρού μήκους «Του γυρισμού» από το συγκρότημα «encardia» και εντοπίστε αντίστοιχα θέματα με αυτά που συζητήθηκαν στην τάξη.

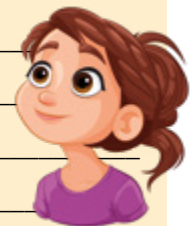
Αυτό που έμαθα σήμερα από το μήνυμα του Χριστού για το σεβασμό στο συνάνθρωπο είναι σαν αυτό που έζησα/είδα, όταν

διότι _____

Όταν παρατηρώ στον κόσμο να εκτυλίσσονται σκληρές βίας, όπως _____

θυμάμαι αυτό που είπε ο Χριστός _____

διότι _____

19.3 Δώρα ζωής

Ευκαιρία για συζήτηση!

Αν έχετε ασχοληθεί με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια, θα έχετε παρατηρήσει ότι, για να προχωρήσετε τις πίστες στο παιχνίδι σας, χρειάζεστε κάποιες ικανότητες ή εργαλεία, τα οποία μάλιστα σταδιακά εξελίσσονται.

Α: Ποιες είναι αυτές και από ποιους παράγοντες καθορίζονται;

*Ποια είναι τα
χριστιανικά...
development
tools;*

Σκεφτείτε ότι όλα αυτά που περιγράψατε λειτουργούν σε έναν κόσμο εικονικό και πλασματικό. Σκεφτείτε τις ικανότητες και τα χαρίσματα που χρειάζεται ένας άνθρωπος, για να ζήσει στον πραγματικό κόσμο!

Ο Χριστός, μετά την Ανάστασή Του, έστειλε το Άγιο Πνεύμα στους μαθητές Του και τους προίκισε με τα δώρα Του. Ο Απόστολος Παύλος μάς αναφέρει τα χαρίσματα αυτά και μάλιστα τονίζει ότι είναι για το συμφέρον όλων των ανθρώπων.

Στην επιστολή του προς τους Γαλάτες γράφει χαρακτηριστικά ότι όπου υπάρχει αγάπη, χαρά, ειρήνη, μακροθυμία (ανεκτικότητα), καλοσύνη, αγαθότητα, πίστη, πραότητα (ηπιότητα, ηρεμία) και εγκράτεια (αυτοκυριαρχία) εκεί υπάρχει ο καρπός του Αγίου Πνεύματος. *Προς Γαλάτας 5,22-23*

Ας κάνουμε διάλογο!

Α: Πώς φαίνεται στην καθημερινή του ζωή αν ένας άνθρωπος είναι προικισμένος με τα χαρίσματα που αναφέρει ο Απόστολος Παύλος; Δώστε παραδείγματα μέσα από τις ανθρώπινες σχέσεις (οικογενειακές, φιλικές, κοινωνικές κ.ά.).

Ο άνθρωπος αποτελεί μοναδικό είδος της δημιουργίας του Θεού, καθώς γεννιέται με την έμφυτη δυνατότητα να εξελιχθεί σε πρόσωπο, δηλαδή να αναπτύσσεται χρησιμοποιώντας τα δώρα του Αγίου Πνεύματος, για να μοιάσει στον Θεό. Ο άνθρωπος όμως εξελίσσεται και είναι κοντά στον Θεό, όταν δημιουργεί και διαπροσωπικές σχέσεις με τους συνανθρώπους του και σέβεται την αξία της ζωής του κάθε προσώπου, όπως και της δικής του.

Τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος λαμβάνονται μέσα από τα μυστήρια του Βαπτίσματος και του Χρίσματος, τα οποία δεν ενεργούν μαγικά. Εάν ο άνθρωπος καλλιεργεί τα χαρίσματα αυτά, τότε μπορούν να λειτουργήσουν σαν οδοδείκτες ή σαν φάροι στη ζωή του. Εάν ένα πρόσωπο λειτουργεί με τον φωτισμό του Αγίου Πνεύματος στην καθημερινότητά του, τότε οι ενέργειές του χαρακτηρίζονται από την ευεργετική επίδραση των πράξεών του προς τον συνάνθρωπο.

Οι ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία και στην επιστήμη φέρνουν στην επιφάνεια ερωτήματα και διλήμματα για την προστασία και τον σεβασμό της ανθρώπινης ζωής, καθώς η ηθική και η δε-

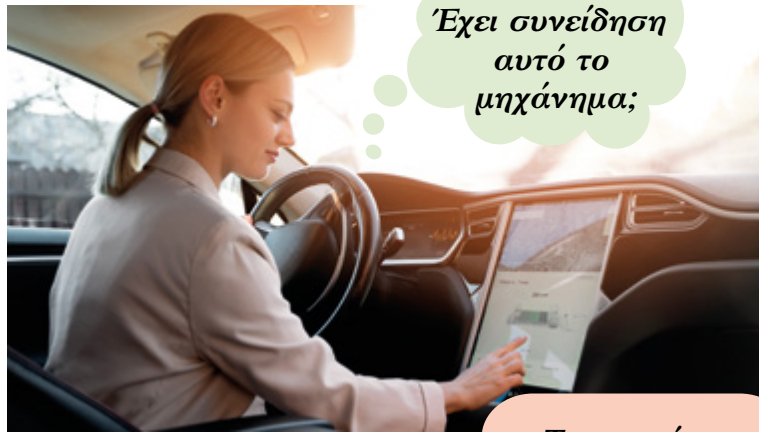
οντολογία αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της έρευνας. Σε αυτό το πλαίσιο ο άνθρωπος καλείται να διαφυλάττει την αξία των δημιουργημάτων του Θεού.

Η εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης, η οποία μιμείται την ανθρώπινη νοημοσύνη,

είναι ένα από τα ζητήματα που προβληματίζουν τους επιστήμονες. Το τεχνολογικό αυτό επίτευγμα έχει φτάσει σε τέτοιο βαθμό εξέλιξης που αντιγράφει ακόμη και τη βιολογική λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού, παρουσιάζοντας ισχυρές γνωστικές ικανότητες και κατανόηση του ανθρώπινου περιβάλλοντος. Κάποιες φορές η τεχνητή νοημοσύνη ξεπερνά τον άνθρωπο, διότι έχει την ικανότητα να επεξεργάζεται δεδομένα σε μεγαλύτερες ταχύτητες από εκείνες του ανθρώπινου μυαλού.

Σκεφτείτε ότι έχει κατασκευαστεί μηχανήμα από ειδικούς επιστήμονες το οποίο προβλέπει τη βλάβη σε ανθρώπινα ζωτικά όργανα 48 ώρες πριν παρουσιαστεί! Μάλιστα αναμένεται άμεσα να δημιουργηθούν αντίστοιχα μηχανήματα τα οποία προβλέπουν σοβαρές ασθένειες, όπως η μηνιγγίτιδα!

Άλλο ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα τεχνητής νοημοσύνης είναι η κατασκευή αυτοκινήτων αυτόματης οδήγησης με πολλές δυνατότητες, το οποίο όμως γέννησε πλήθος ηθικών ερωτημάτων. Για παράδειγμα, με ποιον τρόπο θα σχεδιάσουν οι ειδικοί επιστήμονες μια μηχανή η οποία θα αποφασίζει ποιον από τους επιβαίνοντες ή πεζούς θα διασώσει σε μια θανατηφόρα σύγκρουση στο δρόμο; Θα πάρει τη σωστή απόφαση;

Έχει συνείδηση αυτό το μηχανήμα;

***Τι πιστεύετε;
Τι νιώδετε
γί' αυτό;***

Επίσης, τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί τεχνολογικές εξελίξεις ως προς την τροποποίηση του ανθρώπινου γονιδιώματος που μπορούν να αξιοποιηθούν, για να ανακουφιστεί ο άνθρωπος πόνος ή να θεραπευτούν σοβαρές ασθένειες. Για παράδειγμα, είναι το ίδιο οι επιστήμονες να επεμβαίνουν στα γονίδια του ανθρώπου, για να θεραπευτεί η μεσογειακή αναιμία και το ίδιο να επεμβαίνουν στο γονιδίωμα, για να ενισχυθεί η μνήμη του ανθρώπου πέρα από το φυσιολογικό;

Για τον λόγο αυτό, τα αποτελέσματα της επιστήμης και της τεχνολογίας δεν μπορούν να λειτουργούν ανεξέλεγκτα και χωρίς όρια. Δημιουργήθηκε έτσι ένας κλάδος της επιστήμης που ονομάζεται Βιοηθική και ασχολείται με τα ηθικά προβλήματα που προκύπτουν από τις νέες επιστημονικές ανακαλύψεις. Επιστήμονες από διαφορετικά πεδία, όπως γιατροί, βιολόγοι, δικηγόροι, ψυχολόγοι, θεολόγοι κ.ά. προτείνουν τρόπους με τους οποίους μπορεί να προστατευτεί ο άνθρωπος και η φύση βάζοντας τα όρια που χρειάζονται για την προστασία της ανθρώπινης ύπαρξης.

Ας συνεργαστούμε!

- ✎ Θα μπορούσε ένας Χριστιανός εμπνευσμένος από τα δώρα και τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος να διατυπώσει προβληματισμούς αλλά και να δώσει λύσεις σε θέματα βιοηθικής; Σε τι κατά τη γνώμη σας θα δώσει προτεραιότητα;

Εξερευνήστε τις βασικές αρχές της Βιοηθικής.

Με ποια ζητήματα ασχολείται η Βιοηθική επιστήμη; Υπάρχει καλή χρήση της γνώσης; Τελικά η ηθική και η επιστήμη μπορούν να συμβαδίσουν ή είναι ανεξάρτητες η μία από την άλλη;

Μελέτη περίπτωσης

- ✎ Είστε μέλη της Βιοηθικής Επιτροπής Ελλάδος και έχει ανακαλυφθεί ένα μηχανήμα το οποίο έχει αποθηκευμένες πληροφορίες σχετικά με τους νόμους της χώρας μας. Ταυτόχρονα μπορεί να εκδώσει δικαστικές αποφάσεις. Από το μηχανήμα αυτό λείπει η συνείδηση και το συναίσθημα.
- ✎ Ας υποθέσουμε ότι είστε βιολόγοι, νομικοί, γιατροί, θεολόγοι ή ψυχολόγοι κ.τ.λ., αλλά παράλληλα και Χριστιανοί. Θα υπογράφατε την κυκλοφορία του συγκεκριμένου μηχανήματος ή θα την απορρίπτατε;
- ✎ Κάθε ομάδα παίρνει έναν ρόλο, μία ειδικότητα από τις παραπάνω. Στη συνέχεια καταγράψτε το πόρισμά σας, ανάλογα με τον ρόλο που έχετε πάρει, σε φύλλο χαρτί και στη συνέχεια ας το διαβάσει ο/η εκπρόσωπος της ομάδας στην ολομέλεια της τάξης.

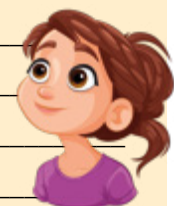

Βρείτε τις όμοιες εικόνες που σχετίζονται με ζητήματα Βιοηθικής! Ενεργοποιήστε την οπτική σας μνήμη, αναλογιστείτε την προηγούμενη παρτίδα και προσπαθήστε να θυμηθείτε ποιες εικόνες ήταν ζεύγη.

Αυτό που στη σημερινή ενότητα με έκανε να αναρωτηθώ είναι _____

Αυτό που άρχισα να το σκέφτομαι διαφορετικά είναι _____

Η αγάπη ως πρόταση ζωής

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα ανακαλύψουμε:

- την αγάπη ως πρόταση ζωής στη Χριστιανική Εκκλησία
- τη συσχέτιση της αγάπης του ευαγγελικού λόγου με την έμπρακτη εφαρμογή της αγάπης

20.1 Η αληθινή αγάπη ως επιλογή ζωής

Μπορείτε να φανταστείτε ποια ιστορία κρύβεται πίσω από τις παρακάτω εικόνες; Βάλτε έναν τίτλο στην καθεμία από αυτές. Ποιο συναίσθημα κυριαρχεί;

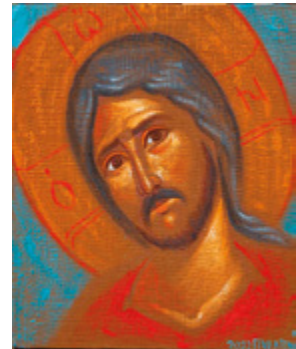
Ο ευαγγελικός λόγος είναι πλημμυρισμένος από αληθινή αγάπη για τον συνάνθρωπο.

«Ν' αγαπάτε ο ένας τον άλλο. Όπως σας αγάπησα εγώ, να αγαπάτε κι εσείς ο ένας τον άλλο. Έτσι θα σας ξεχωρίζουν όλοι πως είστε μαθητές μου, αν έχετε αγάπη ο ένας για τον άλλο».

Κατά Ιωάννην 13, 34-35

«Ν' αγαπάτε τους εχθρούς σας, να δίνετε ευχές σ' αυτούς που σας δίνουν κατάρες, να ευεργετείτε αυτούς που σας μισούν, και να προσεύχεστε γι' αυτούς που σας κακομεταχειρίζονται και σας καταδιώκουν».

Κατά Ματθαίον 5, 44

Ιησούς Χριστός, εγκαυστική, Μπάμπης Πυλαρινός

Ας μοιραστούμε τις σκέψεις μας! Σύμφωνα με τα παραπάνω αποσπάσματα της Καινής Διαθήκης ας προβληματιστούμε:

- 🕊 Ποια στάση ζωής συμβουλεύει ο Χριστός ότι είναι καλό να έχουν οι άνθρωποι προς τους συνανθρώπους τους;
- 🕊 Πώς αγάπησε ο Χριστός τους ανθρώπους; Τι σημαίνει ν' αγαπάμε όπως ο Χριστός;
- 🕊 Με ποιους τρόπους, πιστεύετε, ότι μπορεί αυτό να επιτευχθεί; (Ανατρέξτε στην ενότητα: «Η ζωή ως άθλημα»)
- 🕊 Ποιος μπορεί να είναι ο εχθρός που καλείται ο άνθρωπος στην καθημερινότητά του να αγαπήσει;

Η γνήσια χριστιανική ζωή χαρακτηρίζεται από την αληθινή αγάπη που ο ίδιος ο Χριστός με το παράδειγμά Του έδωσε στους ανθρώπους. Αυτή εκφράζεται μέσα από τη διακονία προς τον συνάνθρωπο, τη φιλανθρωπία και την αυτοθυσία. Πρόκειται για την ανιδιοτελή αγάπη που προσφέρεται χωρίς αντάλλαγμα.

Ο Απόστολος Παύλος εξήρε με τόση θέρμη την αρετή της αγάπης και την έμπρακτη εφαρμογή της στο παρακάτω απόσπασμα της Α΄ Επιστολής του Προς Κορινθίους, ώστε αυτό ονομάστηκε «Ύμνος της Αγάπης» ή «Ύμνος των Ύμνων».

Τα πρώτα βήματα, Γ. Ιακωβίδης, 1892, Εθνική Πινακοθήκη Αθηνών

Επιστολή Α΄ προς Κορινθίους 13:1-7

«Αν μπορώ να μιλώ όλες τις γλώσσες των ανθρώπων, ακόμα και των αγγέλων, αλλά δεν έχω αγάπη για τους άλλους, οι λόγοι μου ακούγονται σαν ήχος χάλκινης καμπάνας ή σαν κυμβάλου αλαλαγμός. Κι αν έχω της προφητείας το χάρισμα κι όλα κατέχω τα μυστήρια κι όλη τη γνώση, κι αν έχω ακόμα όλη την πίστη, έτσι που να μετακινώ βουνά, αλλά δεν έχω αγάπη, είμαι ένα τίποτα. Κι αν ακόμα μοιράσω στους φτωχούς όλα μου τα υπάρχοντα, κι αν παραδώσω στη φωτιά το σώμα μου για να καεί, αλλά δεν έχω αγάπη, σε τίποτα δεν μ' ωφελεί. Εκείνος που αγαπάει έχει μακροθυμία (υπομονή, ανεκτικότητα), έχει και καλοσύνη· εκείνος που αγαπάει δεν ζηλοφθονεί· εκείνος που αγαπάει δεν κομπάζει ούτε περηφανεύεται· είναι ευπρεπής, δεν είναι εγωιστής ούτε ευερέθιστος· ξεχνάει το κακό που του έχουν κάνει. Δεν χαίρεται για το στραβό που γίνεται, αλλά μετέχει στη χαρά για το σωστό. Εκείνος που αγαπάει, όλα τα ανέχεται· σε όλα εμπιστεύεται, για όλα ελπίζει, όλα τα υπομένει».

Σχεδιάστε στον πίνακα της τάξης μια μεγάλη καρδιά και καταγράψτε με δικά σας λόγια μέσα σε αυτήν τα χαρακτηριστικά του ανθρώπου που αγαπά και έξω από αυτήν τα χαρακτηριστικά αυτού που δεν αγαπά. Διαβάστε τα στην ολομέλεια και εκφράστε σχόλια και σκέψεις.

Ο Όσιος Πορφύριος ο Κουσοκαλυβίτης ανέφερε χαρακτηριστικά:

«Όποιος αγαπάει λίγο, δίνει λίγο. Όποιος αγαπάει περισσότερο, δίνει περισσότερο. Κι όποιος αγαπάει πάρα πολύ, τι αντάξιο έχει να δώσει; Δίνει τον εαυτό του!». Πορφύριος Κουσ., 2003, σ. 231

Η Οσία Γαβριηλία, γνωστή και ως η γερόντισσα της αγάπης, υπήρξε ένας άνθρωπος που ξεχώριζε για την φροντίδα και το ενδιαφέρον της προς τον συνάνθρωπο. Κάποιες από τις συμβουλές της είναι οι παρακάτω:

«Αν έχεις αγάπη για όλο τον κόσμο, όλος ο κόσμος είναι όμορφος». Μοναχή Γαβριηλία, 1996, σ. 355-357
«Ο Θεός όταν μας έκανε, μάς έδωσε την Ζωή και μας εμφύσησε το Πνεύμα Του. Αυτό το Πνεύμα είναι η Αγάπη. Όταν μάς εγκαταλείψει η αγάπη, τότε γινόμαστε πτώματα. Είμαστε νεκροί πια». ό.π.

«Πρέπει να αγαπάμε τους ανθρώπους και να τους αγκαλιάζουμε, όπως μας τους φέρνει ο Θεός». *ό.π.*

«Πέντε γλώσσες έλεγε ότι γνώριζε, για να επικοινωνεί με τον κόσμο: Το χαμόγελο, τα δάκρυα, το άγγιγμα, την προσευχή και την αγάπη». *Μοναχή Γαβριηλία, 1996, σ. 301*

Ας μοιράσουμε αγάπη!

- ✚ **Επεξεργαζόμαστε στις ομάδες μας τον «ύμνο της αγάπης» του Αποστόλου Παύλου, τα γνωμικά της Οσίας Γαβριηλίας και του Οσίου Πορφυρίου και καταγράφουμε τρία τουλάχιστον ερωτήματα. Μοιραζόμαστε τα ερωτήματα στην ολομέλεια τάξης.**
- ✚ **Ας φτιάξουμε μια αφίσα στην τάξη μας! Αφού συζητήσουμε στις ομάδες σκέψεις και συναισθήματα με αφορμή όλα τα παραπάνω, ο/η εκπρόσωπος της κάθε ομάδας τα καταγράφει σε μεγάλο χαρτόνι. Στο τέλος, διαβάζουμε μεγαλόφωνα τι καταγράψαμε, στην ολομέλεια.**

Ας ανακαλύψουμε περισσότερες πληροφορίες για τη ζωή της Οσίας Γαβριηλίας που έκανε στη ζωή της πράξη την αληθινή αγάπη!

Η πράξη της διακονίας και του εθελοντισμού προς τον συνάνθρωπο επιλέγεται ελεύθερα, πηγαία και χωρίς διακρίσεις. Η προσφορά αγάπης δεν πραγματοποιείται μόνο σε επίπεδο υλικών αγαθών, αλλά και σε πνευματικό-ψυχικό. Οι Χριστιανοί έχουν πολλές ευκαιρίες να δραστηριοποιούνται δυναμικά δείχνοντας την έμπρακτη αγάπη τους στους ανθρώπους που βρίσκονται σε ψυχική ή σωματική ανάγκη, σε ιδρύματα, νοσοκομεία, σε συσσίτια στις ενορίες κ.ά.

Στη σύγχρονη ιστορία της Εκκλησίας έχουμε διάφορα παραδείγματα που αποδεικνύουν αυτήν την προσφορά. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η αδελφότητα «Οσία Ξένη» η οποία διακονεί τους άπορους κρατούμενους στις φυλακές. Από το 1978 έως και σήμερα με τη συνεισφορά πολλών ανθρώπων, έχει αποφυλακίσει περίπου 14.000 άπορους κρατούμενους από φυλακές της Ελλάδας και του εξωτερικού, καλύπτοντας τις οφειλές τους ή τα δικαστικά έξοδα. Παράλληλα, ασκεί φιλανθρωπία σε οποιονδήποτε άνθρωπο βρίσκεται σε ανάγκη, για παράδειγμα σε άπορες οικογένειες, σε παιδιά που έχουν χάσει τους γονείς τους, σε άστεγους κ.ά.

Στην Καινή Διαθήκη γίνονται πολλές αναφορές για την έμπρακτη αγάπη. Διαβάστε, συζητήστε και ανακαλύψτε!

Ας αναρωτηθούμε! Διηγηθείτε στην τάξη μικρές ιστορίες της καθημερινής ζωής από το ευρύτερο οικογενειακό ή φιλικό σας περιβάλλον που χαρακτηρίζονται από έμπρακτη εφαρμογή αγάπης προς τον συνάνθρωπο, σύμφωνα με τον ευαγγελικό λόγο. Διαλέξτε αυτή που σας συγκίνησε περισσότερο και εξηγήστε τους λόγους!

Η ζωή ως σχέση

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα εξετάσουμε:

- τον χρυσό κανόνα: «Όλα όσα θέλετε να σας κάνουν οι άλλοι άνθρωποι, αυτά να τους κάνετε κι εσείς» (Κατά Ματθαίον 7,12)
- την ευθύνη του Χριστιανού για τα ζητήματα της κοινωνίας και του κόσμου

21.1 Η συνάντηση ως στάση ζωής

Ας συζητήσουμε!

- Πιστεύετε ότι τα πρόσωπα στις φωτογραφίες έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στη ζωή; Τι σκέψεις κάνετε για αυτό;

Οι κοινωνικές ανισότητες και η έλλειψη δικαιοσύνης δεν είναι χαρακτηριστικά μόνο της σύγχρονης εποχής, είναι φαινόμενα διαχρονικά. Σίγουρα, δεν απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι στον ίδιο βαθμό και με την ίδια ποιότητα την εκπαίδευση, την υγεία, τον πολιτισμό, τα αγαθά, την εργασία, την ειρήνη κ.ά. και αυτό το γεγονός δημιουργεί μεταξύ τους ταραχή και συγκρούσεις.

Η ελπίδα που εξέφρασε ο Αφροαμερικανός ηγέτης Μάρτιν Λούθερ Κινγκ «Έχω ένα όνειρο, ότι τα τέσσερα μικρά παιδιά μου θα ζήσουν μια μέρα σε ένα έθνος όπου δεν θα κρίνονται από το χρώμα του δέρματός τους, αλλά από τον χαρακτήρα τους» έχει μείνει στην ιστορία. Υπερασπίστηκε με όλη την καρδιά του τα δικαιώματα των Αφροαμερικανών (την περίοδο 1950-1960) και επιδίωξε την καταλλαγή με τους λευκούς.

Γράφουμε

- Από πού φαίνεται ότι ο Μάρτιν Λούθερ Κινγκ είχε στην καρδιά του τη φράση του Χριστού: «Όλα όσα θέλετε να σας κάνουν οι άλλοι άνθρωποι, αυτά να τους κάνετε κι εσείς»; (Κατά Ματθαίον 7,12)
- Πώς θα μπορούσε να συνδεθεί το όνειρο του με τη συνύπαρξη των ανθρώπων στην κοινωνία;

Γνωρίζετε ότι ο ορθόδοξος Αρχιεπίσκοπος Αμερικής Ιάκωβος είχε στηρίξει τον Μάρτιν Λούθερ Κινγκ στον αγώνα του για τα ανθρώπινα δικαιώματα; Μπορείτε να επεξεργαστείτε εδώ περισσότερες πληροφορίες για το θέμα.

Την εποχή του Χριστού υπήρχαν κοινωνικές ομάδες που υπέφεραν από την αδικία και την ανισότητα όπως ακριβώς και οι αφροαμερικανοί συνάνθρωποι του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ.

Μια ομάδα που δεν απολάμβανε τα ανθρώπινα δικαιώματα, στα χρόνια του Χριστού, και ήταν ιδιαίτερα υποτιμημένη ήταν εκείνη των **γυναικών**. Η ζωή της γυναίκας ήταν περιορισμένη στα οικιακά και στη γέννηση και την ανατροφή των παιδιών. Δεν είχε δικαίωμα στη μόρφωση ούτε στην κοινωνική ζωή. Ήταν υποταγμένη στον άνδρα της και δεν είχε καμία απαίτηση από εκείνον. Την θεωρούσαν ανίκανη ακόμη και να διαβάσει ιερά κείμενα. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η φράση που συνήθιζαν να λένε οι άνδρες της εποχής «Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου, που δεν με έκανες γυναίκα».

Υπερβαίνοντας αυτό το πλαίσιο, ο Χριστός ανέδειξε τη γυναίκα σε ένα πρόσωπο σεβαστό, με μοναδική αξία και ισοτιμία σε σχέση με τον άνδρα. Αυτό μάλιστα το έδειξε αρκετές φορές, έχοντας ανάμεσα στους μαθητές Του και γυναίκες μαθήτριες, όπως η Μαρία η Μαγδαληνή. Χαρακτηριστικά παραδείγματα του σεβασμού του Χριστού προς τις γυναίκες και της ανάδειξής τους ως προσώπων με αξία είναι: η αποκάλυψη του Χριστού στην αδελφή του Λαζάρου Μάρθα ότι είναι ο Υιός του Θεού, η θεραπεία της γυναίκας που υπέφερε από χρόνια αιμορραγία κ.ά.

Εκτός από τις γυναίκες και η θέση **των παιδιών** δεν ήταν ισότιμη με τις άλλες κοινωνικές ομάδες. Ούτε εκείνα είχαν δικαίωμα π.χ. να διαβάζουν ιερά κείμενα, καθώς θεωρούνταν άνθρωποι χαμηλού νοητικού επιπέδου. Μάλιστα, τα τοποθετούσαν σε αξία μετά τις γυναίκες και τους δούλους.

Ένα περιστατικό για την αξία που έδωσε ο Χριστός στα παιδιά είναι το εξής: Όταν οι μαθητές εμπόδιζαν κάποιους γονείς να φέρουν τα παιδιά τους στον Χριστό για να τα ευλογήσει. Εκείνος αγανάκτησε και τους είπε:

Ο Χριστός ευλογεί τα παιδιά, Lucas Cranach, 16ος αι., MET, Ν. Υόρκης

«Αφήστε τα παιδιά να έρθουν σε μένα. [...] Γιατί η βασιλεία του Θεού ανήκει σε ανθρώπους που είναι σαν κι αυτά». Ο Ιησούς πήρε τα παιδιά στην αγκαλιά Του και τα ευλογούσε. Όχι μόνο τα σεβάστηκε, αλλά τα τοποθέτησε ως πρότυπο ανθρώπου για την σωτηρία, λέγοντας:

«Σας θεβαιώνω πως όποιος δεν δεχτεί τη βασιλεία του Θεού σαν παιδί, δεν θα μπει σ' αυτήν».

Κατά Μάρκον 10, 13-16

Σε άλλη περίπτωση έδειξε συμπόνια για την κόρη του Ιάειρου την οποία και ανέστησε (Κατά Μάρκον, 5,35-43).

Η θέση των ανθρώπων με σωματικές ή πνευματικές **δυσκολίες ή αναπηρίες** στην εποχή του Χριστού, όχι μόνο ήταν υποβαθμισμένη, αλλά οι άνθρωποι αυτοί θεωρούνταν καταραμένοι. Η

συγκεκριμένη κοινωνία ερμήνευε μια τέτοια κατάσταση ως αποτέλεσμα αμαρτίας και τιμωρίας του ίδιου του ανθρώπου ή των προγόνων του από τον Θεό. Δεν επιτρεπόταν ούτε στον χώρο του Ναού να μπουν, για να προσφέρουν θυσία στον Θεό.

Ο Χριστός, όμως, έδειξε με σαφή τρόπο την στάση Του και την ενσυναίσθησή Του αποδίδοντας τους σεβασμό και αγάπη. Όταν κάποτε συνάντησε έναν εκ γενετής τυφλό στο δρόμο, οι μαθητές του Κυρίου τον ρώτησαν αν βρισκόταν σε αυτή την κατάσταση εξαιτίας κάποιας δικής του αμαρτίας. Ο Ιησούς τότε απάντησε, ενάντια σε κάθε παγιωμένη άποψη της εποχής του, ότι ούτε ο ίδιος ο τυφλός ούτε οι γονείς του είχαν διαπράξει αμαρτία, και αμέσως προχώρησε στη θεραπεία του (Κατά Ιωάννην 9,1-3).

Ας κάνουμε μια ανασκόπηση των προαναφερόμενων ιστοριών της Καινής Διαθήκης μέσα από την τέχνη. Αναγνωρίστε τις αντίστοιχες απεικονίσεις και δώστε έναν νέο τίτλο σε καθεμία από αυτές.

Αφού λάβετε υπόψη σας τα παραπάνω αποσπάσματα:

- ✚ Ποιες ομάδες ανθρώπων αντιμετωπίζονταν με ανισότητα και αδικία την εποχή του Χριστού;
- ✚ Ποια ήταν η στάση του Χριστού προς τις ομάδες αυτές;
- ✚ Συγκρίνετε τις ιδέες και τις στάσεις των ανθρώπων εκείνης της εποχής με αυτές του σήμερα. Έχουν ως επιλογή ζωής οι σύγχρονοι άνθρωποι τον «χρυσό κανόνα»;

Σε ένα χαρτόνι ή στον πίνακα της τάξης σας καταγράψτε σε δύο στήλες:

Ευπαθείς κοινωνικές ομάδες που έχουν ανάγκη από υπεράσπιση και προστασία στη σημερινή εποχή, ώστε να ζουν αρμονικά και ισότιμα με τους συνανθρώπους τους.

Τρόπους με τους οποίους ένας σύγχρονος Χριστιανός εκφράζει και αποδεικνύει την ευθύνη που έχει απέναντι στις ευπαθείς ομάδες.

Η ευθύνη του σύγχρονου Χριστιανού σε κοινωνικά ζητήματα. Συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης με ποιον τρόπο μπορεί να υπερασπίζεται ένας Χριστιανός τους ανθρώπους που προβάλλονται στη φωτοπαρουσίαση, στη σύγχρονη εποχή.

Η ζωή ως άθλημα

Σε αυτήν την ενότητα θα διερευνήσουμε:

- ☛ την πνευματική άσκηση ως πρόταση της χριστιανικής ζωής
- ☛ τη συμβολή της άσκησης στην αλλαγή και τη μεταμόρφωση του ανθρώπου

22.1 Η άσκηση ως τρόπος ζωής

Σκέφτομαι τον/την αγαπημένο/η μου αθλητή/τρια και μοιράζομαι τις σκέψεις μου στην τάξη.

- ☛ Για ποιο λόγο τον/την θαυμάζω;
- ☛ Ποια είναι τα χαρακτηριστικά – προτερήματά του/της;
- ☛ Πώς επιτυγχάνει τους στόχους του/της;
- ☛ Έχετε σκεφτεί ποτέ πως οι Χριστιανοί μοιάζουν με τους αθλητές; Γιατί άραγε;

Όπως οι αθλητές ασκούνται σκληρά, προπονούνται καθημερινά, κάνουν σωστή διατροφή, και πειθαρχούν στις οδηγίες των προπονητών τους, αντίστοιχα οι Χριστιανοί στον πνευματικό στίβο, αγωνίζονται, για να καταπολεμήσουν τις αδυναμίες και τα πάθη τους, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκουν την απόκτηση των αρετών με κορωνίδα την αγάπη. Ο πνευματικός αγώνας έχει ομορφιές πολλές, αλλά και δυσκολίες και εμπόδια που για να ξεπεραστούν, χρειάζεται κόπος και άσκηση, όπως επισημαίνουν οι Πατέρες της Εκκλησίας. Ωστόσο, κυρίαρχος στόχος στη ζωή του πιστού δεν είναι οι αθλητικές επιδόσεις, αλλά οι πνευματικές κατακτήσεις που οδηγούν στην κατάκτηση της Βασιλείας του Θεού. Ο ίδιος ο Χριστός προέτρεπε τους μαθητές Του να επιζητούν πρώτα απ' όλα τη Βασιλεία του Θεού και την επικράτηση του θελήματός Του. *(Κατά Ματθαίον 6,33)*

Ελέησόν με, ζωγραφική, Κων/νος Ξενόπουλος

Ας συζητήσουμε:

- ☛ Μήπως γνωρίζετε ποιους τρόπους άσκησης προτείνει η παράδοση της Εκκλησίας στους πιστούς;
- ☛ Τι γνωρίζετε γι' αυτούς;

Η παράδοση της Εκκλησίας, μέσα από την εμπειρία των Αγίων ανδρών και γυναικών, επιβεβαιώνει πως ο πνευματικός αγώνας για τη μεταμόρφωση του πιστού πραγματοποιείται με τη βοήθεια της άσκησης που περιλαμβάνει τη νηστεία και την προσευχή. Εδώ, η άσκηση αποτελεί ένα μέσο για την ένωση του ανθρώπου με τον Θεό αλλά και με τους άλλους. Ο ίδιος ο Χριστός, πριν το πάθος Του, νήστεψε για σαράντα ημέρες *(Κατά Ματθαίον 4,2)* δίνοντας το παράδειγμα στους ανθρώπους.

Δεν μπορώ να καταλάβω τι σχέση έχει η νηστεία με την προσωπική μου βελτίωση...

Η νηστεία σε συνδυασμό με την προσευχή ασκεί το σώμα και την ψυχή και συμβάλλει στην αρετή της εγκράτειας, αφού ο άνθρωπος μαθαίνει να στερείται κάποιες μικρές απολαύσεις. Με αυτόν τον τρόπο ο Χριστιανός διδάσκεται να υπομένει, να κάνει μικρές θυσίες και να αναβάλλει την επιθυμία του, έτσι ώστε να οδηγηθεί στην εγκράτεια και των παθών, όπως ο θυμός, η κακία, ο εγωισμός κ.ά. Καθώς καταπολεμούνται οι αδυναμίες/πάθη -που απομακρύνουν τον άνθρωπο από το Θεό και τους άλλους- παράλληλα καλλιεργούνται οι αρετές και ο πιστός πλησιάζει όλο και πιο πολύ στον αρχικό του στόχο, που είναι η αγάπη. Αυτό που αρχικά φαίνεται να ωφελεί μόνο το σώμα, ωφελεί τελικά και το πνεύμα και την ψυχή. Ο πιστός μέσω της άσκησης γίνεται διαρκώς καλύτερος, αλλάζει και μεταμορφώνεται.

Ο Απ. Παύλος προέτρεπε:

«Να επιδιώκεις τη δικαιοσύνη, την ευσέβεια, την πίστη, την αγάπη, την υπομονή, την πραότητα. Να αγωνίζεσαι τον ωραίο αγώνα της πίστεως. Έτσι θα κατακτήσεις την αιώνια ζωή, στην οποία και σε κάλεσε ο Θεός....».

Προς Τιμόθεον Α΄ 6, 11-12

Με την πνευματική άσκηση, υποχωρούν οι αδυναμίες και τα πάθη, ενώ ταυτόχρονα βρίσκουν χώρο στην καρδιά οι αρετές.

Ευκαιρία για παιχνίδι: Γνωρίζετε ποια είναι τα πάθη και ποιες οι αρετές; Προσπαθήστε να ξεχωρίσετε σε ποια κατηγορία ανήκουν τα πάθη/αδυναμίες και σε ποια οι αρετές.

Η στέρηση κάποιων τροφών ως πρακτική ή ως τρόπος ζωής, ακολουθείται και για άλλους λόγους. Π.χ. η δίαιτα για απώλεια βάρους και λόγους υγείας, η χορτοφαγία για λόγους ιδεολογικούς, οικολογικούς κ.ά. Όπως γίνεται κατανοητό, η διαφορά αυτών των πρακτικών με τη νηστεία έγκειται στο κίνητρο και στο σκοπό.

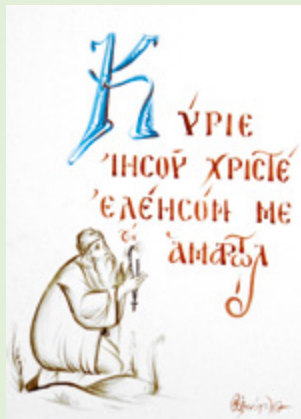

Για να το κατανοήσουμε συμπληρώνουμε τις φράσεις και εντοπίζουμε το κίνητρο της νηστείας και της δίαιτας:

Νηστεύω γιατί _____

Κάνω δίαιτα γιατί _____

Ας δούμε τι συμβουλεύουν οι Πατέρες της Εκκλησίας για τα οφέλη της νηστείας;

Ευχή του Ιησού, Κων/νος Ξενόπουλος

- Η νηστεία μας εξομοιώνει με τους αγγέλους, μας κάνει συγκάτοικους με τους αγίους, φρονιματίζει τη ζωή μας. **Μ. Βασίλειος**, *Περὶ νηστείας, Λόγ. Β', Μ.Ρ.Γ., 31,193*
- Η αληθινή νηστεία δεν είναι μόνο το να δαμάζει κανείς το σώμα του, αλλά και το να στερείται, προκειμένου να δώσει ψωμί σ' εκείνον που δεν έχει. **Όσιος Σεραφεΐμ του Σάρωφ** (Αρχιμ) *Τιμόθεος, 1998, σ. 338*
- Ο **Άγιος και απολογητής Αριστείδης** μας μεταφέρει την πληροφορία ότι οι πρώτοι Χριστιανοί κάποιες φορές έπαιρναν την πρωτοβουλία να νηστεύουν και παραπάνω ημέρες από τις καθιερωμένες, προκειμένου να εξοικονομήσουν χρήματα για τους φτωχότερους και ασθενέστερους οικονομικά αδελφούς τους. *Παπαθανασίου, 2015, σσ. 81-97*

Κάθε ομάδα ας αναλάβει να απαντήσει σε ένα ερώτημα από τα παρακάτω

και ας παρουσιάσει τα αποτελέσματα στην ολομέλεια:

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποσπάσματα:

- ✚ Ποιο είναι το βασικό κίνητρο της πνευματικής άσκησης στην Εκκλησία;
- ✚ Ποιο κατά τη γνώμη σας είναι το μεγαλύτερο όφελος της νηστείας για ένα πιστό;
- ✚ Μπορείτε να προβλέψετε τι θα γινόταν αν όλοι οι άνθρωποι τηρούσαν τη νηστεία με τον τρόπο που προτείνει ο Άγ. Σεραφεΐμ του Σάρωφ και τον τρόπο που έπρατταν οι πρώτοι Χριστιανοί;
- ✚ Εξηγήστε σύντομα το πώς η πνευματική άσκηση, ως πρόταση της παράδοσης της Εκκλησίας, μπορεί να συμβάλει στην καλλιέργεια των αρετών με αποτέλεσμα τη μεταμόρφωση του ανθρώπου.

Η Εκκλησία έχει ορίσει συγκεκριμένες ημέρες και περιόδους νηστείας μέσα στο εκκλησιαστικό έτος, έτσι ώστε οι πιστοί να μη λειτουργούν ατομικά, αλλά ως μέλη του ίδιου Σώματος. Αυτό συμβαίνει συνήθως πριν από τις μεγάλες γιορτές. Ταυτόχρονα ενισχύει τις ευκαιρίες προσευχής και λατρείας μέσω των διαφόρων ακολουθιών. Η πνευματική άσκηση, ως τρόπος ζωής, αφορά όλους τους Χριστιανούς είτε είναι μοναχοί, είτε λαϊκοί, οι οποίοι με χαρά υπακούουν στην παράδοση της Εκκλησίας. Στα μοναστήρια όπου ζουν μοναχοί ή μοναχές, οι νηστείες τηρούνται με μεγάλη ευλάβεια και αυτό αποτελεί σπουδαίο παράδειγμα προς μίμηση για τους πιστούς.

✚ **Γνωρίζετε ποιες είναι οι περίοδοι νηστείας μέσα στο εκκλησιαστικό έτος;**

Μέρες και περίοδοι νηστείας μέσα στο χρόνο

Κάθε Τετάρτη και Παρασκευή

40 μέρες πριν από τα Χριστούγεννα

50 μέρες πριν από το Πάσχα

15 ημέρες πριν από τον Δεκαπενταύγουστο

Κάποιες ημέρες πριν από τη γιορτή των αγ. Αποστόλων

Ας συνεργαστούμε και ας επιχειρηματολογήσουμε! Στη σημερινή εποχή επικρατεί η άποψη πως η νηστεία είναι το ίδιο με τη δίαιτα/διατροφή, αφού και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει η αποχή από τροφές. Συμφωνείτε ή διαφωνείτε;

Αντιλογίες:

- ✚ **Θέση:** Η νηστεία δεν είναι το ίδιο με τη δίαιτα/διατροφή.
- ✚ **Αντίθεση:** Η νηστεία είναι το ίδιο με τη δίαιτα/διατροφή.
- ✚ **Δημιουργήστε στην τάξη ομάδες των τεσσάρων ατόμων. Οι μισές ομάδες υποστηρίζουν τη θέση και οι άλλες μισές την αντίθεση. Η κάθε ομάδα προετοιμάζει τα αντίστοιχα επιχειρήματά της. Αφού ολοκληρώσετε την καταγραφή των επιχειρημάτων σας, πραγματοποιήστε μεταξύ των ομάδων αγώνα αντιλογίας.**

Ζωγραφική, Δημ. Τσιάντας

Μυστική συμβουλή: Για τη σύνταξη των συμπερασμάτων σκεφτείτε: Τον σκοπό, το κίνητρο, τις πρακτικές, τα οφέλη της νηστείας και της διατροφής.

Γνωρίζετε ότι υπάρχουν αρκετές ωραίες συνταγές για νησίσιμα φαγητά και γλυκά; Στη συνταγή που θα βρείτε μπορείτε να φτιάξετε μια νησίσιμη μπουγάτσα! Δοκιμάστε να την φτιάξετε σε περίοδο νηστείας και κεράστε και τους/τις συμμαθητές/τριές σας!

Από το σημερινό μάθημα συνειδητοποίησα ότι

Η ζωή και η δοκιμασία της ασθένειας και της απώλειας

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα θα συζητήσουμε:

- ☛ παραδείγματα αντιμετώπισης της ασθένειας, της απώλειας και του πόνου μέσα από τη χριστιανική παράδοση

23.1 Η αντιμετώπιση της ασθένειας και του πόνου

Ας μοιραστούμε σκέψεις και συναισθήματα!

Σηκωνόμαστε όρθιοι/ες στη σχολική μας τάξη και περπατάμε με αργό βηματισμό. Ο/η εκπαιδευτικός μας θα ορίσει την στιγμή που θα σταματήσουμε να περπατάμε. Βρίσκουμε μπροστά μας έναν συμμαθητή/μία συμμαθήτρια και συζητάμε μεταξύ μας:

- ☛ Ποιος θεωρείτε ότι είναι ο μεγαλύτερος πόνος που μπορεί να νιώσει ένας άνθρωπος στη ζωή του και γιατί;
- ☛ Επαναλάβετε τη διαδικασία δύο-τρεις φορές και αφού επανέλθετε στα θρανία σας, μοιραστείτε στην ολομέλεια κάποιες από τις σκέψεις που εκφράστηκαν.

Ο πόνος και η ασθένεια δεν κάνουν εξαιρέσεις στην ηλικία, στην καταγωγή, στο φύλο, στη φυλή και στην οικονομική κατάσταση του ανθρώπου. Όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με την ασθένεια και την απώλεια, νιώθουμε αγωνία, φόβο και απελπισία. Η ασθένεια ή και η απώλεια ενός αγαπημένου προσώπου είναι ένα οδυνηρό γεγονός που δυσκολευόμαστε να αποδεχτούμε. Ο άνθρωπος έχει διάφορους μηχανισμούς διαχείρισης του πόνου και της απώλειας. Είτε στηρίζεται στα αγαπημένα του πρόσωπα, είτε ζητά βοήθεια από ειδικό, ή αντιμετωπίζει τον πόνο με την πίστη και την προσευχή στον Θεό, καθώς και με την καθοδήγηση από τον πνευματικό του πατέρα.

Ας συζητήσουμε!

Παρατηρήστε την εικόνα:

- ☛ Τι πιστεύετε ότι συμβαίνει στο πρόσωπο που βρίσκεται στην εικόνα; Πώς μπορεί το εικονιζόμενο πρόσωπο να νιώθει;
- ☛ Ποιον τίτλο θα δίνετε σε αυτό το έργο;

Ερμηνεία στον Ιώβ, Μονή Μεγίστης Λαύρας, 13ος αιώνας

Η εικόνα απεικονίζει τον Ιώβ, ένα πρόσωπο της Παλαιάς Διαθήκης, που καταγόταν από έναν τόπο κοντά στη σημερινή Δαμασκό. Στη ζωή του πέρασε πολλές θλίψεις και δοκιμασίες, τις οποίες

αντιμετώπιζε με μεγάλη υπομονή. Μεταξύ αυτών ήταν και μια ανίατη για την εποχή ασθένεια, η οποία ταλαιπωρούσε το σώμα του με επώδυνες πληγές. Δεν έχανε όμως το κουράγιο του. Όσο και να πονούσε έβρισκε μεγάλη παρηγοριά και καταφύγιο στην προσευχή προς τον Θεό και αντλούσε δύναμη από την πίστη του, ώστε να ξεπερνά τις δυσκολίες της ασθένειας.

Ας διαβάσουμε έναν ψαλμό (προσευχή) του προφήτη και βασιλιά Δαυίδ, που έζησε την εποχή της Παλαιάς Διαθήκης. Στον ψαλμό, ο Δαυίδ απευθυνόμενος στο Θεό, μιλά για τις θλίψεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στη ζωή του.

Η αρρώστια, οι θλίψεις και ο θάνατος δεν ήταν αρχικά στη φύση του ανθρώπου, αλλά προέκυψαν ως συνέπειες της απομάκρυνσής του από το Θεό, καθώς ο Θεός είναι η πηγή της ζωής. Με την έλευση όμως του Χριστού στον κόσμο, και την Ανάστασή Του, ο άνθρωπος αποκτά νέα εφόδια, όπως δύναμη και ελπίδα, για να αντιμετωπίσει τον πόνο, από όπου κι αν αυτός προέρχεται.

Στην Αγία Γραφή γίνονται δεκάδες αναφορές σχετικές με τον πόνο, την αρρώστια και την απώλεια. Ο Χριστός, κατά την επίγεια ζωή Του, δεν έμεινε ασυγκίνητος από την ανθρώπινη οδύνη. Γι' αυτό και πολλές φορές θεράπευσε ανθρώπους με σωματικές και ψυχικές ασθένειες.

Ο προφήτης Ησαΐας είχε προβλέψει για τον Χριστό 800 περίπου χρόνια πριν τη γέννησή Του:

«Αυτός πήρε τις ασθένειές μας και βάσταξε τις αρρώστιές μας».

Ησαΐας 53,4

Χαρακτηριστικά παραδείγματα της συμμετοχής του Χριστού στον ανθρώπινο πόνο βρίσκουμε στα ευαγγέλια:

Η θεραπεία δύο τυφλών στην Ιεριχώ

«Όταν έβγαιναν από την Ιεριχώ, τους ακολούθησε πολύς κόσμος. Δύο τυφλοί, που κάθονταν στην άκρη του δρόμου και άκουσαν πως περνάει ο Ιησούς, άρχισαν να φωνάζουν: “Κύριε, Υιέ του Δαβίδ, σπλαχνίσου μας!”. Ο κόσμος τους μάλωνε να σωπάσουν. Αυτοί όμως φώναζαν ακόμα πιο δυνατά: “Κύριε, Υιέ του Δαβίδ, σπλαχνίσου μας!”. Ο Ιησούς στάθηκε, τους φώναξε και τους είπε: “Τι θέλετε να σας κάνω;”. “Κύριε”, του λένε, “ν’ ανοίξουν τα μάτια μας”. Ο Ιησούς τους σπλαχνίστηκε· άγγιξε τα μάτια τους, κι αμέσως απέκτησαν το φως τους και τον ακολουθούσαν». *Κατά Ματθαίον, 20,29-34*

Η Ανάσταση του Λαζάρου, ψηφιακή ζωγραφική, Μπ. Πυλαρινός

Η Ανάσταση του Λαζάρου

«Η Μαρία όμως, όταν ήρθε εκεί που ήταν ο Ιησούς, καθώς τον αντίκρουσε, έπεσε στα πόδια του και του έλεγε: “Κύριε, αν ήσουν εδώ, δε θα πέθαινε ο αδερφός μου”. Ο Ιησούς, όταν την είδε να κλαίει, να κλαίνε κι οι Ιουδαίοι που είχαν έρθει μαζί της, λυπήθηκε βαθιά και ταραχτήκε. “Πού τον έχετε βάλει;” τους ρώτησε. Του λένε: “Κύριε, έλα και δεξ”. Τότε ο Ιησούς δάκρυσε. “Δες πόσο τον αγαπούσε!” έλεγαν οι Ιουδαίοι. “Δε θα μπορούσε αυτός, που άνοιξε τα μάτια του τυφλού, να κάνει κάτι, ώστε κι αυτός εδώ να μην πεθάνει;”

έλεγαν μερικοί απ' αυτούς.

Ο Ιησούς, παραγμένος πάλι και θλιμμένος μέσα του, έρχεται στο μνήμα. Αυτό ήταν μια σπηλιά, που την είσοδό της την έφραζε μια μεγάλη πέτρα. "Βγάλτε την πέτρα", λέει ο Ιησούς. Του λέει η Μάρθα, η αδερφή του νεκρού: "Κύριε, τώρα πια θα μυρίζει άσχημα, γιατί είναι τέσσερις μέρες στο μνήμα". Της λέει ο Ιησούς: "Δεν σου είπα πως, αν πιστέψεις, θα δεις τη δύναμη του Θεού;". Έβγαλαν, λοιπόν, την πέτρα από το μνήμα του νεκρού. [...] Κι όταν τα είπε αυτά, κραύγασε με φωνή δυνατή: "Λάζαρε, έλα έξω!"». *Κατά Ιωάννην 11,32-43*

Ας συζητήσουμε!

- ✚ Πώς αντιδρούσε ο Χριστός στον ανθρώπινο πόνο και στην ασθένεια; Από ποιες φράσεις-λέξεις των αποσπασμάτων φαίνεται αυτό;
- ✚ Ποια χαρακτηριστικά είχαν οι άνθρωποι που προσέγγιζαν τον Χριστό, ως προς την αντιμετώπιση των δυσκολιών τους;

Από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια η Εκκλησία, συμμεριζόμενη τον ανθρώπινο πόνο, καθιέρωσε το μυστήριο του Ευχελαίου. Το Ευχέλαιο είναι ένα από τα επτά μυστήρια της Εκκλησίας και τελείται από τον ιερέα για τη θεραπεία σωματικών και ψυχικών ασθενειών. Κατά τη διάρκεια του μυστηρίου ο ιερέας διαβάζει αγιογραφικά αναγνώσματα και ευχές και στο τέλος χρίει τους πιστούς με αγιασμένο λάδι.

Ας διαβάσουμε ένα απόσπασμα ευχών από το Μυστήριο του Ευχελαίου.

Κάποιοι από τους Αγίους προστάτες της υγείας είναι ο Άγιος Παντελεήμονας, οι Άγιοι Ανάργυροι Κοσμάς και Δαμιανός και ο Άγιος Λουκάς ο ιατρός. Μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες σχετικά με τη ζωή τους στο διαδίκτυο.

Στο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης Σοφία Σειράχ, που εμπεριέχονται συμβουλές για την καθημερινή ζωή του ανθρώπου, αναφέρεται:

«Ωραίο είναι το έλεος του Θεού σε καιρό θλίψης. Μοιάζει με τα σύννεφα, που φέρνουν βροχή σε καιρό ανομβρίας και ξηρασίας».

Σοφία Σειράχ 35,24

- ✚ Ένας συμμαθητής σας/φίλος σας περνά, αυτή την περίοδο της ζωής του, μια δυσκολία που σχετίζεται με την ασθένεια ή την απώλεια αγαπημένου προσώπου. Επιθυμείτε να τον ανακουφίσετε από τον πόνο που νιώθει και να του εκφράσετε λόγια παρηγοριάς. Εμπνεόμενοι από το παραπάνω γνωμικό γράψτε μέσα σε σύννεφα που μπορείτε εσείς να σχεδιάσετε λέξεις, φράσεις, προτάσεις, για να του δώσετε δύναμη στη δυσκολία που περνά.

Σε αυτήν την ενότητα θα προσεγγίσουμε:

- ☞ το νόημα που δίνει η Ορθόδοξη Διδασκαλία στο θάνατο
- ☞ την υπέρβαση του θανάτου
- ☞ την Ανάσταση του Χριστού ως γεγονός που αφορά τον άνθρωπο

24.1 Η Ανάσταση του Χριστού, νίκη κατά του θανάτου

Καταγράψτε στο κέντρο του πίνακα τη λέξη «ΑΠΩΛΕΙΑ». Περιτριγυρίστε τη με λέξεις και φράσεις που έρχονται στο νου σας, ακούγοντας αυτή τη λέξη.

Κάθε είδους απώλεια για τον άνθρωπο είναι θλιβερή και δημιουργεί δυσάρεστα συναισθήματα, σκέψεις, αλλά και απορίες. Η πιο οδυνηρή όμως απώλεια στη ζωή είναι ο θάνατος ενός αγαπημένου προσώπου. Ο θάνατος ως γεγονός απασχολεί την ανθρωπότητα διαχρονικά, η οποία προσπαθεί να τον ερμηνεύσει και να τον κατανοήσει.

Η έλευση του Χριστού στον κόσμο και η Ανάστασή Του αποτέλεσαν τα κομβικά εκείνα γεγονότα που έδωσαν διαφορετικό νόημα στο θάνατο και προσέφεραν στον άνθρωπο την ελπίδα και την παρηγοριά.

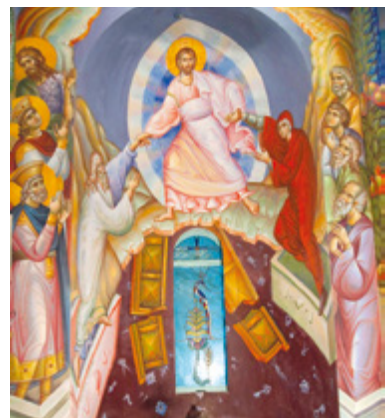

Οι Ευαγγελιστές περιγράφουν τα γεγονότα πριν και μετά από την Ανάσταση του Χριστού. Ο Αναστημένος Χριστός εμφανίζεται αρχικά στις μαθήτριες και μετά στους μαθητές Του. Το απόσπασμα που ακολουθεί ανήκει στο κατά Μάρκον ευαγγέλιο.

Ας συνεργαστούμε!

- ✚ Παρατηρήστε την ορθόδοξη εικόνα της Ανάστασης και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:
- ✚ Τι βλέπετε; Ποια είναι τα κεντρικά πρόσωπα της εικόνας;
- ✚ Τι σκέφτεστε για τη στάση του Χριστού απέναντι στα πρόσωπα της εικόνας;
- ✚ Ποια ερωτήματα σας δημιουργεί αυτή η εικόνα;
- ✚ Ποια κοινά στοιχεία μπορείτε να εντοπίσετε στην εικόνα και στο παρακάτω αναστάσιμο απολυτίκιο;

Ανάσταση, τοιχογραφία, π. Στ. Σκλήρης

Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χαρισάμενος.

Ο Χριστός αναστήθηκε από τους νεκρούς, αφού με τον θάνατό Του νίκησε τον θάνατο και χάρισε ζωή σε αυτούς που βρίσκονται στα μνήματα.

Ακούστε το «Χριστός Ανέστη» που ψάλλεται στις εκκλησίες το βράδυ της Ανάστασης, αλλά και τις επόμενες 40 ημέρες μέχρι την γιορτή της Αναλήψεως. Δοκιμάστε να το ψάλλετε όλοι μαζί!

Με την σταυρική θυσία και την Ανάσταση του Χριστού ο άνθρωπος αποκτά το δώρο της αιώνιας ζωής, αφού ο Χριστός, ως τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος, νικά τον θάνατο. Ο θάνατος -γεγονός ξένο προς τη φύση του ανθρώπου- γίνεται πια κάτι προσωρινό, όπως παροδικός ήταν και ο θάνατος του Χριστού. Γι' αυτόν τον λόγο στην Εκκλησία ο θάνατος ονομάζεται «κοίμηση». Η λέξη «κοίμηση» μας υπενθυμίζει ότι ο θάνατος μοιάζει με τον ύπνο και κάποια στιγμή «ο κεκοιμημένος», δηλαδή ο νεκρός, θα αναστηθεί. Ο Χριστός νίκησε τον θάνατο για χάρη των ανθρώπων και μαζί με αυτόν, νικήθηκε ο φόβος, ο πόνος, η πίκρα και η απελπισία που τον συνοδεύουν.

Σταύρωση, φορητή εικόνα, Μπ. Πυλαρινός

Η Ανάσταση του Χριστού έδωσε χαρά, δύναμη και ελπίδα πρώτα στους μαθητές Του. Οι μαθητές κήρυξαν στην οικουμένη¹ το χαρμόσυνο μήνυμα της Ανάστασης, στο οποίο βασίστηκε η διδασκαλία της χριστιανικής πίστης. Σύμφωνα με το κήρυγμα των Αποστόλων, ο Χριστός θυσιάστηκε, για να απαλλαγεί ο άνθρωπος από την αμαρτία, να λάβει συγχώρηση των αμαρτιών και να συμφιλιωθεί ξανά με τον Θεό.

Η πίστη στην Ανάσταση του Χριστού, ως νίκη και υπέρβαση του θανάτου, δίνει τη δύναμη στον πιστό να αγωνίζεται και να προσδοκά την προσωπική του Ανάσταση, η οποία θα πραγματοποιηθεί στη Δευτέρα Παρουσία. Το Ευαγγέλιο στη νεκρώσιμη ακολουθία μάς λέει:

*«Αυτός που πιστεύει σε μένα
κι αν πεθάνει, θα ζήσει».*

Κατά Ιωάννην 11,25

Ο θάνατος γίνεται ουσιαστικά ένα πέρασμα από αυτή τη «ζωή» σε μια άλλη κι έτσι βιώνεται στην Εκκλησία μέσα στους αιώνες.

Στο πρώτο τροπάριο από τον Αναστάσιμο κανόνα της εορτής του Πάσχα γίνεται αναφορά στο πέρασμα από το θάνατο στη ζωή:

«Ημέρα Αναστάσεως σήμερα, ας λάμψουμε από χαρά όλοι οι Χριστιανοί. Είναι Πάσχα, του Κυρίου Πάσχα. Γιατί ο Χριστός ο Θεός από το θάνατο στη ζωή και από τη γη στον ουρανό διεβίβασε εμάς, που ψάλλουμε γι' αυτό, επινίκιο ύμνο».

¹ Ο Σταυρός και η Ανάσταση του Χριστού έγιναν το επίκεντρο του κηρύγματος των Αποστόλων στη διάδοση του Ευαγγελίου. Αυτό ήταν κάτι που δύσκολα γινόταν αποδεκτό από τους ακροατές τους, μιας και ξεπερνούσε τα όρια της λογικής. Γι' αυτό τον λόγο οι μαθητές διώχθηκαν και μαρτύρησαν.

Με αφορμή τα

παραπάνω κείμενα ας προβληματιστούμε:

- ✚ Πώς πιστεύετε ότι ένιωσαν οι μαθητ-
ρες και οι μαθητές, όταν εμφανίστηκε
ο Χριστός ανάμεσά τους μετά από την
τριήμερη ταφή Του;
- ✚ Με βάση τα όσα γνωρίζετε πως θα εξηγούσατε το γεγονός ότι στην Εκκλησία ο θάνατος
ονομάζεται «κοίμηση» και οι νεκροί «κεκοιμημένοι»;
- ✚ Ποιο είναι το πλεονέκτημα για έναν άνθρωπο να γνωρίζει και να πιστεύει στην Ανάσταση
του Χριστού;

Οι πιστοί, που συμμετέχουν συνειδητά στη μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, όταν έρχονται αντιμέτωποι με τον θάνατο αγαπημένων προσώπων, πονούν αλλά δεν απελπίζονται. Παρηγορούνται και παίρνουν δύναμη από την πίστη τους στο Θεό και την προσευχή, γνωρίζοντας πως ο θάνατος δεν είναι μια μόνιμη κατάσταση.

Την ημέρα της γιορτής του Πάσχα οι πιστοί χαίρονται, γιορτάζουν και πανηγυρίζουν την Ανάσταση του Χριστού προσδοκώντας Ανάσταση νεκρών και «ζωήν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος».

Με τη βοήθεια των παραπάνω κειμένων προσπαθήστε να εξηγήσετε σύντομα τις φράσεις:

- ✚ 1. Η Ανάσταση του Χριστού είναι και Ανάσταση του Ανθρώπου. _____
- _____
- ✚ 2. Η Ανάσταση του Χριστού αποτελεί υπέρβαση του θανάτου. _____
- _____

Ας συνεργαστούμε!

- ✚ Πώς εκφράζει ο ποιητής τη χαρά της Ανάστασης στο παρακάτω ποίημα;
- ✚ Ποιον στίχο ή στίχους θα επιλέγατε να σχολιάσετε, ή να ζωγραφίσετε από το ποίημα, έχοντας υπόψη το μάθημα που προηγήθηκε;
- ✚ Αιτιολογήστε τις απαντήσεις σας και μοιραστείτε τις σκέψεις σας στην τάξη.

Αναστάσιμος

Στην αναστάσιμη χαρά
φυτρώνουν μέσα μας φτερά,
κι αντάμα ξεκινάμε
για κάποιες χώρες μακρινές,
που τόσες γνώριμες φωνές
μας προσκαλούν να πάμε. {...}

Άνοιξη μπήκε για καλά,
κι η θάλασσα παιζογελά
κι ανθίζουν οι κήποι εντός μου.

Πλάκες, που στέκατε βαριές
στα μνήματα και στις καρδιές,
σας έσπασε ο Χριστός μου!

Γ. Βερίτης

Ανάσταση, φορητή εικόνα, Μπ. Πυλαρινός.

Γλωσσάρι

- Αγία Τράπεζα:** Βρίσκεται στο κέντρο του ιερού βήματος του χριστιανικού ναού. Εκεί τελείται το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας.
- Άγιο Μύρο:** Αρωματικό έλαιο που αποτελείται από 57 συστατικά και παρασκευάζεται και καθαγιάζεται κάθε δέκα χρόνια στο Οικουμενικό Πατριαρχείο. Χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων, στην τελετή του μυστηρίου του Χρίσματος.
- Αγορά Αθηνών:** Ανοιχτός χώρος που βρίσκεται βορειοδυτικά της Ακρόπολης. Στην αρχαιότητα αποτελούσε φιλοσοφικό, πολιτιστικό, οικονομικό και διοικητικό κέντρο.
- Ακολουθία:** Λατρευτική τελετή της Εκκλησίας που περιλαμβάνει αγιογραφικά αναγνώσματα, δεήσεις, ψαλμούς και ύμνους.
- Αμαρτία:** Η βαθύτερη αμαρτωλή κατάσταση στην οποία έχει βρεθεί το ανθρώπινο γένος μετά την πτώση των πρωτοπλάστων, η δύναμη που ωθεί τον άνθρωπο σε παραπτώματα, οτιδήποτε απομακρύνει τον άνθρωπο από τον Θεό.
- Ανεξιθρησκία:** Η αναγνώριση της ελευθερίας της θρησκευτικής πίστης, ο σεβασμός της θρησκευτικής συνείδησης του άλλου ανθρώπου.
- Ανθρώπινο γονιδίωμα:** Γενετικό υλικό ενός οργανισμού, DNA, τα γονίδια.
- Ανομβρία:** Έλλειψη βροχής.
- Απολογητές:** Ομάδα συγγραφέων του 2ου αι. μ.Χ. με ελληνική παιδεία και φιλοσοφική κατάρτιση. Οι Απολογητές υπερασπίστηκαν τη χριστιανική πίστη την εποχή των διωγμών.
- Απολυτικό:** Σύντομο τροπάριο που περιγράφει περιληπτικά την ιστορία της τελούμενης γιορτής.
- Απόταξη του Σατανά:** Απόρνηση, διακοπή σχέσης με το Σατανά. Διάταξη, διατύπωση που εκφράζεται πριν ξεκινήσει το μυστήριο του βαπτίσματος.
- Αποστολική Σύνοδος:** Η πρώτη Σύνοδος της Εκκλησίας που πραγματοποιήθηκε στα Ιεροσόλυμα το 48 μ.Χ. Κεντρικά πρόσωπα ήταν οι Απόστολοι Πέτρος, Παύλος, Βαρνάβας και Ιάκωβος. Στις αποφάσεις που πάρθηκαν αναδείχθηκε ο οικουμενικός χαρακτήρας της Εκκλησίας.
- Αυτόπτες:** Αυτοί που βλέπουν ένα πρόσωπο ή ένα γεγονός με τα ίδια τους τα μάτια και μπορούν να μαρτυρήσουν γι' αυτό.
- Αυτήκοι:** Αυτοί που ακούν με τα ίδια τους τα αυτιά ένα πρόσωπο ή ένα γεγονός και μπορούν να μαρτυρήσουν γι' αυτό.
- Βιώσιμη ανάπτυξη:** Ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» περιγράφει την ανάπτυξη η οποία είναι σύμφωνη με τις ανάγκες της παρούσας γενιάς αλλά δεν διακινδυνεύει τις ευκαιρίες να ικανοποιηθούν επίσης οι ανάγκες της επόμενης γενιάς. Η βιώσιμη ανάπτυξη στοχεύει στην εξισορρόπηση των αναγκών της οικονομίας, του περιβάλλοντος και της κοινωνικής ευημερίας.
- Δεισιδαιμονία:** Αντίληψη που αποδίδει σε πράξεις ή σε αντικείμενα υπερφυσικές ιδιότητες με τρόπο μη λογικό, τα οποία υποτίθεται επηρεάζουν αρνητικά την πορεία της ζωής του ανθρώπου.
- Δέκιος:** Ρωμαίος αυτοκράτορας που βασίλεψε από το 249 μ.Χ. έως το 251 μ.Χ.
- Διάταγμα:** Γραπτή εντολή εκτελεστικής εξουσίας που έχει νομοθετικό χαρακτήρα.
- Εβραίοι:** Ισραηλίτες, μέλη του Εβραϊκού λαού.
- Εθνικοί:** Ειδωλολάτρες, πολυθεϊστές.
- Εγκράτεια:** αυτοσυγκράτηση, αυτοκυριαρχία
- Ειδωλολάτρης:** Αυτός που λατρεύει και θεοποιεί τα είδωλα, πολυθεϊστής.
- Εξιλαμίζομαι:** Υιοθετώ τη μουσουλμανική θρησκεία.
- Εσπερινός:** Η πρώτη ακολουθία της ημέρας. Τελείται κάθε απόγευμα στα μοναστήρια και συνήθως στις παραμονές μεγάλων εορτών στις ενορίες. Λέγεται Εσπερινός, από τη λέξη "εσπέρας" που ονομάζεται το χρονικό διάστημα από τη δύση του ηλίου μέχρι και τον ερχομό της νύκτας.
- Ηθική:** Σύνολο κανόνων, αξιών και συμπεριφορών που επιβάλλει η κοινωνία και ορίζει τι είναι σωστό και τι λάθος.
- Θεία Λειτουργία:** Ακολουθία που αποτελεί το κέντρο της ορθόδοξης λατρείας. Τελείται στους χριστιανικούς ναούς τις Κυριακές και σε γιορτές μέσα στην εβδομάδα. Κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας διαβάζονται αναγνώσματα από την Καινή Διαθήκη, ψάλλονται ύμνοι και τελείται το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Σκοπός της Θείας Λειτουργίας είναι ο αγιασμός των πιστών.
- Ιεραποστολή:** Η αποστολή κληρικών και γενικότερα κηρύκων της Εκκλησίας σε μη Χριστιανικές χώρες, με σκοπό τη διάδοση του Ευαγγελίου.
- Ιερέας ιουδαϊκής θρησκείας:** Τελούσε τη λατρεία της ιουδαϊκής θρησκείας και δίδασκε τους θρησκευτικούς νόμους της εποχής.
- ΙC ΧC - Ο Ών :** Η ορθόδοξη Εικόνα διδάσκει πως στο πρόσωπο του Χριστού ενώθηκαν η θείκη και η ανθρώπινη φύση. Αυτό το δείχνουν και τα ονόματα που υπάρχουν στην εικόνα του Χριστού. Το «ΙC ΧC» (Ιησούς Χριστός) δηλώνει την ανθρώπινη φύση, ενώ το «Ο Ών» (δηλαδή αυτός που υπάρχει αιώνια) δηλώνει τη θεία φύση.
- Ιουδαϊκή θρησκεία:** Η προγονική θρησκεία των Ιουδαίων, των κατοίκων της Ιουδαίας και του Ισραήλ. Βασικά θεμέλια της πίστης τους ήταν η ομολογία στον έναν Θεό και η υπακοή απέναντι στον Νόμο του Θεού.

Λευίτης: Ανήκε στη φυλή του Λεβί και βοήθησε τους ιερείς στις λατρευτικές τελετές.

Λύτρο: Τίμημα για την απόκτηση πολύτιμου πράγματος.

Μεσσίας: Προέρχεται από τον εβραϊκό όρο μασσίαχ, που σημαίνει «χρισμένος» και χαρακτηρίζει τον βασιλιά του Ισραήλ. Στα ελληνικά αποδίδεται ως «χριστός», δηλαδή αυτός που έχει χριστεί με λάδι για να αναλάβει ένα αξίωμα. Στην Καινή Διαθήκη Μεσσίας είναι ο Ιησούς Χριστός, δηλαδή ο σταλμένος από τον Θεό Πατέρα, για να σώσει τον κόσμο.

Μνησικακία: Η διατήρηση στη μνήμη του κακού που κάποιος μας έχει κάνει ή νομίζουμε ότι μας έχει κάνει. Η άρνηση συγχώρησης.

Μοιχός- Μοιχαλίδα: Παντρεμένος άνδρας/γυναίκα που έχει εξωσυζυγικές σχέσεις.

Μυστήριο: Τελετή της Εκκλησίας στην οποία ο πιστός λαμβάνει τη Χάρη του Θεού μέσω του ιερέα. Τα Μυστήρια της Εκκλησίας είναι η Θεία Ευχαριστία, το Βάπτισμα, το Χρίσμα, η Εξομολόγηση, ο Γάμος, η Ιεροσύνη, το Ευχέλαιο.

Νεκρικά Πορτραίτα ή Φαγιούμ: Προσωπογραφίες προορισμένες για ταφική χρήση που φιλοτεχνήθηκαν από τον 1ο μέχρι τον 3ο αι. Θεωρούνται πρόδρομοι της ορθόδοξης εικονογραφίας και ως πρακτική, αλλά και ως τεχνοτροπία.

Νεοπλατωνισμός: Η τελευταία περίοδος του αρχαίου Πλατωνισμού (3ος- 6ος αιώνες) που περιλαμβάνει στοιχεία της φιλοσοφίας του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη, του Πυθαγόρα και μυστικιστικών θεωριών (για παράδειγμα τα Ορφικά). Ο Νεοπλατωνισμός αποσκοπούσε στη μυστική ένωση της ανθρώπινης ψυχής με την πηγή κάθε ύπαρξης, το «Εν». Από το «Εν» απορρέουν ο Νους, δηλαδή ο κόσμος των Ιδεών, και η ψυχή.

Νηστεία: Η νηστεία στην ορθόδοξη παράδοση είναι η αποχή από συγκεκριμένες τροφές (π.χ. κρέας, ζωϊκά προϊόντα κ.ά.) σε συγκεκριμένες ημέρες και περιόδους του έτους για λόγους πνευματικής άσκησης.

Νομοθεσία: Το σύνολο των νόμων ενός κράτους.

Ομοίωση: Όταν κάτι μοιάζει με κάτι άλλο (ουσιαστικό του ομοιώνω, μοιάζω).

Ουσία: Η έννοια της ουσίας προέρχεται από την αρχαία ελληνική φιλοσοφία και δηλώνει το βασικό συστατικό ύπαρξης των όντων. Η ουσία του Θεού είναι άκτιστη (δεν έχει δημιουργηθεί) και άγνωστη στους ανθρώπους.

Πάθος/η: Η λέξη προέρχεται από το ρήμα πάσχω (παθαίνω) κι έχει δύο σημασίες. Η μία σχετίζεται με ό,τι κάνει κάποιον να υποφέρει (π.χ. τα Πάθη του Χριστού) και η άλλη σχετίζεται με τις εξαρτήσεις. Στην εκκλησιαστική γλώσσα πάθη ονομάζονται οι εσωτερικές τάσεις του ανθρώπου που προκαλούν την αμαρτία, όπως ο εγωισμός, η φιλοδοξία, η φιλαργυρία κ.ά.

Πατέρες Εκκλησίας: Εκκλησιαστικοί ποιμένες, θεολόγοι, διδάσκαλοι και συγγραφείς. Με τον φωτισμό του Αγίου Πνεύματος δίδασκαν και συνέγραφαν για τη φανέρωση της αλήθειας, την αντίκρουση της κακοδοξίας, την ερμηνεία του Λόγου του Θεού και άλλες ανάγκες της Εκκλησίας.

Πλάτων: Αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος (427-347 π.Χ.), μαθητής του Σωκράτη και δάσκαλος του Αριστοτέλη.

Πρόνοια: Φροντίδα, μέριμνα για την κάλυψη αναγκών ή την αντιμετώπιση κινδύνων.

Προσκομιδή: α) Η τελετή κατά την οποία προετοιμάζονται τα τίμια Δώρα (άρτος και οίνος) για τη Θεία Λειτουργία. Αυτό γίνεται κατά τη διάρκεια του Όρθρου, πριν τη Θεία Λειτουργία. β) Προσκομιδή ή Αγία Πρόθεση ονομάζεται και το μέρος (η τοποθεσία) αριστερά από την Αγία Τράπεζα όπου πραγματοποιείται η τελετή της Προσκομιδής.

Πυθαγόρας: Έλληνας φιλόσοφος, μαθηματικός (580-496 π.Χ.).

Ρητορική: Η τεχνική χρήσης του προφορικού ή γραπτού λόγου, ώστε να είναι πειστικός και αποτελεσματικός.

Ρωμαϊκή αυτοκρατορία: Η αυτοκρατορία των Ρωμαίων που εκτεινόταν γύρω από τη Μεσόγειο θάλασσα στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία και διοικούσαν από τους Ρωμαίους Αυτοκράτορες και την Σύγκλητο.

Σαμάρεια: Επαρχία στην κεντρική περιοχή της γης Ισραήλ κατά την εποχή της Καινής Διαθήκης. Συνόρευε στα βόρεια με τη Γαλιλαία και στα νότια με την Ιουδαία. Η αρχαία περιοχή της Σαμάρειας βρίσκεται στη σημερινή Δυτική Όχθη του Ιορδάνη, στην Παλαιστίνη.

Στωικοί φιλόσοφοι: Φιλόσοφοι (300 π.Χ.-250 μ.Χ.) που επεδίωκαν την προσωπική αρετή, την ελευθερία και την αταραξία σε ό,τι δεν μπορούσαν να αλλάξουν ή να ελέγξουν. Οραματίζονταν μια ιδανική κοινωνία και αναζητούσαν την προσωπική βελτίωση μέσα από τις αρετές της σοφίας, της πραότητας, της εγκράτειας και της δικαιοσύνης.

Σύνταξη με τον Χριστό: Προσκόλληση, προσήλωση στον Χριστό. Διάταξη, διατύπωση που εκφράζεται πριν ξεκινήσει το μυστήριο του βαπτίσματος.

Τραγωδοί: Τραγικοί ποιητές της αρχαίας Ελλάδας που έγραψαν τραγωδίες (Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευριπίδης).

Φιλόσοφος: Αυτός που αγαπά τη σοφία και αναζητά απαντήσεις σε θεμελιώδη ερωτήματα και προβλήματα της ύπαρξης, της αιτίας, του νου, της γνώσης.

Χριστιανικό θέατρο: Το Χριστιανικό θέατρο κάνει την εμφάνισή του από τον 12ο αι. με το εμβληματικό έργο αγνώστου συγγραφέα «ο Χριστός πάσχω» που θεωρείται ίσως η μόνη βυζαντινή τραγωδία. Το έργο «Η θυσία του Αβραάμ» (17ος αι.) αποτελεί θρησκευτικό δράμα που γράφτηκε στην Κρήτη και η θεματολογία του αφορά πρόσωπα και γεγονότα της Παλαιάς Διαθήκης. Το χριστιανικό θέατρο αναπτύχθηκε κυρίως στην Ισπανία τον 16ο -17ο αι. Γνωστός θεατρικός συγγραφέας και ποιητής ήταν ο Καλντερόν ντε λα Μπάρκα ο οποίος έγραψε θεατρικά έργα με θέματα σχετικά με την πίστη, την ηθική και την ελευθερία.

Εικονιστικό Υλικό

- Το εξώφυλλο του βιβλίου φιλοτέχνησε αποκλειστικά για εμάς ο αγιογράφος-ζωγράφος Κων/νος Ξενόπουλος και τον ευχαριστούμε θερμά.
- Το εικονιστικό υλικό του βιβλίου μας παραχώρησαν ευγενικά και τους ευχαριστούμε θερμά οι εικονογράφοι/καλλιτέχνες: π. Σταμάτιος Σκλήρης, Γεώργιος Κόρδης, Κώστας Κωνσταντάτος, Κωνσταντίνος Ξενόπουλος, Μπάμπης Πυλαρινός, Δημήτριος Τσιάντας, Δημήτριος Χατζηποστόλου και οι ζωγράφοι: Σοφία Παπαθανάση και Δήμητρα Ψυχογιού.
- Τα σκίτσα στα κόμικ είναι της μαθήτριας: Ζωής Αδαμίδου.
- Τα έργα τέχνης ελεύθερων δικαιωμάτων είναι από τα Μουσεία που αναγράφονται στις λεζάντες του βιβλίου, από το Μουσείο Θεόφιλος και την Εθνική Πινακοθήκη Αθηνών με άδεια χρήσης.
- Το φωτογραφικό υλικό είναι από το περιοδικό Εξωτερική Ιεραποστολή που ευχαρίστως μας παραχώρησε, από την προσωπική συλλογή των συγγραφέων και φωτογραφίες ελεύθερων δικαιωμάτων από τις ιστοσελίδες: <https://commons.wikimedia.org/>, <https://el.wikipedia.org/>, <https://www.freepik.com/vectors>, <https://www.pexels.com/el-gr/>, <https://unsplash.com/>, <https://www.nga.gov/>, <https://www.metmuseum.org/>, <https://ierapostoles.gr/exoteriki-ierapostoli-260>, <https://www.christianitytoday.com/>
- Οι φιγούρες αγοράστηκαν από τον ιστότοπο <https://www.freepik.com/vectors>.

Ηχητικά Αρχεία και Βίντεο ψηφιακού υλικού:

Για τα ηχητικά αρχεία ευχαριστούμε θερμά:

- τον Γεώργιο Ζήσιμο που έψαλλε αποκλειστικά για το ψηφιακό υλικό του βιβλίου τους ύμνους: Ευλόγει η ψυχή μου/ Άξιον εστί/ Απολυτίκια Πεντηκοστής, Μεταμόρφωσης, Αγ. Νεκταρίου, Αγ. Φιλοθέης/ Χριστός Ανέστη/ Αναστάσεως ημέρα / Όσοι εις Χριστόν.
- την Γιούλη Τσεντούρου που τραγούδησε αποκλειστικά για το ψηφιακό υλικό του βιβλίου. Την συνόδευσαν η Μαρία Αδαμίδου στο κανονάκι, την κιθάρα, τη φωνή και ο Χρήστος Αδαμίδης στο πολιτικό λαούτο για τα παρακάτω τραγούδια: Κάλαντα Κω-Δωδεκανήσου/ Τραγούδι του γάμου από την Κύπρο/ Άγιοι από τις Χ.Μ.Ο Μ. Βασιλείου.
- τον αγιογράφο Δημήτριο Τσιάντα για την ευγενική παραχώρηση του βίντεο με τη ζωντανή αγιογράφηση προσώπου, καθώς και τα σκίτσα του Χριστού και της Παναγίας για τη ζωγραφική των μαθητών.
- τον Κώστα Κωνσταντάτο για την ευγενική παραχώρηση του βίντεο «του γυρισμού» σε μουσική του συγκροτήματος Encardia και σκηνοθεσία του Γιάννη Μπουρνάζου.
- Τον κ. Α. Κούτουλα εκ μέρους της δισκογραφικής εταιρείας και την κ. Α. Βαγενά εκ μέρους του οργανισμού για τα πνευματικά δικαιώματα του ποιητή για την ευγενική παραχώρηση του τραγουδιού: «Την πόρτα ανοίγω το βράδυ» των Θεοδώρακη, Λειβαδίτη. Η ερμηνεία είναι της Μ. Φαραντούρη.
- Τις εκδόσεις «Μελωδικό καράβι» για την ευγενική παραχώρηση του τραγουδιού του Στ. Σπανουδάκη «Χαίρε θάλασσά μου», από το άλμπουμ «Ελλάδα στους ώμους τη γη κουβαλάς».
- Στην αφήγηση των ποιημάτων «Ονειρεμένη προσευχή» και «Πώς να σου ψάλλω όπως το θέλω» ήταν η Γιούλη Τσεντούρου με συνοδεία της Μαρίας Αδαμίδου στο κανονάκι.
- Στην αφήγηση των κειμένων για το Βάπτισμα, την παραβολή του Ασώτου, τα αποφθέγματα των Τριών Ιεραρχών ήταν η Εβίτα Ρεντζή, με την ευγενική παραχώρηση του στούντιο της Λεοντείου Σχολής Αθηνών και την τεχνική αρωγή του κ. Διονύση Λάζαρη.

Βιβλιογραφία

Α. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγ. Νικόλαος Βελιμίροβιτς (2013). *Αργά βαδίζει ο Χριστός* (επιμ. Παναγόπουλος Α., μτφρ. Σ. Πέτσιν). Αθήνα: Εν πλω.
- Αγ. Νικόλαος Βελιμίροβιτς (2008). *Δρόμος δίχως Θεό δεν αντέχεται...Ιεραποστολικές Επιστολές Α'* (μτφρ. Σ. Πέτσιν, Η. Σαραγούδας, Ν.Σαραγούδα-Πέτσιν). Αθήνα: Εν πλω.
- Αγ. Νικόλαος Καβάσιλας (1991). *Ερμηνεία της Θείας Λειτουργίας*. Θεσσαλονίκη: Το Περιβόλι της Παναγίας.
- Αγ. Ιωάννης Χρυσόστομος (2009). *Περί Ιερωσύνης, Λόγοι στ'* (Απόδοση στη νεοελληνική Β. Καραγιώργος). Αθήνα: Αποστολική Διακονία.
- Αντουράκης, Γ. (1993). *Χριστιανική Αρχαιολογία και Επιγραφική. Στοιχεία από την τέχνη Ανατολής και Δύσης*. Αθήνα: Μαυρομάτη Δ.
- Αριστοτέλης (2006). *Ηθικά Νικομάχεια. Τόμος 1. Βιβλία Α'-Δ'* (μτφρ. Δ. Λυπουρλής). Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- (Μέγας) Βασίλειος Καισαρείας (1973). *Άπαντα τα έργα. Ε.Π.Ε. (Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας). Έβδομος τόμος* (μτφρ. Β. Ψευτόγκας). Θεσσαλονίκη: Γρηγόριος ο Παλαμάς (Πατερικές Εκδόσεις).
- Βερίτης, Γ. (1958). *Άπαντα Ποιήματα* (επιμ. Ν. Αρβανίτη). Αθήνα: Δαμασκός.
- Bloom, A. (2009). *Στο φως της κρίσης του Θεού. Πορεία από το Τριώδιο στην Ανάσταση* (επιμ. Β. Αργυριάδης, μτφρ. Π. Τσαλίκη- Κιοσόγλου). Αθήνα: Εν πλω.
- Bloom, A. (2009). *Το μυστήριο της ίασης* (επιμ. Β. Αργυριάδης, μτφρ. Χ. Κούλας). Αθήνα: Εν πλω.
- Bruder, C. H. (1993). *Ταμείον της Αγίας Γραφής. Καινή Διαθήκη Α-Ω*. Επιμ. Ελληνικής Εκδόσεως π. Ιωάννου Διώτη. Αθήνα: Ωφέλιμο Βιβλίο. (Μοναχική) Γαβριηλία (1996). *Η ασκητική της αγάπης. Γερόντισσα Γαβριηλία 1897- 1992*. Αθήνα: Επτάλοφος ΑΒΕΕ.
- Γαλίτη-Κυρβασιλή, Π. (2021). *Τραύμα και Θάυμα*. Αθήνα: Εν πλω.
- Γιαγκάζογλου, Στ. (2021). *Θεολογία και Πολιτισμός. Δοκίμια για τη σχέση Θεολογίας, Πολιτισμού και Εκπαίδευσης σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γιαννουλάτος, Α. Αρχιεπίσκοπος Τυράνων, Δυρραχίου και πάσης Αλβανίας (2015). *Συνύπαρξη: Ειρήνη, φύση, Φτώχεια, Τρομοκρατία, Αξίες, Θρησκευολογική Θεώρηση*. Αθήνα: Αρμός.
- Γκανάς, π. Ευάγγελος (2000). Η συμβολή του Χριστιανισμού στη διαμόρφωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Στο *Σύναξη*, 74, 19-28.
- Γκόβας, Ν. (2003). *Για ένα νεανικό δημιουργικό θέατρο. Ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γρηγόριος Ιερομόναχος (1993). *Η Θεία Λειτουργία. Σχόλια*. Καρυές: Αγ. Ιω. Θεολόγος, Άγιο Όρος.
- Γρηγόριος ΛΓ' Γνωμολογία τετράστιχος, ΒΕΠ τομ. 61. Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 1981
- Holzner, J. (1961). *Παύλος* (μτφρ. Αρχ. Ιερώνυμος Κοτσώνης). Αθήνα: Δαμασκός.
- Ελύτης, Ο. (2014)(Α' εκδ.1943), *Ήλιος ο Πρώτος-ΧΙΥ*. Αθήνα: Ίκαρος.
- Θερμός, π. Βασίλειος (2021). *Μετά των καιρών τα κύματα. Απόπειρες πλοήγησης σε ποικίλες θάλασσες*. Ναύπλιο: Επιστροφή.
- Ιουστίνος Ιερομόναχος (2024). *Ο ύμνος της Αγάπης του Αποστόλου Παύλου*. Αθήνα: Εν πλω.
- Jackson, R. (2016). *Οδοδείκτες, Πολιτική και πρακτική για τη διδασκαλία σχετικά με τις θρησκείες και τις μη θρησκευτικές κοσμοθεωρίες στη διαπολιτισμική εκπαίδευση* (μτφρ. Α. Βαλλιαντάος). Στρασβούργο: Συμβούλιο της Ευρώπης.
- Kalantzis, M., και B. Cope (2013). *Νέα Μάθηση. Βασικές αρχές για την επιστήμη της εκπαίδευσης* (μτφρ. Γ. Χρηστίδης). Αθήνα: Κριτική.
- Καρακόλης, Χ. (2002). *Αμαρτία- Βάπτισμα-Χάρις* (Ρωμ. 6:1-14). *Συμβολή στην Παύλεια Σωτηριολογία*. Θεσσαλονίκη: Π.Πουρναράς.
- Κόκκος, Α. και Συνεργάτες (2011). *Εκπαίδευση μέσα από τις τέχνες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κορναράκης, Κ. Ι. (2011). *Ο άνθρωπος απέναντι στην εικόνα του. Κείμενα Πατερικής Ανθρωπολογίας και Ηθικής*. Αθήνα: Αρμός.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2020). *Εκπαιδευτικοί εν δράσει - νέα πολυτροπική διδακτική* (αναθ. εκδ.). Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2015). *Επιστήμες της Παιδαγωγικής και Πρώτη Εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. & Τριανταφυλλίδου Μπαθρέλλου, Κ. (2019). *365 Μέρες στον δρόμο του Θεού*. Αθήνα: Βιβλική Εταιρεία.
- Κρουσταλάκης, Γ. (2014). *Όσιος Γέρων Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης. Πνευματικός πατέρας και παιδαγωγός*. Αθήνα: Εν πλω.
- Μαγνήσαλης, Κ. (2003). *Δημιουργική σκέψη. Θεωρία, Τεχνική, Ασκήσεις, Τεστ, Παιχνίδια*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μόσχος, Δ. Ν. (2017). *Συνοπτική ιστορία του Χριστιανισμού. Τόμος Α'*. Αθήνα: Αρμός.
- Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2021). *Κοινωνική Παιδαγωγική. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Αδ. Νεκταρία (2012, Οκτώβριος). Ι.Μ. Σιγκαπούρης. Ιεραποστολικό κλιμάκιο Ινδίας. Διαρκής αγώνας επιβίωσης. *Εξωτερική Ιεραποστολή*, 218,3-8.
- Νικηφόρος Κεντρώας Αφρικής (2011, Δεκέμβριος). Ι.Μ. Κεντρώας Αφρικής. Μέχρι να πάμε στο κοντινότερο ιατρείο πεθαίνουμε. *Εξωτερική Ιεραποστολή*, 215,12-15.
- (Γέροντας) Παΐσιος Αγιορείτης (2007). *Πάθη και Αρετές. Λόγοι Ε'*. Σουρωτή Θεσσαλονίκης: Ι.Η."Ευαγγελιστής Ιωάννης ο Θεολόγος".
- Παπαθανασίου Α.(2015) «Η χριστιανική νηστεία στη μετανεωτερική κοινωνία. Ψηλάφηση των κριτηρίων»: *Σύναξη* τ. 133, σσ. 81-97.
- Περσελής, Ε. Π. (2020). Ηθική και πνευματική διάσταση της παιδείας και μόρφωση του χαρακτήρα. *Θεολογία*, 91(4), 7-19.
- Πλάτων (2005). *Κρίτων, Φαίδων* (μτφρ. Καραμέτσιος Ευ.). Εκδοτική Θεσσαλονίκης.
- (Γέροντας) Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης (2003). *Βίος και Λόγοι*. (Εκδ. Β') Χανιά: Ι. Μ. Χρυσοπηγής.
- Σεφέρης, Γ. (1998) *Ποιήματα*. (19η έκδ.) Αθήνα: Ίκαρος.
- Σμέμαν, Α. (1984). *Εξ ύδατος και Πνεύματος* (μτφρ. Ι. Ροηλίδης). Αθήνα: Δόμος.
- Σοφοκλής (2008). *Αντιγόνη* (μτφρ. Ι. Μάρμπας). Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Σταυρόπουλος, Α. Μ. (1983). *Στιγμιότυπα και περιπλανήσεις σε δρόμους Ποιμαντικής Διακονίας*. Αθήνα: Λύχνος.
- (Αρχ.) Τιμόθεος Καθηγούμενος Ι.Μ. Παρακλήτου (1998). Όσιος Σεραφείμ του Σάρωφ. Ωρωπός: Ι.Μ. Παρακλήτου.

- Τζιράκης, Ν. Ε. (2007). *Μέγας Βασίλειος και Ελληνισμός. Κατά την πραγματεία του Μ. Βασιλείου «προς τους νέους»*. Κείμενο- Απόδοση-Σχόλια. Αθήνα: Πατάκης.
- Ware, K. (2007). *Η Ορθόδοξη Εκκλησία* (μτφρ. Ι. Ροηλίδης). Αθήνα: Ακρίτας.
- Ware, K. (2018). *Ο Ορθόδοξος Δρόμος* (μτφρ. Χ. Μακρόπουλος). Αθήνα: Εν πλω.
- Φάρος, π. Φ. (2017). *Βάδιζε υγιαίνων. Το νόημα της υγείας και της νόσου*. Αθήνα: Αρμός.
- Φάρος, π. Φ. (2020). *Μαθήματα ζωής. Κατανοώντας το περιεχόμενο της ποιμαντικής διακονίας*. Αθήνα: Αρμός.
- (Μοναχή) Φιλοθέη (2018). *Η Γερόντισσα της χαράς. Μοναχή Γαβριηλία Παπαγιάννη*. Ναύπλιο: Επιστροφή.
- Φλωρόφσκυ, Γ. (1999). *Θέματα ορθόδοξου θεολογίας*. Αθήνα: Άρτος Ζωής.
- Χαρώνης, Β., Λαναρά, Ου. (1994). *Παιδαγωγική Ανθρωπολογία Ιω. Χρυσσοστόμου*, Τόμος Β΄ Β-Ευαγγέλιο. Αθήνα: "Το Βυζάντιον".
- Ψαρογιώργου, Ε. (2023). *Η Δημιουργικότητα ως εφόδιο των θεολόγων καθηγητών στο μάθημα των Θρησκευτικών και η εκπαίδευση σε αυτήν σύμφωνα με τις αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων*. [Διπλωματική εργασία]. ΕΚΠΑ, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. ΠΜΣ. Διαχείριση σχολικής μονάδας και διά βίου μάθηση.

Β. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bridges, L., J., & Moore, K., A. (2002). *Religion and Spirituality in Childhood and Adolescence*. Bethesda: Child Trends.
- Cooper, B. (2004). Empathy, Interaction and Caring: Teachers' Roles in a Constrained Environment. *Pastoral Care in Education*, 22(3), 12 – 21.
- Davis, J. E. (2020). Dismantling the seat of power to enable reflexive inquiry. *Empathy and the Religious Studies Classroom Spotlight on Teaching*, p.p. 9-14. American Academy of Religion from https://rsn.aarweb.org/sites/default/files/PDFs/Spotlight%20on%20Teaching/Empathy_and_the_Religious_Studies_Classroom_Spotlight_on_Teaching_Jan_2020.pdf.
- Ebstone King, P., & Furrow, J. L. (2008). Religion as a resource for positive youth development: Religion, social capital, and moral outcomes. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(1), 34–49. <https://doi.org/10.1037/1941-1022.5.1.34>
- Feigin, S., Owens, G. and Goodyear-Smith, F.: Theories of human altruism: a systematic review. *Annals of Neuroscience and Psychology* 1(1) (2014).
- Hart, D., & Atkins, R. (2004). Religious participation and the development of moral identity in adolescence. In T. A. Thorkildsen & H. J. Walberg (Eds.), *Nurturing morality* (pp. 157–172). New York, NY: Kluwer Academic/Plenum.
- Hess, M. E. (2020). Finding a Way into Empathy through Story Exercises in a Religious Studies Classroom. *Empathy and the Religious Studies Classroom Spotlight on Teaching*, p. 29. American Academy of Religion from https://rsn.aarweb.org/sites/default/files/PDFs/Spotlight%20on%20Teaching/Empathy_and_the_Religious_Studies_Classroom_Spotlight_on_Teaching_Jan_2020.pdf.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. New York: Cambridge University Press.
- Kollontai, P. (2015). Storytelling in Religious Education: Promoting Respect and Empathy in Diverse Communities. In Z. Gross, & L. Davies (Eds.), *The Contested Role of Education in Conflict and Fragility* (pp. 217 – 234). Rotterdam: Sense Publishers.
- Lin, Y.S. (2011). Fostering creativity through education: A conceptual framework of creative pedagogy. *Creative Education* 2(3), 149–55.
- McEntyre Chandler, M. (2008). *Christ, My Companion: Meditations on the Prayer of St. Patrick*. Ada, Michigan: Baker Books.
- NACCCE (1999). *All Our Futures: Creativity, Culture and Education*. London: DFEE.
- Sawyer, K. (2006). Educating for innovation. *Thinking Skills and Creativity*, 1 (1), 41–48.

Για τις μεταφράσεις των κειμένων:

Οι μεταφράσεις των κειμένων της Αγίας Γραφής (Παλαιάς και Καινής Διαθήκης) είναι της Βιβλικής Εταιρίας από τον επίσημο ιστότοπό της: <https://greek.bible>. Χρόνος ανάκτησης 2023-2024.

Οι μεταφράσεις των λειτουργικών κειμένων που αξιοποιήθηκαν στο βιβλίο:

1. Τα αποσπάσματα της Θείας Λειτουργίας είναι επιμέλεια του Μητρ. Σεργίων και Κοζάνης Διονυσίου. Εκδόσεις Αποστολική Διακονία.
2. Τα αποσπάσματα της ακολουθίας της Θείας Μετάληψης είναι επιμέλεια του Ευ.Καρακοβούνη. Εκδόσεις Αποστολική Διακονία.
3. Τα αποσπάσματα από τον παρακλητικό κανόνα επιμελήθηκε ο Ανδρέας Θεοδώρου. Εκδόσεις Αποστολική Διακονία.
4. Το απόσπασμα από τις καταβασίες των Χριστουγέννων επιμελήθηκε ο Διον. Μούσουρας στο βιβλίο «Χριστός γεννάται, Ερμηνεία Ύμνων Ακολουθίας Χριστουγέννων». Εκδόσεις Εκκλ. Ιδρύματος Υμνολογικών Μελετών. Ι.Ν. Μεταμ. Βριλησίων, 2018.
5. Οι ευχές από το μυστήριο του βαπτίσματος είναι από το Μικρό Ευχολόγιο του π. Θ. Μαρτζούκου. Εκδόσεις Ιωνάς, 2022.
6. Οι ευχές από το μυστήριο του γάμου είναι επιμέλεια του Θωμά Ζήση από τον ιστότοπο: http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/prayers/service_wedding_translation.htm. Ανακτήθηκαν στις 15-6-24.
7. Τα αποσπάσματα από τον Αναστάσιμο Κανόνα επιμελήθηκε η Σ. Ντρέκου και ανακτήθηκαν από τον ιστότοπο: <https://www.sophia-ntrekou.gr/2015/05/0-anastasimos-kanonaw-toy-pasxa-se-metafrasi.html> στις 20-6-24.

Εκτενέστερη
βιβλιογραφία εδώ!

